

Onsdagen den 13 december

Kl. 09.00–19.43

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 november justerades.

§ 2 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 14–15 december

Talmannen meddelade att *onsdagen den 20 december kl. 9.00* skulle återrapportering från Europeiska rådets möte den 14–15 december äga rum.

§ 3 Meddelande om partiledardebatt

Talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum *onsdagen den 17 januari 2018 kl. 9.00*.

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2017/18:263

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:263 Fler poliser i Strömsunds kommun

av Saila Quicklund (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 30 januari.

Stockholm den 8 december 2017

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2017/18:FPM28 Ändring av direktivet om rena och energieffektiva fordon
KOM(2017) 653 till trafikutskottet

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2017:32 Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse
2017/18:70 till försvarsutskottet

Motion
2017/18:3941 till trafikutskottet

EU-dokument
KOM(2017) 772 till försvarsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 6 februari 2018*.

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialförsäkringsutskottets betänkande
2017/18:SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Utbildningsutskottets betänkande
2017/18:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Finansutskottets utlåtande
2017/18:FiU31 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om översyn av de europeiska tillsynsmyndigheterna (Esa-myndigheterna)

Justitieutskottets betänkande
2017/18:JuU19 Polisens kameraövervakning

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU2
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2017/18:1 delvis)
och
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU4
Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen
föredrogs.

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Anf. 1 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Eftersom Jessica Polfjärd tyvärr är sjuk i dag har jag fått äran att ta hand om både debatten om AU2 och AU4. Jag kommer att behandla dessa två betänkanden samlat och vill därför redan nu meddela att jag kommer att överskrida den anmälda talartiden.

Moderaternas budgetförslag är en sammanhållen helhet, och det presenteras i vår budgetmotion, där även Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken återfinns. Eftersom riksdagen när det gäller rambeslutet har ställt sig bakom regeringens förslag till ekonomiska ramar och inriktning på budgetpolitiken deltar vi inte i beslutet om anslagens fördelning. I stället hänvisar vi till vårt särskilda yttrande om den anslagsfördelning och de förslag som Moderaterna presenterar i sin budgetmotion. Det innebär kortfattat att vi inom utgiftsområde 14 begränsar utgifterna med ungefär 8,5 miljarder kronor.

Moderaterna står självklart också bakom samtliga våra egna och alliansgemensamma reservationer och särskilda yttranden i AU4. För tidsvinande och för att underlätta möjligheten för ledamöternas kommande julledighet yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 2 i AU4.

Herr talman! Arbetsmarknaden är en central fråga för varje välfärdsland. Det är starka företag och de som arbetar som med sina skatter betalar all vår välfärd, vår trygghet och våra pensioner.

Sverige är ett litet exportberoende land, och ingen regering råder över världskonjunkturen. Men varje regering har ett mycket stort ansvar att försöka motverka negativa effekter av en lågkonjunktur och använda en högkonjunktur för att rusta Sverige inför nästa lågkonjunktur. Varje regering bör bedömas efter hur man lyckas med detta.

Under Alliansens tid hade vi först högkonjunktur och därefter en extremt djup lågkonjunktur och finanskris. Under de första åren med stark konjunktur pressades arbetslösheten tillbaka, och statsfinanserna var starka med goda överskott. Viktiga reformer mot det stora utanförskapet genomfördes, och vi stod väl rustade när finanskrisen slog till. Sverige klarade också finanskrisen bättre än de flesta andra länder, och arbetslösheten höll sig trots allt på hanterbara nivåer. Vi fick mycket beröm från internationella bedömare när det gäller hanteringen av krisen.

Dagens regering tillträdde i en stark global högkonjunktur, som bara har växt sig allt starkare. Regeringen är också mycket bra på att framhäva positiva effekter av denna högkonjunktur. Men att arbetslösheten minskar och sysselsättningen ökar är naturligt. Om det motsatta hade hänt i en högkonjunktur hade det varit extremt illa.

Bilden är tyvärr inte så positiv som regeringen ger sken av. Arbetslösheten ligger, trots den extremt starka högkonjunkturen, på besvärande höga nivåer.

Enligt Arbetsförmedlingens senaste rapport är 7,4 procent arbetslösa. Det är en marginell nedgång jämfört med för ett år sedan. Totalt har antalet arbetslösa på ett år minskat med endast 702 personer i hela Sverige. 702 personer motsvarar inte ens hälften av invånarantalet hemma i min by Ubbhult. Så mycket har alltså arbetslösheten minskat på ett år. Över 360 000 arbetslösa är i dag inskrivna hos Arbetsförmedlingen. SCB mäter på ett annat sätt och redovisar en arbetslöshet på 6,7 procent, vilket är samma som för ett år sedan.

Även långtidsarbetslösheten är besvärande. Arbetsförmedlingen har i dag 151 000 inskrivna som har varit arbetslösa i över ett år. Det är 5 000 fler än för ett år sedan. De som har varit arbetslösa i mer än sex månader är drygt 10 000 fler än för ett år sedan, och detta i en stark högkonjunktur.

Regeringens ministrar låter även som om ungdomsarbetslösheten närmast har försvunnit, men så är det ju inte. Enligt SCB är ungdomsarbetslösheten nästan dubbelt så hög som den totala arbetslösheten. Arbetsförmedlingen redovisar en ungdomsarbetslöshet på över 10 procent. Bland utrikes födda unga har arbetslösheten ökat med 17 procent det senaste året.

Trots högkonjunkturen befinner sig i dag närmare 1 miljon människor i utanförskap och bidragsberoende. Många är utrikes födda. Det finns 130 områden där färre än hälften i arbetsför ålder arbetar, och i dag har bara hälften av de nyanlända ett arbete efter nio år i Sverige. I oktober var arbetslösheten bland utrikes födda över 22 procent, medan den för inrikes födda var under 4 procent. Detta är en extremt stor jobbklyfta, som regeringen inte verkar ta på allvar. Och då ska man veta att en stor del av de nyanlända som kom till Sverige 2015 och 2016 fortfarande inte syns i statistiken. Ändå ser det ut så här – mitt i en högkonjunktur.

Sverige lyckas också sämre med arbetslösheten än omvärlden. Regeringens mål är att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet. Men arbetslösheten har sjunkit betydligt mer bland EU-länderna i genomsnitt än i Sverige under denna mandatperiod. I Eurostats statistik kan man se att arbetslösheten bland EU-länderna har sjunkit betydligt mer än i Sverige. Jämförelsevis har alltså en fjärdedel av arbetslösheten inom EU försvunnit, men i Sverige handlar det om bara en åttondel. I exempelvis Tyskland har arbetslösheten sjunkit från 5 procent till 3,7 procent, och då talar vi om totalen.

När Alliansen lämnade över regeringsmakten låg Sverige på tolfte plats i EU när det gällde lägst arbetslöshet, och arbetslösheten låg hela 2,3 procentenheter under EU-genomsnittet. I dag har Sverige halkat ned till en femtondeplats, och vår arbetslöshet är nu inte mycket lägre än EU-genomsnittet. Detta är katastrofalt dåligt av en regering som gjorde just detta till sin huvudfråga i valrörelsen 2014.

Problemen på svensk arbetsmarknad kan inte heller skyllas på de många nyanlända. Många av dem väntar, som sagt, fortfarande på beslut om uppehållstillstånd och ingår inte i arbetslöshetsstatistiken. För dem som har hunnit in i etableringsuppdraget har ytterst få hunnit vara registrerat arbetslösa i ett år eller mer, och de ingår därmed inte bland de långtidsarbetslösa. Däremot utgör såklart dessa grupper ett stort orosmoln. Många har lång väg till arbetsmarknaden, och om konjunkturen samtidigt vänder

nedåt har vi stora problem framför oss kommande år för både arbetsmarknad och statsfinanser.

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Politiken präglas av en tydlig ovilja att se problemen med utanförskapet och integrationen. Det finns också för få vägar in till arbetsmarknaden. Inga viktiga framtidsreformer genomförs, och i stället driver man en skattehöjarpolitik som gör det dyrare att driva företag, att anställa och att arbeta. Samtliga av regeringens egna expertmyndigheter gör bedömningen att regeringens politik har en obefintlig eller endast marginell effekt för ökad sysselsättning.

I stället för att ta vara på högkonjunkturen och rusta Sverige och se till att de som står långt från arbetsmarknaden kommer in sitter man nöjd och låter högkonjunkturen hjälpligt dölja ens misslyckanden.

Sverige har en stor uppgift framför sig att få framför allt lågutbildade och nyanlända i arbete och egen försörjning. Oavsett vad man har för åsikt i migrationsfrågan är det varje regerings uppgift att göra precis allt man kan för att hantera situationen. Efter hand som de nyanlända tillförs till arbetskraften måste politiken också svara med tydliga reformer. I regeringens politik syns varken insikt om problemen eller förslag för att lösa dem. Man döljer problemen hjälpligt bakom högkonjunkturen men bäddar med sin passivitet för kris när konjunkturen försvagas.

Herr talman! Mot regeringens passivitet står den moderata politiken för en välbehövlig kontrast. Och i bärande delar har Alliansen en samsyn på vad som behöver göras.

Moderaterna har satt upp två mycket ambitiösa jobbmål. För det första vill vi halvera jobbklyftan i form av skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda. För det andra vill vi att Sverige ska kunna skapa en halv miljon nya jobb till 2025.

Mot regeringens förslag inom arbetsmarknadspolitiken står Moderaternas väl avvägda budgetalternativ inom utgiftsområde 14. Vår budget innebär en besparing på 8,5 miljarder, främst på Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader, ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program och reformering av a-kassan. Samtidigt gör vi stora satsningar på inträdesjobb, insatser för minskad sjukfrånvaro, förbättrad studie- och jobbrådgivning samt sommarjobb.

Jag ska helt kort gå igenom våra viktigaste förslag.

Vi vill införa integrationsplikt och utbildningsplikt för nyanlända.

Vi vill genomföra en stor bidragsreform, där tiden med a-kassa kortas något och stöttar omställning till ett nytt jobb i stället för att vara en långsiktig försörjning, och där vi inför en tydligare arbetslinje för den som uppbär socialbidrag eller försörjningsstöd genom att villkora dessa stöd med aktivt jobbsökande över hela landet.

Vi vill införa ett bidragstak så att det alltid lönar sig att ta ett jobb. Om en nyanländ familjs inkomst kan minska när någon börjar arbeta har vi ett allvarligt systemfel.

Vi vill att man som nyanländ stegvis ska få kvalificera sig till bidragssystemen. Full tillgång till bidrag och ersättningar får man genom eget arbete eller genom permanent och laglig bosättning i Sverige.

För att fler ska arbeta måste det alltid löna sig att jobba. Vi vill sänka skatten på arbete, särskilt för dem med lägre inkomster. Brytpunkten för

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

statlig skatt bör höjas för att öka drivkrafterna att jobba mer och utbilda sig.

Vi vill införa inträdesjobb, vilket vi diskuterat tidigare – en tidsbegränsad lärlingsanställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Syftet är att fler ska få in en fot på arbetsmarknaden.

Vi vill tredubbla taket i RUT-avdraget till 75 000 per år och utvidga det till fler tjänster.

Vi vill ersätta Arbetsförmedlingen med en mindre statlig myndighet för myndighetsutövning, kontroll och uppföljning. Matchningen och rustandet av de arbetslösa med utbildning och praktik vill vi lägga ut på andra etablerade aktörer.

Vi vill ersätta befintliga lönestöd för nyanlända och långtidsarbetslösa med ett nytt som är enklare för att fler ska kunna få sitt första jobb.

Det finns i dag personer som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen under lång tid och som varken får insatser eller arbete. Vi anser därför att den statliga arbetsmarknadspolitiken bör begränsas till tre år. Därefter bör kommunerna ta över ansvaret.

Herr talman! Jag tycker att det finns anledning att vara ödmjuk. Att få alla nyanlända i arbete är troligen svårare än de flesta inser. Stora volymer av lågutbildad arbetskraft passar tyvärr dåligt ihop med vår arbetsmarknad, som till stor del bygger på högkvalificerad arbetskraft.

Även om den moderata politiken är mycket väl genomtänkt och genomarbetad och förankrad i såväl forskning som erfarenheter från svensk arbetsmarknad och reformer under alliansregeringens tid vågar jag inte garantera att våra förslag kommer att räcka fullt ut för att lösa alla problem med arbetslöshet och integration. Obalanserna på svensk arbetsmarknad är mycket allvarliga, och det kan absolut behövas ytterligare åtgärder.

Men en sak är klar: Moderaterna har tydliga mål och en genomtänkt och ambitiös politik som syftar till att nå målen. Vår politik skulle göra skillnad. Det är mer än man kan säga om dagens regering.

(Applåder)

Anf. 2 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att i betänkande AU2 yrka bifall till vår reservation, den enda inom utgiftsområdet, samt i betänkande AU4 yrka bifall till reservationerna 10 och 17. Vi har också i AU4 två särskilda yttranden.

Herr talman! Sverigedemokraternas arbetsmarknadspolitiska inriktning har i huvudsak tre områden där vi vill göra genomgripande förändringar. Det gäller arbetslöshetsförsäkringen. Vi vill införa en ny anställningsform, lärlingsanställningar, och så gäller det naturligtvis Arbetsförmedlingen.

Arbetslöshetsförsäkringen är en oerhört viktig omställningsförsäkring för alla som blir arbetslösa. Redan i dag finansieras a-kassan i huvudsak med skattemedel. Sverigedemokraterna ser den som så pass viktig att den bör vara allmän och helt skattefinansierad samt vara en del av det generella socialförsäkringssystemet. Däremot bör kvalifikationskraven vara desamma som i dag. Vi anser dessutom att försäkringen borde administreras av Försäkringskassan, dit anslagen också flyttas.

Sverigedemokraterna vill dessutom införa en ny anställningsform, lärlingsanställningar. Denna anställningsform ska ha ett regelverk motsvarande provanställningar och ha en varaktighet på max tre år. Tiden ska inkludera både arbetsplatsförlagd praktik och teoretisk utbildning.

Vi har i dag ca 600 000 vuxna utan godkända gymnasiebetyg. Därför ska lärlingsanställningen vara öppen för studier på både gymnasiet och komvux, med 2–3 dagars arbetspraktik i veckan varvat med teoretiska studier i gymnasieskolans kärnämnen.

Incitamentet för arbetsgivaren är en slopad arbetsgivaravgift samt ett utbildningsstöd under utbildningstiden. Förhoppningen är naturligtvis också att arbetsgivaren efter genomförd lärlingsperiod får tillgång till en utbildad och motiverad arbetstagare, som då kan erbjudas fortsatt anställning med ordinarie villkor.

För lärlingen förordar vi en lagstadgad minimilön under utbildningstiden, som dessutom är fredad mot påverkan och neddragningar på grund av andra stödformer. Detta blir då ett incitament för lärlingen.

Herr talman! Riksrevisionen har gång efter annan slagit ned på Arbetsförmedlingens resultat. Detta innebär också att Riksrevisionen till stor del slår ned på regeringens arbetsmarknadspolitik.

Arbetsförmedlingen är tyvärr regeringens verktyg för att med illa förberedda och bristfälligt utvärderade arbetsmarknadsåtgärder experimentera på en dysfunktionell arbetsmarknad. Att kritisera Arbetsförmedlingen är som att slå in öppna dörrar, men det måste göras; skattebetalarna har rätt att kräva betydligt bättre hushållning med skattemedlen.

Riksrevisionen har under flera år riktat allvarlig kritik mot Arbetsförmedlingen. Exempelvis har Arbetsförmedlingens förberedande utbildningar gett direkt negativ effekt. De som har gått en utbildning i Arbetsförmedlingens regi har alltså lägre framtida inkomster samt sämre jobbchans jämfört med dem som under samma period har varit öppet arbetslösa. Detta är helt horribelt! Hur är det ens möjligt? Men ännu viktigare, hur kan regeringen låta detta fortgå? Det enda svar jag kan komma på är inkompetens och brist på handlingskraft.

Sverige spenderar högst andel av bnp inom EU på anställningssubventioner. För 2017 beräknas summan för anställningssubventioner uppgå till ungefär 18,7 miljarder. Med de nya aviserade etableringsanställningarna lär den summan öka betydligt.

Frågan vi måste förhålla oss till är: Vad får vi för pengarna? Naturligtvis ställer även vi Sverigedemokrater oss bakom vissa anställningssubventioner. När det gäller att till exempel underlätta för personer med funktionsnedsättning att komma ut på arbetsmarknaden är syftet både vällovligt och nödvändigt. Men det finns många dyra och verkningslösa floppar i regeringens verktygslåda.

32 000 traineejobb utlovades under förra valrörelsen. Resultatet visar att bara ca 500 personer deltagit i denna insats. Regeringen avsatte miljarder för satsningen.

När det gäller moderna beredskapsjobb har regeringen utlovat att 5 000 personer ska ha deltagit i insatsen år 2020. Sista juli i år hade strax över 500 personer fått ett modernt beredskapsjobb. Två tredjedelar av dessa beredskapsjobb har Arbetsförmedlingen själv tagit in i den egna verksamheten. De moderna beredskapsjobben är också dyrast per individ. Offentliga arbetsgivare erhåller 23 000 i bidrag per månad och individ.

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Trots denna frikostighet med skattemedel kommer inte de arbetssökande ut i insatsen.

Instegsjobb är ytterligare en dyr historia utan effekt. Cirka 5 procent av dem som tagits in i instegsjobb går efter insatsen vidare till ett arbete som inte är subventionerat. 40 procent får en annan bidragsanställning, företrädesvis nystartsjobb – kostnad på kostnad utan resultat.

Listan på katastrofala insatser kan göras lång, men jag ska inte uppehålla mig vid den. Jag kan bara konstatera att vid en direkt fråga till Arbetsförmedlingens generaldirektör om hur många som går från Arbetsförmedlingens många kostsamma åtgärder och program till ett icke skatte-subventionerat arbete svarade generaldirektören att det vet de inte. Svaret var att den typen av statistik inte tas fram eftersom den inte efterfrågats av regeringen.

Det är dock inte riktigt sant. Nu vet vi bättre. Om man lusläser Arbetsförmedlingens årsredovisning hittar man siffran, inte utskrivnen utan väl dold i en graf. Om man studerar den grafen kan man få fram att strax under 1 procent går från dessa insatser till ett icke skattesubventionerat jobb – 1 procent. Jag förstår varför de döljer siffran.

Herr talman! Det är också därför vi sverigedemokrater har en egen reservation i AU4, som gäller just behovet av uppföljning och utvärdering mot ordinarie arbetsmarknad, alltså icke skattesubventionerade jobb. Det är oerhört viktigt.

Matchningen är Arbetsförmedlingens kärnuppdrag, och Riksrevisionen riktar hård kritik mot Arbetsförmedlingen även i denna fråga. Kritiken är förödande. Matchningen har över tid försämrats på den svenska arbetsmarknaden. Riksrevisionen menar att Arbetsförmedlingen brister i både analys och åtgärder för att nå förbättrad matchning – brister i både analys och åtgärder. För 80 miljarder borde skattebetalarna kunna förvänta sig betydligt mer än brister, ineffektivitet och uteblivna resultat.

Kritiken från både arbetsgivare och arbetssökande är av så allvarlig karaktär att Sverigedemokraterna ifrågasätter myndighetens existensberättigande. Förvisso är det så att Arbetsförmedlingen, precis som alla myndigheter, arbetar på regeringens uppdrag. Men inkompetensen hos Arbetsförmedlingen är ändå utmärkande. Resultaten uteblir oavsett vilken av regeringens reformer vi talar om, och inte nog med att resultatet uteblir, till och med Arbetsförmedlingens analyser är enligt Riksrevisionen felaktiga.

Arbetsförmedlingens ständiga svar är att de har tillsatt en utredning, ett förbättringsarbete eller, nu senast, en förnyelseresa. Generaldirektör Sjöberg är landets i särklass dyraste reseledare; med sig på resan har han ledarskapskonsulter i hundramiljonersklassen.

I juni 2017 låg återigen Arbetsförmedlingen sämst till av Sveriges myndigheter när det gäller förtroende. Detta ser vi år efter år. Problemet är att granskningarna sammantaget visar på att myndighetens huvuduppdrag – kontrolluppdraget och matchningen – inte levererar resultat.

Tro mig – arbetsmarknadspolitik får gärna kosta om den ger effekt i form av reguljära arbeten. Det är vad skattebetalarna förväntar sig: icke skattesubventionerade, reguljära arbeten. Vi kan bara konstatera att den effekten uteblir.

Den största förändring som Sverigedemokraterna vill genomföra inom svensk arbetsmarknadspolitik är att avskaffa Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form. Vi behöver öppna upp för privata aktörer, och då menar

vi öppna upp, inte släppa fritt som till exempel under Reinfeldts tid. Vi ska naturligtvis inte attrahera oseriösa och kriminella privata aktörer, som vissa program på den tiden drogs med. Detta måste motverkas. Systemet ska vara kopplat till ett ratingsystem och ett kontrollsystem i linje med det system som Arbetsförmedlingen faktiskt redan har sjösat och prövat och håller på att utvärdera.

Arbetsmarknadspolitik får kosta om den ger resultat. Sverigedemokraterna är övertygade om att en bredd av aktörer på marknaden kommer att leverera betydligt bättre resultat för dessa 80 miljarder. Den nuvarande ineffektiva arbetsmarknadspolitik, med flaggskeppet Arbetsförmedlingen, har nått vägs ände.

Herr talman! Regeringen har tillsatt en utredning för att se över om det finns behov av flexibla insatser, till exempel flexjobb, för att förbättra möjligheterna för dem som har nedsatt arbetsförmåga till följd av en funktionsnedsättning eller sjukdom att komma i arbete eller behålla ett arbete. Sverigedemokraterna välkomnar utredningen och inväntar med spänning dess resultat. Detta är någonting som vi har efterfrågat i många år.

Anf. 3 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Sverige befinner sig just nu i en stark högkonjunktur. Många företag anställer, och arbetslösheten sjunker. Människor som redan i dag har ett arbete att gå till befinner sig faktiskt i en ganska trygg tillvaro. Det är inte mot dem vi behöver rikta vår tid och kraft utan mot dem som står utanför – de som inte får en chans på arbetsmarknaden, de som år efter år är arbetslösa, de som inte får del av den högkonjunktur som vi just nu befinner oss i.

Vi måste skapa bättre förutsättningar för de här människorna så att de kan få en fot in på arbetsmarknaden och den gemenskap som det innebär.

I dag ser vi att klyftan mellan inrikes och utrikes födda är den största i hela västvärlden när det gäller sysselsättning. Det är helt orimligt att det ska vara så i Sverige. Här behövs ett nytt ledarskap som möter dessa utmaningar och skapar möjlighet för människorna att komma in i gemenskapen och få ett arbete och egen försörjning.

Det handlar om människor som vill vara med och bidra. Det är människor som vill vara en del av gemenskapen, men i dag befinner sig närmare 1 miljon människor i detta utanförskap.

Trots detta är regeringen ofta nöjd över hur det ser ut i Sverige i dag och att arbetslösheten sjunker, fastän det är till följd av den brinnande högkonjunktur som vi just nu befinner oss i. Men även om arbetslösheten sjunker är vi faktiskt längre ifrån regeringens eget uppsatta mål om EU:s lägsta arbetslöshet 2020. I inledningen av mandatperioden låg vi på tolfte plats när det gäller lägsta arbetslöshet i EU:s länder. I dag ligger vi på sextonde plats.

Vi har sedan målet sattes varit kritiska mot det av flera skäl, men om man ändå ska utgå från regeringens mål kan man konstatera att Sverige ligger sämre till nu än vad man gjorde i början av mandatperioden och att andra länders arbetslöshet sjunker mycket snabbare.

Det Sverige skulle behöva är rejäla strukturella reformer på arbetsmarknaden för att få fler människor i arbete. Det handlar om att det måste löna sig mer att arbeta. Trösklar måste sänkas och matchningen förbättras.

Reformer på det området har tyvärr lyst med sin frånvaro under den rödgröna regeringens tid. Det vi i stället har fått se är en klassisk socialdemokratisk åtgärds politik. Då kan man fråga sig om den har varit lyckad. Nej, inte särskilt, och jag ska ge några exempel.

Traineejobben skulle skapa 32 000 jobb åt unga. I oktober var det 528 personer som hade fått ett traineejobb, och i den budget som vi i dag debatterar har regeringen meddelat att man ska lägga ned traineejobben.

De moderna beredskapsjobben skulle bli 5 000 och framför allt rikta sig till människor med låg utbildning. Som det har blivit har 60 procent av de moderna beredskapsjobb som nu har tillsatts gått till människor med eftergymnasial utbildning. Två tredjedelar är dessutom anställda på Arbetsförmedlingen.

90-dagarsgarantin, som inför valet var ett löfte från Socialdemokraterna, innebar att alla ungdomar inom 90 dagar skulle få ett jobb, en praktikplats eller en utbildning. Detta ändrades när man kom i regeringsställning. Nu är det en garanti för insatser som leder till jobb, det vill säga arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Under regeringens tid har sannolikheten att få ett jobb inom 90 dagar minskat. År 2014 var det 18 procent som fick del av en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Nu är det 28 procent. År 2014 var det 25 procent som fick arbete inom 90 dagar; nu är det 22 procent.

Det är nu alltså mer sannolikt att befinna sig i ett arbetsmarknadspolitiskt program än att få ett jobb inom 90 dagar.

Herr talman! På punkt efter punkt har regeringens jobbpolitik misslyckats. Man har mött en av vår tids största utmaningar med passivitet och ineffektiva åtgärder. Att arbetslösheten sjunker är inte tack vare regeringen utan trots regeringen.

Herr talman! Sverige behöver ett nytt ledarskap för fler jobb. Det behövs rejäla reformer som gör det mer lönsamt att arbeta, som sänker trösklarna in till arbetsmarknaden och som förbättrar matchningen.

I vår budgetmotion har vi därför förslag på att sänka skatterna, med fokus på låg- och medelinkomsttagare, så att det blir mer lönsamt att ta ett första jobb. Vi vill även införa jobbstimulans i försörjningsstödet så att det lönar sig ytterligare att ta det första jobbet och gå från bidrag till arbete. Även om det bara handlar om några få timmar får man in en fot på arbetsmarknaden och får behövliga kontakter och viktig erfarenhet.

Vi har även tillsammans med Alliansen presenterat en rad förslag för arbetsmarknadspolitiken framöver och bland annat presenterat ett förslag om inträdesjobb för att sänka trösklarna in till arbetsmarknaden. Genom ett inträdesjobb skulle det vara möjligt att anställa en ung utan gymnasieutbildning eller en nyanländ till 70 procent av ingångslönen. 30 procent av arbetstiden ska gå till att lära sig på jobbet eller till att utbilda sig. Denna nya anställningsform ska gälla i upp till tre år och inte fyllas av byråkrati, vilket har visat sig vara ineffektivt för möjligheten att sänka trösklar för ett första jobb.

Detta är ett av flera förslag för att skapa bättre möjlighet för människor att få den viktiga erfarenheten på arbetsmarknaden och en egen försörjning.

Det handlar inte, som vi kanske kommer att få höra från socialdemokratin i talarstolen senare, om att vi vill sänka människors löner. Det handlar om att få en fot in på arbetsmarknaden. Det är glädjande att förslaget

om etableringsjobb som LO och socialdemokratin har lagt fram bekräftar bilden av att sänkta anställningskostnader är viktigt för att ge fler människor chansen. Tyvärr verkar det förslaget vara fyllt med byråkrati, och många av företagen som skapar jobb, små företag och bemanningsföretag, får inte vara med. Därför är inträdesjobben en bättre väg framåt.

Herr talman! Matchningen på arbetsmarknaden är ett stort problem, och den fungerar dåligt. Företagen använder sig inte av Arbetsförmedlingen, som ska vara till hjälp vid förmedling av jobb. Få jobb förmedlas via Arbetsförmedlingen.

Vi vill fasa ut Arbetsförmedlingen och i stället låta privata, mer specialiserade aktörer förmedla jobben.

Arbetsmarknaden fungerar dåligt för de mest utsatta grupperna, som nyanlända och unga utan gymnasieutbildning. Det är Sveriges största samhällsproblem, och regeringen har fortfarande inte presenterat några svar. Att skryta med att det går bra för Sverige och att arbetslösheten minskar något till följd av den högkonjunktur som stora delar av västvärlden befinner sig i är inte rätt väg framåt.

Det behövs reformer, och regeringen behöver lyfta blicken och inse att man har ett ansvar för de mest utsatta som står långt från ett jobb. Detta kräver att den svenska modellen förnyas för att inkludera fler människor så att fler får möjlighet till ett första jobb.

Herr talman! Jag står givetvis bakom våra förslag, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till Alliansens gemensamma reservation nr 1 och Centerpartiets reservation nr 3 i AU4. I AU2 deltar vi inte i beslutet utan hänvisar till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 4 ALI ESBATI (V):

Herr talman! I dag diskuterar vi två viktiga betänkanden i samma debatt, dels budgetbetänkandet AU2 som rör budgetens utgiftsområde för arbetsmarknad och arbetsliv, dels AU4 med motioner som rör arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen.

Jag börjar med budgeten, som bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet.

De reformer och anslag som har lagts fram på detta område ska ses mot bakgrund av hur jobb- och arbetsmarknadspolitiken utformades under den förra regeringen och vilka resultat den politiken fick kontrasterat mot den omläggning av viktiga delar av politiken som ägde rum direkt efter valet 2014 och vad vi nu har sett för faktiska resultat på arbetsmarknaden.

Det blir också extra viktigt att göra denna bakgrundsbeskrivning efter att vi nu har hört några ganska fantasifulla och inte särskilt faktatunga inlägg om läget på svensk arbetsmarknad.

Herr talman! Vi hade under de åtta långa åren med regeringen Reinfeldt en helt ensidig förståelse av vad regering och riksdag skulle ägna sig åt för att få jobben att bli fler och arbetsmarknaden att fungera smidigare för människor i Sverige, nämligen lägre skatter, särskilt för den som hade det extra gott ställt, och ekonomisk bestraffning av den som hade råkat drabbas av arbetslöshet eller sjukdom. Sedan var det inte mycket mer.

Arbetsförmedlingen gjordes om till en upphandlingscentral som skulle ägna det mesta av sin byråkratiska styrka åt att dra in folks ekonomiska

medel. Arbetsgivarna gavs enorma, generella och ganska ogenomtänkta subventioner.

Det var detta man envisades med att, närmast som ett religiöst mantra, kalla arbetslinjen. Man såg arbetslösheten inte som ett samhällsekonomiskt problem och misslyckande utan närmast som en individuell egenkap, en sorts defekt hos den arbetslöse.

Det konkreta resultatet känner vi till. Arbetslösheten stannade på en hög nivå, sysselsättningsgraden var i princip oförändrad och ungdomsarbetslösheten sköt i höjden. Men framför allt blev det påtagliga effekter på andra sätt och andra områden: en dramatisk ökning av de mest otrygga anställningsformerna, en i internationell jämförelse anmärkningsvärd nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen och en minskning av den fackliga organisationsgraden och därmed arbetstagar kollektivets möjligheter att slå vakt om trygghet, innehåll och dynamik i arbetslivet. Dessutom växte skillnaderna i inkomster, i förmögenheter och i tillgång till de sociala trygghetssystemen. Det här är systemförändringar och samhällseffekter som sitter hårt och som ännu i dag påverkar vårt samhälle.

Sverige har varit och är ett av världens allra bästa länder att leva i, men inte av en slump utan för att det medvetet och mödosamt har byggts upp med solidaritet och sammanhållning som riktninggivare. Det är värt att försvara och utveckla på den grunden, bort från ojämlikhet och otrygghet.

I dag när vi har den sista budgetdebatten i detta utgiftsområde för mandatperioden kan man konstatera att budgetsamarbetet mellan regeringen och Vänsterpartiet har gett en del tydliga resultat. Viktiga delar av arbetsmarknadspolitiken har lagts om. Såväl taket som grundbeloppet i a-kassa har höjts, stupstocken i sjukförsäkringen har tagits bort och den dyra och generella sänkningen av arbetsgivaravgiften har avvecklats till förmån för mer riktade och genomtänkta satsningar.

Allt detta, som enligt de borgerliga dogmerna skulle ge katastrofala följder: kostnadschock, dubbelstöt, trippelnöt och vad det nu var, har i stället bidragit till väsentligt förbättrade förhållanden på svensk arbetsmarknad.

Arbetslösheten har sjunkit, alldeles särskilt bland ungdomar, sysselsättningsgraden är den högsta i EU och tillväxttakten i ekonomin är god. I morse hörde vi dessutom att Arbetsförmedlingen har skrivit upp en redan stark prognos för jobbtillväxten.

Betyder det att jag är nöjd och belåten? Nej, det gör det inte. Vänsterpartiet hade velat se en omläggning av skattepolitiken för att omfördela mer från dem med stora förmögenheter och mycket höga inkomster. Vi hade velat se ännu större investeringar där behoven är uppenbara. Det är ju till syvende och sist det som framför allt påverkar arbetslöshet och sysselsättning, inte arbetsmarknadspolitikens utformning.

Men det är inte tu tal om att politiken har tagit en ny riktning, och fakta talar sitt klara språk när denna riktning jämförs med den som högeralliansen förde Sverige i.

Herr talman! Mot bakgrund av detta har jag på ett allmänmänniskt plan en viss förståelse för att tonläget från höger är lite bittert i dag och att man letar konstiga infallsvinklar.

Men för att kunna diskutera utmaningarna på svensk arbetsmarknad är det viktigt att inte sprida en missvisande bild. Man ska vara ärlig när man

till exempel jämför olika typer av statistik eller gör internationella jämförelser och vara noga med vad som är det faktiska läget och vad som är förändringstakten. Man ska inte låta bli att tala om när man kritiserar en specifik statistik om det har blivit bättre eller sämre än när man själv var med och styrde.

En diskussion som är väldigt mycket på tapeten, och som vi hörde lite av här tidigare, rör hur vi som samhälle ska handskas med den stora utmaning och samtidiga möjlighet det innebär att vi har blivit fler i vårt land genom att människor har sökt sin tillflykt hit.

Från högerhåll – hela spektrumet från ljusgrönt till mörkbrunt – vill man nu på olika sätt använda detta till att dumpa löner och arbetsvillkor i Sverige. Detta är nu och framöver en av de viktigaste stridsfrågorna för alla som vill slå vakt om ett modernt och produktivt arbetsliv och om ett Sverige som håller ihop och där ens födelseort och hårfärg inte dömer en till tunga och uselt avlönade arbeten och till att vara syndabock för alla handa verkliga eller föreställda samhällsproblem.

Först en verklighetsorientering också här: Ja, det är sant att det är stor skillnad mellan utrikes och inrikes föddas sysselsättningsgrad och arbetslöshet. Det finns olika orsaker till detta: diskriminering, hög andel flyktingar bland dem som invandrar och olika typer av utbildnings- och erfarenhetsbakgrund.

Detta är något som det är viktigt att arbeta med på ett flexibelt sätt. Men den bild som rätt ofta ges av högerns företrädare, att Sverige befinner sig i något slags systemkollaps och katastroftillstånd i det här avseendet är faktiskt grundfalsk. Även om sysselsättningsandelen som sagt är lägre för utrikes födda är det fortfarande så att de som har bott i Sverige i fem år eller mer arbetar i högre grad än vad inrikes födda i OECD gör i genomsnitt. Och det är faktiskt så att sysselsättningsgraden ökar snabbast bland utrikes födda, särskilt bland utrikes födda kvinnor.

Dessa debatter blir ganska frustrerande då man förpassar fakta och seriösa resonemang till debattens utkanter därför att någon har blivit besatt av lägre löner och syndabocksutpekande av människor som har kommit till Sverige. *Det* är ett allvarligt samhällsproblem i dag.

I och med denna budgetproposition fortsätter en satsning på utbildning på bred front. Detta är helt avgörande för stora grupper som nu ska in på svensk arbetsmarknad. Det handlar både om den som saknar grundläggande utbildning och om den som med bättre fungerande yrkesutbildning kan använda sin befintliga kompetens och erfarenhet på ett nytt sätt i Sverige.

I budgetpropositionen ser vi också dels en förenkling av olika subventionerade anställningsformer, dels en stegvis höjning av lönebidragstaket. Det är inga revolutionerande förändringar, men det är bra steg åt rätt håll.

Herr talman! Vad vill då högeroppositionen göra? Jag tror att det är viktigt att denna debatt klargör lite vad som döljer sig bakom retoriken om att hela Sverige ska jobba, som Moderaterna skriver, eller en dynamisk och fri arbetsmarknad, som Liberalerna är inne på.

Det som står i de budgetmotioner som högerpartierna lägger fram är många gånger rejäla dråpslag mot massvis av vanliga människor i det här landet. Det är en politik som tar sikte på att föra Sverige och svensk arbetsmarknad till ett fattigare, ofriare, mer oordnat och mindre modernt tillstånd.

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Förslagen spretar, men att människor som har blivit arbetslösa ska sättas åt hårdare och att människor i branscher med låga löner ska pressas till ännu lägre löner är man i princip överens om.

Så här skriver till exempel Moderaterna i sin partimotion: ”En hög arbetslösersättning förlänger arbetslöshetsperioderna eftersom det leder till att människor skjuter upp sitt jobbsökande eller ställer högre krav för att acceptera ett nytt jobb.” Smaka på de orden, ni som nu har fått lite större möjlighet att klara vardagsekonomin, om arbetslösheten har varit framme!

Moderaterna vill också införa en bortre parentes för de stöd som finns till långtidsarbetslösa så att ännu fler ska tvingas till det kommunala försörjningsstödet, även om man deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag citerar igen: ”Efter tre års arbetslöshet ska möjligheten till andra ersättningar än försörjningsstöd upphöra.” Detta ska kombineras med att människor som befinner sig i denna utsatta situation, alltså försörjningsstöd, aktivt ska pressas hårdare. Detta ska kombineras med hårdare tag mot långtidssjuka och ny karensdag efter 15 dagar.

Också andra borgerliga partier är inne på att försämra a-kassan igen så att fler människor får ett sämre försäkringsskydd och hamnar i den otrygghet som vi vet är väldigt skadlig för sammanhållning och ekonomisk styrka i detta land.

Det är förslag på avslag för den nödvändiga höjningen av lönebidragstaket, som är till för att fler arbeten ska öppnas för till exempel personer med funktionsnedsättningar. Det är nej till satsningen på lån till körkort. Det är nej till den viktiga satsningen på att upprätta ett centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö, något som har efterlysts av många efter det att den förra regeringen lade ned det världsledande Arbetslivsinstitutet och så vidare.

Vi har de senaste veckorna sett vad denna enkelspåriga politik leder till för ställningstagande när arbetsmarknadens parter har satt sig ned för att komma överens om olika lösningar för att underlätta nyanländas inträde på arbetsmarknaden, utan att för den skull sätta den svenska lönebildningsmodellen åt sidan. Det har blivit stor upprördhet i de borgerliga kretsarna. Kan man inte få en statligt påbjuden lönesänkning får det vara. Detta är faktiskt något av ett haveri.

Herr talman! Eftersom det ofta förekommer medvetna missförstånd på detta område vill jag upprepa mig lite grann. Inte ett ögonblick tror jag och Vänsterpartiet att den växande sysselsättningen föranleder att vi ska utropa att jobbet är klart. Inget av det jag har sagt i dag betyder att vi är tillfreds och tillbakalutade när det gäller läget på arbetsmarknaden eller samhällsutvecklingen i stort.

Det finns mycket mer som behöver göras och som kan göras i Sverige för att vi ska få full sysselsättning, för att vi ska kunna fortsätta att få in nyanlända på olika delar av arbetsmarknaden, med hög produktivitet och villkor som inte är sämre än för dem som bor här sedan tidigare, för att vi inte bara ska få fler jobb utan också bättre jobb och för att alla de som hamnar i fattigdom trots att de jobbar och sliter – working poor, arbetande fattiga – ska få en rimligare tillvaro.

Det handlar om ekonomisk politik och investeringar. Vi behöver ta in mer från dem som har mest, och vi behöver investera mer, i välfärden, i infrastruktur, i forskning och i utveckling.

Mer specifikt när det gäller detta utgiftsområde kommer vi att behöva fortsätta höja både taken och grundbeloppen i a-kassan. Vi drev den frågan från Vänsterpartiet men kom inte ända fram i just denna budget. Annat är vi betydligt gladare för, inte minst avdragsrätten för fackföreningsavgiften – en utmärkt ekonomisk förstärkning som samtidigt stärker den svenska modellen.

Herr talman! I betänkandet AU4, som också är uppe till debatt, har vi i Vänsterpartiet två reservationer. Jag står bakom bägge och vill här yrka bifall till en, nämligen reservation 14, som handlar om ordning och reda i de subventionerade anställningarna.

Subventionerade anställningar kan vara bra och effektiva för att hjälpa nyanlända, långtidsarbetslösa eller personer med funktionsnedsättning att få en fastare anknytning till arbetsmarknaden. Detta finns belagt i utvärderingar.

Men vi har under senare tid sett exempel på hur oseriösa arbetsgivare inom vissa branscher sätter i system att ta in arbetslösa från olika arbetsmarknadspolitiska program eller med subventionerade anställningar i stället för att anställa ordinarie arbetskraft. När stödperioden för en subventionerad anställning upphör avslutas anställningen, och därefter anställs en ny person med en subventionerad anställning.

Detta är ett utnyttjande som många gånger slår särskilt hårt mot utlandsfödda. Det är uppenbart att det finns arbetsgivare som använder subventionerade anställningar som ett sätt att dumpa arbetsvillkoren eller för att göra det möjligt att lägga lägre anbud vid upphandlingar. Problemen är särskilt påtagliga inom branscher som hotell och restaurang, taxi, städning och detaljhandel.

Detta är inte okej. Från Vänsterpartiets sida vill vi att det ska införas en maxgräns för hur många eller hur stor andel anställda med subventionerad lön som en och samma arbetsgivare får ta emot. Dessutom vill vi skärpa kraven på att genomföra samråd med fackliga organisationer, som ofta har betydligt bättre koll än Arbetsförmedlingens kontor när det kommer till olika arbetsgivare och hur dessa agerar. Det är hög tid att det tas ordentliga tag på det här området, och detta är alltså något som vi i Vänsterpartiet har motionerat om.

Man får gärna bifalla motionsyrkandet, men även om man inte gör det önskar jag en god jul till dem som är här.

Anf. 5 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Alliansens reservation 1 i betänkande AU4.

Arbetsmarknaden i Sverige blir alltmer tudelad. En ny arbetslöshet växer fram, där många inte lyckas etablera sig alls på arbetsmarknaden.

Nästkommade år förväntas nästan 300 000 människor befinna sig i vad Arbetsförmedlingen kallar för en utsatt ställning. Det är personer som många gånger lämnas utanför med regeringens politik i dag. Därtill finns ytterligare tiotusentals människor som inte ens syns i statistiken. Det är personer som väntar på att få uppehållstillstånd.

Samtidigt har många arbetsgivare svårt att hitta rätt personal. Det är uppenbart att man inte gör tillräckligt för att skapa möjligheter och dynamik för svenska företag att anställa fler människor.

Vår uppfattning i Liberalerna, som vi har varit tydliga med under lång tid, är att den svenska arbetsmarknaden måste öppnas upp för fler människor. Annars riskerar nya generationer att hamna i utanförskap. Människor med låg utbildning och svag förankring i det svenska samhället måste få realistiska chanser att få jobb, känna sig inkluderade i samhället och känna att de har en framtid här.

Detta är, precis som Centerpartiet nämnde i sitt anförande, den viktigaste utmaning vårt land nu står inför. De som är nya i Sverige behöver förstås lära sig svenska och få möjlighet till utbildning. Men många kommer inte att kunna sitta i skolbänken och ta igen en utbildning som de aldrig fick som barn. Om vi inte ens i en högkonjunktur lyckas hjälpa utsatta grupper in på arbetsmarknaden är risken överhängande att många människor blir fast i ett livslångt bidragsberoende.

Vi vet vilka konsekvenser det kan få – sociala och ekonomiska konsekvenser och så vidare av långvarig fattigdom, av utsatthet, av stigmatisering, av en känsla av exkludering och så vidare. Detta fortsätter sedan att äta sig fast i generation efter generation och nöta ned förtroendet mellan invånare och myndigheter i Sverige, mellan väljare och politik, mellan människor från olika landsändar, mellan människor från olika länder, mellan människor i olika ålderskategorier och så vidare. Vi får ett mer polariserat land om vi fortsatt ska ha en stor grupp människor som står långt från arbetsmarknaden och aldrig kommer in på den.

Herr talman! Att ha ett jobb och en egen försörjning ökar människors frihet. Kvinnors självständighet både gentemot samhället och gentemot sin partner ökar med en egen lön. Varje människa har ett ansvar att försörja sig själv. Vi vägrar att tappa tron på individens egen förmåga och drivkraft. Vi är övertygade om att varje människa vill bidra efter förmåga till sin egen och till vår gemensamma välfärd. Men för att fler ska få möjlighet att ta det första steget in på arbetsmarknaden krävs fler reformer. Dörrar som nu är stängda måste kunna låsas upp och öppnas.

Utrikes födda är en grupp som behöver särskilt fokus. Det tar alldeles för lång tid för nyanlända, framför allt för nyanlända kvinnor, att etablera sig på arbetsmarknaden. Utrikes födda som har vistats i Sverige i över sju år och som har en låg utbildningsnivå har nu i genomsnitt en sysselsättningsgrad på under 50 procent.

Vi i Liberalerna är oroade över detta. Vi är också oroade över att regeringen inte vidtar åtgärder för nödvändiga reformer – reformer som krävs för att utrikes födda ska kunna komma i jobb och få en egen försörjning. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Det stänger ute arbetskraft med låg konkurrenskraft. Regeringen förordar i stället ett omfattande bidragssystem som försvårar jobb-möjligheter och tillväxt.

Herr talman! Det måste bli enklare och billigare att anställa, och det behövs fler enkla jobb och lägre trösklar in till arbetsmarknaden. Vi har en rad olika förslag för hur arbetsmarknaden kan bli mer dynamisk, hur incitament för arbetsgivare att anställa kan stärkas och hur drivkrafter för arbetssökande att få jobb kan stärkas.

Vi vill införa inträdesjobb – en ny anställningsform riktad till personer som i dag har svårt att få sitt första jobb. Unga utan gymnasieexamen och nyanlända är grupper som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden på

grund av bristande utbildning, bristande språkkunskaper och så vidare. Inträdesjobben, som vi i Liberalerna har presenterat tillsammans med våra alliansvänner, gör det både billigare och enklare att anställa.

Herr talman! Arbetsförmedlingen fungerar inte tillfredsställande i dag. Myndigheten har ett notoriskt lågt förtroende hos arbetssökande, hos arbetsgivare och hos allmänhet. Undersökningar från Arbetsförmedlingen visar att det endast är 4 procent av de personer som har lämnat Arbetsförmedlingen för en icke subventionerad anställning som menar att en arbetsförmedlare har bidragit till den processen.

Det är inte rimligt att fortsätta att öka anslagen till en myndighet vars kostnader är så pass höga och vars resultat är så svåra att mäta eller så bristande. Liberalerna anser att Arbetsförmedlingen måste läggas ned i sin nuvarande form. Fokus för en statlig arbetsmarknadsaktör måste skifta. Människor som står långt ifrån arbetsmarknaden, som personer med funktionsnedsättning, unga utan gymnasiebetyg och nyanlända måste prioriteras och ska få stöd för att få in en fot på svensk arbetsmarknad. Särskilt utrikes födda kvinnor måste tidigt få stöd att komma i jobb. Därför behövs en ny myndighet, vars syfte måste vara att vara smalare men mycket skarpare i sitt stöd för dem som behöver det allra mest.

Vi vill också utveckla RUT-reformen, som har bidragit till att framför allt utrikes födda kvinnor har fått jobb med egen lön. Tillsammans med våra alliansvänner vill vi också bredda RUT-avdraget till fler tjänster och tredubbla taket i RUT-avdraget. Samtidigt vill vi se över införandet av ett bredare hemavdrag för personer över 70 år, där fler eller alla enklare tjänster i hemmet berättigar till skattereduktion.

Herr talman! Man kan läsa mer om Liberalernas förslag i vår budgetmotion; det är bara att googla på så hittar man allt möjligt där. Det är en lång och genomarbetad budgetmotion på flera hundra sidor. Man behöver inte läsa allt om man inte orkar, men man kan läsa det som rör utgiftsområde 14 – det som vi nu debatterar.

Jag vill hänvisa till vårt särskilda yttrande från Liberalerna i ärende AU2. Vi deltar inte i beslutet på detta område eftersom riksdagen har ställt sig bakom andra ramar i rambeslutet för budgeten än de ramar vi har föreslagit.

(Applåder)

Anf. 6 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag yrkar från Kristdemokraterna bifall till reservation 1 och reservation 13 i betänkande AU4. I betänkande AU2 hänvisar jag till vårt särskilda yttrande. Jag tänker behandla både AU2 och AU4 i mitt anförande.

Herr talman! Hos varje människa finns ett behov av att få känna gemenskap med andra, att ta eget ansvar och att utvecklas som person. Att ha ett arbete eller annan meningsfull sysselsättning att gå till är därför av största vikt för varje enskild person. Arbetsmarknadspolitik handlar därmed om mycket mer än om samhällsekonomisk effektivitet och offentliga finanser. Det handlar om förvaltarskap och om att se till att alla får en chans att utveckla sina förmågor.

Vi kristdemokrater vill ha ett samhälle som tar vara på människors möjligheter och inneboende förmåga. Människans värde sitter inte i hur mycket hon arbetar eller i hur produktiv hon är, men arbetets betydelse för

den enskildas utveckling är mycket stor. Grupper som har det tufft på den svenska arbetsmarknaden i dag är, som flera har varit inne på, utrikes födda, äldre och personer med funktionsnedsättning. Dessa grupper utgör tillsammans 78 procent av andelen arbetslösa.

Vi ser med stor oro på hur regeringen på olika sätt har försvårat för människor i de här grupperna att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Försämrat RUT-avdrag, höjd löneskatt för äldre och flera andra förslag gör inte situationen bättre för de här grupperna utan höjer enbart kostnaderna för att anställa eller anlita dem. Långtidsarbetslösa är en grupp som har en särskilt utsatt situation, och för denna grupp behövs nu nya insatser för att ge dessa människor möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden med riktiga jobb.

Kristdemokraterna vill att arbetsmarknadspolitiken ska ha full sysselsättning som det övergripande målet. Alla kan inte arbeta 100 procent av heltid, men alla ska ha möjlighet att arbeta 100 procent av sin förmåga. Allt annat är slöseri med mänskliga resurser. Följden av långvarigt utanförskap är ofta sociala problem. Arbetet ger den enskilde möjlighet att få en bättre ekonomi och att påverka sin dagliga situation. Det är därför viktigt att vi bryter utanförskapet.

Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker i riksdag och regering. Jobb skapas när enskilda människor finner det mödan värt att starta eller utveckla ett företag, att förverkliga en idé eller att riskera sitt sparkapital.

Fyra av fem nya jobb skapas av småföretagen. Det får vi inte glömma. Därför är det viktigt att initiativ och skaparkraft uppmuntras i samhället, till exempel genom offentliga insatser för ett bra utbildningssystem och ett gott företagsklimat.

Många med svag anknytning till arbetsmarknaden är utsatta till följd av regeringens avveckling av jobb- och utvecklingsgarantins tredje steg, sysselsättningsfasen eller fas 3 som den brukar kallas. De här personerna har genom jobbgarantin getts ett sammanhang. Deras förmåga har kommit till användning, de har fått arbetskollegor och de har kunnat få personlig utveckling.

Den massmediala bilden av sysselsättningsfasen har skymt en hel del av de många bra åtgärder som faktiskt fanns för den här gruppen. Isoleeringen bröts för många, och man fick en arbetsgemenskap. Enligt Arbetsförmedlingens mätningar var 89 procent av deltagarna nöjda med insatsen, och under 2013 visade det sig att 63 procent fick jobb i någon form.

Den 31 januari 2016 var den sista dagen en långtidsarbetslös kunde anvisas till sysselsättningsfasen. Det är fortfarande inte klart vilket arbete, vilken hjälp eller vilket stöd regeringen tänker att de här personerna ska få. Under valrörelsen var det extratjänster som regeringspartierna lyfte fram. Man sa att extratjänsterna skulle lösa situationen för den här gruppen.

I dag finns många av dem i ett utanförskap. De sitter hemma och har inget stöd. Regeringens målsättning om 20 000 extratjänster har inte heller infriats. Under juli månad 2017, alltså tre år senare, arbetade ca 4 600 i extratjänster. Var ska alla personer som tidigare fanns i fas 3 få hjälp nu? Hur anser statsrådet att man har klarat av att ge personer från fas 3 ett nytt jobberbjudande?

Det handlar om personer som har olika former av arbetshinder. Det kan vara psykiska, neuropsykiatriska eller andra fysiska funktionsnedsättningar. Det kan också vara sociala skäl. Man kanske har tidigare drogproblem eller en långtidssjukskrivning med sig i bagaget. De här personerna behöver inte bara försörjning eller inkomst via sjukpenning eller a-kassa. De behöver en arbetsgemenskap och behöver bryta en negativ trend av passivitet.

Ungefär 76 000 personer har i dag någon anställningsform med lönestöd. Kristdemokraterna har sett behovet av att öka lönebidraget, så att fler vågar anställa personer med funktionsnedsättning. Och vi välkomnar och ser positivt på att regeringen i årets budget har lagt mer pengar till att höja lönebidraget.

Samhall är en statligt ägd aktör som skapar meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med funktionsnedsättning. Det är bra att man utökar Samhalls möjlighet att hjälpa personer. Men även Samhall har gränser för vilka man tar in. Många säger till oss politiker att Samhall har för höga krav. Man tar inte in dem som har den allra tuffaste situationen, till exempel de personer som var i fas 3 och som jag nämnde tidigare.

Alliansregeringen hade en hel del fokus på de sociala företagen. Vi kristdemokrater lyfter i vår budget en större satsning på de sociala företagen. Alliansregeringen gav 2007 fyra myndigheter i uppdrag att ta fram förslag till regeringen på nya grepp för att bryta utanförskapet genom arbete i sociala företag. Det arbetet ledde så småningom fram till en gemensam definition mellan intresseorganisationen Skoopi, Tillväxtverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Lands-ting. En handlingsplan togs också fram.

Med begreppet arbetsintegrerande sociala företag menar man alltså företag som driver näringsverksamhet ”med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle”. Nuvarande regerings satsning på de arbetsintegrerande sociala företagen har till största delen handlat om affärsutveckling. Och det är bra. Men samtidigt är kostnaderna för höga i dag för de fasta tjänster som krävs för att företagen ska fungera över tid. Därför vill vi fortsätta att lägga till medel för verksamhetsbidrag, till handledare och verksamhetsledare.

Vi vill säkra och utöka platserna, inte minst för de 30 000 som lämnats utan ersättning eller sysselsättning efter avvecklingen av fas 3. Vi kristdemokrater avsätter 200 miljoner kronor utöver regeringens arbete med arbetsintegrerande sociala företag ända fram till 2020.

Herr talman! Mitt fokus är på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, de arbetslösa. Det är där fokuset måste ligga. De grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden lämnas nu helt utan åtgärder. Här måste regeringen göra insatser för att hjälpa dem att komma in i arbete. Det skulle vara intressant om statsrådet kan ta upp frågor om hur de mest utsatta ska kunna få ett bättre stöd.

Herr talman! För övrigt har vi i vår budgetmotion sagt att vi vill avveckla Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form. Vi började tala om det redan 2008. Vi måste hitta ett helt annat sätt. Arbetsförmedlingen har fortfarande alldeles för dåliga resultat.

Man behöver bryta upp den stora myndigheten, som kostar 8 miljarder per år – tror jag att det är – och i stället hitta andra alternativa aktörer. Till

exempel gör bemanningsföretagen en oerhört viktig insats i dag. De kan hjälpa många. Nu säger de också att de vill satsa på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. De kan och vill göra mer. Jag tror att vi måste försöka hitta nya modeller för Arbetsförmedlingen, och det har vi nämnt i vår motion.

Vi tycker också att man ska avveckla fler av de arbetsmarknadspolitiska program som regeringen har tillsatt. Det är bättre att satsa på yrkesvux. Det har gett bättre resultat. Det är inte heller lika stigmatiserande som de delar av de traditionella arbetsmarknadsutbildningarna som många arbetsgivare ofta ser negativt på.

Vi vill också, liksom flera av mina allianskollegor har sagt, utveckla RUT-avdraget. Det måste absolut återställas till 50 000 i avdragsrätt för RUT-tjänster.

Alliansen har också inträdesjobben. Det är viktigt att sänka trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden. Och det här tror vi kan bidra till att de som står långt ifrån arbetsmarknaden ska få en möjlighet. Där behöver vi inte heller ha särskilt mycket regelkrångel med att det ska fattas beslut på Arbetsförmedlingen om ett jobb. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan själva besluta inom den ram som vi sätter om 70 procent av rådande inkomstlönen upp till ett tak på 21 000 för dem som inte har en gymnasieexamen.

Vi vill också fortsätta att satsa på de äldre i arbetslivet. Det är synd att regeringen har bidragit till försämringar genom olika skattehöjningar och ökad regelbörda för företag när det gäller äldre. Vi vill ta bort den särskilda löneskatt för äldre som regeringen har infört, för att ytterligare främja att äldre ska stanna kvar på arbetsmarknaden. Kristdemokraterna tycker dessutom att det särskilda jobbskatteavdrag som äldre har haft från att de fyllde 66 år ska ändras så att det gäller från 64 år.

På arbetsmiljöområdet har vi ett förslag om arbetsmiljödeklarationer. Alla måste göra särskilda insatser; man ska arbeta förebyggande på arbetsplatserna. Det måste förenklas så att det blir möjligt att göra rätt och att skicka in någon typ av arbetsmiljödeklaration direkt till Arbetsmiljöverket för att deklarerat hur man jobbar med arbetsmiljöarbetet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga något om arbetslöshetsförsäkringen. Det är viktigt att både arbetsgivaren, via arbetsgivaravgiften, och arbetstagaren är med och finansierar arbetslöshetsförsäkringen. Vi vill se att fler går med i a-kassan. Den är bra för omställningen för den enskilde.

Vi har sett att regeringen och Vänsterpartiet nu ger en avdragsrätt på 25 procent för fackföreningsavgiften. Vi kristdemokrater föreslår i stället att man ger avdragsrätt för a-kasseavgiften. Vi tycker att det är märkligt att regeringen inte har föreslagit det här. Detta förslag kommer dock att behandlas i skatteutskottet. Jag vill ändå nämna det, eftersom det finns med i ett särskilt yttrande.

(Applåder)

Anf. 7 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets förslag i betänkande AU2 och avslag på reservationen.

Ni såg kanske nyhetsflashen i morse från SVT om att vi har en mycket stark jobbtillväxt. Rubriken var ”100 000 nya jobb enbart under 2017”.

Det betyder att vi har en väldigt stark arbetsmarknad och därmed en stark ekonomi i Sverige. Vi kan faktiskt ståta med den högsta sysselsättningsgraden i EU – och den högsta i landet sedan 1992.

Precis som många andra har sagt i dag minskar arbetslösheten, och jobben växer till. Detta ger oss väldigt goda möjligheter att fortsätta att investera, vilket ger jobben. Vi gör det inom områden som utbildning, skola och miljö. Regeringen gör det här på ett alldeles förträffligt sätt.

När Stefan Löfven blev statsminister och tillträdde hösten 2014 vändes ett budgetunderskott från minus 60 miljarder till dagens plus på 80 miljarder kronor. Bara detta är fantastiskt. Överskottet används nu så att hälften går till att investera i det som gör Sverige starkare. Den andra hälften, 40 miljarder, används till att amortera ned statsskulden för att kunna lätta på bördor som kommer i framtiden.

Under denna period har faktiskt 250 000 nya jobb vuxit fram. Jag är, herr talman, helt övertygad om att alla vi som sitter här i kammaren är väldigt glada över detta. För så måste det vara. Att Sverige växer, arbetslösheten sjunker, jobben blir fler och vi får en bättre ekonomi gläds vi över tillsammans.

Samtidigt finns det stora utmaningar, vilket flertalet här har sagt. Arbetslösheten är fortfarande hög, särskilt bland människor som inte har klarat gymnasieskolan eller som är födda utanför Europa. Sammansättningen av arbetslösa i den gruppen har förändrats mycket, vilket vi tidigare också har hört från talarstolen. Det finns fortfarande en ganska stor ojämställdhet på arbetsmarknaden, och vi har matchningsproblem när det gäller att fylla de lediga jobben. Så är det.

Herr talman! Glädjande nog har regeringen fokus på att kunna bli det land som har EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Om man har detta fokus betyder det att reformer som minskar klyftorna och skapar jobb ligger främst. På så vis ökar också tilliten i landet. Naturligtvis stärks även ekonomin.

Vi väljer alltid stora investeringar före skattesänkningar. Ni i oppositionen har ett annat fokus. Ni är helt fokuserade på skattesänkningar. Så var det också när alliansregeringen regerade under sina åtta år. Precis som Ali Esbati alldeles utmärkt tidigare sa blev ju resultatet inte så bra, och ni för fram samma politik nu. Klyftorna ökade, välfärden blev utarmad och arbetslösheten steg, speciellt bland ungdomar. Ändå fortsätter ni med samma gamla medicin.

Vi socialdemokrater vet och är övertygade om att ett mer jämlikt och jämställt samhälle gynnar ekonomisk tillväxt. Detta bekräftas även av forskningen. När villkoren på arbetsmarknaden blir mer jämställda mellan kvinnor och män vinner vi alla på det. Detta vet ni också. När villkoren vid arbetslöshet är något så när rimliga, både ekonomiskt och så att man har möjligheter att gå vidare med kompetensutveckling och lärande, ökar rörligheten på arbetsmarknaden. Det här är också bra.

När parterna, arbetsgivare och fackföreningar, kommer överens om att fler omfattas av kollektivavtal gynnar det sammanhållningen och därmed också jämlikheten mellan arbetsplatserna. Det motverkar dessutom osund konkurrens.

Här i Sverige har vi ju en ganska unik modell för arbetsmarknaden. Den är flexibel och effektiv, och den underlättar för omställning och produktivitetsoökningar. Den svenska modellen tar ansvar för lönebildningen.

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Exportindustrin sätter det så kallade märket som ser till att vi inte försvagar vår konkurrenskraft gentemot andra länder. Modellen levererar dessutom. Den är rosad av många runt om i världen. Grunden för den svenska modellen med parter och en aktiv stat är kollektivavtalen.

Min fråga till er i oppositionen är: Varför kan inte också ni orka och förmå se detta och erkänna att det faktiskt är så här?

Några av era partiledare har sagt att om ni vinner valet nästa höst ska ni här i riksdagen tvinga fram en lagstiftning som bryter igenom alla kollektivavtal. Det här måste ni förstå, för därigenom säger ni att ingen arbetsgivare får betala mer än 70 procent av ingångslönen, det vill säga 70 procent av den lägsta lönen på arbetsplatsen, vilket är den lägsta lönen som finns i avtalen.

Det här tycker vi socialdemokrater är mycket märkligt, och det är ett dåligt förslag. Det strider faktiskt helt emot den svenska modellen, Désirée Pethrus, där parterna sköter lönebildningen, inte staten.

Förslaget är helt unikt. Jag skulle vilja säga att det är lika unikt som när ni införde jobbskatteavdrag som resulterade i att Sveriges pensionärer var de enda pensionärerna på jordklotet som betalade proportionellt mer i skatt än de som arbetar.

Nu säger ni här att ni har ett gemensamt förslag som ni ska lagstifta om och därigenom bryta in i alla kollektivavtal.

Ett antal fackförbund och arbetsgivarförbund har nyligen kommit överens om ett ramavtal som är riktat precis till dem som inte klarar gymnasieskolan och till nyanlända för att ge dem att komma i jobb. Detta ska också kombineras med utbildning. Det här kallar jag kreativt ansvarstagande med målsättningen att minska både arbetskraftsbristen och arbetslösheten. Samtidigt kan man få lågutbildade att komma in i reguljärt arbete.

Nu ska det föras samtal om detta ramavtal med regeringen, och detta ska leda till en lösning som alla tre parter är nöjda med. Det sker helt enligt den svenska modellen. Men allt det säger ni i oppositionen nej till i förväg. Varför gör ni det?

Herr talman! Regeringens ambitioner är naturligtvis att få en bättre fungerande arbetsmarknad. Man vill införa förenklingar, och en sådan är att förenkla systemet för subventionerade anställningar. Det här har mötts av ett jättestort gillande från arbetsgivarhåll. Det blir mer enhetligt, absolut mindre byråkratiskt och mer flexibelt att använda sig av lönestödet.

Att stödet sätts till 20 000 kronor i månaden även för lönebidraget är efterlängtat. Jag förstår Désirée Pethrus som säger att det här är bra. Vi får ju mer resurser till Samhall med betydligt fler platser.

Hur är det då med extratjänsterna, som ni kritiserar men som kommunerna nyttjar? De växer hela tiden i antal. Det ger en dubbelt positiv effekt. Man kan särskilt se till att rekrytera in mer till den speciella arbetskraftsbrist som finns inom vården. På så vis kan arbetskraftsbristen motverkas och fler arbetslösa får jobb i ett område som vi alla värnar, nämligen vården.

Nu för tiden är det väldigt vanligt att arbetsgivare ställer krav på körkort när man söker jobb. Regeringen underlättar här genom att införa ett CSN-lån för att fler ska få möjligheten att skaffa sig ett körkort och därmed lättare komma till jobb.

Vad ni på den borgerliga sidan föreslår, precis som Sverigedemokraterna, är stora nedskärningar inom utgiftsområde 14. Ni säger nej till nya satsningar. Ni föreslår drastiska minskningar inom arbetsmarknadspolitiken. Ni vill sänka ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen. Det där kallar Moderaterna för reformer. Det känner vi igen. Och så vill ni med er stora kreativitet lägga ned Arbetsförmedlingen och avveckla arbetsmarknadspolitiska program med extratjänsterna med mera.

Samtidigt är ni väl medvetna om att Arbetsförmedlingens uppdrag utreds grundligt. Men det verkar ni strunta i. Ni orkar inte vänta in resultatet av den här utredningen. En utredning om vilket sätt förmedlingen ska förändras på för att bli bättre orkar ni inte vänta in. Men förmodligen vill ni bara privatisera och återigen bygga upp en stor marknad för privata intressen som är helt finansierad av skattemedel.

Sverigedemokraterna säger att det inte ska gå till några oseriösa. Kanske Sverigedemokraterna säger att man inte ska få ta ut vinst i den här delen, eftersom det är skattemedel som används – vad vet jag?

Vi glömmer inte hur de privata coacherna fungerade, inte heller hur etableringslotsarna misslyckades med sitt uppdrag men ändå kunde tjäna mycket stora pengar på arbetslösheten.

Herr talman! Ett område blev eftersatt under alliansregeringen i och med att ni lade ned och avvecklade Arbetslivsinstitutet. Ni slog sönder den främsta arbetsmiljö- och livsforskning som fanns i världen då. Därför är det så välkommet att regeringen nu inrättar den nya myndigheten för arbetsmiljökunskap i Gävle. Det betyder att regeringen fullföljer satsningarna på arbetsmiljön och förstärkt forskning. Man riktar sig också speciellt till kvinnodominerade sektorer och kvinnors arbetsrelaterade ohälsa. Men Moderaterna och Centern säger nej till mer arbetsmiljökunskap. Då får man ställa frågan: När vi vet att ohälsan är stor, varför säger ni då nej till mer arbetsmiljökunskap?

Vi kan konstatera att det inte finns någon sammanhängande vare sig arbetsmarknadspolitik eller arbetslivspolitik hos oppositionen. Inom utgiftsområde 14 finns ingen allians på den borgerliga kanten, utom möjligen vad gäller det unika förslaget att riksdagen ska lagstifta rakt in i alla kollektivavtal så att de som är lägst avlönade bara kommer att få 70 procent av den låga lönen.

Sverigedemokraterna behöver jag inte kommentera mer. De brukar ju alltid rösta på Moderaternas alternativ när deras eget faller.

Herr talman! Jag vill nu passa på att tacka hela arbetsmarknadsutskottet för mycket gott samarbete och faktiskt också väldigt mycket trevlig samvaro. Vi har hårda debatter och meningsutbyten utifrån olika idéer, men vi delar alla ett stort engagemang för nya jobb i en växande ekonomi i ett starkare Sverige. Jag vill också passa på att här från talarstolen tacka vårt utmärkta kansli inom arbetsmarknadsutskottet för ett mycket gott arbete och ett alltid trevligt bemötande. God jul och gott nytt år till er alla!
(Applåder)

Anf. 8 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Det var mycket skryt i det här anförandet. Som jag beskrev i mitt huvudanförande finns det väl inte så mycket fog för sådant här skryt. Att det kommer nya jobb och att sysselsättningen ökar i en väldigt

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

stark högkonjunktur är kanske inte så konstigt. Så ser det ut i hela Europa. Jag konstaterade förut att det ser ändå starkare ut i andra länder.

Jag sa fel i mitt huvudanförande. Jag sa att Sverige hade halkat ned till 15:e plats. Fredrik Christensson påminde mig om att det faktiskt är 16:e plats. Sedan jag höll mitt huvudanförande har vi åkt ned en plats till.

Jag konstaterade förut att arbetslösheten under det senaste året inte ens har minskat med så mycket som halva invånarantalet i min lilla by Ubbhult. Den har minskat från 361 000 till 360 000 personer. Att det blir fler jobb hjälper inte när arbetskraften samtidigt ökar väldigt kraftigt. Vi har en arbetslöshet på 7,4 procent, enligt SCB. Långtidsarbetslösheten ökar, och vi halkar ned i Europa jämfört med andra länder. Det finns inget fog för att skryta, Raimo Pärssinen.

Nästa skryt gällde att budgetunderskottet vändes. Ja, siffror kan enstaka år vara plus eller minus. Det intressanta är att titta på helheten för en hel mandatperiod. Jag konstaterar att Alliansen sänkte statsskulden under sin tid, trots en djup global finanskris. Det är effektiv politik. Att budgetunderskottet minskade 2015 var för övrigt intressant, eftersom det var Alliansens politik och Alliansens budget som gällde under de åren.

Sedan måste jag påminna Raimo Pärssinen om att utgiftsökningar inte är investeringar.

Anf. 9 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr talman! Det är alltid intressant att diskutera budgetunderskott med moderater. Ni efterlämnar alltid stora underskott när ni har haft regeringsmakten. Det har varit så genom åren. Och ni har alltid hamnat i samma lösning av problemen: stora skattesänkningar. Så är det ju, Jan Ericson. Det är fakta.

Sedan kan man ju säga att det inte finns någonting att skryta om. Men om vi säger så här då: Vi kan väl glädjas åt att vi har en så stark jobbtillväxt? Det gör säkert Jan Ericson också. Han kanske inte vill göra det här i kammaren, för det skulle ju låta som att han tycker att regeringen gör ett bra arbete. Men vi har en väldigt stark jobbtillväxt. Och naturligtvis handlar en viktig del i det hela om investeringar, som Jan Ericson från Moderaterna kallar för utgifter. Det är investeringar som ger avkastning och sätter folk i arbete. Vi investerar i bostadsbyggandet, infrastrukturen och hela utbildningssystemet. Vi satsar på människor för att de ska få bättre kunskaper och kunna göra ett bättre jobb. Vi höjer produktiviteten. Det där är jätteviktigt.

Men ni i Moderaterna har bara fokus på skattesänkningar. Ni har försökt med det, men det gick ju inte så bra. Ändå tror ni hela tiden att det är den enda lösningen – mer avdrag och större skattesänkningar.

Jag vill också kommentera Liberalernas profil. 40 procent förlorar på era skattesänkningar. De 60 procent rikaste tjänar på dem.

Anf. 10 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag minns, Raimo Pärssinen, alla de åtta år då Alliansen styrde. Jag minns finanskrisen. Varje gång vi gjorde något upprepade ni: För lite och för sent! Vi måste satsa mer!

Ni ville köpa Saab. Kommer ni i Socialdemokraterna ihåg det? Och så har ni mage att klaga på oss för att vi hade underskott i budgeten i den

djupaste finanskrisen i modern tid. Det är skillnad på att styra i dåliga tider och att åka räkmacka i högkonjunktur.

Jag gläder mig självklart åt att vi har en stark jobbtillväxt, men jag har väldigt svårt att se att regeringen över huvud taget skulle ha påverkat detta. Det finns inga beslut från regeringen som har skapat några jobb. Era egna expertmyndigheter sågar er politik och säger att den har haft ytterst marginell betydelse för jobben. Det är ingenting att skryta om.

När det gäller skatterna: Jag hörde Ali Esbati säga att många som jobbar är fattiga och att avdragsrätt för fackföreningsavgift är en välkommen inkomstförstärkning. Men när det handlar om att sänka skatten för vanliga löntagare är det helt plötsligt någonting fult. Precis på samma sätt resonerar Raimo Pärssinen. Alliansen sänkte skatten för vanliga löntagare, vilket gjorde att en vanlig löntagare fick över en extra månadslön att leva på varje år. Det är effektiva skattesänkningar. Det gynnade konsumtionen och gjorde att vi stod emot finanskrisen. Det var klok politik.

Att dutta ut bidrag till höger och vänster är inte investeringar, Raimo Pärssinen. Det är slöseri. Det är att missbruka en högkonjunktur, göra fel saker och sätta sprätt på pengarna och bädda för en kris när konjunkturen vänder nedåt.

Anf. 11 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att få lyssna på en moderat som säger att man sätter sprätt på pengarna och att det sedan blir svårt efteråt. Jag kommer ihåg en finansminister som hette Anders Borg. Han stod här i kammaren i slutet på 2007 och sa: Titta vad regeringens politik har gett för genomslag! Det var i en högkonjunktur. När han fick kritik för detta sa han: Vi får vänta några år till. Då ser vi verkligen genomslaget av regeringens politik. Hur gick det? Det gick inte bra. Det blev stora underskott, och arbetslösheten ökade kraftigt.

När det gäller Saab ville man ha hjälp från regeringen och använda sig av fonderna i Europa. Den borgerliga regeringen gjorde ingenting. Den vände ryggen till för en så viktig industri. Det var resultatet. Ni ville inte hjälpa till. Det var likadant med Volvo när krisen slog till. Däremot gick arbetsmarknadens parter in och försökte ta ansvar i det hela, men det gjorde inte ni.

Jag kommer aldrig glömma Anders Borg när han i början av en högkonjunktur sa: Det är regeringens politik som har gett de stora överskotten. Sedan rasade det korthuset sönder och samman. När det var dåliga tider kunde Moderaterna ändå inte hålla fingrarna borta, utan de avslutade med ytterligare en stor skattesänkning och ökade klyftan.

Som jag sa tidigare: Sverige var det enda landet på jorden där pensionärerna betalade mer i skatt proportionellt sett. Det var på grund av Moderaternas politik. Ni har bara en sak för ögonen: skattesänkningar. Må de rika klara sig, men de som har det lite sämre får klara sig på ett annat sätt.

Anf. 12 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Tack, Raimo Pärssinen, för att du apostroferade mig. Det gör att jag måste gå upp i debatten och säga något till mitt och mitt partis försvar.

Jag vet inte om Raimo Pärssinen kommer ihåg hur det var innan Alliansen tog över. Då hade vi någonting som kallades för jobless growth. Vi

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

hade tillväxt, men jobben kom inte. Då prövade vi en modell och sa: Vi sänker skatten på jobb. Det ska löna sig mer att gå och arbeta.

Resultatet blev över 350 000 fler i sysselsättning trots att vi under Alliansens period hade gått igenom nästan en 30-talskris. Det var en kris som slog igenom över hela Europa. Men Sverige hade en stark och kraftfull ekonomisk motvikt. Det var jobbskatteavdraget som blev en krockkudde för svensk ekonomi. Alla hade pengar kvar i plånboken och kunde hålla uppe sysselsättningen genom att alla kunde fortsatt handla, och inga handlare kanske behövde lägga ned av just den anledningen.

När det gäller pensionärsskatten hade ingenting egentligen hänt med pensionärernas skatter. Tillsammans med Alliansen sänkte Kristdemokraterna pensionärsskatten fem gånger. Det hade aldrig hänt utan att jobbskatteavdraget hade kommit till. Socialdemokraterna hade aldrig föreslagit en skattesänkning för pensionärerna om inte vi hade haft jobbskatteavdraget.

Pensionärerna kan delvis tacka för att jobbskatteavdraget infördes. Det gjorde att det blev ett gap, och då kunde de kräva: Vi vill också ha sänkt skatt. Det var väl bra. Kan man inte se det så?

Ska vi inte sänka skatten och låta människor ha mer kvar i plånboken hur mycket skatteintäkterna än ökar och oavsett hur höga skatteintäkterna blir, Raimo Pärssinen?

Anf. 13 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr talman! Det är klart att också vi sänker skatter. Vi sänker för ensamföretagare för den första anställda och så vidare. Vi justerar också pensionärsskatten.

Det låter ändå lite bakvänt. Jag försöker naturligtvis för det mesta att se det ur Désirée Pethrus synvinkel. Men det var ju ni som införde jobbskatteavdraget. Och då blev det naturligtvis protester från pensionärsrörelsen. Pension är uppskjuten lön. Man har jobbat ihop pensionen.

Nu vill ni ta bort hela klyftan mellan pensionärer och löntagare. Man kan fråga sig: Vad skulle anledningen vara att göra det nu, utifrån hur Désirée Pethrus resonerar? Det var när man införde den stora klyftan som jobben växte till, och nu vill ni ta bort den klyftan helt. Är det också för att jobben ska växa till?

Den klyftan var helt enkelt orättvis och orättfärdig. Det var tre stora pensionärsorganisationer som uppvaktade skatteutskottet då jag satt där. De pekade på en stor utredning som visade att Sverige var det enda landet som hade en sådan klyfta.

Det är klart att vi ska sänka skatter också, Désirée Pethrus. Men vi ska vara väldigt noggranna när vi gör det. Det ska inte vara den profil som alliansregeringen har haft där det alltid är den rikaste tiondelen som håvar hem det mesta.

Vi måste se till att vi kan ha ett mer jämlikt samhälle och håller ihop på ett bättre sätt. Jag är helt övertygad om att Désirée Pethrus håller med om det. Då får vi inte rikta stora skattesänkningar, och framför allt inte ofinansierade, till människor som redan har det bra i livet.

Låt oss vara överens om att vi satsar på de människor som har det lite sämre för att få dem på fötter, få in dem i arbete och se till att de blir friska och så vidare. Då kan vi hålla ihop på ett bättre sätt.

Anf. 14 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Det är glädjande att Raimo Pärssinen kan erkänna att det ibland kan vara bra att sänka skatten. Jag brukar säga att skatten är ungefär som dragläget i bilen. Du måste se till att ha exakt rätt skattenivå.

Är det så att skatteintäkterna ökar dramatiskt måste man i något läge säga: Vi kan inte hålla på och inteckna alla dessa skatteökningar som kommer, utan vi måste sänka skatten. Låt människor få behålla mer av sin lön. Det kan aldrig vara någonting negativt. Det låter på Raimo Pärssinen, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som att det är någonting negativt att människor får behålla mer av sin lön. Det är vad jag reagerar på.

När det gäller klyftan för de äldre var det aldrig så att jobbskatteavdraget syftade till att öka klyftan till pensionärerna, utan det var att det skulle löna sig mer att arbeta. Att höja sin lön är någonting positivt. Sedan har vi från Kristdemokraterna sagt att klyftan för pensionärerna ska tas bort. Det hade aldrig hänt att de hade fått skattesänkningen om vi inte hade haft jobbskatteavdraget. Vi ser det snarare som ett draglok för skatten för pensionärer.

När det gäller etableringsjobb kontra inträdesjobb, som Alliansen har som förslag, betalar arbetsgivaren 8 000 kronor för etableringsjobbet. Med ett inträdesjobb med 21 000 kronor ska arbetsgivaren betala 14 700 kronor. Den får mer att betala. Vad är det som är dåligt med det? Ni säger att ni kanske vill betala 7 000 kronor från staten. Hur många arbeten kan ni ha råd att finansiera för att etableringsjobben ska kunna bli verklighet?

Vi menar att man ska släppa staten. Låt arbetsgivare och arbetstagare själva lösa det. Sätt ramen och blanda inte in staten. Varför måste staten vara involverad över huvud taget och finansiera etableringsjobben?

Anf. 15 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att det aldrig hade hänt att man krävt skattesänkningar för pensionärer om inte jobbskatteavdraget hade införts. Det är logiskt. Men jag vet inte om det är ett draglok eller inte.

Det andra gäller människors utkomst, lön och så vidare. Det är viktigt med kollektivavtalen. Vi är ett unikt land. Vi har under 20 års tid haft reallöneökningar. Det är inte många som kan matcha det. Det beror på vår svenska modell med förhandlingar, kollektivavtal och att man har kommit överens.

Parterna sköter det. Precis som jag sa tidigare gör de det också väldigt ansvarsfullt och bevakar märket. Vi ska inte försvaga vår konkurrenskraft gentemot utlandet. Det är märkligt att ni inom oppositionen försöker ge er på arbetsrätten och ändra balansen mellan parterna.

Moderaterna vill ta bort möjligheter till sympatiåtgärder, sätta in en proportionalitetsprincip och göra förändringar i lagen om anställningskydd. De vill förändra maktbalansen mellan arbetsgivare och arbetstagare. Då blir det också en förskjutning, och då förlorar den svenska modellen kraft. Kollektivavtalen är jätteviktiga.

Désirée Pethrus! Blanda inte in staten! Nej, lagstifta inte om löner! Tror Désirée Pethrus att hon eller Kristdemokraterna kan detta bättre än parterna? Låt parterna sköta lönebildningen – ja! Om parterna sedan hittar en lösning som kräver statens medverkan, om arbetsgivarna också är angelägna om detta, kan vi inte säga nej till det förrän de har börjat prata med staten, regeringen, om lösningen. Tack för att ni vill vara med och bidra!

Anf. 16 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Raimo Pärssinen i denna debatt. Det är många delar som det vore intressant att diskutera eller i alla fall lyfta fram. Men jag vill ändå ta min utgångspunkt i något som lyftes i inledningsanförandet.

Det största samhällsproblemet vi har i Sverige i dag gäller utmaningen att ge de människor som i dag står väldigt långt från arbetsmarknaden en chans att komma in. Det är i dag minst tre av fyra arbetslösa som har en utsatt ställning. Detta är en stor utmaning. På Raimo Pärssinen låter det som att den stora klyftan i Sverige finns mellan dem som har ett jobb med låg inkomst och dem som har ett jobb med hög inkomst. Men den stora klyftan i Sverige i dag finns mellan dem som inte har ett jobb, som har tappat framtidstron och hoppet, och de människor som har jobb och framtidstro. Där är den stora utmaningen i Sverige. Där ser vi att alltför många lämnas utanför. Det är detta vi måste trycka på för att få ett mer jämlikt samhälle. Det handlar om att stå upp för de verkligt svaga och de som är mest utsatta.

Då behövs det reformer. På 90-talet gjordes det ett antal strukturella reformer. Under allianstiden genomfördes jobbskatteavdraget. Det var en strukturell reform som bidrog till att arbetsmarknaden förändrades. Men under den socialdemokratiska regeringen har vi inte sett några strukturella reformer, trots att vi har den största klyftan mellan inrikes födda och utrikes födda i västvärlden och trots att vi har lägst andel jobb med låga utbildningskrav i EU.

Vi delar uppfattningen att det behövs utbildningsinsatser. De som behöver utbilda sig ska få den möjligheten. Men det behöver också skapas möjligheter för nya sektorer att växa fram. Vi har presenterat inträdesjobb.

Jag skulle vilja fråga Raimo Pärssinen varför han så kategoriskt är emot lägre ingångslöner för att skapa bättre förutsättningar.

Anf. 17 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr talman! Jag sa tidigare att vi under 20 år har haft en reallöneökning i Sverige. Det är ganska unikt. Det betyder att vi har en arbetsmarknad, en företagsamhet och ett näringsliv som orkar bära högre löner. Så kan det vara eftersom vi har en hög produktivitet. Det finns ett samband här emellan. Om det ställs högre krav på en verksamhet måste man hela tiden försöka hitta lite smartare lösningar och lite mer produktiva lösningar för att klara av det. Detta har vi gjort i Sverige. Vår svenska modell, där fackföreningarna försöker lyfta upp de lägsta lönerna i kollektivavtalen, gör att det sätter press på företagen och näringslivet att hitta bättre lösningar.

Där har vi vunnit mycket. Vi har fått använda oss av ny teknik på ett bättre sätt. Vi är mer intresserade än andra länder av ny teknik, automatisering och så vidare. Det har lett till att vi kan konkurrera med bra villkor och tillverka tjänster och produkter med högt kunskapsinnehåll.

Den andra vägen såg vi, Fredrik Christensson, när vi var i England. På den andra vägen finns self-employed, part-time jobs och så vidare. Man sänkte lönerna hela tiden för att kunna vinna i konkurrens. Så gör man inte, för då blir det sämre kunskap i fråga om varorna och tjänsterna. Det är fel väg. Det blir en negativ spiral nedåt.

Skulle ni, herr riksdagsman, trycka på knappen här och tala om vilken lön man ska ha? Kollektivavtalen och ingångslönerna är olika. Ni skulle då tycka att det är en bra lösning att säga att man inom hotell- och restaurangbranschen eller fastighetsbranschen ska få ut högst 11 000 spänn i månaden. Jag säger att det är en inblandning i parternas fria förhandlingsrätt.

Anf. 18 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tycker att Raimo Pärssinen bör läsa Alliansens förslag. Det vi säger är att det ska vara 70 procent av ingångslönen i den bransch det gäller. Parterna förhandlar fortfarande lönerna. Det handlar om möjligheten för människor att ta steget in.

Raimo Pärssinen lyfte också att parterna har höjt löner och att fackförbunden har drivit på för högre lägstalöner i Sverige. Det är ett av problemen vi ser i dag. Problemet är att människor inte får in en fot. De får aldrig testa på det där första jobbet. De får aldrig testa de där timmarna. De får inte de erfarenheter och kontakter som de behöver i arbetslivet. Det är det som är utmaningen. Ska vi från politikens sida stå vid sidan av i detta läge, när vi ser att nästan 1 miljon människor befinner sig i utanförskap och när tre av fyra arbetslösa har en särskilt utsatt ställning?

Jag tycker att det vore klädsamt av Socialdemokraterna att presentera förslag om hur vi faktiskt ska få in dessa människor i arbete på ett bättre sätt. Vi har presenterat inträdesjobben. Det är en lite lägre ingångslön under en begränsad tid. De får in en fot på arbetsmarknaden och får testa att arbeta. Det tror jag är en väg framåt.

Raimo Pärssinen talade tidigare om den finanskris som vi hade. Han verkar fortfarande vara ledsn över att staten inte gick in med statliga medel i privata företag. Jag kan bara konstatera en sak: I Trollhättan är arbetslösheten i dag lägre än den var före krisen. Det är viktigt att ta med sig det. Vi måste skapa rätt förutsättningar för nya jobb att växa fram och för företag att starta. Men vi måste också skapa möjligheter för nya branscher. Då är bland annat inträdesjobben en del.

Det som man nu pekar på när det gäller etableringsjobben är att det riskerar att bli samma visa som med andra subventionerade anställningsformer: att det blir byråkratiskt, att ingen kommer att använda detta och att det därmed inte får den effekt som man kan förvänta sig.

Anf. 19 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik:

Herr talman! Först kan jag konstatera att det var kris i Trollhättan när alliansregeringen styrde. I dag, under vår regeringstid, växer jobben till.

Sedan gäller det inträdesjobben. Det finns ett system med minimilöner i hela Europa, egentligen. Det är en lag. Då säger man: Ingen får betala mindre än detta. Fredrik Christensson vill säga: Ingen arbetsgivare får betala mer. Man sätter ett tak och går direkt in i kollektivavtalet. Man lagstiftar om ett tak i kollektivavtalet, och man gör det när det gäller de lägsta lönerna så att de ska bli ännu lägre.

Christensson tycker att det är en nackdel att vi har relativt höga ingångslöner i Sverige. Men då kan han välja det system som finns i England. Han kan välja system i andra länder, där det inte finns starka sociala parter och där det inte finns starka fackföreningar och organiserade arbetsgivare. Sedan kan han tala om vilket land som är bättre. Är det där det inte

finns kollektivavtal? Då blir frågan: Tycker Fredrik Christensson om kollektivavtal? Tycker han om den svenska modellen? Varför vill han då lagstifta rakt in i den? Varför tycker han då att de ingångslöner som man har kommit överens om är helt galna? Och, framför allt, varför misstror han arbetsgivarna? Jag tänker på teknikerarbetsgivarna och de andra som har varit med och tagit fram ramavtalet. Man kan fundera på om de tycker att de har gjort ett byråkratiskt avtal eller om de tycker så här: Detta är faktiskt bra. Detta vill vi ha. Låt oss nu prata med regeringen!

Jag tycker att Centerpartiet borde ta en diskussion med de arbetsgivarförbund som vill ha detta avtal.

Anf. 20 MARCO VENEGAS (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkande AU2 samt till förslaget i betänkande AU4.

Vi debatterar nu arbetsmarknadsutskottets betänkanden inom utgiftsområde 14.

Herr talman! Som miljöpartist är jag verkligen stolt över att ingå i den rödgröna regeringen. Det är en regering som satsar både på utbildning och på en starkare välfärd.

Att investera just i utbildning och välfärd gör att vi både säkrar kompetensen hos individen och tillgodoser företagets behov av kompetent personal, såväl nu som i framtiden. Detta är också ett effektivt sätt att främja den ekonomiska tillväxten och att skapa jobb.

Det går bra för Sverige. Det är fler som får jobb, vilket självklart är mycket glädjande. Men det finns fortfarande vissa grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, trots de goda tiderna. En av de grupper som har särskilt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden är nyanlända invandrare, särskilt nyanlända utan utbildning eller med väldigt låg utbildningsnivå.

Herr talman! Jag kommer själv ihåg hur det var när jag kom till Sverige för länge sedan. Det var viktigt för mig att veta vad det nya samhälle som jag hade kommit till förväntade sig av mig. Att ha tillgång till de verktyg som skulle leda mig till egen försörjning var avgörande för mig, precis som det är för många av dagens nyanlända invandrare. Det ska vara klart och tydligt vad som förväntas. Det är samhällets skyldighet att fånga upp nyanlända invandrare precis där i början, när man står och stampar för att komma in på arbetsmarknaden, försörja sig själv, uppfylla sina drömmar och så vidare.

Arbetsförmedlingen kommer från och med den 1 januari 2018 att lägga om regelverket när det gäller etableringsuppdraget. Detta betyder i praktiken att samhället förväntar sig att den som kommer till Sverige ska ha skyldighet att ta del av de utbildningsinsatser och jobb som erbjuds, på samma sätt som gäller för andra arbetssökande. Nyanlända ska ha rätt till stöd från Arbetsförmedlingen och även skyldighet att delta i relevanta insatser.

Regeringen inför också utbildningsplikt, vilket innebär att alla nyanlända invandrare som bedöms vara i behov av utbildning för att få ett arbete kan anvisas till att söka och ta del av utbildning.

Dessa förändringar tycker jag är väldigt viktiga. Det är viktig signalpolitik som kan få mycket positiva konsekvenser. Att ha sådana förväntningar på nyanlända är av godo.

Herr talman! Jag vill även lyfta upp en annan aspekt. När man som nyanländ invandrare får en ärlig chans att komma in på arbetsmarknaden förväntar man sig också en lön som går att försörja sig på – en lön som möjliggör att bli självständig och som skapar förutsättningar att planera sitt liv precis som resten av alla individer i samhället gör.

Därför är jag och Miljöpartiet mycket positivt inställda till principöverenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter om så kallade etableringsjobb för att underlätta för nyanlända och långtidsarbetslösa att ta sig in på arbetsmarknaden.

Etableringsjobben ska löpa i två år. De ska vara på heltid och leda till tillsvidareanställning. Dessa jobb ska också innehålla utbildning på betald arbetstid. Lönen ska vara i nivå med de lägsta nivåerna i kollektivavtalen. Enbart företag med kollektivavtal ska omfattas, och även personer som har tillfälligt uppehållstillstånd kan få ett etableringsjobb.

Herr talman! Som jag nämnde inledningsvis finns det grupper i samhället som av olika skäl har mycket svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, även i goda tider med låg arbetslöshet. Att man har tvingats fly hit till Sverige kan som sagt ofta vara ett skäl, men det finns många andra.

Ytterligare en stor och växande grupp är de människor som slås ut från arbetslivet på grund av psykisk ohälsa, ofta stressrelaterad sådan. Det är inte sällan de som brinner starkast och kämpar hårdast i sitt arbete som en dag inte längre kan ta sig ur sängen.

Samhället måste erbjuda vägar tillbaka till rutiner och arbete för dem som av olika skäl har nått botten och vill lyfta sig igen. En del människor som arbetat med mig vet att jag är särskilt engagerad i arbetsintegrerande sociala företag. Det beror på alla de vittnesmål jag tagit del av som visar vilken fantastisk förmåga dessa företag har att hjälpa människor tillbaka.

Ett exempel på detta är Andreas i Malmö, som höll på att falla ifrån arbetsmarknaden långt innan han ens fyllt 40 år. Psykisk ohälsa i kombination med tunga nattskift där han vårdade mycket svårt sjuka blev till slut övermäktigt.

Efter en lång tids sjukskrivning kunde han börja arbetsträna igen, i en matbutik. Men den dörren stängdes fort. När lönebidraget från Arbetsförmedlingen upphörde fanns ingen möjlighet att fortsätta som anställd ens på timmar. Andreas berättar att detta fick honom att gå ned sig igen. Att kastas ut igen är förödande för den som försöker att hitta en väg tillbaka till arbete och rutiner.

Men det arbetsintegrerande sociala företaget Creativa Gemenskapen kunde erbjuda honom ett långsiktigt stöd. Man utformade arbetsuppgifter som passade som hand i handske och gav möjligheten att komma tillbaka till arbetsförmåga i egen takt.

Andreas, som också jobbat extra på bageri och har god hand med människor, ansvarar i dag för bakningen till Creativa Gemenskapens restauranger, kafé och catering. Han är varmt uppskattad av matgästerna och handleder själv nya praktikanter.

Nu vill han vidare till en lunchrestaurang, förskola eller liknande. Han säger att det är det han önskar sig när han går vidare därifrån och att tanken med praktiken och anställningen på Creativa Gemenskapen var just att han ska få så mycket erfarenhet och bli så duktig att han sticker därifrån – det är hela idén.

Det är precis det som är hela idén och anledningen till att sociala företag är en mycket viktig aktör i arbetsmarknadspolitik. Här ges hjälp att återgå till arbetsmarknaden, i egen takt, med individanpassade arbetsupp-
gifter och med allt större ansvar för verksamheten.

Det är därför riktigt glädjande att Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen i budgetpropositionen för 2018 ges i uppdrag att undersöka möjligheten att skapa kvalitetssäkringssystem för de arbetsintegrerande sociala företagen. Detta kommer att förenkla för Arbetsförmedlingen att använda sig av de arbetsintegrerande sociala företagen för fler insatser inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska regelverket.

Herr talman! Jag vill avsluta med att lyfta upp en fråga som är mer aktualiserad än någonsin – arbetsmiljö. Regeringen har gjort viktiga satsningar under de senaste åren och prioriterar arbetsmiljö. Det är bra.

Fram till för några veckor sedan trodde vi att vi hade ganska bra koll på problembilden inom arbetsmiljöområden, men i samband med metoo-rörelsen har vi sett att omfattningen av trakasserier i arbetslivet är hårresande. Övergrepp och sexuella trakasserier har kommit upp till ytan, överallt. I bransch efter bransch vittnar kvinnor om kränkande och diskriminerande beteende. Självklart påverkar allt detta kvinnor i yrkeslivet negativt.

Därför det är viktigare än någonsin att regeringen och parterna möts och arbetar hårt för att komma till rätta med detta problem. Nu är det hög tid att på allvar komma till rätta med de strukturer som gör att män värderas högre än kvinnor.

(Applåder)

Anf. 21 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Utmaningarna på den svenska arbetsmarknaden är större än vad vi kanske någonsin har stått inför. Det finns otroligt många nyanlända som inte tidigare har arbetat i Sverige. Många är språksvaga. En del av dem har svag utbildningsbakgrund. Och de ska in på den svenska arbetsmarknaden. Jag tror inte att det går att överskatta den utmaning vi står inför.

Samtidigt finns också goda förutsättningar. Det råder en stark tillväxt. Jobben växer till. I dag kom Arbetsförmedlingens prognos, som visar på en överraskande stark tillväxt av nya jobb också nästa år, där man också mycket riktigt pekar på kompetensbristen som en av riskerna.

Fru talman! Regeringen har vänt politiken bort från privatiseringsexperiment och skattesänkningar som inte funkade och som inte ledde till vad som utlovades att de skulle leda till. Nu är det i stället investeringar i välfärden och i det som bygger Sverige starkt som styr politiken. Det har också lett till att många har fått jobb.

Innan regeringen tillträdde var ungdomsarbetslösheten rekordhög, så hög att Sverige fick EU-stöd för att hantera den. En viktig del i att ungdomsarbetslösheten är halverad är naturligtvis den starka tillväxten och

investeringarna som skapar nya jobb, men det är också det samarbete vi har inlett tillsammans med Arbetsförmedlingen och kommunerna.

NEET:ar, det vill säga ungdomar som varken arbetar eller studerar, har sjunkit tydligt till en låg nivå. Det är ungdomar som inte får jobb bara för att jobben finns, utan där krävs särskilda insatser.

Arbetslösheten sjunker också bland ungdomar med funktionsnedsättning. Det är också grupper som tyvärr inte får jobb bara för att jobben finns, utan där krävs särskilda insatser.

Fru talman! Det finns inte tid att fira att vi har nått stora framgångar med ungdomsarbetslösheten eftersom vi står mitt uppe i nästa stora utmaning, nämligen de nyanlända. På samma sätt som vi har klarat ungdomsarbetslösheten ska vi också klara denna utmaning. Det vi nu står uppe i kräver strukturreformer. Vi genomför dem, och det är helt nödvändigt.

Tidigare var Sverige unikt med att nyanlända inte fördelades jämnt över landet, utan de fick bosätta sig lite där det föll sig, vilket har visat sig falla sig mycket mer i vissa stadsdelar än i andra och mer i vissa kommuner än i andra. Nu finns en bosättningslag som fördelar alla nyanlända så att alla kommuner är med och tar ansvaret, och jag är glad för den starka upp- slutning som finns i kammaren för den lagen. Det är bara Sverigedemokraterna som skiljer ut sig och inte tycker att det ska vara ett jämnt mottagande utan att de flesta nyanlända ska fortsätta att bosätta sig i Vivalla, Bergsjön och Rinkeby.

Regeringen genomför fler strukturreformer. Vi presenterar en stor reform i budgeten, som det nu ska beslutas om, som handlar om att göra om anställningsstöden. De har varit alldeles för många och alldeles för krångliga. Vi förenklar till ett stöd. Det kommer att bli en stor skillnad inte minst för arbetsgivarna.

Precis som Marco Venegas tog upp genomför regeringen stora förändringar i etableringen. Det är bra att de nyanlända har rättigheter, och det är bra att det är fokus på jobb. Det infördes av den tidigare regeringen. Nu lägger vi till skyldigheter för nyanlända så att det blir rätt balans. Det är också en viktig strukturreform som börjar gälla den 1 januari.

Regeringen gör stora insatser för utbildning och genomför stora reformer inom utbildning. Det gäller yrkesutbildning, nya finansieringsmöjligheter för individer och utbildningsplikt i etableringsuppdraget.

Men regeringen måste göra mer. Vi måste fortsätta att reformera Arbetsförmedlingen; inte minst gäller det samarbetet med kommunerna och samarbetet med arbetsgivarna. Jag hoppas att de samtal som vi har inlett med parterna om etableringsanställningar ska leda till en större strukturreform, som också är nödvändig på arbetsmarknaden.

Fru talman! Det är helt unikt internationellt att parterna frivilligt kommer till regeringen och säger att de i detta besvärliga läge vill hjälpa till. De vill använda möjligheten för att säkerställa kompetensförsörjningen. Jag vet inte något annat land där man faktiskt har gjort så.

En del av de nyanlända – en i förhållande till svensk arbetsmarknad ovanligt stor grupp nyanlända – har inte de kunskaper som krävs för att komma in på arbetsmarknaden i Sverige. Företrädesvis är det unga människor vi talar om, men det är trots allt en stor utmaning.

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Det finns två vägar att gå. Det är alldeles uppenbart att situationen måste åtgärdas; den kommer inte att lösas av sig själv. Oppositionen föreslår att det ska lagstiftas om sänkta löner. Vidare föreslår man att tryggheten för alla på arbetsmarknaden ska försämras. Det är ett spår. Då väljer man spåret att vid stora utmaningar med många nyanlända ändra den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det är vad detta kommer att leda till. Eller så kan man säga att vi står inför en utmaning med många som inte har de kompetenser som krävs, och då får de utbildas så att de passar in på den svenska arbetsmarknaden.

Ekot rapporterade om ett sådant exempel i morse. Träindustrin i Småland skriker efter folk. Tillsammans med Arbetsförmedlingen och Tillväxtverket utbildar man nyanlända, som också får arbete. Det är precis den vägen vi tycker att man ska gå.

Ingen har sagt att det är enkelt att gå den vägen, men den har den stora fördelen att den har tredubbla vinnare. Arbetsgivarna vinner genom att få tag på rätt kompetens. Individerna får ett arbete med kollektivavtalsenlig lön. Samhället får skatteintäkter, minskade kostnader och minskade klyftor.

Fru talman! När vi står inför en sådan här stor utmaning, ska vi då välja vägen att med många nyanlända förändra den svenska arbetsmarknadsmodellen, eller ska vi säga att många nyanlända i förhållande till den svenska arbetsmarknaden innebär att de nyanlända faktiskt får anpassa sig till den svenska modellen och skaffa sig de kompetenser som krävs för att ta arbete i Sverige?

Fru talman! När utmaningarna är stora måste staten kliva fram och ta ansvar. När jag tar del av budgetmotionerna ser jag att två partier i det här läget väljer att göra tvärtom, nämligen Moderaterna och Sverigedemokraterna. De båda väljer att staten ska ta ett steg tillbaka och lämna över ansvaret på kommunerna. Detta ska ske i ett mycket utmanande läge.

Jan Ericson sa ungefär att siffrorna i budgetunderskottet kan gå lite upp och ned. Det kanske förklarar varför Moderaterna alltid har misslyckats med de statliga finanserna när de har haft ansvaret i regeringsställning. Grundläggande för att klara den stora utmaningen är att ha ordning i finanserna.

Låt mig säga några ord om Moderaterna. Det är ett parti som från att ha varit i regeringsställning under två mandatperioder – vilket är unikt för Moderaterna – har hamnat i opposition. Ni har nu genomgått två partiledarbyten, och ni har jobbat med att förnya er politik. Moderater har här i kammaren gått runt med bekymmersrynka, ständigt funderande på den nödvändiga förnyelsen av politiken i det nya läget. Nu kommer ni fram till skattesänkningar, privatiseringar och försämrade arbetsrätt.

Ni vill föra en politik som inte fungerar. Ni har fört den förut, och det är en politik som visar att det gamla Moderaterna är tillbaka. Men ett nytt förslag har ni. Jag läser ur er budgetmotion. Det är ett förslag om trygghetsanställning som jag inte förstår och gärna skulle vilja ha förklarat för mig.

Av er budgetmotion framgår följande, Jan Ericson: Om parterna inte förmår att träffa avtal om enkla jobb kan en ny anställning, trygghetsanställning, som ger samma rättigheter som när man omfattas av kollektivavtal och fackföreningsmedlemskap inrättas.

Det skulle vara intressant. Det här är ett nytänkande. Jag har aldrig hört detta förut. Berätta gärna hur det ska fungera!

Fru talman! Debatten här handlar mycket om de utmaningar vi står inför när det gäller alla dem som står långt från arbetsmarknaden och har svårt att få jobb, trots att det finns många jobb. Det är naturligt och viktigt. Men låt mig avsluta med att ta upp något om situationen för alla dem som har jobb, och de är rekordmånga i dag. Över 5 miljoner människor har ett arbete, och det är naturligtvis oerhört framgångsrikt och bra.

Fredrik Christensson talade tidigare om skillnaden i trygghet för den som har jobb och för den som inte har jobb. Den skillnaden är naturligtvis mycket stor.

Jag vill tillägga att vi inte minst denna höst har blivit uppmärksammade på att den trygghet man har på jobbet i alla fall för kvinnor har betydande, för att inte säga avgrunds djupa, brister.

Det här är någonting som måste engagera oss alla och säkert också gör det. Det hölls ju en aktuell debatt här i måndags med anledning av #metoo. Jag träffar naturligtvis parterna. Man kan också ta del av berättelserna från kvinnor som är utsatta, och de lyfter själva fram otryggheten och underordningen på arbetsplatsen som viktiga skäl. De pekar också på brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet och bristen på rapportvägar för att slå larm.

Det är helt klart så att här måste mer göras. Det största ansvaret faller på chefer och arbetsgivare, som självklart har ansvar för att det inte ska förekomma sexuella trakasserier eller till och med övergrepp på deras arbetsplatser. Men också vi här i kammaren har ett viktigt ansvar att lyssna och vara beredda att vidta åtgärder. Jag ska inte gå vidare i detta, men jag tror att det är en diskussion som vi får anledning att komma tillbaka till och som engagerar många i den här kammaren.

Fru talman! Jag är ledsen att jag har dragit över någon minut. Jag vill avsluta med att tacka mina med- och motdebattörer för frejdiga och ofta mycket givande debatter här i kammaren. Jag önskar er en god jul, en god juledighet och ett gott nytt år!
(Applåder)

Anf. 22 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Arbetsmarknadsministern! Mer av subventionerade anställningar, skattesubventioner och skattelättnader för att få in en fot på arbetsmarknaden har vi sett förr med åtgärd efter åtgärd: instegsjobben, den 80-procentiga skattesubventionen. Vad blev resultatet? Jo, 5 procent går vidare till ett reguljärt, icke subventionerat arbete. Man får inte in den där foten på arbetsmarknaden.

Man måste utbilda sig och skaffa sig en kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Det tror jag att vi är överens om. Med den här typen av åtgärder blir det bara rundgång. Det skapas inga varaktiga anställningar.

Etableringsanställningar – det är återigen ett nytt fenomen på den svenska arbetsmarknaden. Det är samma sak där, ingen större skillnad, subventionerat och skattesubventionerat.

För att få lite perspektiv på detta måste man backa till 2015, för gruppen som i huvudsak ska omfattas av detta är det så kallade kompetensregnet av läkare och ingenjörer. Enligt arbetsmarknadsministern hade 37 procent av dem som kom på hösten 2015 högskole- och universitetsexamen.

Det visade sig egentligen vara 12 procent. Hälften hade grundskola eller mindre.

Det är därför vi nu behöver den här åtgärden, enligt regeringen. Men det kommer ju återigen att bli något motsvarande instegsjobben, det vill säga att 5 procent kommer att komma ut på den ordinarie arbetsmarknaden efteråt. Det blir en skattesubventionerad åtgärd som inte får den eftertraktade effekten. Vi har sett det förut. Det fungerar inte så.

Då är frågan vilket ansvar arbetsmarknadsministern har för att vi nu sitter i den här situationen. Det var ju ingenting som var hemligt. SCB hade de här siffrorna. Migrationsverket hade på sommaren och hösten 2015 siffror på hur det såg ut med utbildningsnivån hos dem som kom. Varför har ni inte tidigare adresserat de här problemen? Nu har ni väntat i två och ett halvt år.

Anf. 23 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi kanske ska hålla oss till korrekta siffror. Av dem som i dag är inskrivna i etableringsuppdraget är det ungefär en tredjedel som har lägre utbildningsnivå än grundskola, ungefär en tredjedel som har mellan nio och tolv års utbildning och ungefär en tredjedel som har en högre, eftergymnasial utbildning. Det har varierat lite över tid när de olika grupperna har kommit till Sverige, men så ser sammansättningen totalt sett ut i dag.

Jag vill också säga att vi vet ganska väl av forskning och erfarenhet att man bör utnyttja subventionerade anställningar i trappsteg. Den som står långt från arbetsmarknaden börjar med en hög subvention, trappar ned till lägre och lägre subventioner och går vidare ut till ett osubventionerat arbete. Det är precis den logiken vi får råd om när till exempel OECD ger råd om hur vi bör utforma arbetsmarknadspolitiken, vilket jag tycker att man ska lyssna på.

Men, fru talman, det viktiga i det Sven-Olof Sällström säger är ju det han inte säger. Han säger att statliga insatser ska vi inte ge till dem som är nyanlända. Vi ska inte använda den statliga budgeten för att finansiera att nyanlända ska komma i arbete.

Vilka ska finansiera det i stället? Jo, kommunerna. Nyanlända ska i stället skrivas in i kommunens socialtjänst och få försörjningsstöd. Det innebär för kommunerna att de kanske måste dra ned på andra viktiga insatser i välfärden för att klara de kostnader som Sven-Olof Sällström inte vill att den här kammaren ska vara med och bära.

Jag har sagt det tidigare: När vi är i ett utsatt läge ska staten kliva fram, inte kliva tillbaka.

De andra som ska bära kostnaden för Sven-Olof Sällströms förslag är alla människor som arbetar, eftersom det ska vara lägre löner. Sven-Olof Sällström är beredd att lagstifta om lägre löner som kommer att påverka den svenska modellen så att individen själv får ta ett högre ansvar. Också de som redan finns i Sverige och arbetar löper risk att få lägre lön eftersom Sven-Olof Sällström inte vill att staten ska ta ansvaret.

Anf. 24 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Arbetsmarknadsministern är helt ute och cyklar. Vi vill ha helt andra åtgärder.

Vi vill utbilda dem som ska bli kvar i Sverige. Vi talar om utbildningsreformer och den nya anställningsformen lärlingsutbildning. Vi talar om yrkesvux och komvux. Vi talar om att utbilda för framtidens arbetsmarknad, inte för att hamna i en cirkulär arbetsmarknad där man går från en bidragsanställning till en annan utan att få den erfarenhet man behöver.

Det är rätt viktigt att gå tillbaka till detta. Arbetsmarknadsministern talar nu om eftergymnasial utbildning. Det var inte det arbetsmarknadsministern sa. Hon sa högskole- och universitetsexamen. Det är 12 procent som har det. Jag har också tre års eftergymnasial utbildning, men jag har inte en enda högskolepoäng. Det finns folk i regeringen i samma situation. Arbetsmarknadsministern vet mycket väl att det är så det ser ut. Det var alltså inget kompetensregn.

Vi kan ta läkare som exempel. Det kom 163 000 asylsökande 2015, då läkartätheten i Sverige var en läkare på 278 invånare. Det behövdes 588 läkare i den gruppen bara för att tillgodose behovet i just den gruppen. Hur ser arbetsmarknadsministern på det faktum att de är långt ifrån att tillgodose sina egna behov? Vi har en läkarbrist i Sverige som mycket beror på att vi har fått en halv miljon nya invånare sedan 2015.

Vi har en situation där ungefär 10 procent klarar valideringen. Det är lite drygt 40 om året. Bara från gruppen som kom 2015 behövdes det 588 läkare. Då talar vi inte om anhöriginvandringen utan bara om dem som sökte asyl. Hur löser vi det problemet?

Det är viktigt vad man säger som arbetsmarknadsminister. Det är viktigt vilka signaler man sänder ut. Det kan bli som i Sandviken, där man tog in en rapport från PWC och helt förödde kommunens ekonomi. Det är lite grann samma sak här. Vilka signaler sänder man ut? Och hur anser arbetsmarknadsministern att vi ska komma till rätta med arbetskraftsbristen inom sjukvården?

Anf. 25 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Om det finns andra partier i den här kammaren som ser skattesänkningar som den enda lösningen och skattehöjningar som det enda onda ser Sven-Olof Sällström och Sverigedemokraterna nyanlända som det som orsakar alla samhällsproblem.

Läkarbristen är allvarlig. Resursbristen i sjukvården är allvarlig, så även bristen på utbildade sjuksköterskor. Att säga att detta beror på de nyanlända får anses vara ganska långsökt. Förklaringar om hur många vi utbildar på de olika utbildningarna, hur många AT- och ST-tjänster som landstingen inrättar, löneutvecklingen för sjuksköterskor och arbetsvillkoren i den svenska vården kanske har större betydelse för rekryteringen och att man ska vilja fortsätta arbeta i yrket. Det är i alla fall vad jag tror har större betydelse.

Vad ska göras för att åtgärda bristerna? Precis det vi gör just nu: Vi investerar i välfärden. Det är helt nödvändigt. Vi gör rekordstora satsningar på sjukvården med nya, icke öronmärkta statsbidrag till landstingen och även riktade satsningar på primärvården, professionen och förlossningsvården. Vi måste fortsätta satsa på sjukvården, som kommer att ha stora resursbehov framöver, och det kommer vi att göra. Vi satsar på professionen, vi satsar på att utbilda fler och vi satsar på att förbättra villkoren för dem som arbetar i sjukvården.

Detta är ingen lätt fråga att lösa, men det kommer att krävas mer. Det är också därför det är så viktigt att man tar ansvar för att de nyanlända som har kommit till Sverige kommer i arbete och börjar betala skatt. Vi kommer nämligen att behöva de skatteintäkterna; vi har stora behov inom sjukvården framöver. Valet att staten ska backa och inte ta ansvar för att hjälpa nyanlända att komma in på arbetsmarknaden kommer att vara förödande för de skatteintäkter vi kommer att behöva inom sjukvården.

Anf. 26 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på arbetsmarknadsministerns anförande. Det fanns många delar där att fundera över. Jag vill inledningsvis säga att jag delar uppfattningen när det gäller metoo och att det finns mycket att fundera på där gällande arbetsmarknadsområdet. Det finns all anledning för oss att återkomma med vidare diskussioner på det området.

Jag tänkte passa på att lyfta fram just utbildning, vilket även arbetsmarknadsministern gjorde. Vi delar uppfattningen att det behövs utbildningar särskilt för de nyanlända i yngre åldrar som kommer hit och ska tillbringa lång tid i yrkeslivet. Det är viktigt att de får möjlighet till utbildning och till att komma in på arbetsmarknaden. Men det finns också de som kommer och är något äldre och kanske har en kortare tid i arbetslivet framför sig. Då är det viktigt att skapa nya vägar in på arbetsmarknaden så att de ändå får möjlighet att vara med och bidra och så att vi tar vara på alla människors förutsättningar.

Därför är det viktigt att se över hur vi i Sverige kan skapa bättre förutsättningar för att få fler jobb som inte kräver så lång utbildningserfarenhet, alltså så kallade enkla jobb. Jag tycker att det är ett ganska dåligt begrepp eftersom det ofta inte alls är enkla jobb utan jobb med låga utbildningskrav. Jag skulle vilja höra arbetsmarknadsministern kommentera vad regeringen planerar att vidta för åtgärder för att öppna den möjligheten för fler.

Jag hörde även arbetsmarknadsministern lyfta fram anställningsstöden. Jag tycker att det är välkommet att regeringen förändrar anställningsstöden, men att kalla det strukturreform är att ta i, skulle jag vilja säga. Jag skulle gärna vilja höra arbetsmarknadsministerns kommentar till vad hon anser vara en strukturreform.

Avslutningsvis sa arbetsmarknadsministern att vi nu har klarat ungdomsarbetslösheten. Vi har fortfarande 55 000 ungdomar som är arbetslösa, och hälften av dem har varit det i mer än sex månader. Anser ministern att det är att klara ungdomsarbetslösheten?

Anf. 27 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är viktiga frågor Fredrik Christensson lyfter fram, och jag ska försöka svara på dem alla.

Jag börjar med ungdomsarbetslösheten. Det är klart att det fortfarande finns ungdomar som behöver insatser och som inte har kommit in på arbetsmarknaden på det sätt vi vill att de ska göra – absolut är det så. Men jag vill ändå säga att en viktig del är att vi har rekordfå ungdomar med lång arbetslöshetstid.

I den grupp som har varit inskriven på Arbetsförmedlingen länge är det många som är inskrivna i etableringsuppdraget, där vi har många unga människor. Om etableringsuppdraget är 24 månader är det givetvis naturligt att man är inskriven under 24 månader. Det ser jag inte som ett misslyckande, utan det är rimligt. Däremot vill jag gärna att det ska räcka med dessa 24 månader och att ungdomarna sedan kommer i arbete. Det gäller alltså att titta på de olika delarna. Självklart finns det mer att göra, men vi ser en väsentlig skillnad när det gäller ungdomsarbetslösheten.

När det gäller utbildning var det intressant att höra Fredrik Christenson. Vi vill ju satsa stort på utbildning, och där måste jag säga att jag är självkritisk. Trots att vi satsar stort på det får vi nämligen inte in tillräckligt många i utbildning. Vi ser det till exempel bland nyanlända – av nyanlända under 30 år är det 4 procent av de kortutbildade som går vidare till utbildning. Efter två år i etableringsuppdraget är det alltså bara 4 procent av nyanlända som går vidare till utbildning.

Det duger inte. Vi måste investera i dessa människor; de ska ju skaffa sig en utbildning, för de behövs på arbetsmarknaden. Här är det alltså uppenbart att vi inte har gjort tillräckligt eller lyckats få in människor. Det har säkert med finansiering att göra, men det har också med utbildningsutbudet att göra. Detta är nu en viktig och prioriterad fråga för Arbetsförmedlingen.

När det gäller de äldre som har kort utbildning delar jag uppfattningen att det inte kommer att vara rimligt att alla ska utbildas upp till den nivå som normalt krävs på svensk arbetsmarknad. Där krävs det andra vägar, och det är precis det vi jobbar med nu – tillsammans med parterna, men också med andra stimulanser för jobb med lägre kompetenskrav.

Anf. 28 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Jag förstår att arbetsmarknadsministern inte hann svara på alla mina frågor, så jag ber henne återkomma när det gäller hur hon definierar begreppet ”strukturereform” kopplat till anställningsstöden.

Jag vill dock ta fasta på den del som gäller etableringsjobben, vilket jag även diskuterade med Raimo Pärssinen tidigare. Det är bra att parterna i alla fall har accepterat att de, tillsammans med regeringen, behöver sänka kostnaderna. Sänkta kostnader för att anställa är ett viktigt steg för att fler människor ska komma in på arbetsmarknaden.

Tyvärr ser man i det förslag som har presenterats hittills och det som ska diskuteras vidare att inte bara företag utan kollektivavtal är undantagna utan även bemanningsföretag. Båda dessa delar är ju i dag viktiga förutsättningar när det gäller jobbskapandet och nyanländas möjlighet att komma in på arbetsmarknaden, liksom när det gäller möjligheten för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden att komma in på den.

Jag skulle alltså även där vilja höra om detta är en fråga som Ylva Johansson kommer att ta med sig i de vidare samtalen, det vill säga att öppna upp detta för fler – och även utifrån lärdomar från olika tidigare former av anställningsstöd eller sätt att komma in på arbetsmarknaden. På vilket sätt kommer Ylva Johansson att försöka bidra till att sänka trösklarna? Det gäller även kopplat till att få bort byråkratin i ett sådant förslag, om man nu tänker gå vidare med det.

Från Alliansens sida vill vi, vilket jag redan har sagt tidigare i dag, se inträdesjobb i stället. Jag tror att det skulle vara ett bättre sätt att nå fler och möjliggöra för människor att få ett första jobb. Det är nämligen i första och sista hand människor det handlar om. Den egenförsörjning man kan få med ett jobb är så oerhört viktig.

Med det sagt vill jag också passa på att önska Ylva Johansson, utskottet och det fantastiska utskottskansliet en god jul.

Anf. 29 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi gör en stor förändring av strukturen för lönestöden. En stor förändring av strukturen kanske kan kallas strukturreform, men okej – låt oss inte leka med ord. Det är dock en stor förändring vi gör.

Jag utlovade i valrörelsen att jag skulle göra en sådan förändring, och den var mycket svårare än jag trodde. Därför tog vi ett större grepp än jag från början hade tänkt. Jag måste säga att jag är väldigt nöjd med detta som det ser ut. Vi ska se hur det funkar i verkligheten också, men det innebär att vi slår samman nästan alla lönestöd och gör det på ett sätt så att det blir fritt hur det ska användas. Arbetsgivaren kan själv välja om det ska vara med eller utan utbildning och hur mycket utbildning det ska vara. Anställningsgraden kan väljas, och den kan variera över tid utan nya beslut.

Detta är ett enhälligt sätt att tänka kring handledarstödet, och man får ut pengarna utifrån utbetald lönesumma. Det är inte så att man i förväg eller i efterhand måste redovisa dag för dag exakt vad personen gjorde, om den var där eller var sjuk. Det betalas i stället ut utifrån lönesumman, som en kreditering på skattekontot. Jag tror verkligen att detta är en riktigt ordentlig och bra just strukturreform, faktiskt, när det gäller strukturen av anställningsstöden. Det finns naturligtvis ännu större strukturreformer – till exempel är bosättningslagen kanske en mycket större reform på det sättet – men jag tror att detta spelar roll.

När det gäller etableringsanställningarna vill jag först säga att det är fullkomligt självklart att sänkta lönekostnader är viktigt. Det har vi jobbat med väldigt länge, och det är det anställningsstöden handlar om – sänkta lönekostnader. Det är alltså självklart att vi ska göra det, naturligtvis. Jag ser de parter som nu har tecknat en principöverenskommelse som modiga parter. De vågar gå före. Om vi sköter detta rätt tror jag att fler kommer att ansluta sig, för jag tror att det har förutsättningar att bli väldigt bra.

När det gäller byråkrati vill jag säga att det är en av de viktigaste frågorna, och det finns mycket kritik från parterna där. Man tycker att det har varit för byråkratiskt, och det är en av mina viktiga läxor i det samarbete vi nu har – att försöka lösa den frågan så att det blir enklare.

Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det är bra att man har reformerat lönestöden; det är något vi kristdemokrater har föreslagit under en tid. Vi tycker däremot att fler arbetsmarknadsutbildningar borde föras över till yrkesvux, som vi tror är mer effektivt för att få människor i arbete.

Jag har en fråga jag inte riktigt tycker att jag fick svar på när arbetsmarknadsministern talade, och det gäller personerna i fas 3. Vi har tidigare debatterat detta i en interpellationsdebatt i kammaren. Tanken var ju att de personer som befann sig i fas 3 och skulle fasas ut – och nu har fasats ut –

skulle gå in i extratjänster. Målet var 20 000 extratjänster. Gruppen i fas 3 var 30 000, tror jag – i alla fall som är kvar där. Det finns nu, om jag har förstått det rätt, ungefär 5 000 extratjänster. Då blir det ju väldigt många människor som nu står helt utanför.

Min fråga till ministern är därför hur hon tycker att det går med att få personerna från fas 3 in i någon ny typ av sysselsättning.

Många på Försäkringskassan talar i dag om att dessa personer är internplacerade. Det betyder att de sitter passiva hemma. Det är oerhört destruktivt för många människor.

De som har kunnat hjälpa till är arbetsintegrerande företag. Marco Venegas tog tidigare här på ett föredömligt sätt upp hur många människor blir hjälpta.

Ni har sagt att det är Tillväxtverket som ska få resurser. Men vi menar att det också behövs handledarstöd och verksamhetsledningsstöd, och vi föreslår 200 miljoner kronor per år till det. Hur ser statsrådet på det?

Anf. 31 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det finns ungefär 8 000 extratjänster i dag, och de växer till i mycket god takt. Vi behöver säga tack till de många kommuner och statliga myndigheter som faktiskt ställer upp och ordnar jobb som skapar helt nya möjligheter för människor som verkligen behöver dem. Dessa jobb behöver fortsätta växa till.

Désirée Pethrus talade om personer som är internplacerade på Försäkringskassan. Hon kanske menar på Arbetsförmedlingen, eller missförstod jag någonting? Vi har haft ett problem med Arbetsförmedlingen, som jag också kritiserade offentligt i maj, när det gäller att det var för många långtidsarbetslösa som var lämnade i passivitet. Det ledde också till en förändring i Arbetsförmedlingens sätt att jobba. Det är därför otroligt viktigt att man aldrig lämnar en enda människa i passivitet, eftersom det är förödande. Vi får se hur nästa rapport från Arbetsförmedlingen ser ut. Men enligt de rapporter som jag får från myndigheten just nu sker det stora förändringar där.

Jag vill gärna svara på frågan om sociala företag. Jag delar nämligen Désirée Pethrus stora engagemang där. Regeringen gör satsningar i budgeten, som Marco Venegas berättade om här, när det gäller sociala företag. Jag är inte främmande för att det kan behövas ytterligare satsningar, eftersom det fortfarande är en underutnyttjad resurs på den svenska arbetsmarknaden. Det är min inställning till detta.

Jag vill ställa en fråga till Désirée Pethrus. Hon säger att man vill sluta med arbetsmarknadsutbildning och satsa på yrkesvux. Jag känner en viss sympati för det, och regeringen satsar också stort på yrkesvux. Men om man ska lägga ned eller kraftigt minska arbetsmarknadsutbildningen måste man svara på frågan: Vem ska utbilda busschaufförer? Vem ska utbilda grävmaskinister? Hur ska träindustrin i Småland kunna få välutbildade personer från Aleppo in i arbete? Den typen av utbildningar finns nämligen inte i dag inom den kommunala yrkesvuxutbildningen. Dessvärre, fru talman, är det väldigt många utbildningar som skulle kunna finnas inom yrkesvux men som inte finns där, i alla fall inte i väldigt många kommuner.

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Anf. 32 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra att ministern tycker att det är bra med arbetsintegrerande sociala företag och att man kan tänka sig satsningar där. Det ser vi fram emot att höra mer om.

Sedan är det lite mer flummigt när det gäller vad som ska hända de personer som kommer från fas 3 och som nu inte har någon typ av placering. Jag hoppas att ministern snarast tar itu med det och försöker vidta åtgärder som passar dem. Jag tror då att de arbetsintegrerande sociala företagen är en del av lösningen. Därför är det så tråkigt att jättemånga sådana företag har lagts ned efter att fas 3 lades ned. Det tycker vi är sorgligt. Jag hoppas att regeringen nu kan skärpa till sig och försöka se till att få igång dem igen.

En annan fråga som jag skulle vilja ta upp är avdragsrätten för a-kassan. Ni har lagt fram ett förslag om att införa avdragsrätt för fackföreningsavgiften. Varför vill ni inte ha en avdragsrätt för a-kassan, som vi kristdemokrater föreslår i vår budgetmotion?

Sedan har jag en fråga om arbetsmiljödeklarationer, som vi har lagt fram ett förslag om. Vi tycker att man måste förenkla för arbetsgivarna att göra rätt i fråga om det systematiska arbetsmiljöarbete som ska ske ute på arbetsplatserna. Det är väldigt få kontroller som kan göras av Arbetsmiljöverket när de ska åka runt till alla arbetsgivare. Därför tror jag att det vore enklare om arbetsgivarna själva fick skicka in arbetsmiljödeklarationer. Sedan kan man utifrån dem se var man behöver göra någon typ av nedslag.

Slutligen ska jag ta upp etableringsjobben. Om jag har förstått det rätt finns det ett tak på 19 000 kronor. Det innebär att arbetsgivarna ska stå för 8 000 kronor. I förslaget från Alliansen ska arbetsgivarna stå för maximalt 14 700 kronor. Det innebär alltså att arbetsgivarna får göra en större insats. Varför är det dåligt?

Anf. 33 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! När det gäller den sista frågan är problemet med Kristdemokraternas och de övriga oppositionspartiernas förslag inte vilken nivå som kostnaden för arbetsgivarna hamnar på. Problemet är nivån på lönen för den som har jobbet, det vill säga att det är fråga om sänkta löner, och det sätt som man väljer att åstadkomma detta på, nämligen via lagstiftning.

Vi har en lång tradition av att parterna sätter lönerna. Det är en modell som har tjänat Sverige väl. Raimo Pärssinen berättade förtjänstfullt här tidigare om 20 år av reallöneökningar. Vi kan också säga att det har varit 20 år av ordning och reda i lönebildningen på arbetsmarknaden. Vi har mycket ansvarstagande parter. Vi har i både upp- och nedgångar i konjunkturen kunnat hålla fast vid en rimlig lönebildning. Vi såg det senast i våras när vi hade rekordmånga avtal som låg öppna och skulle omförhandlas.

Jag talade med Medlingsinstitutets generaldirektör nyligen, och det framgick att vi inte hade några, tror jag, förlorade dagar på grund av konflikter, trots att så många avtal omförhandlas – och det görs på en mycket ansvarsfull nivå. Det är en nivå som till och med kritiseras av många ekonomer för att vara för låg och för att inte skapa tillräckligt stor inflation. Trots högkonjunktur tecknar parterna alltså mycket ansvarsfulla kollektivavtal.

Detta har ett enormt värde för Sverige. Det är klart att om man bryter detta och säger att man ska gå in och lagstifta brukar oppositionen säga att man bara ska lagstifta om vissa jobb och om vissa personer med vissa etniska bakgrunder. Men det innebär att man bryter ett kontrakt att staten går in och lagstiftar om lönernas maxnivåer. Det kommer att leda till en reaktion. Varför ska då parterna bära det stora ansvar som de hittills har burit? Jag tror att det skulle vara mycket dyrt för Sverige och väldigt dyrt för alla de personer som redan i dag har låga löner och osäkra anställningar.
(Applåder)

Anf. 34 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Det finns mycket att säga efter arbetsmarknadsministrerns anförande, men jag ska göra några nedslag. Vi efterfrågar vilka struktur-reformer regeringen har gjort, och jag reagerar lite grann på att vi får två exempel. Det ena är att man flyttar runt de nyanlända till andra kommuner, och det andra är att man ser över utformningen av olika former av lönestöd. Jag hör inte någon enda strukturreform nämnas som syftar till att det ska bli fler jobb på svensk arbetsmarknad, och det är ju det som vi behöver.

Det är jättebra att det blir fler jobb ändå. Men uppenbarligen räcker det inte när vi har 360 000 arbetslösa och när långtidsarbetslösheten ökar. Då behövs det någonting mer.

Att skryta om att ungdomsarbetslösheten minskar blir också lite konstigt. Vi vet att det handlar mycket om demografi. Vi har ungdomskullar som kommer ut på arbetsmarknaden som inte ens är hälften så stora som de var under de år då Alliansen styrde. Det är klart att det har betydelse, plus en mycket stark högkonjunktur. Men trots det har vi 10 procent arbetslösa ungdomar.

Jag vill också upplysa ministern om att även denna regering har fått EU-stöd för ungdomsarbetslösheten. Senast 2015 fick ni 44 miljoner från EU för att minska ungdomsarbetslösheten.

Sedan reagerar jag mycket kraftigt på raljerandet om Alliansen och om vad vi gjorde. Vi lotsade Sverige genom den djupaste globala krisen sedan 1930-talet. Vi gjorde det faktiskt på ett sätt som väckte respekt och beundran i omvärlden. Vi klarade statsfinanserna, vi skyddade välfärden och vi minskade statsskulden. Arbetslösheten höll sig inom hyfsat hanterbara nivåer, betydligt lägre än genomsnittet i EU.

Dagens regering däremot njuter av en högkonjunktur men lyckas trots det sämre med jobben än omvärlden. Jag tycker inte att det är imponerande.

Hur tänker Socialdemokraterna klara av att få ut stora grupper nyanlända och lågutbildade på arbetsmarknaden i ett läge då konjunkturen kanske samtidigt viker? Har ni över huvud taget någon plan för detta?

Anf. 35 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jan Ericson måste ha lyssnat dåligt på mitt anförande. Man kan nog kritisera mig för att raljera, men det var nog snarare när det gäller Moderaternas nytändning och omtänkande i politiken, som jag faktiskt tycker förtjänar ett visst raljerande, eftersom ni har kommit fram till precis samma politik som ni har bedrivit sedan tidigare.

Jag tycker också att det var anmärkningsvärt att Jan Ericson beskrev ett underskott på 60 miljarder jämfört med ett överskott på 80 miljarder, alltså en skillnad på 140 miljarder, som att det går lite upp och ned i fråga om budgetunderskotten. Ja, det kanske också var raljant.

Men, fru talman, problemet på svensk arbetsmarknad just nu är inte att vi har ont om jobb; vi har gott om jobb. Det framgår inte minst av Arbetsförmedlingens senaste rapport att jobbtillväxten är fortsatt god. Problemet är att vi inte har personer med rätt kompetens för de lediga jobben. Det är i sin tur ett av de allvarligaste hoten mot en fortsatt god jobbtillväxt. Därför är detta det allra viktigaste.

Sedan måste vi förstås investera, för vi kommer inte att ha högkonjunktur för evigt. Det kommer andra konjunkturer, och därför är det viktigt att investera för att betala av på statsskulden och även göra de viktiga investeringar i välfärd, forskning, utbildning och infrastruktur som är nödvändiga för att bygga Sverige starkt i fortsättningen.

Jag har redovisat strukturreformer, bland annat en som jag tycker är mycket viktig: nyanlända i alla kommuner, särskilt i de kommuner som har gott om jobb, vilket ökar sannolikheten att få jobb. Det är inte särskilt överraskande.

En annan viktig strukturreform är att vi ställer krav på nyanlända, vilket inte gjorts tidigare. Det bedömer jag som ett oerhört viktigt steg för att vi ska kunna komma vidare och få fler i arbete. Vi inför en utbildningsplikt.

Men, Jan Ericson, du svarar inte på frågan om vad trygghetsanställning är, och jag är genuint nyfiken. Det är nämligen det nya jag har hittat i er budgetmotion.

Anf. 36 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Arbetsmarknadsministern upprepar att strukturreformerna handlar om olika typer av åtgärder och att ställa krav på nyanlända. Allt detta är jättebra. Vi har ingen annan åsikt utan tycker även från moderat sida att det är värdefullt.

Men ni har fortfarande inga reformer som gynnar framväxten av nya riktiga jobb. I stället gör ni precis tvärtom: Ni höjer skatter för företag och för människor som arbetar. Detta gör inte att det växer fram några nya jobb i Sverige, utan det handlar bara om att ni med konstlade åtgärder försöker skapa sysselsättning. Det kan vi inte leva på i längden. Alla människor kan inte arbeta i subventionerade anställningar; det fungerar inte.

När arbetsmarknadsministern återigen kommer in på detta med överskott och underskott får vi ta en liten lektion i finanspolitik. Det borde egentligen inte behövas, tycker jag. Men det är faktiskt så att enskilda års budgetresultat är *en* sak; det samlade resultatet under Alliansens åtta år är en helt annan sak.

Dessutom är det viss skillnad att styra ett land under den djupaste globala finanskrisen på kanske 100 år och att styra i en mycket stark högkonjunktur. Det går inte att jämföra över huvud taget. Jag kommer lite tillbaka till det som vår partiledare brukar tala om: ett vuxet samtal i politiken. Vi kan inte jämföra dessa två saker. Det är två helt olika förutsättningar för att styra, och det vet Ylva Johansson. Jag tycker inte att denna diskussion är riktigt seriös.

Det talas om att vi ska utbilda alla människor till de jobb som finns. Vi vet faktiskt att alla de nyanlända som kommit till Sverige inte kan utbildas till högkvalificerade jobb. Det hinns helt enkelt inte med. De har kommit i för hög ålder och hinner inte utbilda sig färdigt. Vi måste alltså även ha tillgång till enklare jobb för dessa människor. Det är en jättstor fråga som vi måste ta tag i.

Anf. 37 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Är det inte ett vuxet samtal att kunna tala om att man har ett budgetunderskott på 60 miljarder eller ett budgetöverskott på 80 miljarder? Det är en skillnad som mellan natt och dag när det gäller hur man hanterar viktiga utmaningar för Sverige. Det är mycket oroväckande när man tycker att det inte är en seriös debatt. Alla som är beroende av ett starkt samhälle och ett starkt Sverige och av investeringar och tillväxt är beroende av att vi har starka statsfinanser. Det kommer man alltid att ha om man har en socialdemokratisk finansminister.

Självklart kan inte alla utbilda sig till högkvalificerade jobb. Men jag redovisade precis att det är 4 procent av nyanlända under 30 år som saknar grundskolekompetens som går vidare till utbildning. I det läget kan man faktiskt inte säga att man gjort tillräckligt på utbildningssidan. Det är helt uppenbart att vi behöver göra väldigt mycket mer. Och som jag sa tidigare i replikskiftet med Fredrik Christensson: Detta är också en anledning att vara självkritisk. Vi har inte fått ut tillräckligt många i utbildning; det är en väldigt viktig fråga.

Avslutningsvis, fru talman, måste man ändå uppmana Jan Ericson att se sig om i Sverige. Han säger att det inte växer till några jobb. Vi har faktiskt en situation med en unikt stark framväxt av nya jobb i Sverige. Den kommer inte att vara för evigt – jag vet det. Det är därför det är viktigt att göra investeringar, och investeringar kostar pengar. Därför behöver man starka finanser så att man kan göra dem.

När jag tittar mig om i Sverige är det också i detta läge väldigt sällan jag möts av det folkliga ropet på nya, storskaliga privatiseringsexperiment. Det känns snarare som att det är ganska välkända saker man efterfrågar: utbildning, yrkesutbildning, enklare att samarbeta med Arbetsförmedlingen, enklare att anställa och att använda olika anställningsstöd. Jag tror, fru talman, även om jag inte fick svar på vad trygghetsanställning är, att det är ett mycket ogenomtänkt förslag.

(Applåder)

Anf. 38 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Patrik Björck – en glad socialdemokrat! Det kan väl vara skönt som kontrast efter att vi har hört på en dyster moderat. Man kan, fru talman, fundera lite över varför Moderaterna är så dystra. Det finns visserligen ett antal skäl av mer intern natur, med partiets sönderfall. Jag tänkte inte diskutera dem här och nu – det hör inte riktigt till dagens debatt.

Men vad är det då som gör mig till en rimligt glad socialdemokrat? Det är till exempel att titta på SVT:s nyheter, där man konstaterar att sysselsättningen ökar kraftigt i år; över hundra tusen nya jobb har växt fram under året. Det gör mig glad, och det gör Moderaterna dystra.

En annan sak som kan göra mig glad, fru talman, är att den socialdemokratiskt ledda regeringen har fixat det moderata arbetsmarknadspolitiska målet. På knappt tre år fixade man det som Moderaterna hade som mål att klara till 2020, det vill säga att ha över 5 miljoner personer i arbete. Att den socialdemokratiskt ledda regeringen med vänsterhanden fixar det som Alliansen och Moderaterna ställt upp som ett arbetsmarknadspolitiskt mål gör mig glad, men det gör tydligen Moderaterna dystra.

Om man ska ha den här debatten och få något ut av den är det viktigt att se och förstå skillnaden i hur vi för politik. Detta är en debatt om två betänkanden, fru talman, och i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 4 finns på s. 10 en inledande mening om de viktigaste skillnaderna mellan regeringen och de borgerliga partierna. Där någonstans tror jag att det finns anledning att börja för att få en bakgrund till varför borgerliga, moderatledda regeringar alltid leder till högre arbetslöshet och förödda statsfinanser.

Det är nämligen inte bara den här gången som denna politik har lett rakt ned i diket. Det har skett varje gång vi har haft borgerligt ledda regeringar här i landet sedan demokratins införande. Varje gång har denna politik lett till samma resultat. Om man ska förstå detta ingående får man se till detta med arbete och arbetsmarknadspolitikens påverkan på vår möjlighet att hantera statsfinanserna. De frågorna hänger nämligen ihop.

När man 2006 lovade väljarna att man skulle vara bättre på att fixa arbetsmarknaden än vad tidigare socialdemokratiskt ledda regeringar hade varit gällde de förslag man gick till torgs med, och som man fick väljarnas stöd för att genomföra, skattepolitiken och förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Det är, precis som arbetsmarknadsminister Ylva Johansson påpekar, samma förslag som man lägger fram nu när vi går till val 2018.

Tanken är att det ska bli lönsamt att arbeta. Det är svårt att ha någon annan synpunkt – det är väl bra om det lönar sig att arbeta. Frågan är bara hur det ska gå till. Då använder man sig av jobbskatteavdraget, och det är viktigt eftersom det tidigare, fru talman, var en något förvirrad diskussion om vad ett jobbskatteavdrag är.

För att förstå jobbskatteavdragets betydelse i den moderata arbetsmarknadspolitiken måste vi veta att jobbskatteavdraget inte handlar om nivån på skatteuttaget utan om att man ska skilja på skatteuttaget mellan olika grupper. Man ska diskriminera pensionärer, Désirée Pethrus. Det är det som är tanken med den borgerliga politiken och ingenting annat.

Tanken med jobbskatteavdraget är att den som inte arbetar ska välja att arbeta. Det är samma tanke som när man försämrar arbetslöshetsförsäkringen: Den som är arbetslös ska välja att arbeta i stället för att vara arbetslös.

Man måste klart och tydligt förstå syftet med den moderata politiken för att så småningom förstå varför den alltid landar i samma resultat.

Det är nämligen inte så att arbetslösheten uppstår genom att folk väljer att inte arbeta. Om det hade varit det huvudsakliga skälet till arbetslöshet skulle den moderata politiken ha kunnat fungera. Men eftersom orsaken till arbetslöshet inte är att folk väljer att inte arbeta kommer den politiken aldrig någonsin att fungera.

Fru talman! Om väljarna, Gud förbjude, tillåter den här politiken att återuppstå kommer den för fjärde gången att ge exakt samma resultat.

Jag har berättat det förut i den här talarstolen, och jag tror att det förtjänar att berättas igen: Orsaken till att jag som socialdemokrat är så helt

övertygad om att den här politiken inte fungerar är inte bara det faktum att den har misslyckats tre gånger. Det borde visserligen vara argument nog för att övertyga de flesta. Men jag har dessutom en bakgrund som facklig företrädare. Jag har vid flera tillfällen under min långa fackliga erfarenhet varit med om konjunkturbundna uppsägningar, där företaget har varslat personal på grund av att man inte haft en tillräcklig försäljning av produkter. När man så efter dessa veckor av förhandlingar kommer ut och möter sina arbetskamrater och de får beskedet att de hör till dem som är uppsagda, då kan jag garantera er att det inte var någonting som de valde. Det var någonting som de drabbades av.

Jag har alltså genom min erfarenhet av arbetsmarknaden den insikten och kunskapen, och om man inte har den kan man faktiskt se på resultatet av vart den politiken leder. Jag tror att det är oerhört viktigt.

Den socialdemokratiska analysen av arbetslöshet är annorlunda. Och eftersom vi har en annan analys av hur arbetslöshet uppstår har vi också helt andra verktyg för att hantera den. Det framgår om man läser betänkande AU4, och det har med stor tydlighet också framgått av tidigare anföranden här av Raimo Pärssinen och arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

Vår analys av arbetslösheten är att den uppstår genom att det helt enkelt efterfrågas mindre arbetskraft. Då får man ha en politik genom investeringar och satsningar som gör att det skapas en större efterfrågan på arbetskraft. Så gör den socialdemokratiskt ledda regeringen och har alltid gjort. Den politiken har fungerat och kommer att fortsätta fungera. Det är ingenting konstigt med det.

Det andra skälet till arbetslöshet har också adresserats här i dag och handlar om att den som är arbetslös inte har de kvalifikationer eller erfarenheter som krävs för att få jobb på arbetsmarknaden. Då är det naturligtvis det som måste rättas till. Det kan man inte komma åt genom att fiffla med skattesystemet, sänka arbetslöshetsförsäkringens ersättningar eller krångla till regelverket för människor som drabbas av arbetslöshet. Det kommer aldrig att fungera.

När man försökte sälja in det här till väljarna blev pensionärerna, som Raimo Pärssinen sa, naturligtvis upprörda och sa: Hur kan det komma sig att ni lovar skattesänkningar till vissa grupper, medan ni diskriminerar oss pensionärer?

Svaret på den frågan var: Ni pensionärer kan vara lugna. Genom vår politik kommer arbetslösheten att sjunka, och så som våra system för pensioner är utformade kommer era pensioner att höjas, och då kommer ni att kompenseras.

Vi vet alla vad som hände. Eftersom politiken på arbetsmarknaden inte fungerade sjönk ju inte arbetslösheten utan ökade i stället. Vad som då hände var att pensionärerna fick sänkta pensioner.

Alliansen blåste alltså pensionärerna dubbelt. En så kallad dubbelstöt var vad de svenska pensionärerna drabbades av.

När man nu i den socialdemokratiskt ledda regeringen genomför en helt annan politik har vi kunnat skapa utrymme för att faktiskt se till att pensionärerna får ta del av skattesänkningarna och får höjda pensioner. Pensionärerna kompenseras återigen dubbelt av den socialdemokratiskt ledda politiken.

Det är oerhört viktigt att komma ihåg detta. Bland andra Désirée Pethrus försökte villja bort debatten genom att inte kännas vid vad som är själva syftet med den skattepolitik som hon står för, det vill säga att öka skillnaderna mellan dem som arbetar och dem som inte arbetar i fråga om skatteuttaget. Det är bara det som det handlar om. Om inte den skillnaden fanns skulle inte deras politik fungera ens på en teoretisk nivå.

Nu vet vi att den inte fungerar i verkligheten. Men så som Désirée Pethrus förklarar jobbskatteavdraget skulle det inte ens fungera teoretiskt, och det är också intressant och viktigt för väljarna att ta del av. Vi har alltså en opposition i Sveriges riksdag som lägger fram en politik som uppenbarligen inte fungerar i praktiken och som man själv inte ens förstår teorin bakom.

Det är klart att det inte är något bra råd till väljarna att låta den typen av partier regera det här landet. Det tror jag är en väldigt viktig erfarenhet av denna debatt i alla fall.

Skatteintäkterna minskar naturligtvis när fler blir arbetslösa. Om man ska förstå hur den här stora skillnaden på 140 miljarder kan uppstå beroende på vilken politik man för handlar det också om hur man hanterar våra gemensamma resurser.

Om man för en politik som Alliansen där arbetsmarknadspolitik inte fungerar och man dessutom använder över 100 miljarder till en arbetsmarknadsreform som inte fungerar, vilket var vad som hände med de sänkta arbetsgivaravgifterna för unga, då blir det väldigt lätt att förstå hur underskotten i statens finanser uppstår. Det är absolut inte krångligt, och jag behöver absolut inte få någon lektion i ekonomi av Jan Ericson för att förstå det sambandet. Det sambandet, fru talman, är så tydligt att det inte kan missförstås.

Jag tror ändå att det är viktigt att vi nu hjälps åt att bära ut det här budskapet till väljarna så att vi slipper göra om samma misstag en gång till. Tre gånger med borgerligt ledda regeringar är tre gånger för mycket. Det är inget som Sverige och svenska folket förtjänar.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i AU4.
(Applåder)

Anf. 39 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Jag var tvungen att begära replik på detta, för vi får ha en ny lektion i plus och minus.

När Patrik Björck pratar om ”förödda statsfinanser” finns det ett problem med detta, och det är att Alliansen efterlämnade en statskund som var lägre när vi avgick 2014 än den var när vi tillträdde 2006. Hur kan detta vara ”förödda statsfinanser”? Det måste Patrik Björck förklara.

Patrik Björck påpekar att vi moderater lägger fram förslag som ligger mycket i linje med det som vi gick till val på 2006. Ja, det är klart att vi gör. Vi vet ju att det fungerar. Vi vet att den politik vi lade fram, vår arbetslinje, fungerar. Sedan kom det en lågkonjunktur och en finanskris mitt i detta, men utan vår politik hade arbetslösheten ökat mycket mer. Det intressanta är hur man hanterar en kris.

Tack vare jobbskatteavdraget blir det mer lönsamt att arbeta. Fler människor kom i arbete, vi fick ökade skatteintäkter och vi kunde ge mer pengar till välfärden även under krisåren för att kommunerna inte skulle

behöva dra ned för mycket. Detta har vi fått mycket erkännande för, till och med från er finansminister, så det kan Patrik Björck inte prata bort.

Om en nyanländ familjs inkomst kan minska när någon börjar arbeta har vi ett allvarligt systemfel. Det är faktiskt så, Patrik Björck, att man kan avstå från att söka ett arbete om man förlorar på det ekonomiskt.

Patrik Björck skryter med sin långa fackliga erfarenhet. Jag kontrar med att jag också, som Patrik Björck vet, har jobbat fackligt i 20 år. Jag har varit med och förhandlat fram kollektivavtal och hanterat massuppsägningar inom banksektorn. Jag vet faktiskt hur viktigt det är med omställningsavtal, utbildning och a-kassa. Men det här handlar inte om den frågan, för i den har vi egentligen inte så stor åsiktsskillnad, tycker jag.

Anf. 40 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Låt mig vara väldigt tydlig på en punkt: Jag skryter inte med min fackliga erfarenhet. Jag bara berättar att jag lärde mig något av den, till skillnad från Jan Ericson.

När det gäller statsfinanserna kan man säga så här: Om jag blev arbetslös och drabbades av sänkt inkomst skulle jag givetvis kunna justera min ekonomi genom att sälja huset och därmed sänka mina lån. Det skulle kanske vara en klok åtgärd, men om jag inte hade någon inkomst skulle jag sakta men säkert bli fattigare och fattigare.

Om man som den moderatledda regeringen gjorde säljer av statliga tillgångar för att sänka statsskulden och samtidigt missköter finanserna så att inkomsterna blir lägre än utgifterna kommer landet sakta men säkert att bli fattigare och fattigare. Det är detta det handlar om.

Nu har vi en politik som gör att inkomsterna överstiger utgifterna, och då kan vi samtidigt som Sverige blir starkare också betala av på statsskulden på ett riktigt sätt. Det är skillnaden mellan våra två olika politikmodeller.

Man kan alltid fundera på om det absolut mest ekonomiskt lämpliga är att sälja av tillgångar och sänka skulder. Det kanske det kan vara ibland, jag vågar inte svara på det. Men det som på sikt stärker ett lands ekonomi är att inkomsterna överstiger utgifterna, och det är detta ni aldrig lyckas med.

Jan Ericson säger att han vet att hans arbetsmarknadspolitik fungerar. Jag och mina kamrater i socialdemokratin och arbetarrörelsen har ett stort ansvar att se till att det inte finns någon annan än Jan Ericson som tror det när valdagen kommer.

Anf. 41 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Detta blir nästan lite roligt. Dagens regering hade inte heller lyckats att ha överskott i statsfinanserna under finanskrisen. Det vet Patrik Björck. Det blir faktiskt en lite fånig diskussion. Inte heller skulle någon regering kunna misslyckas med att ha ett överskott i den starka världsekonomi som råder just nu. Det är så det ser ut, och det vet vi.

Låt mig påminna Patrik Björck om att även dagens regering säljer av bolag. Senast häromdagen meddelade Mikael Damberg att man säljer av ett apoteksbolag och använder de pengarna för att minska statsskulden. Så jobbar även denna regering; det är inget konstigt med det.

Låt mig säga något om pensionärerna. Ingen pensionärsgrupp i Sverige fick sänkt köpkraft under alliansåren, trots finanskrisen. Det har jag stämt

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

av med RUT som har gjort en noggrann analys av det. Alla pensionärsgrupper oavsett inkomst fick stärkt köpkraft under finanskrisen, och den allra största förbättringen fick garantipensionärerna. Så såg det inte ut i övriga Europa. Där fick många pensionärer stora försämringar av sin köpkraft. Men det fick inte pensionärerna i Sverige tack vare att vi sänkte deras skatt. Det visar hur viktigt det är med skattesänkningar.

Det blir en lite ohederlig diskussion. Om vi inte hade genomfört jobb-skatteavdragen hade vi haft ännu högre arbetslöshet under finanskrisen, och då hade det slagit ännu hårdare mot pensionerna.

Patrik Björck vet också att uppräkningsen av pensionerna släpar efter några år. De uppräkningsen som har skett de senaste åren baseras på den ekonomiska utvecklingen de sista åren som Alliansen styrde. Dessutom var det vår budget som gällde 2015. Eftersom det släpar efter kan man inte bara jämföra enstaka år på det sätt som Patrik Björck gör. Då för man faktiskt en ohederlig diskussion.

Anf. 42 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag var tydlig med att jag inte fördömde att man sålde bolag. Jag sa bara att det kanske inte var det viktigaste som skilde vår politik åt.

Det viktigaste som skiljer vår politik åt är att vi får högre inkomster än utgifter och att vi då på sikt stärker den svenska ekonomin. Ni får alltid lägre inkomster än utgifter, och därför föröder ni alltid ekonomin. Det är den viktiga skillnaden.

Att jag vet att er arbetsmarknadspolitik inte fungerar har inget med finanskrisen att göra. Jag kan ge Jan Ericson rätt i att finanskrisen hade drabbat vilken regering som än hade suttit. Men har man en arbetsmarknadspolitik som utgår från analysen att arbetslöshet uppstår för att folk väljer att vara arbetslösa och man inför åtgärder för att folk ska välja att arbeta i stället kommer man alltid att misslyckas, Jan Ericson. Man kommer alltid att drabbas av försämrade intäkter och förödda statsfinanser. Det är för att själva politiken som sådan är felaktig.

Skälet till att vår politik alltid fungerar och att vi alltid har ordning och reda inte bara på arbetsmarknaden utan också i statsfinanserna är att vi har en analys som ligger mycket närmare verkligheten.

Jag är övertygad om att vi kan hitta saker som vi kan förbättra i vår framtida arbetsmarknadspolitik, men skillnaden, Jan Ericson, är att vi har en politik som utgår från en korrekt uppfattning om hur arbetslöshet uppstår. Det innebär att vi bekämpar arbetslösheten, ökar skatteintäkterna, bygger ut välfärden, investerar och skapar överskott som vi kan hantera kommande lågkonjunkturer med – till skillnad från högerpolitiken, som alltid misslyckas.

(Applåder)

Anf. 43 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Det är en bra och klagörande debatt vi har här i dag.

Jag ska inleda med lite om de viktiga insatser som regeringen gör på arbetsmarknadsområdet. Det händer mycket positivt. Man gör till exempel om fem olika subventionerade anställningsformer till en: introduktionsjobb. Det förenklar mycket. Man höjer också successivt lönebidragen. På

många sätt satsar man aktivt på att stärka och förbättra den svenska modellen och den svenska arbetsmarknaden. Till skillnad från med tidigare regeringar byggs detta nu ut bit för bit.

Fru talman! Regeringen anslår också 500 miljoner kronor till kommunerna och landstingen för att skapa fler extratjänster och få ut fler långtidsarbetslösa i arbete. Det är ett bra sätt att komma ut på arbetsmarknaden och få en kollektivavtalsenlig lön.

Under mandatperioden har vi satsat mycket pengar på en tryggare a-kassa. I den budget vi ska rösta om höjer vi också ersättningen till Samhall. Vi ordnar också så att det ska finnas möjlighet att ta lån till körkortsutbildning. Det är en viktig reform som gör att många som tidigare inte har haft råd att ta körkort kan ta körkort. Det kommer att göra stor skillnad för många människor i vårt land.

Vi satsar också mycket pengar på arbetslivet, och det har vi gjort under hela mandatperioden – över 100 miljoner till Arbetsmiljöverket och rätt mycket pengar till forskning, inte minst forskning om kvinnors arbetsmiljö. Vi satsar även på att försöka motverka den psykiska ohälsan, som har ökat under ganska lång tid.

Vi satsar också pengar på att starta en ny arbetsmiljömyndighet. Det som nämdes i debatten, ALI – Arbetslivsinstitutet, som fanns tidigare och som var världsledande, har saknats i Sverige och i världen. Nu skapas en liknande myndighet i Gävle, och tanken är att den ska jobba med liknande saker. Det blir inte exakt samma sak, men det är en arbetsmiljömyndighet som kommer att jobba med arbetsmiljökunskap.

Det görs många viktiga insatser. En av de viktigare, fru talman, är att man ser till att det blir rättvisa när det handlar om avdragsrätt för fackförningsavgift. Det finns avdragsrätt när det gäller möjligheten att vara med i näringslivsorganisationer i dag. Det bör finnas avdragsrätt också för arbetstagarna, inte bara för arbetsgivarna. Det är en rättvisefråga och en viktig fråga för att stärka den svenska modellen i sig. Det är alltså en viktig insats som görs.

Jag är på många sätt stolt över den budget som ligger och den politik som drivs och som gör att Sverige byggs åt helt rätt håll. Vi stärker den svenska modell som finns.

Det är trots allt lucia i dag, och vi ska inte glömma att vi närmar oss jul. Vi ska ha det lite trevligt och en god stämning och känna att det är jul alldeles snart. Jag tänkte att vi skulle gå in på arbetsmarknadspolitik lite bredare. Jag har med mig två paket där det står lite mer om arbetsmarknadspolitik. Jag tänkte öppna dem, och så ska vi gå in på politiken och fördjupa oss ytterligare i den debatten.

Det första paketet är lite rött med en rosett på framsidan. I det finns en adventskalender om arbetsmarknadspolitik genom historien, och inte vilken arbetsmarknadspolitik som helst utan Sverigedemokraternas arbetsmarknadspolitik. Den som har varit med tidigare och kanske lyssnade på debatten för ungefär ett år sedan ser att detta är regifering, alltså en gåva som redan har getts. Det är kanske taskigt på ett sätt att ge samma sak igen, men om det är något som behövs och som är till nytta tycker jag att man kan göra det.

Jag tänkte att vi skulle försöka bringa lite klarhet. En av de stora utmaningarna i arbetsmarknadspolitik just nu är var regeringens motståndare

ställer sig och vilka förslag de har för att förstöra den svenska modellen och den arbetsmarknadsmodell som finns i dag.

Jag skulle säga att Sverigedemokraterna är den största fienden till den svenska modell som finns i dag. Den adventskalender som jag håller i beskriver detta och visar SD:s arbetsmarknadspolitik genom historien. Jag ska gå igenom det lite snabbt. Jag behöver inte göra det så långtgående nu eftersom jag gjorde det förra året.

Där beskrivs vad man tyckte om arbetsmarknadspolitiken 1988. Sverigedemokraterna skriver då att Sverige har en lång tradition av facklig verksamhet och att fackföreningar fyller en mycket viktig funktion i samhället. Det är väldigt fackligt vänligt, och det är förmodligen den svenska modellen man syftar på och som är bra.

När vi kommer fram till 1994 skriver man att Sverige har en lång tradition av facklig verksamhet. Det är fortfarande goda ord. Sedan lämnar man plötsligt den svenska modellen 1999. Det förändras en del. Då skriver man att i stället för att parterna på arbetsmarknaden ska göra upp om löner och avtal ska en ny riksmädlarmyndighet inrättas med uppgift att bedöma det årliga löneutrymmet. Det händer saker här: Man bryter med den svenska modellen.

Vi går vidare till 2007 och närmar oss nutid. Då vill Sverigedemokraterna avskaffa MBL, ha fler undantag i LAS och förbjuda fackliga stridsåtgärder. Man blir väldigt antifacklig och vill nästan avskaffa facket. Man skriver till och med att facket har för mycket makt i samhället och att den ska minskas. På 20 år blir det alltså väldigt olika.

År 2010 är man lite osäker. Då säger man att det viktiga är att tillvarata nationens samlade intressen och att avsaknaden av ideologiska bindningar och bevakande av särintressen på området gör att partiets politiska inriktning kan komma att skifta. Detta kan den göra ganska mycket beroende på underliggande förutsättningar, politiska förändringar och konjunkturläge. Man kan tycka vad som helst om arbetsmarknaden.

Jag tycker att det är intressant att se denna historiska exposé och vad som händer i Sverigedemokraterna. År 2015 skriver man om vita-jobbmodellen och krav på kollektivavtal vid upphandling. Då känns det som att man är för den svenska modellen igen. Men för ungefär ett år sedan, när vi hade en debatt om detta, röstade man här i riksdagens kammare emot förslaget från 2016 om upphandling.

Jag funderar lite över vad Sverigedemokraterna tycker om arbetsmarknadspolitiken. Detta är ganska viktigt att veta när vi närmar oss ett valår – det är inte ens ett år kvar till valet.

Det är jag nu visar i adventskalendern är 2017, alltså nu. Vad tycker man då? Det var detta vi avslutade med förra gången. Detta undrade vi även när det gäller 2018, där vi också hade ett frågetecken.

Jag ägnade gårdagen åt att ta reda på vad Sverigedemokraterna vill i arbetsmarknadspolitiken. Nu har jag kanske förstört överraskningen, men det är detta som finns i julklapp nr 2. Vi ska fokusera på det.

Detta är en viktig debatt att ha. Det är viktigt för Sveriges medborgare att känna till vad Sverigedemokraterna går till val på. Arbetsmarknadspolitiken avgör vårt lands framtid, och det är trots allt den vi debatterar i dag.

Det jag nu håller i heter *SD:s julkalender 2017 – Så tycker vi om arbetsmarknaden, i år i alla fall*. Vi ska se. Det är tre delar som jag tycker är intressanta. Jag kollade på SD:s hemsida sd.se i går. Jag satt i ganska

många timmar. Jag råder er som lyssnar på denna debatt att samtidigt kolla vad som står där direkt nu, live.

I SD:s principprogram som ligger på hemsidan står det: ”Sverigedemokraterna försvarar grunderna i den svenska modellen, där arbetsmarknadens parter genom förhandlingar gör upp om lönenivåer och andra centrala villkor.” Man är verkligen för den svenska modellen i det principprogram som ligger på hemsidan. Då kanske en socialdemokrat eller någon från arbetarrörelsen blir lite trygg. Det finns uppenbarligen ett annat arbete här på något sätt.

I det arbetsmarknadspolitiska program som ligger bredvid principprogrammet på hemsidan – man får skrolla ned lite – står det: ”Trygghet för såväl arbetstagare, arbetsgivare och arbetslösa har varit ledord i det som ofta kallas den svenska modellen. Den så kallade Saltsjöbadsandan har möjliggjort samsyn på arbetsmarknaden och i hög grad förhindrat allvarliga konflikter.” Man är alltså väldigt positiv.

Man skriver också att Sverigedemokraterna vill återupprätta tryggheten på arbetsmarknaden, att människor ska kunna känna sig trygga och att det ska säkerställas att alla medborgare kan finna sin plats.

Det låter i det arbetsmarknadspolitiska programmet och i principprogrammet på många sätt som att man är för den svenska modellen. Men sedan går man in på själva sakfrågorna i programmen.

Lite längre ned i det arbetsmarknadspolitiska programmet står det att tryggheten kanske inte var så viktig ändå. Man vill göra undantag från turordningsreglerna, det vill säga lagen om anställningsskydd, som är en av de mest centrala delarna för att kunna känna säkerhet i dag på arbetsmarknaden. På hemsidan skriver man att man vill reformera den, men i själva verket vill man försämlra den, göra den ihålig och förstöra den.

Man skriver att man vill stärka a-kassan, men i själva verket skriver man senare i sitt förslag att man vill stjäla a-kassan från fackföreningarna, som en gång i tiden startade a-kassan och som har den för att bygga upp ett stabilt stöd för de arbetslösa i landet. Den vill man flytta från fackföreningarna till staten.

Man vill också införa en typ av lärlingsjobb. I budgetmotionen, som också ligger på Sverigedemokraternas hemsida, skriver man om lärlingsjobben. Det är kanske en av de hårdaste attackerna mot den svenska modellen som man skriver om här.

Om den nya lärlingsanställningen skriver man: ”Denna anställningsform innebär att arbetsgivaren är helt befriad från att betala arbetsgivaravgifter och lärlingsanställningen jämförs med en provanställning, det vill säga att arbetsgivaren inte kommer att dras till Arbetsdomstolen vid tvister. En minimilön per månad lagfäst”. Detta är grova brott mot det som är den svenska modellen över huvud taget. Man gör de arbetare som ska ha den typ av lärlingsanställning som man vill införa rättslösa.

Det blir väldigt konstigt när man ena sekunden säger att man är för den svenska modellen medan man den andra sekunden lägger tydliga förslag som undergräver denna modell helt från grunden. Man drar undan mattan under hela modellen – den försvinner.

Jag undrar vad Sven-Olof Sällström tycker om dessa frågor. Jag ser att han har begärt replik, vilket gläder mig. Jag hade annars tänkt be om att det skulle bli Sven-Olof Sällströms julklapp till mig, att vi i alla fall i år kunde få ha ett replikskifte. Tidigare år har Sverigedemokraterna inte velat

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

debattera dessa saker. Jag tycker att det är viktigt för Sveriges medborgare att känna till dem.

Min fråga till Sven-Olof Sällström är: Hur får ni egentligen ihop detta själva? Det som står på hemsidan om arbetsmarknadspolitik är väldigt motsägelsefullt. Vilket av alla de ställningstaganden som finns i de olika programmen på SD:s hemsida är det korrekta ställningstagandet om arbetsmarknadspolitik? Detta är min fråga till fråga till Sven-Olof Sällström.

(Applåder)

Anf. 44 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman och Magnus Manhammar! Jag säger som Magnus och Brasse: Fel, fel, fel! Vi börjar där. Jag kan naturligtvis inte ta ansvar för allt som hände före min tid i partiet. Jag misstror inte din beskrivning, fast ändå lite grann eftersom din beskrivning av nuläget inte heller överensstämmer med verkligheten. Jag har varit arbetsmarknadspolitisk talesperson för Sverigedemokraterna sedan 2010, och vi har alltid stått upp för den svenska modellen.

Din beskrivning av upphandlingsdebaclet från den socialdemokratiska regeringen 2016 stämmer inte heller. Ni lade fram ett undermåligt lagstiftningsförslag och fick komma tillbaka till riksdagen, och sedan fick ni igenom det. Det är så man egentligen ska beskriva verkligheten, eller hur? Det var så det såg ut.

Ja, det stämmer: Vi vill ha fem undantag i stället för två. Det är den enda punkt jag egentligen kan ge dig rätt på.

När det gäller a-kassan är det för mig helt obegripligt hur ni som ett arbetarparti kan anse att alla inte ska omfattas av a-kassan. I dag är a-kassan till mer än 90 procent skattefinansierad, alltså inte finansierad via avgiften. Om man inte har gått med i a-kassan och betalat sin egen lilla avgift själv är man inte berättigad till a-kassa även om man har uppfyllt villkoren för den, vilket för mig är helt otroligt. Självklart ska a-kassan vara allmän, gälla alla och vara en del av socialförsäkringssystemet. Jag förstår inte hur ni socialdemokrater kan tycka att det är fel. Jag blir upprörd! Det måste vara en självklarhet för Socialdemokraterna att vilja att alla ska omfattas av a-kassan. Fel, fel, fel!

När det gäller lärlingsanställningarna är det en utbildningsinsats. I stället för att sitta och plugga fem dagar i veckan i en skola, kanske ha CSN-lån eller gå på en gymnasieskola kan man få en lärlingsanställning. Man får fortfarande CSN-lån eller försörjningsstöd, om man har det, eller så försörjs man av sina föräldrar, men man får en liten gratifikation för att man är på en arbetsplats och utför ett arbete åt arbetsgivaren. Skulle det vara fel?

Anf. 45 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Sven-Olof! Det är jättebra att du förklarar det här, för det är intressant att höra era åsikter om det.

När det handlar om a-kassan hoppades jag att Sven-Olof Sällström skulle ha någon typ av kunskaper om hur det ser ut när den på olika sätt inte tillhör fackföreningarna. Om man kollar i resten av Europa, där a-kassan i många länder har tagits ifrån fackföreningarna, ser man att anslut-

ningsgraden till facket minskar till 20–30 procent. Om det är en så låg anslutningsgrad till facket kan man inte ha kollektivavtal, och då är egentligen den svenska modellen över. Det är det som är den faktiska konsekvensen av att gå över till statlig a-kassa. Jag kan förstå att det kanske är Sverigedemokraternas mål, men då tycker jag att man ska vara ärlig med det och säga att man är ute efter att slå sönder den svenska modellen.

I den nya valfilm som Sverigedemokraterna presenterade för drygt två veckor sedan pekar man ut just LO som en av huvudmotståndarna. Man visar en bild på LO:s centrala kansli här i Stockholm och säger att konflikterna i samhället står mellan er och oss – och så visar man en bild på Jimmie Åkesson. Det är LO som på något sätt verkar vara en huvudmotståndare för Sverigedemokraterna. Jag undrar varför det egentligen är så. Är det för att det var LO som förde in demokrati i det här landet? Är det för att LO står för arbetarnas rättigheter? Är det något annat skäl, som att LO står för jämlikhet? Eller vad är det egentligen som är skälet till att Sverigedemokraterna är emot LO? Man kan fundera på det ganska många gånger.

Man kan också läsa andra motioner från Sverigedemokraterna här i riksdagen där ni talar om att vara emot sympatiåtgärder, till exempel. En av dina partikamrater, Markus Wiechel, har till exempel uttalat sig negativt om detta. Er gruppledare Mattias Karlsson, som tidigare vikarierade som partiledare för Jimmie Åkesson, har skrivit en motion om att avskaffa första maj eftersom han menar att första maj har en splittrande inverkan på befolkningen. Att bry sig om arbetarnas rättigheter är alltså enligt Mattias Karlsson att splittra folkgemenskapen.

Jag upplever att Sverigedemokraterna har en illvilja mot LO och att det är Sveriges mest arbetarfientliga parti.

Anf. 46 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Nej, vi har ingen illvilja mot LO och dess medlemmar, utan tvärtom. På alla arbetsplatser som jag har jobbat på, varit chef på eller ägt har jag uppmuntrat de lokala fackföreningarna och skyddsombuden. Jag tycker att det är bra. Jag tycker att det är bra att det finns fackföreningar, och jag tycker att det är bra att arbetsmarknadens parter styr regelverket på svensk arbetsmarknad.

Det är inte medlemmarna i LO jag vänder mig emot, utan det är ledningen i LO. Den står på samma sida som Magnus Manhammar politiskt – den sida som utmålar Sverigedemokraterna som den stora fienden. Det är där konflikten ligger, och den riktar sig inte mot LO-medlemmarna. Tvärtom är en majoritet av de manliga LO-medlemmarna i dag sverigedemokrater och inte socialdemokrater. Det är någonting att tänka på.

Jag vill gå tillbaka till ditt första anförande. Det kan hända att politiken skiftar ibland. Jag kan som sagt inte ta ansvar för politiken före min tid. Jag var inte ens med i partiet under en stor del av tiden för denna uppräknings. Men jag kan ändå inte undgå att dra mig till minnes en före detta partiledare för Socialdemokraterna som talade om social turism med tanke på att det kom in nya länder i EU. Han såg då framför sig inte bara utstationering och arbetskraft som skulle röra sig över gränserna utan även social turism, som han tog upp i ett tal. Det var ett något taggigt uttalande.

Sedan blev det här med att tala om social turism, tiggeri och alla dess följdverkningar brunt och fascism. Nu är vi tillbaka där igen, eller har jag fel? Nu pratar Socialdemokraterna återigen om att vi måste motverka effekterna av den fria rörligheten, bland annat när det gäller människor från forna öststater som kommer till Sverige. Då är det helt plötsligt inte brunt och fascism längre, eller har jag missuppfattat någonting? Ibland svänger det väldigt fort och väldigt mycket i politiken, eller hur, Magnus Manhammar?

När det gäller våra program har vi nyss haft landsdagar. Vi har ogiltigt-förklarat många av våra program. En del är borttagna och en del kommer att tas bort, och vi kommer att lägga dit de nya skrivningarna. Just nu och några veckor till efter våra landsdagar, som vi hade för tre veckor sedan, kan det därför finnas vissa kontroverser i dem.

Anf. 47 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Sven-Olof Sällström! Jag tycker att det kan vara på sin plats att beskriva vad socialdemokratin är för rörelse och vad vi tillhör för rörelse. Vi tillhör en internationalistisk rörelse. Vi bryr oss alltså om människor oavsett i vilket land och var någonstans i världen de bor. Vi är inte en nationalistisk rörelse.

Därför kräver vi gärna bättre avtal för alla människor som arbetar i Europa och i världen. Det är egentligen det vi gör, och inget annat. Vi vill att alla ska ha samma rättigheter och samma möjligheter till samma lön – inget annat. Alla ska ha lika god arbetsmiljö, och ingen ska löpa större risk att dö för att man till exempel är född i ett annat land.

Det är det vi driver, och det är vår grundsyn: Alla människor i världen har rätt till ett gott liv. Det gäller också arbetsmarknadspolitik.

Jag tycker ändå att det känns skönt att det medges här att det finns en del motsägelsefulla saker i de olika program som man just nu kan se på sverigedemokraterna.se om man går in där. Det som är mest motsägelsefullt för mig är den politik som Sverigedemokraterna driver. Ni skriver i principprogrammet, som ändå är den viktigaste åsikten, att ni är för den svenska modellen. Ni skriver till och med att ni ska försvara den. Men sedan lägger ni fram förslag som slår undan benen på den, till exempel genom att stjäla a-kassan från fackföreningarna, genom att göra fler undantag i LAS och genom den nya anställningsformen, som skulle innebära tre år av provanställning utan några egentliga rättigheter.

Jag tycker att det är ganska motsägelsefullt. Jag förstår om väljarna tycker att det är lätt att bli osäker på Sverigedemokraternas ganska spretande arbetsmarknadspolitiska ställningstaganden. Men det finns något som är säkert, i alla fall för mig, och det är att den arbetsmarknadspolitik som Sverigedemokraterna driver egentligen inte är bra för den svenska modellen. Den skulle inte förbättra den svenska modellen, utan den skulle förstöra den. Denna politik är inte heller en svensk modell, utan den är en sverigedemokratisk modell. Den leder till den svenska modellens undergång.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU3

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (prop. 2017/18:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 48 ANETTE ÅKESSON (M):

Fru talman! Jag har äran att inleda debatten om utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Det är statens budgets största utgiftsområde, med 11 procent av omslutningen, vilket motsvarar drygt 111 miljarder kronor av totalt ca 1 000 miljarder.

Beklagligt nog för Sverige blev det inte Moderaternas budgettram som beslutades av riksdagen. Vår budget har ett starkare fokus på jobben och arbetslinjen än vad regeringens budget har. Eftersom vi står inför ett valår är det extra viktigt att framhålla skillnaderna mellan regeringens budget och vår, kanske alldeles speciellt när det gäller kommuner och landsting. Det är nämligen kommunerna och landstingen som ser till att barnen har en bra skola, att det finns en värdig äldreomsorg och att sjukvården är tillgänglig för dem som är sjuka. Det är viktiga verksamheter nära invånarna som kommuner och landsting ansvarar för.

Samtidigt är deras huvudsakliga intäktskälla inkomstskatten. Resten är bidrag från staten och avgifter. Som vårt skattesystem ser ut nu finansierar den kommunala inkomstskatten cirka två tredjedelar av verksamheterna i kommuner och landsting. Därmed är välfärden beroende av antalet arbetade timmar, vilket arbetslinjen främjar.

Regeringen målar med sin budget upp en bild av ett Sverige som går bra. Det håller vi med om. Tack vare högkonjunktur, Alliansens tidigare reformer och låg ränta går Sverige just nu som tåget. Men bilden av detta utgiftsområde, alltså kommuner och landsting, är mer oroande. Visserligen går sektorn som helhet för närvarande med plus, men dels ser det väldigt olika ut i landet, dels är det till stor del tack vare extra statsbidrag och försäljningar av fastigheter.

Vad gäller landstingen har de redan nu problem, bland annat på grund av förändringen av diskonteringsräntan som medför en högre pensions-skuld. Därutöver ökar utgifterna i kommuner och landsting snabbare än vad som motsvaras av befolkningsförändringarna.

Kommunerna investerar också mycket i nya skolor och äldreboenden, samtidigt som alla de badhus och anläggningar som byggdes på 60- och 70-talen behöver renoveras. Till stor del finansieras dessa investeringar av lån. Det betyder högre skulder som belastar framtida kommunala budgetar och därmed kommande generationer. Bilden för åren framöver är därför inte alls lika ljus.

Hur bemöter då regeringen dessa konstaterade utmaningar, som tillkommer utöver andra utmaningar vi ser i samhället, till exempel brister hos polis och rättsväsen, på bostadsmarknaden och i skolan och bristande integration? Det är en bra fråga. Ett sätt verkar vara att helt enkelt sticka huvudet i sanden och utgå från en mer positiv bild av tillväxten de kommande åren än till exempel Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har.

Riksrevisionen uppmärksammar att regeringen, i motsats till i tidigare budgetar, inte längre redovisar hur mycket utgifterna behöver öka för att tillgodose det demografiska behovet av välfärdstjänster. Vidare ökar regeringen de riktade statsbidragen rejält. Riktade statsbidrag innebär, i motsats till generella statsbidrag, ökad detaljstyrning från staten. Det är något både regeringen själv och Sveriges Kommuner och Landsting påpekar försvårar för kommunerna att själva åtgärda de problem man har lokalt. Regeringen konstaterar också att medborgarna har växande anspråk på valfrihet.

Vilka politiska förslag kommer regeringen med? Inte är det några reformer som åtgärdar de nämnda utmaningarna eller som för den delen ökar antalet arbetade timmar. S-MP-V lägger en expansiv, enligt Konjunkturinstitutet kraftigt underfinansierad, budget i en högkonjunktur och bryter mot överskottsmålet med ett lågt sparande. Man ser alltså inte till att spara för sämre tider. Regeringen tar inte tillfället i akt att genomföra nödvändiga reformer som löser de problem vi står inför. Vidare höjer regeringen skatter, framför allt riktat mot jobb, tillväxt och sparande. Och man hotar med att införa ett vinsttak i välfärden. Genomgående gäller att man säger sig vilja göra en sak men gör en annan.

Vi moderater nöjer oss inte med att i vår budget bara konstatera att kommuner och landsting står inför rejäla utmaningar framöver. Vi presenterar också konkreta och kraftfulla reformer som åtgärdar de samhällsproblem vi ser att Sverige har just nu. Det som rör detta utgiftsområde handlar framför allt om integration av nyanlända och den tudelade arbetsmarknaden. Om vi ska klara finansieringen av välfärden på längre sikt är det helt avgörande att vi löser dessa utmaningar, så att alla som kan är med och bidrar, och inte lägger ytterligare last på börda för kommuner och landsting.

Befolkningsutvecklingen visar att allt fler blir äldre. Det är naturligtvis välkommet. Vi har en stor kull 40-talister som närmar sig en ålder då allt fler behöver mer stöd av samhället. I samma veva kommer nästa stora kull med 60-talister att börja gå i pension, och den stora 90-talistkullen kommer att få barn. Barn är naturligtvis mycket välkomna, men ur ett samhällsperspektiv består utmaningen samtidigt i att relativt sett färre personer är i arbetsför ålder och står för försörjningen.

En större andel av dem som är i arbetsför ålder är också utrikes födda. Det är en kategori som historiskt sett har haft en väsentligt lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Det är därför helt avgörande att åtgärda tudelningen på arbetsmarknaden. Vi moderater lägger därför konkreta förslag för just det. I detta utgiftsområde handlar det om att tillföra knappa 6 miljarder kronor mer än regeringen. Vi vill införa en jobbstimulans i försörjningsstödet, korta aktivitetsstödet och ha en avgiftsfri förskola för långvarigt bidragsberoende för att öka incitament till arbete. Men vi vill även höja ambitionsnivån i skolan med mer undervisningstid på lågstadiet och i matte och ha lovskola och obligatorisk läxhjälp för att rusta framtidens arbetskraft.

Vi säger nej till delar av regeringens budget som vi inte tror på. Alliansens förslag om inträdesjobb sänker trösklarna till arbetsmarknaden för dem som står långt ifrån. Och jobbskatteavdraget, tillsammans med våra bidragsreformer och höjd brytpunkt, leder till ökad sysselsättning och till

att det lönar sig att arbeta mer. I motsats till regeringen redovisar vi dessutom sysselsättningseffekten av våra förslag. Den varaktiga effekten blir med Moderaternas budget dryga 70 000 fler sysselsatta.

Vi moderater duckar inte för de verkliga utmaningarna utan möter dem med reformer. Vi har med vår budget, i motsats till regeringen, ett tydligt fokus på arbetslinjen och syftar till att långsiktigt öka kommuners och landstings egna skatteintäkter. Tillväxt och ökad sysselsättning är viktigare för kommunernas ekonomi än statsbidrag. Men vi stärker även välfärdens finansiering med statligt stöd, med både generella och riktade statsbidrag. Det är att ta ansvar för Sverige och finansieringen av välfärden, både på kort och på lång sikt.

(Applåder)

Anf. 49 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Jag och Centerpartiet föreslår att anslaget 1:1 *Kommunal-ekonomisk utjämning* ska ökas med 7,510 miljarder kronor 2018, utöver vad regeringen föreslår. För de närmaste tre åren föreslår vi att kommunerna ska få 24 miljarder mer i generella statsbidrag än vad regeringen har föreslagit i sin budget.

Jag är tidigare kommunstyrelseordförande i en landsbygdskommun, och jag och Centerpartiet vet att man på kommunal och lokal nivå har större kunskap om bristerna i den egna kommunen än Regeringskansliet eller riksdagen har. Kommunsektorn måste ges goda och långsiktiga förutsättningar att finansiera sin verksamhet och anpassa den efter lokalt skiftande behov.

Jag och Niklas Karlsson, som kommer att komma upp i talarstolen lite senare, sitter med i Kommunutredningen. Vi ska, lite förenklat, se över hur kommunerna ska klara av sitt uppdrag i framtiden, i det näst mest glesbefolkade landet i EU. För att hela Sverige ska kunna leva måste vi kunna ta hela landet i bruk. Stora delar av landet kan inte reduceras till rekreationsområden som storstadsmänniskor ska besöka under storhelger då man vill kunna vandra i art- och biotopskyddade skogar.

Det behövs strukturella reformer som skapar jobb och företagande i hela landet. Det saknas i regeringens budget. Att tro att kommunerna runt om i Sverige ska klara av välfärdsuppdraget genom att man strösslar bidrag över dem är kortsiktigt och spär på de stora problem och utmaningar som vi alla ser komma i framtiden. Jag kommer att komma tillbaka till det.

Fru talman! Eftersom riksdagen den 22 november 2017 gav budgetpolitiken en helt annan inriktning i det första steget i budgetprocessen än Centerpartiet önskar avstår jag förstås från att delta i beslutet och från att redovisa några formella motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 25. Centerpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket, där inga delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Fru talman! Ansvar för en stor del av de politiska frågorna ligger på kommuner och landsting. Det handlar om skola, sjukvård, omsorg och kollektivtrafik. Om Sverige ska fungera måste kommuner och landsting ges långsiktiga förutsättningar för att fungera. Vi politiker på nationell nivå är dock benägna att detaljstyra lokalpolitiken, vilket ofta resulterar i förslag om riktade statsbidrag som bakbinder den lokala nivån. Centerpartiet arbetar därför efter principen att riktade statsbidrag i så stor utsträckning som

möjligt ska omvandlas till generella statsbidrag. Det skapar också möjligheter för effektiviseringar i kommunerna.

I vår budgetmotion redovisar vi en omläggning av arbetsmarknadspolitik. Extratjänster, som har varit en misslyckad politik från regeringen, ersätts av matchningsanställningar, för att människor ska komma i arbete.

Vi vill vidare att det införs en extra timme matematik på högstadiet, att samhällsorienteringen tidigareläggs och blir obligatorisk samt att jobbstimulansen i försörjningsstödet utökas. Regeringens förslag om bland annat ekonomisk redovisning på skolenhetsnivå avvisas. Skolan har redan fastnat i byråkrati som går ut över barnen. Låt oss i stället minska byråkratin, så att lärarna kan ägna mer tid åt barnen.

Fru talman! Jag skulle vilja återkomma till hur framtiden ser ut för den kommunala sektorn.

Om ni som jag är födda 1961 kan ni glädja er över att bli 87 år gamla. Det är bara att planera in sin framtid! År 1960 var medellivslängden 15 år över 65. I dag är den 20 år över 65. Tittar vi fram mot år 2035 hamnar vi kanske på 23 år, och sträcker vi linjen ända bort till 2100 är medellivslängden 27 år över 65.

Det innebär att vi får en medellivslängd på 92 år. Och det är väl bra att vi blir gamla? Är man kommunpolitiker vet man dock också att det medför en del annat om befolkningen blir äldre.

Låt oss se på antalet tusental invånare över 85 år mellan perioden 1980 och 2035. År 1980 hade vi ungefär 100 000 som var över 85 år. I dag har vi ungefär 250 000, och inom 15 år har vi 450 000 människor över 85 år.

Ni som kan kommunal ekonomi vet att om man är runt 85 år kostar man ungefär 250 000 i kommunala utgifter. Närmar man sig de allra äldsta, de som är uppemot 100 år, är kostnaden ungefär 500 000.

Vi politiker har ett ansvar för människor i dag men också för kommande generationer. Vi blir allt äldre.

Är det bara demografin som driver på kostnadsutvecklingen? Finns det andra delar? Låt oss backa tillbaka till 1980 och säga att index var 100. Vi har under åren fram till 2017 blivit 20 procent fler. Har kostnaderna för den kommunala sektorn också ökat med 20 procent, jämsides med demografin? Nej, så är det inte. Kostnaderna i den kommunala sektorn har ökat med 70 procent, inte med 20.

Varför blir det så här? Har kurvan varit kontinuerlig från 1980 fram till i dag? Nej, det fanns ett svagt ögonblick mellan ungefär 1992 och 1997 då kostnaderna i den kommunala sektorn planade ut och gick ned lite grann. Under 90-talet hade vi alltså minskade kostnader inom den kommunala sektorn. Jag vill att ni kommer ihåg detta med minskade kostnader under 90-talet.

Varför blir det så här? Varför ökar kostnaderna mycket mer än vad befolkningen ökar? Det beror på att vi har höga förväntningar. Det finns en lag som säger att ju bättre vi får det, desto mer kräver vi. Det är inte jag som har hittat på detta, utan det här kallas Wagners lag. Wagner dog 1917, så han kunde redan på 1800-talet se att det blir så här.

Höga förväntningar från befolkningen driver på. Vi har högre ambitionsnivåer eftersom vi kan göra mer. Dessutom lägger regering och riksdag på fler och fler åtaganden på kommuner och landsting. Vi lägger på saker som ofta också innebär förbättringar – så kallad gold plating – men

vi tar aldrig bort något. Detta gör förstås att kostnaderna inom den kommunala sektorn ökar.

Låt mig återgå till kurvan över kommunala satsningar på vård, skola och omsorg mellan 1980 och dagens samhälle. Jag sa att det fanns en viktande kurva under 90-talet. Kanske undrar någon om det inte blev en viktande kurva 2008–2009 under den värsta finanskris som någonsin har funnits sedan depressionen. Och svaret är nej, det blev det inte. Kurvan viker inte ned alls. Det beror på att staten gick in och tog det fulla ansvaret. I den kommunala sektorn gjordes inga nedskärningar.

Om man vänder sig till svenska folket och frågar: Vilket av följande år tror du att svenska kommuner och landsting satsade mest resurser på några av sina verksamheter? Man ger alternativ från 1960 fram till i dag. När tror befolkningen att det satsades mest? Jo, på 90-talet, när vi drog ned. Under den period då den kommunala sektorn drog ned tror den svenska befolkningen att det var som bäst. Jag kan tycka att jämförelsen i perspektivet när det var bra och när det var dåligt blir ett problem för oss politiker.

Fru talman! Vi i Centerpartiet vill öka de allmänna bidragen till kommunerna med 24 miljarder de kommande tre åren, för vi vet att man på lokal nivå vet bättre vad som behövs än vad vi gör i denna kammare. Vi vill också genomföra nödvändiga strukturreformer för att klara av framtidens utmaningar, vilka till en del utgörs av det jag nyss beskrev.

Jag sa i en debatt här i kammaren i måndags att det nog är dags att sluta säga ”hela landet ska leva”. Vi borde kanske i stället säga ”ta hela landet i bruk”.

(Applåder)

Anf. 50 MATS PERSSON (L):

Fru talman! Jag vill tala om den där välfärden som finns den dag då man behöver den som mest och bäst, som finns då man lämnar barnen på förskolan, som finns då man kommer hem till sin gamla mamma på hemmet och ser hur hon har det och som finns den dag då man blir sjuk. Den finns till för att säkerställa att samhällets svagaste, de som behöver samhället mest, ska få hjälp av välfärden när de verkligen behöver den.

Välfärdens kärna, vård, skola, polis och äldreomsorg, är något som kännetecknar det svenska välfärdssamhället. Men det är också något som vi just nu ser krackelera på sina håll. Vi ser att det inte fungerar som det var tänkt. Vi ser brist på lärare, läkare, sjuksköterskor och poliser. Vi ser även hur människors förtroende för välfärden eroderas.

Vi ser hur människor får vänta på sin plats i vårdkön. Vi ser att människor förväntar sig att skolan ska leverera höga resultat, vilket den inte alltid gör. Vi ser människor som lever på platser där polisen inte dyker upp i tid eller där känslan av oro och otrygghet breder ut sig.

Fru talman! Ett stort problem i den svenska välfärdssektorn är att vi inte litar på våra medarbetare och att vi inte låter proffsen vara proffs. Inom svensk förvaltning – nationellt, lokalt och regionalt – bygger vi upp administration och byråkrater som gör att läraren inte får vara lärare och att läkaren inte träffar patienter utan lägger alldeles för mycket av sin tid på att stirra in i en dator och fylla i olika slags uppföljningssystem.

Prot. 2017/18:49

13 december

Allmänna bidrag
till kommuner

Om man lät proffsen vara proffs skulle vi som medborgare känna större förtroende och tillit till vår gemensamma välfärd. Men kanske viktigast av allt: De som arbetar i välfärdens kärna skulle känna en större stolthet och känna större arbetsglädje när de går till jobbet.

När människor som arbetar i välfärdens kärna känner arbetsglädje och känner att de får utvecklas på jobbet kommer de också att se till att skolan blir bättre, sjukvården blir bättre och polisen fungerar bättre. Vi måste därför låta proffsen vara proffs. Den överbyråkratisering som nu växer sig stark runt om i Sverige måste brytas här och nu.

Fru talman! Skolan är ett av Sveriges viktigaste områden. Ingenting är viktigare än att ett barn ska kunna vad det vill bli och kunna förverkliga sina drömmar. Ingenting är viktigare än skolan för att detta ska ske.

Vi ser nu hur skolresultaten i Sverige vänder. De resultat som under lång tid har fallit och som har inneburit att alldeles för många barn lämnar skolan utan fullständiga betyg vänder. De vänder dock inte för alla. Vi ser också just nu hur den andel som lämnar skolan utan fullständiga betyg ökar.

Sverige har en rödgrön regering som inte gör speciellt mycket för att ändra denna utveckling. Den säger snarare ”Vi ska inte göra fler reformer i skolan” och har detta som politisk slogan. Detta är Gustav Fridolins utgångspunkt i arbetet, vilket märks i den totala bristen på förslag i debatten.

Fru talman! Liberalerna är inte nöjda med detta. Vi menar att skolan behöver mer. Vi behöver göra mer för att utveckla den svenska skolan så att alla barn får möjlighet att förverkliga sina drömmar.

Det handlar om fler undervisningstimmar. Det handlar om att lära sig mer matte i skolan. Det handlar om att barn ska börja skolan tidigare och att de ska gå tio år i grundskola, till skillnad från nio i dag, för att tidigare och tydligare fokusera på kunskap och för att alla barn ska lära sig räkna, skriva och läsa i tid.

Det handlar inte minst om att vi ska se till att de nyanlända ungdomar, ofta pojkar, som kommer till Sverige i 12–13–14-årsåldern faktiskt har lärt sig någonting när de lämnar skolan. Vi föreslår från Liberalernas sida att skolplikten för nyanlända förlängs, så att vi inte får en grupp unga pojkar, ofta från Afghanistan, som lämnar skolan utan att kunna svenska språket. Det vore förödande för vårt samhälle om det blev effekten.

Det här är tre exempel på hur vi i Liberalerna i vår budget tydligt prioriterar kommunernas möjlighet att se till att skolan förbättras, att resultaten blir högre och att alla barn kan förverkliga sina drömmar.

Fru talman! I den här kammaren pratar vi ofta om hur den gemensamma kakan ska fördelas. Men hur stor är då kakan? Sanningen är den att det är företagare och människor som arbetar som ser till att bygga den kakan. Grunden för vår gemensamma välfärd är att människor arbetar. Ingenting är viktigare för vårt gemensamma välfärdssamhälle än att sysselsättningen är hög och att vi når full sysselsättning.

Därför blir jag orolig när jag tittar ut över Sverige och ser hur tudelningen på arbetsmarknaden blir allt tydligare och djupare. Vi ser framväxten av en ny underklass, där bidragsberoende går i arv från generation till generation. Barn växer upp i familjer där det inte finns någon koppling mellan att det finns mat på kvällen och att mamma och pappa har gått och arbetat på dagen. Barn växer upp i miljöer, i kvarter eller på orter där det växer fram en norm som innebär att arbetslöshet är okej och där kulturen

är att man lever på bidrag och inte arbetar. Det är förödande för vårt välfärdssamhälle. Det är också förödande för tilliten i vårt samhälle, för den bygger på att alla är med och bidrar och att människor inte lever på bidrag.

Fru talman! Då måste också skattesystemen och bidragssystemen utformas på så sätt att människor går från bidrag till arbete och att det alltid lönar sig att göra det. Så är det inte i dag. Bidragssystemen behöver ses över och stramas åt. Framför allt måste skattesystemet förändras, så att det alltid lönar sig att gå från bidrag till arbete. Även om en familj har fyra barn och två föräldrar varav ingen arbetar måste det löna sig för föräldrarna att börja arbeta i stället för att vara sysslolösa och leva på bidrag. Därför föreslår vi i vår budget att skattesystemet förändras så att man tydligare stimuleras att gå från bidrag till arbete.

Fru talman! Liberalernas budget är en budget för att stärka välfärden. Vi fokuserar på jobben, för jobben är det som ser till att den gemensamma kakan blir så stor som möjligt. Vi ser till att skolan byggs ut, och vi sätter skolan främst genom att satsa på skolan med fokus på kunskap, med fokus på att börja skolan tidigare och med särskilt fokus på nyanlända ungdomar som kommer till Sverige i tonåren.

Vi säger också väldigt tydligt att välfärden ska utvecklas och moderniseras. Proffsen ska få vara proffs. Ska vi kunna ha tillit till samhället måste människor känna förtroende för att välfärden finns där den dag man behöver den. Då duger det inte som det ser ut i dag, utan då behövs förändringar.

(Applåder)

Anf. 51 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Den 22 november, i första steget av budgetprocessen, gav obegripligt nog riksdagen budgetpolitiken en helt annan inriktning än den som Kristdemokraterna önskar. Vi har dock ingen reservation utan har i stället ett särskilt yttrande som förklarar vår inställning.

Det här är ett otroligt viktigt område. Kommunernas ekonomi och utveckling rör välfärden i väldigt hög utsträckning. I kommunerna bygger vi Sverige, sa Kristdemokraternas före detta partiledare Birger Ekstedt en gång i tiden, och det gäller verkligen fortfarande.

I Kristdemokraternas budget satsar vi 27 miljarder mer på vården och omsorgen än vad regeringen gör. Om vi räknar med regeringens generella statsbidragshöjningar summerar vi det till 14 miljarder mer till vården och omsorgen än med regeringens politik. Det här skulle spela stor roll för att möta de mycket stora behov som vi ser inom framför allt vården och omsorgen. Köerna växer, och allt fler äldre får inte plats på äldreboende, vilket innebär ensamhet och isolering. Därför vore den kristdemokratiska budgeten långt bättre än regeringens i välfärdshänseende.

Men det räcker inte med bara tillskott av pengar. Det behövs också strukturella reformer som gör att kommunerna och landstingen gör rätt saker. Kömiljarden var ett utmärkt exempel på detta. Landstingen fick belöning efter prestation. Man fick utbetalningen när man hade visat att man klarade av att korta köerna. Nu har den avskaffats, och vi ser att köerna växer i takt med att mandatperioden fortskrider. Detta är någonting som måste ändras.

Vi tycker att man ska göra på ett liknande sätt när det gäller överbeläggningen. De landsting som klarar att ha 90 procents beläggning alla årets månader ska få ett rejält tillskott för att kunna klara detta. Man kan tänka sig ett parkeringshus där det ständigt är fullt. Där blir det betydande problem. Det är svårt att få inflöde och utflöde att fungera. Det leder till en del parkeringsskador och annat när bilar ska trängas på den ytan. Det är samma sak i sjukvården med den situation vi har med bristen på tillgängliga vårdplatser. Det här är någonting som vi måste komma till rätta med. Vi vill stimulera innovativa arbetssätt genom att belöna dem som klarar av att hålla en beredskap i systemen för att minska de onödiga vårdskador som vi ser. Det är två strukturreformer som vi tycker att man borde göra på vårdens område för att sekundärkommunerna ska klara sitt uppdrag bättre.

Vad gör då regeringen? Svaret på den frågan måste bli: inte speciellt mycket. Visserligen gör man lite generella tillskott som kommunerna mycket väl kan behöva. Men man gör också en del andra prioriteringar som vi tycker är mer tveksamma. Det handlar om de så kallade gratisinsättningarna. Det ska vara gratis för 85-åringar och äldre att gå till sjukvården. Det ska vara gratis läkemedel för barn – såväl barn till direktörer och riksdagsledamöter som barn till ekonomiskt utsatta. Det här är dåliga prioriteringar. Man kan lite tillspetsat säga att det har blivit gratis för äldre att sitta i allt längre vårdköer. Det blir längre tid på akuten och längre tid i väntan på ett första besök eller en operation, men det har blivit gratis. Det tycker jag tyvärr summerar regeringens politik på området så här långt. De här gratisreformerna leder inte till en förbättrad välfärd. Man borde kunna använda pengarna bättre och vidta strukturellt mer riktiga åtgärder.

Jag tror också att vi behöver se över hur kommunalskatterna utvecklas i Sverige. Jag tror att det som inte minst LO har pekat på är väldigt viktigt att ta till sig, nämligen att kommunalskatter slår väldigt hårt mot personer med låga inkomster. De slår direkt mot personer som lever med små marginaler. De kan ge kommunerna ett välbehövligt tillskott till kommunkassan, men konsekvenserna i form av ökad arbetslöshet bär vi gemensamt. För min del har jag kommit till slutsatsen att det är dags att överväga att införa en kommunalskattebroms. Den som gjorde det förra gången var Göran Persson. Det är den enda gången som vi i Sverige har lyckats stoppa utvecklingen med ständigt ökande kommunalskatter.

En sådan broms skulle kunna fungera så att en kommun som höjer skatten får ett litet avdrag på sina statsbidrag, så att man inte får full effekt av sin kommunalskattehöjning. Det skulle ge gnetandet i Sverige lite mer råg i ryggen. Jag är djupt imponerad av de kommunpolitiker som försöker gneta, spara, effektivisera och hitta smarta sätt att göra den kommunala verksamheten bättre. Genom en sådan broms skulle gnetandet bli relativt mer värt. Detta tycker jag vore värt att pröva, och det är någonting som vårt parti kommer att jobba vidare med för att driva fram att vi inte ständigt höjer våra kommunala skatter; det drabbar dem med de allra lägsta inkomsterna allra hårdast.

Vi behöver också öppna Statens servicecenter för kommuner. För mig är det obegripligt att det inte redan gjorts så att också kommuner kan komma i åtnjutande av tjänster och kunna använda Statens servicecenter för kommunal ekonomihantering. Det vore väldigt välgörande. ESV skulle kunna spela en större roll för att hjälpa kommuner att öka sin effektivitet.

Det som på lång sikt avgör hur det går i den kommunala sektorn har Magdalena Andersson mycket klokt framfört i *Agenda* för ett par år sedan. Hon fick frågan: Kommer det fler höjningar av statsbidragen? Hon svarade: Det man måste komma ihåg är att det är hur arbetade timmar utvecklas som avgör kommunernas ekonomi på sikt. Det är hur det går för jobben som bestämmer vad vi kan göra för välfärden.

Det är därför inte så konstigt att vi med Alliansens politik när vi satt i regeringsställning satsade mer än tidigare på varje elev, varje slutenvårdspatient och varje vårdbehövande. Det visar att det går att bedriva en smart, bra och klok jobbpolitik som också innebär sänkta skatter på arbete och samtidigt göra mer för välfärden. Men det kräver att man prioriterar, har starka och tydliga jobbreformerna och också att man vågar ta tag i de strukturella problemen som finns inom vård och omsorg. Tyvärr tycker jag inte att budgetförslaget från regeringens sida lever upp till de kraven.

Fru talman! Vi behöver göra mer på det här området. Vi behöver se till att vi klarar välfärden och att vi gör de prioriteringar som krävs för att se till att äldre människor i behov av äldreboende kan få en chans att komma in. Vi behöver äldreboendegaranti som ser till att vi ökar egenmakten hos våra äldre att själva kunna bestämma mer över sin tillvaro. Detta är en avgörande fråga för framtiden. Vi kan inte stillatigande se på när vi har en utveckling där allt fler står i allt längre köer för detta och vi samtidigt satsar på kommunala hotell, äventyrsbad och stora idrottsarenor som knappast kommer att bära sig framöver.

(Applåder)

Anf. 52 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Fler jobb, jämlik skola, en starkare välfärd, minskade klyftor och ett tryggare Sverige som håller ihop, så ser vårt gemensamma projekt ut. Förutsättningarna för att investera i det samhällsprojektet är goda.

Sveriges tillväxt är högre än i de flesta länder i Europa, och högre än vad som förväntas i Finland, Danmark och Norge. Både 2015 och 2016 var Sverige i topp fem i EU vad gäller tillväxt. Arbetslösheten har minskat tydligt sedan regeringen tillträdde. Sedan dess har över 200 000 fler människor ett jobb att gå till, varav 100 000 i offentlig sektor.

Ungdomsarbetslösheten har minskat kraftigt, och 2017 är den på sin lägsta nivå på 14 år. Långtidsarbetslösheten är den tredje lägsta i EU. Antalet lediga jobb är över 100 000, och anställningsplanerarna i näringslivet fortsätter att öka. Regeringen har haft två år av överskott i statens finanser av två möjliga, och prognosen för både i år och nästa år pekar på överskott.

Regeringen har dessutom vänt ett budgetunderskott på 60 miljarder kronor till ett överskott på 80 miljarder kronor. Det ger nu utrymme för investeringar i samhällsbygget före skattesänkningar. Vi kan dessutom nu betala av ytterligare 40 miljarder kronor på statsskulden nästa år. Det innebär att vi kommer ha den lägsta statsskulden sedan 1977.

Men det finns fortfarande utmaningar. Vi kan inte bortse från de behov som finns. Det handlar om föräldrar som känner att deras barn inte lär sig tillräckligt i skolan, den stora oron för klimatförändringarna och att polariseringen smälter, och blivande föräldrar som är oroliga inför sina kommande förlorningar. Ojämligheten är fortfarande utbredd. Många människor

känner otrygghet i att möta morgondagen, och en förfärande andel människor har berövats möjligheten till egen försörjning. Det är utmaningar som inte kan vänta.

Urbaniseringen och den demografiska utvecklingen framöver driver på och skapar stora utmaningar för kommuner och landsting liksom växande anspråk på likvärdig service av god kvalitet i hela landet. Därför är det viktigt att det gemensamma samhällsbygget fortsätter och att den generella välfärden stärks.

Kommuner och landsting som ansvarar för en stor del av de skattefinansierade välfärdstjänsterna inom vård, skola och omsorg utgör en viktig del av den svenska ekonomin. För att kommunsektorn ska kunna klara av sina välfärdsuppdrag med hög effektivitet och hög kvalitet är det av stor vikt att sektorn ges goda och likvärdiga förutsättningar. Kommunalt självstyre ska gå hand i hand med nationell likvärdighet.

I regeringens förslag till budget framgår det tydligt hur vi vill göra.

- Ett nytt statligt stöd införs för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i skolan.
- Mer resurser för att förbättra gymnasiebehörigheten i de mest utsatta skolorna.
- En läsa-skriva-räkna-garanti införs i förskoleklassen och lågstadiet.
- Läslyftet förstärks och förlängs.
- Satsningen på gymnasieskolans introduktionsprogram förlängs och förstärks.
- Barnbidraget höjs med 200 kronor i månaden och studiebidraget för gymnasieelever likaså.
- Underhållsstödet höjs med 150 kronor i månaden för barn i åldern 11–14 år och med 350 kronor i månaden för barn över 15 år.
- Taket i sjukförsäkringen höjs.
- Det blir en förbättrad offentlig service genom tio nya servicekontor i socialt utsatta områden och landsbygdsregioner.
- En konsekvens av de jobbskatteavdrag som infördes av den förra regeringen är att pension beskattas hårdare än lön. Den orättvisan arbetar regeringen för att ta bort.
- Bostadstillägget förstärks ytterligare.

Mot reformbudgeten och reformpolitiken står en splittrad borgerlighet. Just här blir det tydligt var skiljelinjen går i svensk politik. Trots ett väldigt högt tonläge skiljer sig de borgerliga partierna inte nämnvärt från regeringen när det kommer till bedömningen av reformutrymmet. Däremot är det tydligt att vi har helt olika syn på hur överskotten ska användas. Mot regeringens reformer på 40 miljarder kronor står fem partier som vill göra stora skattesänkningar och stora nedskärningar.

Fru talman! Det ska ärligt erkännas att vi under den här debatten fått höra de borgerliga företrädarna redovisa i sina ögon förträffliga förslag. Visst finns det enskilda idéer som är sympatiska. Det gäller idén att statsbidragen i så stor utsträckning som möjligt ska vara generella. Det är något som främst företräds av Centerpartiet och till viss del av Moderaterna. Det gäller utökad undervisningstid i matematik, utökad lovskola och simundervisning på idrottstimen.

Fru talman! Det är som det gamla ordstävets säger: På de blindas gata kallas den enögde mannen ett ledljus. Det hjälper nämligen inte att försöka fokusera på enskilda förslag för att rikta ljuset bort från helheter och därmed framställa sina politiska förslag i bättre dager. Totalt vill Moderaterna skära ned 3 miljarder kronor, Sverigedemokraterna 13 miljarder kronor och Centerpartiet 12 miljarder kronor på kommuner och landsting 2018.

Som vanligt är det det parti som inte företräds i debatten här i dag, Sverigedemokraterna, som är sämst i klassen. Nära 50 miljarder kronor på utgifterna vill de skära ned bland annat genom enorma neddragningar på integrationsutgifterna. Här frånsäger sig Sverigedemokraterna allt ansvar för de människor som håller på att etablera sig i det svenska samhället. Den direkta konsekvensen av denna ansvarslöshet är naturligtvis att det blir kommunerna som får ta notan i form av fler försörjningsstöd och andra insatser.

Samtliga oppositionspartier är alltså överens om våldsamma nedskärningar på välfärden, allt i akt och mening att finansiera gigantiska skattesänkningar i stället för att investera i välfärden. Precis så ser skiljelinjen i svensk politik ut: reformer mot skattesänkningar.

För mig som socialdemokrat handlar det om att skapa goda förutsättningar för att kommuner och landsting ska kunna bedriva viktiga välfärdstjänster som sjukvård, äldreomsorg och skola – med hög kvalitet och hög tillgänglighet. Därför, fru talman, tillstyrker jag med glädje utskottets förslag i betänkande FiU3.

(Applåder)

Anf. 53 ANETTE ÅKESSON (M) replik:

Fru talman! Niklas Karlsson ska här ensam försvara regeringens budget eftersom hans samarbetsparti inte är företrätt i debatten om statens största utgiftsområde. Det är ganska anmärkningsvärt. Utgiftsområde 25 *Allmänna bidrag till kommuner* motsvarar hela försvaret, hela rättsväsendet och statsskuldsräntorna – det säger jag för att vi ska få en känsla för storleken på detta utgiftsområde. Det är alltså väldigt viktigt.

Jag vet att Niklas Karlsson är väldigt engagerad i dessa frågor. Men det måste vara tufft att behöva försvara denna budget. I dagens Helsingborgs Dagblad står det att socialdemokratiska politiker använder S-märkta måttstockar som ger en skev verklighetsbild. Lite grann av den känslan får man också här.

Det är inte en jobbfrämjande respektive tillväxtfrämjande budget som är framlagd. Det är väldigt mycket fokus på bidrag och inte så mycket fokus på exakt hur jobben och antalet arbetade timmar ska öka, så att kommunernas egna skatteintäkter kan bidra till finansieringen av kommunernas verksamheter.

Dessutom blev jag lite konfunderad. Niklas Karlsson säger att man för 2018 ökar pengarna till välfärden. Det gör man till viss del, men av de 5,9 miljarderna är 4,9 kompensation för olika beslut man fattar. Ökningen motsvarar alltså inte ens den urholkning av statsbidragen som kommuner och landsting genomgår. Det handlar om kompensation för pris- och löneökningar som man behöver. Man behöver alltså ungefär 2–3 miljarder.

Hur tänker sig Niklas Karlsson att antalet jobb respektive antalet arbetade timmar ska öka framöver?

Anf. 54 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Det råder inget tvivel om att jag är engagerad i kommunsektorn. Jag har, precis som Anette Åkesson, en bakgrund som kommunalråd. Jag kan inte detta i detalj, men jag kan det ganska väl. Jag är fortfarande engagerad hemmavid. Jag tror att vi i det arbete som Anette Åkesson och jag gör tillsammans i Kommunutredningen har goda förutsättningar att prata om de långsiktiga förutsättningarna för att kommunsektorn ska få det bättre.

Jag tror, precis som det tidigare har sagts i debatten, att en viktig faktor för att detta ska lyckas är att antalet arbetade timmar blir större. Då måste vi se till att de människor som i dag inte har förmågan eller som ställs utanför arbetsmarknaden kan komma in på den.

I dag vet vi att vi har ett näringsliv som är i behov av arbetskraft. Det är också väldigt många som är arbetslösa. Då kan man naturligtvis tillämpa den princip som den borgerliga regeringen använde sig av mellan 2006 och 2014. Man sa helt enkelt: Om de som är arbetslösa inte tar de jobb som inte finns är det deras eget fel. Det var en individuell fråga. Det var en moralisk fråga. Det är ens plikt att försörja sig själv. Där är vi helt överens. Men då måste också samhällskontraktet fungera. Det innebär att de människor som i dag inte kan försörja sig själva ska stå till arbetsmarknadens förfogande. De ska ta de jobb som växer fram. Men när de inte kan det på grund av att de inte har rätt kompetens eller rätt utbildning bygger samhällskontraktet på att vi som politiker ser till att ge dem den möjligheten. Det gör vi socialdemokrater genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi satsar betydligt mer på att stärka människorna på arbetsmarknaden än vad samtliga borgerliga partier gör.

Moderaterna vill för nästa år skära ned med 8 ½ miljard kronor för att stärka människorna på arbetsmarknaden och ge dem förutsättningar för egen försörjning. Hur kan vi på det sättet, Anette Åkesson, öka antalet arbetade timmar?

Anf. 55 ANETTE ÅKESSON (M) replik:

Fru talman! Man ska hjälpa dem som behöver hjälp och stöd. Där råder det total politisk enighet. Det finns inget parti som inte vill hjälpa dem. Trygghetssystemen ska fungera på det sättet. Problemet blir att tillväxten inte ökar med denna budget. Med denna budget ökar inte antalet jobb och antalet arbetade timmar. Däremot lägger man mer och mer pengar på dem som kanske kan arbeta. De ska inte behöva arbeta. Det tycker vi är fel.

En annan fråga som jag tänkte ta upp är något som överraskade mig i budgeten. Det står att man konstaterar att man behöver möta medborgarnas växande anspråk på valfrihet. Just den meningen fastnade jag för, eftersom jag vet att det har aviserats ett förslag som bygger på Reepaluutredningen.

Regeringen aviserar att man vill införa ett vinsttak i välfärden. Hur går det ihop med att man är medveten om att medborgarna tycker om att själva välja och att de har ökande anspråk på att välja? Hur går det ihop med att man vill lägga fram förslag om ett vinsttak i välfärden?

Prot. 2017/18:49
13 december
-----

*Allmänna bidrag
till kommuner*

Anf. 56 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Låt mig bara kort nämna något om vinster i välfärden! Det är en fråga som kommer att återkomma under våren. Regeringen kommer med en proposition. Det kommer att finnas gott om utrymme att redovisa vad detta får för konsekvenser.

Den som har läst Ilmar Reepalus utredning kan konstatera att en av anledningarna till att införa ett stopp för vinstjakten är att garantera mångfalden. Vad som händer på det som nu har blivit skolmarknader och vård- och omsorgsmarknader är nämligen att stora drakar lägger under sig mindre skolor, mindre vårdcentraler och mindre äldreboenden. Det innebär i realiteten att valfriheten för medborgarna minskar när det till exempel gäller att välja vilken skola man ska gå på. Vi kan återkomma till den frågan.

Men jag förstår, fru talman, att Moderaterna och Anette Åkesson helt plötsligt vill byta fokus. Det kom nämligen aldrig något svar på frågan. I stället säger Anette lite svepande: Jo, men det råder en total politisk enighet om att vi ska hjälpa dem som står långt från arbetsmarknaden. Det säger ni, men den politik ni levererar svarar inte upp mot det som ni säger i riksdagens talarstol.

Ni slår på dem som står längst från arbetsmarknaden. Ni drar bort alla möjligheter till resurser som är till för att de ska kunna stärka sina förutsättningar för egen försörjning. Det råder inte total politisk enighet, Anette Åkesson, hur många gånger du än säger det. Det klassiska samhällskontrakt som vi har byggt upp från politikens sida innebär att det är människors skyldighet att försörja sig själva och att det ska finnas en politik som ser till att människor kan ta de jobb som växer fram. Detta har ni rivit. Det rev ni när ni regerade landet under förra perioden. Ni har fortfarande inte återupprättat det. Vill ni göra det är det upp till bevis när ni lägger fram nästa budget.

(Applåder)

Anf. 57 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Tack, Niklas Karlsson, för anförandet! Jag har några frågor och kanske också några påståenden.

Det går bra för Sverige i en internationell högkonjunktur. Det kan jag hålla med om. Det är nog ingen som ifrågasätter det. Niklas Karlsson nämnde den låga arbetslösheten bland ungdomar. Så är det. Arbetslösheten bland oss som är födda i Sverige och som har någon form av utbildning är mycket låg. Jag undrar om Niklas Karlsson är medveten om den tudelning som finns bland de arbetslösa. Hur ser situationen ut för dem som står utanför? Ökar eller minskar arbetslösheten bland dem? Vad har man för idé i fråga om att ta hand om de människor som har svårt att komma in på arbetsmarknaden?

Jag skulle också vilja ta upp frågan om skattesänkningar, för det är en fråga som Socialdemokraterna och även Vänsterpartiet ständigt återkom-

mer till. Jag skulle vilja fråga Niklas Karlsson: Är Niklas Karlsson medveten om hur mycket mer pengar i reella termer som kom in till välfärden i den kommunala sektorn under alliansregeringens period, 2006–2014? Minskade eller ökade resurserna till elever, invånare och slutenvårdspatienter – till välfärden över huvud taget? Ökade eller minskade resurserna?

Jag har försökt titta igenom detta. Jag har också granskat lite intervjuer som har gjorts med statsministern och med Magdalena Andersson och även med er partisekreterare. Ekonomistyrningsverket och riksdagens utredningstjänst har visat att resurserna till vård, skola och omsorg stadigt ökade, med 33 procent, under alliansregeringens tid. Jag skulle önska att Niklas Karlsson kunde kommentera det.

Anf. 58 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Det finns anledning att påpeka att detta inte är riksdagens frågestund utan en debatt och att man ska företräda sina egna förslag. Men jag ska ge Centerpartiets Peter Helander en chans och resonera lite om det som han påstår.

Så här ligger det till: De som står långt från arbetsmarknaden måste få möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. De måste få förmågan till egen försörjning.

Till skillnad från många av de borgerliga partierna tror jag inte att man löser detta genom att säga till de arbetslösa att det är deras eget moraliska ansvar att se till att skaffa jobb. I stället bör vi som politiker se till att möta upp detta så att de arbetslösa kan ta de jobb som finns.

Därför företräder vi en linje där vi säger att vi ska ha en aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi satsar ganska mycket mer på dessa åtgärder än vad de borgerliga partierna gör i sina budgetförslag.

Vi säger att när vi nu har överskott i statens finanser ska detta användas till reformer. Det ska användas för att stärka människor och för att minska ojämlikheten, och det ska användas i hela landet.

Mot detta står borgerligheten och säger att det löser sig om vi bara kan sänka skatten. Jag tror att det är fel. Jag vill dessutom drista mig till att påstå att erfarenheten säger – och att historien har visat – att den politiken inte fungerar.

Jag tror dessutom att man måste börja ganska tidigt. Det räcker inte med att rikta in sig på dem som för närvarande står utanför arbetsmarknaden. Vi måste redan i skolan ge barnen förutsättningar att tillgodogöra sig den grundläggande utbildningen, och vi måste också stärka dem i deras förmåga att ta steget vidare och utbilda sig på högskolor och universitet.

Jag tror att detta är bra för Sverige och för dessa barn. Då måste vi också se till att satsa resurser, framför allt på kommuner, bland annat på utbildningsområdet. Där ser vi samma sak: I stället för att göra detta skär Centerpartiet ned 4,8 miljarder på utbildningarna i kommuner och lands-ting för att i stället satsa på skattesänkningar. Jag tror att det är fel väg att gå.

Anf. 59 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Tack, Niklas Karlsson, för svaret!

Det finns nog ingen som tvivlar på att alla partier vill att människor ska komma i egen försörjning och få makten över sitt eget liv eller att alla

partier vill minska den sociala oron och tudelningen landet. Detta tror jag att alla är överens om.

Frågan är bara hur man uppnår detta. Uppnår man det genom att ge bidrag, så att människor hamnar i en ny form av beroendeställning gentemot det offentliga? Det är detta som är skillnaden mellan den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen, med stöd av Vänsterpartiet, och Alliansen. Vi tror att det är riktiga jobb och företagande som skapar ett sammanhållet Sverige.

Det finns en politik, som kanske har funnits sedan början av 70-talet, där man tror att man genom bidrag kan skapa arbeten. Men det är inte så det går till. Det är genom att minska kostnaderna för jobb och företagande som vi bygger ett hållbart och stabilt land.

Det är detta som skiljer oss åt. Vi satsar våra pengar på att förbättra villkoren för jobb och företagande. Det är detta som är skillnaden.

Jobbskatteavdragen, och även skattesänkningarna för pensionärer, gav mer pengar till välfärden – 100 miljarder i fasta priser. Även om man räknar bort inflation och fler invånare gav detta mer pengar. Men Socialdemokraterna kommer hela tiden tillbaka till att skattesänkningar inte löser några problem.

Skattesänkningarna i sig själva löser inte problemen, men de gör att människor blir benägna att jobba mer och att utbilda sig. Framför allt handlar det om att människor blir benägna att jobba fler timmar, vilket Niklas Karlsson själv tog upp i sitt anförande. Fler arbetade timmar är grunden för att bygga den svenska välfärden. Därför måste vi få fler människor som betalar skatt. Vi måste få fler jobb, och vi måste minska kostnaderna för företagande.

Anf. 60 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag fastnade särskilt för en passus i Peter Helanders inlägg. Han sa att vi får passa oss för att göra så att människor hamnar i beroendeställning gentemot det offentliga.

Det är ett mycket märkligt resonemang. Vi vill satsa på utbildning för att människor ska stärkas och för att deras frihet ska bli större, för att ojämlikheten ska minska och för att människor, förhoppningsvis, ska kunna leva ett gott och lyckligt liv.

Mot det står en borgerlig politik som säger att vi borde skära ned på detta, med något märkligt resonemang om att det gör att människor hamnar i beroendeställning. Jag delar definitivt inte den uppfattningen.

Peter Helander ställde en fråga om hur det såg ut med det reala skatteunderlaget i kommuner och landsting under den borgerliga regeringsperioden som jag inte hann med att svara på i min förra replik, så jag vill nämna något om det.

Jag har tagit tillfället i akt att ägna en stund åt att titta på detta. Jag har inte bara tagit hjälp av SKL utan också av andra institut som jobbar med kommunsektorn, bland andra Kommuninvest, som kanske är den förening eller organisation som har bäst koll på Sveriges ekonomi.

Sedan 2014 har det reala skatteunderlaget i Sveriges kommuner och landsting växt varje år. Så Peter Helander har rätt. Men man kan ställa sig frågan om detta räcker. Nej, det gör det nog inte.

Att det reala skatteunderlaget växer är en bra förutsättning. Vi kan få detta att ske på flera olika sätt, bland annat genom att se till att antalet arbetade timmar ökar. Det är viktigt.

Samtidigt ska vi göra det så att hela landet kan leva. Vi ser en utveckling mot att storstadsregionerna växer, med den urbaniseringstakt vi har, samtidigt som demografin förändras i andra delar av landet. När de yrkesverksamma människorna flyttar därifrån finns de som ska försörjas, aningen i skolan eller inom äldreomsorgen, kvar.

Vi står inför ett stort kompetensförsörjningsbehov i framtiden, och detta problem löser man inte bara genom att sänka skatter. Den diskussionen behöver vi återkomma till.

(Applåder)

Anf. 61 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Det talas ofta om skattetryck i denna kammare. Förra veckan deltog jag i ett seminarium med idén om att de sju nordligaste länen i Sverige skulle få mer tillbaka från de värden som de producerar – från skogen, från vattenkraften och från gruvorna.

Samtidigt lyfte de som höll i seminariet fram en intressant aspekt på skattepolitiken som sällan lyfts fram i riksmidierna: skillnaden i kommunalskatt och landstingskatt mellan olika kommuner i Sverige.

Det skiljer i dag i genomsnitt 2 kronor i skatt per hundralapp mellan de sju nordligaste länen och övriga Sverige. Det leder till att man har en ökad beskattning på totalt 7 miljarder. Tar man extremerna skiljer det 6 kronor i skatt mellan rika kommuner som Vellinge och Solna kommun jämfört med glesbygdskommunen Dorotea.

Här i riksdagen skriker borgerliga partier i högan sky över flygskatt, sänkt brytpunkt för statlig skatt eller 3:12-reglerna, för att ge några exempel.

I stället för att debattera punktskatter och marginalskafter tycker jag att mer av debatten borde handla om den orättvisa skillnad som finns vad gäller den skatt som flest av oss betalar, nämligen kommunalskatten.

Vilken kommunalskatt vi har hänger givetvis samman med skatteutjämningsystemet, som har till uppgift att kompensera för skillnader i till exempel gleshet. Samtidigt kan vi se att utjämnningen i systemet blir allt sämre. Det är bra att det nu sitter en utredare och utreder det lite mindre systemet av de två – kostnadsutjämningsystemet. Det ska bli intressant att läsa slutbetänkandet till sommaren.

Det är rimligt att utredningen vänder på några stenar, till exempel flyktingmottagande och gleshet. Men det är uppenbart att de 6 kronor som finns i skillnader i kommunalskatt är mer än bara skillnader i ambitionsnivåer för välfärden.

Vänsterpartiet har i år väckt en motion om det kommunala utjämningsystemet där vi föreslår att regeringen inrättar en parlamentarisk beredning för att kontinuerligt följa upp och anpassa det kommunala utjämningsystemet till förändrade demografiska och strukturella förhållanden. Detta är ett förslag som alla partier i Landsbygdskommittén ställde sig bakom.

Det vore också bra om inkomstutjämningsystemet fick sig en översyn i syfte att utjämna dagens enormt stora skillnader. Runt hörnet ligger nämligen stora utmaningar för välfärden, och om man ska man tro till exempel

Långtidsutredningen kan kommunalskatten behöva höjas betydligt i framtiden.

Jakob Forssmed, som tyvärr har gått iväg på ett viktigt möte, lyfte tidigare upp frågan om en kommunalskattebroms, vilket är någonting som jag kraftigt skulle invända mot. Han menar att man behöver gnetar på mer och att politikerna inte gör det.

Jag tror dock att det är precis tvärtom och att de politiker som är valda i Sveriges och glesbygds- och landsbygdskommuner gnetar på i ganska stor utsträckning. Skillnaden för dem jämfört med de politiker som sitter i Kävlinge, Vellinge eller Solna är att man i dessa kommuner i väldigt stor utsträckning har markförsäljning som kommunens intäktbas. Man har också en rik, välutbildad och i ganska liten utsträckning sjuk befolkning, som därigenom genererar stora skatteintäkter. Vi behöver snarare hitta sätt att utjämna de skillnader som finns i Sverige i stället för att straffa dem som gnetar på i motvind.

I den budget som Vänsterpartiet har förhandlat fram med regeringen finns flera viktiga satsningar på kommunerna. Förra årets satsning på 10 välfärdsmiljarder ger fortfarande stor effekt i kommunerna, och de ökade statsanslagen är en viktig förklaring till kommunsektorns goda ekonomiska utveckling.

I år har Vänsterpartiet drivit igenom en rättvisemiljard för det svikna Sverige. Det införs nu en tioårig mångmiljardsatsning som kommer att beröra många bruksorter, glesbygdskommuner, arbetarstadsdelar och förorter runt om i Sverige. Pengarna ska kunna sökas av kommuner som har områden som karakteriseras av till exempel hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och lågt valdeltagande. Användningen av medlen kommer att se olika ut i olika områden, men insatser för jobb, utbildning, service, fritid och sociala insatser lär bli centrala.

Det börjar lite smått med en halv miljard nästa år för att sedan öka till 2 ½ miljard per år. Jag tror att det kommer att bli viktiga pengar för att kompensera och stötta utvecklingen i det svikna Sverige.

Kommunerna får också flera bra riktade statsbidrag. Lovstödet till aktiviteter för barn och unga kommer att byggas ut med ytterligare 250 miljoner. Vidare blir det avgiftsfri simskola, avgiftsfri kollektivtrafik på sommaren för ungdomar och mer pengar till socialtjänstens insatser till barn och unga som far illa. Bibliotekens verksamhet stärks också.

I vårbudgeten föreslogs att ett nytt statsbidrag ska införas riktad till gymnasieskolans introduktionsprogram. Den nya reformen innebär att denna satsning förlängs och förstärks med 300 miljoner. Satsningen syftar till att öka kvaliteten och genomströmningen på gymnasieskolans introduktionsprogram. Det kan handla om anställningar av olika personalkategorier, insatser för att öka andelen behöriga lärare eller samverka med det civila samhället.

En lagstadgad habiliteringsersättning för personer med intellektuell funktionsnedsättning som arbetar införs. Bidraget syftar till att stödja kommunerna i deras arbete med att stimulera den enskilde att delta i verksamheten, till exempel genom att införa eller höja dagpenningen. Det tror jag kommer att göra livet bättre för många med funktionsvariationer.

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Allmänna bidrag
till kommuner*

En av de politiskt viktigaste reformerna är avskaffandet av avdragsrätten för privat hälso- och sjukvård. Det har varit ett gissel som har lett till att vi har varit på väg i en riktning mot en alltmer amerikaniserad sjukvård där den som kan betala går först, inte den med störst behov. Nu får vi en likvärdig sjukvård där behoven styr, samtidigt som vi satsar på att stärka psykiatrin och ökar tillgängligheten till behandling av psykisk ohälsa. Det är en satsning som i ljuset av metoo känns extra viktig eftersom kvinnor i högre utsträckning än män drabbas av ohälsa bland annat på grund av större ansvar för det obetalda hemarbetet och sämre villkor på arbetsmarknaden.

Barnhälsan får också en viktig satsning. Den uppsökande verksamheten för att fånga upp barn med sämre hälsa förstärks. Landstingen tilldelas mer resurser mellan 2018 och 2020 för att öka tillgängligheten. Det handlar om satsningar på ett utökat antal hembesök under spädbarnsperioden, att vaccination mot rotavirus inkluderas i det allmänna vaccinationsprogrammet, ökad information om vaccinationer för att möta vaccinationsskepticism samt information om tandhälsa.

Förlossningsvården får en rejäl satsning på 1 miljard. Vi ser hur avstånden blivit allt längre till BB i norr samtidigt som platsbristen är stor i våra större städer. Ingen kvinna ska behöva avstå cellprovtagning för screening av livmoderhalscancer av ekonomiska skäl. Därför genomför vi en satsning på avgiftsfri cellprovtagning.

Allmänt tandvårdsbidrag ges som ett årligt bidrag till den som anlitar tandvården, och bidraget varierar beroende på hur gammal man är. Efter reformen får de som är mellan 23 och 29 år en höjning på 300 kronor. Det gäller också alla äldre över 65. För vuxna mellan 30 och 65 år höjs bidraget med 150 kronor.

Nu genomförs också en satsning riktad mot personalen i hälso- och sjukvården på 2 miljarder under tre år. Pengarna kommer att gå till att förbättra personalsituationen och utveckla vårdens verksamheter. Medlen får användas till att se över arbetsvillkor, erbjuda kompetensutveckling, öka bemanningen och utveckla arbetssätt i syfte att vårdpersonal ska arbeta kvar inom hälso- och sjukvården.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 62 ANETTE ÅKESSON (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har en intressant roll. Partiet är både opposition och budgetansvarigt. Det blir lite extra spännande.

Håkan Svenneling framförde i sitt anförande att Vänsterpartiet vill se över utjämningsystemet. Då inser man att vi ser olika på olika problem. Den utredning som finns nu ser bara på kostnadsutjämningsdelen, som Håkan Svenneling var inne på. Men man känner kanske inte till att utredningen rör bara 10 procent av skatteutjämningsystemet, dessutom en del som är totalt finansierad av kommunerna. Alltså kommer det inte in några pengar alls från staten.

Inkomstutjämningsdelen är väsentligt större och väsentligt mer omfattande. Jag har stora sympatier för att vissa kommuner som har det svårt behöver stöttas. Men det mesta av bidragen går till Göteborg och Malmö,

men det är kanske inte de kommunerna som har sådana problem som innebär att de skulle behöva stöd. I Malmö är det till exempel 29 procent av intäkterna som kommer via inkomstutjämningsystemet.

Jag är lite nyfiken på frågan om sjukvården. Köerna till sjukvården har under den tid som Vänsterpartiet har stöttat budgeten fördubblats sedan Alliansen slutade. Jag får inte riktigt ihop bilden av det som Håkan Svenneling beskriver med det som budgeten åtgärdar.

Hur kan man öka kakans storlek? Det handlar om jobb, företagande och att få kakan att växa, inte bara att fördela kakan. Det brukar vara Mats Perssons bild, men jag lånar den för det här tillfället.

Anf. 63 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag instämmer mycket i Anette Åkessons beskrivning. Budgeten tar viktiga kliv för att stärka landstingen och finansieringen av sjukvården. Jag nämnde en hel drös av olika riktade satsningar. Utöver det finns viktiga satsningar som har tillkommit, till exempel välfärdsmiljarderna. De kom förra året, och det har aviserats att de ska komma under kommande år fram till 2020. Det kommer att stärka och säkerställa en god sjukvård i hela landet.

Det är viktigt att vi ibland använder riktade statsbidrag för att peka ut områden där vi ser att utvecklingen inte går i rätt riktning. För mig är det två områden som berör kvinnor i hög utsträckning, dels förlossningsvården, som vi har sett inte fungerar på ett bra sätt över hela Sverige, dels vården som rör psykisk ohälsa. Det är därför helt rimligt att riksdagen pekar med hela handen och säger att här finns pengar, här ska ske ökade satsningar och det här är områden där vården måste bli bättre.

Anette Åkesson undrade hur kakans storlek ska bli större. Det är vad vi i grunden ser just nu. Högkonjunkturen hjälper till och bidrar. Samtidigt ser vi positiva signaler som vi inte har sett på länge. Jag tänker framför allt på den ökade sysselsättningen i samhället. Sverige har Europas högsta sysselsättningsnivåer. Det visar på hur viktigt jämställdhetsarbetet är för att få in kvinnor på arbetsmarknaden. Det är genom att det finns fler kvinnor på arbetsmarknaden som det blir högre skatteintäkter och ökad produktivitet. Det är därför som jämställdhet är så viktigt på arbetsmarknaden.

Jag är orolig för de villkor som råder på arbetsmarknaden i Sverige. Vi vet att kvinnor oftare är deltidsarbetslösa och oftare arbetar deltid, vilket gör att deras möjligheter försämras och att de får ökad ohälsa som en konsekvens av hur det ser ut på arbetsmarknaden.

Anf. 64 ANETTE ÅKESSON (M) replik:

Fru talman! Att tudelningen på arbetsmarknaden är ett viktigt problem tror jag att vi alla ser. Däremot är det under den nuvarande regeringen, där Vänstern stöttar budgeten, som det i absoluta tal finns fler arbetslösa bland utrikes födda än bland inrikes födda. Befolkningsantalet är då inte så stort. Det är en dramatisk försämring och en dramatisk utmaning som vi måste komma åt med olika integrationsåtgärder.

För ett år sedan stod vi också här. Då lyfte jag upp frågan om utmaningarna med riktade statsbidrag i motsats till generella statsbidrag. Då uttryckte Håkan Svenneling att han ansåg att det var en intressant tanke, och han instämde i problembeskrivningen.

När jag har tittat på hur regeringen har skött sig vad gäller statsbidragen har det till viss del varit en ökning i absoluta tal, men det är framför allt en ökning av de riktade statsbidragen, som nu är uppe i nivåer över 50 procent. Under de kommande åren kommer de att minska till 42 procent till 2020. Under allianstiden låg andelen riktade statsbidrag på 37–38 procent. Den andelen har vuxit.

När man säger att man ger mer pengar till välfärden är det dessutom så att 2018 är 4,9 av de 5,9 miljarderna en ren kompensation för nya beslut, precis som jag var inne på i debatten med Niklas Karlsson. Enligt SKL behövs det för att inte urholka kommunernas och landstingens ekonomi 2–3 miljarder för att kompensera för pris- och löneökningar. Framöver tillkommer det visserligen 5 miljarder i generella statsbidrag 2018 och 2019, men man drar undan mer – 6 miljarder respektive 8 miljarder – av de riktade statsbidragen, det vill säga att netto minskar statsbidragen.

Kommuner och landsting kommer alltså att få det svårare framöver. Hur ställer sig Håkan Svenneling till det?

Anf. 65 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Arbetslösheten bland utrikes födda är någonting som vi definitivt ska ta på allvar. I dag kom det också positiva besked om att det går i rätt riktning. Vi ser att den brist på kompetent arbetskraft som finns i företagen och att de behöver anställa fler möts genom att vi utbildar fler människor, precis som Niklas Karlsson var inne på, och ser till att matcha de satsningar vi gör med riktade insatser på de personer som står utanför – inte på hela gruppen som på den borgerliga regeringens tid, då till exempel jag fick statsbidrag trots att jag hade jobb.

Jag tror också att det är viktigt att man ser de långtidsarbetslösa, som jag tycker har försvunnit ur den svenska debatten. Människor som har arbetskapacitet men kräver vissa speciella förutsättningar för att ta sig in på arbetsmarknaden har slagits ut av den hårda konkurrensen på svensk arbetsmarknad. Nu när vi är i ett läge med högkonjunktur behöver de människorna komma in. Vi såg tydligt under den borgerliga regeringen att de som var långtidsarbetslösa fastnade i långtidsarbetslöshet under väldigt lång tid. Det är en grupp som jag tycker att politiken borde bry sig mer om och oroa sig mer för.

För att gå till det här med generella och riktade statsbidrag, som jag tycker att Anette tar upp på ett intressant sätt, måste jag säga att jag ändå tycker att vi har tagit steg i rätt riktning. Jag ser att vi lyfter fram och höjer de generella statsbidragen på ett bra sätt. I år blir det ett antal riktade statsbidrag, precis som tidigare år, men man gör också en översyn av de statsbidrag som finns.

Det är framför allt på skolområdet som man behöver ta rejäla tag – där finns det enormt många statsbidrag av olika slag. Jag tror att man behöver hitta en modell för framtiden där man har riktade statsbidrag under en period men ser till att de efter en tid näst intill automatiskt blir generella så att man inte rullar dem framför sig år efter år.

Jag tror att det är bra att politiken styr, men man bör också hitta bra modeller för att stödja och hjälpa kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 11 Ytterligare verktyg för makrotillsyn

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU19
Ytterligare verktyg för makrotillsyn (prop. 2017/18:22)
föredrogs.

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Ytterligare verktyg
för makrotillsyn*

Anf. 66 OLLE FELTEN (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation i detta betänkande.

Betänkandet, *Ytterligare åtgärder för makrotillsyn*, som vi nu ska avhandla handlar om förutsättningarna för delar av Finansinspektionens arbete med finansiell stabilitet. Det är ett viktigt område som har stor betydelse för svensk ekonomi som helhet, där det samlade ansvaret delas med Riksbanken och Riksgälden.

Låt mig först konstatera att förutsättningarna för arbetet med finansiell stabilitet i Sverige lämnar en hel del övrigt att önska. Ett återkommande problem är frågan om hur ansvarsfördelningen mellan de tre myndigheterna ser ut och vilka befogenheter respektive myndighet har i sin del av uppdraget. Det är av avgörande betydelse för arbetet med finansiell stabilitet att de myndigheter som hanterar frågan har ett tydligt mandat och att samverkan mellan myndigheterna fungerar väl.

Bristerna i hur vi hanterar arbetet med finansiell stabilitet i Sverige är väl dokumenterade. Det handlar om brister i ansvarsfördelning och befogenheter och inte minst om hur de operativa myndigheternas arbete kan synkroniseras bättre. Det aktuella betänkandet hanterar en liten bit av en liten del av detta problemkomplex.

Betänkandets förslag ger Finansinspektionen i uppdrag att utarbeta föreskrifter för några delar av kreditmarknaden när det gäller kreditgivare som arbetar inom ramen för bolånelagen.

Det har i flera sammanhang konstaterats att det finns stora brister i Finansinspektionens mandat. Frågan ställdes på sin spets 2015, när en föreskrift om amorteringskrav olagligförklarades och åtgärden fördröjdes i väntan på ny lagstiftning med sämre resultat som följd.

Det är helt avgörande att med väl avvägda åtgärder skapa ett tillräckligt brett och djupt mandat, med tillhörande åtgärdsverktyg för respektive område, för att myndigheten ska kunna fullfölja sitt uppdrag och därigenom bidra till god stabilitet på den svenska finansmarknaden.

Propositionen har tre huvudförslag – för det första att ställa krav på kreditinstitut som verkar inom ramen för bolånelagen att ”inte bidra till finansiella obalanser på kreditmarknaden”, för det andra att amorteringskravet ska tillämpas även av kreditgivare som verkar inom ramen för bolånelagen och för det tredje att regleringar inom andra EES-länder ska kunna gälla också för svenska företag.

Fru talman! Det är bra att regeringen försöker ta tag i dessa viktiga frågor. Bolånemarknaden kan anses utgöra en krutdurk med stora potentiella risker för den svenska ekonomin. Det behövs därför bättre reglering av hur Finansinspektionen ska hantera frågor inom denna sektor liksom inom övriga delar av finanssektorn som kan leda till finansiella obalanser och kriser.

Det är bra att Finansinspektionen får i uppdrag att bygga upp en uppsättning föreskrifter som kan aktiveras vid behov då finansiella obalanser

riskerar att uppstå. Vi tycker att man bör arbeta mer med det förebyggande arbetet och på detta sätt skapa handlingsberedskap. Det bidrar till att öka myndighetens förmåga att hantera problem på rätt sätt och ökar tempot i åtgärderna när de behöver sättas in, vilket i sin tur bidrar till att öka förtroendet för myndighetens åtgärder. Det är en mycket viktig bit.

Vi har förespråkat en sådan utveckling i vårt förslag till ett nytt sätt att organisera arbetet med finansiell stabilitet, som vi motionerat om de senaste två åren. Vi hade därmed förväntat oss en betydligt bättre proposition som avspeglar en insikt hos regeringen om att det myndigheterna behöver är tydligare regler och ett väl avvägt mandat. Vi skulle ha behövt ett påtagligt mer genomarbetat förslag till verktygslåda för Finansinspektionens hela arbete med makrotillsynen. Vi skulle ha behövt förslag om tydligare gränsdragningar och bättre samverkan mellan de tre myndigheterna.

Fru talman! Bolånemarknaden är viktig, absolut. Det är nog alla överens om. Men det räcker inte att hantera en liten del av denna marknad för att skapa stabilitet. I dag får vi hålla till godo med vad som bjuds, men vi har två huvudsakliga invändningar mot utformningen av de förslag som regeringen lägger fram i propositionen med målet att "förtydliga ansvar, befogenheter och verktyg inom makrotillsynen".

För det första anser vi att det finns risk att regeringens förslag inte leder till det mål man satt upp. Vi anser att det är bra med föreskrifter som kan aktiveras i olika förutbestämda situationer och scenarier, men för att ge önskad effekt krävs det att katalogen av föreskrifter är tillräckligt omfattande. De nu framlagda förslagen går bara en liten bit på vägen. Det krävs en bred satsning på väl avvägda föreskrifter för olika scenarier inom alla de områden som makrotillsynen ska utövas på. Den snuttifiering förslagen i betänkandet innebär riskerar att leda till ny osäkerhet om Finansinspektionens förmåga att hantera risker i det finansiella systemet som helhet.

För det andra anser vi att regeringen behöver förtydliga vad som avses i just detta sammanhang med att motverka åtgärder och företag som "bidrar till finansiella obalanser på finansmarknaden", kopplat till de föreslagna åtgärderna. Det blir oklart vad som avses med en så bred ansats när avgränsningen för föreskrifterna sätts till att enbart handla om restriktioner som kan kopplas till nya bolån eller de verksamheter som sysslar med detta.

Avgränsningen av åtgärdsområdet gör att flera av de finansiella obalanser som regeringen pekar på risker för inte kommer att kunna hanteras med hjälp av de snäva föreskrifter som Finansinspektionen ges i uppdrag att utarbeta. Häri ligger en fara för osäkerhet om hur regeringens avsikter för Finansinspektionens mandat egentligen ser ut eller vilka framtida eventuella obalanser som kan komma att hanteras med de aktuella åtgärderna. Därför krävs det ett förtydligande.

En enskilt viktig fråga i betänkandet är hanteringen av amorteringskravet. En speciell typ av kredit, kapitalfrigöringskredit, riktar sig till personer med låg inkomst och en lågt belånad bostad som man vill bo kvar i. Idén är att man belånar en del av värdet på sin bostad men skjuter på såväl ränta som amortering till dess att man till slut avyttrar bostaden i livets slutskede.

Själva poängen med dessa krediter är att man ska kunna använda värdet av sin bostad för att till exempel konsumera och leva ett bättre liv trots att man inte har tillräckliga inkomster. En gemensam nämnare för lån av

detta slag är att låntagarna inte beviljas vanliga banklån på grund av för låga inkomster. Om man skulle vara tvungen att amortera på sådana krediter med dessa förutsättningar skulle de inte finnas över huvud taget. Vi anser därför att sådana krediter inte ska omfattas av amorteringskravet.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag uppmana regeringen att bygga vidare på denna propositions intentioner och återkomma till riksdagen med fler och mer genomtänkta förslag så att vi till slut får till ett väl avvägt regelverk för arbetet med makrotillsyn och hela fältet av åtgärder för finansiell stabilitet. Vi anser också att regeringen i detta sammanhang bör göra en ordentlig utvärdering av till exempel amorteringskravet och bolånetaket, som vägledning för kommande förslag.

Det börjar bli ganska bråttom att få till ett heltäckande sådant regelverk. Dagens beslut kan i jämförelse med behovet av åtgärder liknas vid en portion aptitretande vitlöksbröd som start på en väl avvägd femrättersmeny, så det finns en hel del kvar att göra.

I detta anförande instämde Crister Spets (SD).

Anf. 67 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Vi debatterar nu alltså betänkandet som behandlar förslag om att ge Finansinspektionen ytterligare verktyg för makrotillsyn.

Jag vill inledningsvis framhålla att jag tycker att det är otroligt betryggande att vi i utskottet har en mycket bred enighet om förslagen, och jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionen. Jag noterar också att ansvarigt statsråd ämnar delta i debatten, vilket jag tycker är väldigt bra.

Fru talman! Under de senaste åren har flera åtgärder vidtagits för att minska de makrofinansiella och finansiella stabilitetsriskerna med hushållens alltmer ökande skuldsättning och för att stärka konsumentskyddet i sammanhanget.

Finansinspektionen införde 2010 ett allmänt råd om att ett lån med bostaden som pant inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde, det så kallade bolånetaket. Finansinspektionen införde också 2013 ett riskviktsgolvt för bolån, vilket innebär att bankerna måste hålla ett schablonmässigt beräknat lägsta kapitalbelopp för ett visst värde av utestående bolån. Kravet skärptes från 15 procent 2013 till 25 procent 2014.

EU:s nya kapitaltäckningsregler för kreditinstitut och värdepappersbolag infördes 2014. Regeringen har dessutom i de budgetar som lagts fram under senare år presenterat miljardinvesteringar inom bostadssektorn för att stimulera ett ökat bostadsbyggande, och vi ser nu att nyproduktionen tar fart ordentligt.

Under våren 2015 rådde viss oklarhet över vilket lagstöd Finansinspektionen hade för att vidta åtgärder avseende amorteringskrav. Då slöts en överenskommelse mellan regeringen, de borgerliga partierna och Vänsterpartiet som gjorde att vi fick till en ny lagstiftning som tydliggör detta. Den trädde i kraft i maj 2016. Regeringen har också nyligen sagt ja till Finansinspektionens begäran att införa en viss skärpning av amorteringskravet från den 1 mars 2018. Det är glädjande att samma partier som stod bakom den överenskommelsen nu också är överens om att ge Finansinspektionen det bredare mandatet att i framtiden vidta åtgärder som går utöver amorteringskravet.

Fru talman! Förslagen i betänkandet innebär att det införs ett nytt krav på kreditinstitut och sådana kreditgivare som bedriver verksamhet enligt bolånelagen. De ska bedriva sin verksamhet så att de inte bidrar till finansiella obalanser på kreditmarknaden. Detta tar sikte på framför allt olika slag av begränsningar av hur stora lån och ränteutgifter kredittagaren kan anses klara i relation till sina ekonomiska förutsättningar. Det kan gälla individuella lån eller kreditgivarens samlade utlåning under en viss period. Det ska enbart gälla nya krediter.

Vidare innebär förslaget att amorteringskravet, som i dag bara gäller kreditinstituten, ska tillämpas också av dem som bedriver verksamhet enligt bolånelagen. Det är rimligt att reglera så att dessa kreditgivare inte kan bidra till osund konkurrens genom att erbjuda lånevillkor som utifrån ett makroperspektiv kan orsaka finansiell instabilitet.

Slutligen föreslås att det införs en möjlighet att i Sverige erkänna krav som ställs upp i ett annat land inom ESS och som motsvarar amorteringskravet eller kravet på att inte bidra till finansiella obalanser. Förslaget gäller den verksamhet ett svenskt kreditinstitut driver i det aktuella landet. Finansinspektionen – detta är viktigt – ska även fortsättningsvis inhämta regeringens medgivande innan ytterligare verktyg för makrotillsyn införs.

Fru talman! Bakgrunden till att vi successivt stärkt makrotillsynen såväl internationellt som i Sverige är självfallet finanskrisen 2008 och 2009. Baselkommittén för banktillsyn, BCBS, utarbetar internationella standarder för banktillsyn, och det senaste reformpaketet – Basel III – som genomfördes inom EU i det så kallade kapitaltäckningsregelverket 2014 innehåller bland annat ökade krav på institutens likviditet, kapital och verktyg för makrotillsyn.

I Sverige är det Finansinspektionen som har ansvaret för makrotillsynen, och dess mandat utvidgades den 1 januari 2014 till att även omfatta ansvar att vidta åtgärder för att motverka finansiella obalanser i syfte att stabilisera kreditmarknaden – men med beaktande av åtgärdernas effekt på den ekonomiska utvecklingen. Därefter uppstod frågan om Finansinspektionens mandat är tillräckligt för att ta hand om detta utvidgade ansvar, vilket resulterade i den nya lagstiftningen om Finansinspektionens rätt att meddela föreskrifter om amorteringskrav. Den trädde ikraft i maj 2016.

Trots detta har det såväl från denna kammare som från Finansinspektionen, IMF och EU-kommissionen framförts synpunkter på behovet av att ytterligare förtydliga ansvaret, befogenheterna, verktygen, och processen kring makrotillsyn.

Fru talman! Mot denna bakgrund är det som jag sa inledningsvis glädjande att vi har en bred överenskommelse om de förslag vi behandlar här i dag. Det är viktigt för stabiliteten att vi är överens om ramarna för makrotillsynen. Det är också bra att regeringen är tydlig med att det är rimligt att göra undantag vid kreditgivning när det gäller till exempel äldre personer som har sin säkerhet i en bostad de redan äger och inte betalar amortering eller räntor löpande under kredittiden, så kallade seniorlån.

Regeringen anser att det finns skäl att utvärdera och följa upp att de verktyg som enligt förslaget kan bli aktuella uppfyller sitt syfte men att det bör ske när verktygen tillämpats under en tid, så att det går att bedöma på ett realistiskt sätt. Utskottet delar den bedömning regeringen har gjort.

Vissa remissinstanser anser att kravet bör preciseras bättre, medan regeringen anser att lagförslaget överensstämmer med det som gäller övriga

bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse och bolånelagen. Förslaget innebär att Finansinspektionen kan meddela föreskrifter vars konsekvenser ska utredas så att effekterna beskrivs. Finansinspektionen ska därutöver inhämta regeringens medgivande innan ytterligare verktyg införs, vilket naturligtvis stärker det möjligheten till demokratiskt ansvarsutkrävande.

Fru talman! Med detta sagt vill jag avslutningsvis uppmana alla intresserade att följa den årliga hearingen om den finansiella stabiliteten och ansvarsfördelningen för makrotillsyn som utskottet genomför nästa gång den 23 januari nästa år.

(Applåder)

I detta anförande instämde Monica Green (S).

Anf. 68 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Även Moderaterna och Alliansen yrkar bifall till utskottets förslag, kanske med en något mer nyanserad bild än vad vi nyss hörde från talarstolen.

Det är också viktigt att inskräpa det som förvisso betonades i slutet av det förra anförandet men som var otydligt i början: Man kan delegera uppgifter, men man kan aldrig delegera ansvar. Ansvar för den finansiella stabiliteten och konsekvenserna av förslagen ligger hos ansvarigt statsråd och därmed hos hela regeringen. Finansinspektionen är ett verktyg för att nå de politiska målen. Den är inte självständig i den bemärkelse som till exempel Riksbanken är.

Den 9 september 2008 vänder Lehmanaktien ned med 45 procent. Standard and Poors 500-index droppar samma dag med 3,4 procent. Dagen efter, den 10 september 2008, höjer Riksbanken reporäntan med 0,25 procentenheter upp till 4,75 procent. Detta sker under en höst då både ECB och Fed sänker räntorna. Vi har alltså en utveckling i den svenska räntepolitiken som går på tvärs med den övriga världen.

Den 23 april 2010 begär Grekland nödlån på 45 miljarder euro – en summa som är så pass stor att den är svår att förhålla sig till – bland annat från IMF.

Den 27 juli, det vill säga strax därefter, inleder Riksbanken en lång rad räntehöjningar för svensk ekonomi. Därefter är inflationsförväntningarna i ekonomin knäckta. Vi kommer in i ett läge där ekonomin vänder uppåt men där Riksbanken känner sig nödgad att i stället sänka räntan för att nå sitt inflationsmål. Vi befinner oss då i det som ofta beskrivs som ett onormalt läge för den ekonomiska politiken.

Man kan givetvis diskutera detta på kors och tvärs och fram och tillbaka. Men det råder en bred samsyn om att högkonjunktur i kombination med låga räntor givetvis kommer att elda på en skuldsättning. Allting annat är otänkbart. Detta har också varit kontroversiellt inom Riksbanken med öppna konflikter på ett sätt som varken är önskvärt eller för den delen särskilt förväntat från en myndighet som Riksbanken, där denna onormala räntepolitik har debatterats mycket. Detta har givetvis också lett till en kraftig ökning av hushållens skuldsättning.

Fru talman! Det skedde en utjämning i hushållens skuldsättning i förhållande till inkomster från 2006 och framåt. Men den onormala räntepolitiken har knäckt denna utveckling och givetvis ytterligare exponerat de

svenska hushållen för risk. Det exponerar givetvis hela det svenska samhället och hela den svenska ekonomin, jobben, välfärden och tryggheten för risker.

Vi berömmar oss gärna i Sverige för att vi har en låg statsskuld, och det är förvisso sant. Men om man väger ihop statsskulden och hushållens skuldsättning är vi knappast bättre än andra länder. Då är vi möjligtvis genomsnittliga. Vi har bara fördelat risken på ett annat sätt. Det beror delvis på faktorer som det råder bred samsyn om. Det är bra att man äger sitt eget boende. Det är generellt sett bättre att äga boendet än att hyra det, särskilt om man tillhör de ekonomiskt lite svagare grupperna i samhället, eftersom det hyrda boendet över tid blir dyrare. Det kommer givetvis att förskjuta en del av skuldsättningen från stat till hushåll. Därom råder det en bred samsyn.

Men det är inte bara Riksbanken och räntepolitiken som påverkar den finansiella stabiliteten eller uppkomsten av finansiella obalanser. Det är mer grundläggande problem än så i samhället. Det mest grundläggande problemet, fru talman, är den svenska dysfunktionella bostadssituationen, där vi har en mycket passiv regering som under snart en hel mandatperiod inte har lyckats vidta en enda åtgärd som enligt någon trovärdig bedömare förbättrar bostadsmarknadens funktionssätt. Här finns det ett dubbellås mellan ett miljöparti som inte vill göra några förändringar på den sidan som begränsar utbudet och en socialdemokrati som på inget sätt vill stöta sig med Hyresgästföreningen, även om det på sikt skulle bli bättre för nästa generations hyresgäster.

Detta har också drivits på av en mycket ansvarslös socialdemokrati, som via statliga organ har eldat på eller till och med startat de stora finansiella obalanserna i Sverige. Problemen var begränsade fram till 2000-talets början, då en mycket aktivistisk politik inleddes av det statliga bolaget SBAB. Dessförinnan kunde man låna upp till 70 eller 80 procent, beroende på om det var en villa eller om det var en bostadsrätt. Därefter bestämde man från det statliga hållet, med en mycket aktivistisk hållning, att detta skulle bort. Människor skulle låna till kapitalinsatsen. Det var devisen i början av 2000-talet. Vi kan fundera på vad det betyder. Men det var en aggressiv kampanj från ett under den tiden socialdemokratiskt lett Sverige via SBAB om att skuldsättningen skulle upp till 100 procent eller till och med över 100 procent när det var fråga om köp av bostäder. Detta ledde givetvis till en mycket explosiv utveckling av hushållens skuldsättning. Det var ett mycket oansvarigt drag av ett statligt bolag som nu har försatt Sverige i en mycket svår situation.

Det som vi diskuterar här i dag, om ytterligare verktyg i makrotillsynen, bör vi gemensamt vara medvetna om är en lindring av men inte en bot mot de problem som vi har.

Fru talman! I dag väljer vi att ordinera oss själva lite mer Magnecyl, när det kanske egentligen är en ordentlig läkarundersökning, friskvård eller kanske till och med riktig medicin som landet behöver för att komma till rätta med de grundläggande problemen. Det betyder inte att Magnecylen inte behövs.

Fru talman! Det är emellertid oroande att det inom de grundläggande problemområdena, och då främst bostadsmarknaden, inte sker några förbättringar. För den långsiktiga ekonomiska utvecklingen, för stabiliteten i det finansiella systemet och för att motverka de finansiella obalanserna,

det vill säga två av tre av Finansinspektionens uppdrag, vore det bättre med en strukturreformsinriktad politik som löser de grundläggande problemen i stället för att enkom mildra symtomen.

Fru talman! Det är också förstäligt att dessa förslag om att skjuta över ansvar eller åtminstone uppgifter till en myndighet kommer från regeringen. Vi har inte en stark historia i Sverige, och särskilt inte hos Socialdemokraterna, av att klara av att hantera detta inom ramen för det politiska systemet. Det är därför som denna typ av uppgifter flyttas över till myndigheter. Om detta har det funnits en insikt hos alliansregeringen, som startade detta och göra Finansinspektionen mer potent. Det är i dessa tider än mer angeläget när vi ser hur den andra delen av den ekonomiska politiken, finanspolitiken, helt underkänns av alla expertmyndigheter – Finanspolitiska rådet, Riksrevisionen, Konjunkturinstitutet och så vidare – vilka entydigt säger att finanspolitiken strider mot det finanspolitiska ramverket. Därmed är det nödvändigt att väga upp det andra benet kring finansiell stabilitet.

Fru talman! Det är dock viktigt att vi också ser och uppmärksammar att det finns en medvetenhet om de avigsidor som kan finnas kring detta – negativ påverkan på tillväxt och negativ påverkan på arbetslöshet. En stor mängd regleringar kan också leda till att det byggs upp obalanser i ekonomin som vi på förhand inte känner till. Ofta är det precis så det går till. En välvillig och välmenande politik som försöker lösa problem som vi har i dag lyckas på ett sätt som man inte kan förutse skapa problem som uppstår i morgon. Därmed finns det anledning att både vara ödmjuk när man vidtar nödvändiga åtgärder av den typ som vi nu föreslår och givetvis vara lite framsynt och vara noggrann med att inte nöja sig med de smärtstillande tablettorna utan ta tag i det grundläggande problemet. Här efterlyser vi givetvis fler och riktiga åtgärder av regeringen.

Fru talman! Avslutningsvis: En liten och öppen ekonomi som den svenska, med en stor valuta utan några internationella valutasamarbeten som på olika sätt kan garantera vår stabilitet i olika kristider, även om det självklart också finns fördelar med att stå utanför, måste givetvis värna stabilitet och robusthet i det svenska systemet.

I dag ger vi ökade möjligheter för den berörda myndigheten att med regeringens godkännande göra detta. Det är nödvändigt i den situation som har uppkommit, men man måste också ställa sig frågan om det är det mest önskvärda. Vi känner till avigsidorna med en mycket reglerad kreditmarknad, något som vi tidigare har provat i Sverige. Det har också ett pris.

Det är därför en önskan från oss moderater att sittande regering i stället för att bara vända sig till pillerburken också tar tag i friskvården av det ekonomiska systemet, där bostadsmarknaden är ett grundläggande problem och driver hushållens skuldsättning. Det finns också skäl för Socialdemokraterna att självkritiskt reflektera kring hur detta system uppkom och hur det eldades på av en statlig bank samt att ta tag i skattesystem och bostadsmarknadsregleringar så att det finansiella systemet i sig självt blir mer robust och motståndskraftigt.

Men i väntan på detta är det självklart att vi i Moderaterna på tyngsta möjliga sätt stöder en inriktning som gör Sverige mer robust och motståndskraftigt genom att den berörda myndigheten är potent att utföra de åtgärder som krävs.

(Applåder)

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Ytterligare verktyg
för makrotillsyn*

Anf. 69 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Fru talman! Tack, Niklas Wykman, för anförandet! Det var intressant att höra. Jag hörde Niklas Wykman säga flera gånger att detta är ett förslag och ett betänkande som vi är väldigt eniga om. Åtminstone två eller tre gånger sa du det. Men med tanke på vad du sa i övrigt kändes det inte som att det fanns någon trovärdighet i det du underströk.

Jag skulle därför vilja fråga: Är ni egentligen från Moderaternas sida överens med regeringen om innebörden i detta? Ni har ju till exempel väldigt tydligt varit kritiska mot det senaste som regeringen gjorde när den accepterade Finansinspektionens förslag om att förstärka amorteringskravet. Därmed måste man ställa frågan i detta sammanhang. Ni signalerar nu tydligt att ni inte är beredda att stödja det regeringen har gjort, nämligen sagt ja till det förstärkta amorteringskravet. Ämnar ni därmed, om ni får möjlighet, försvaga sammanhållningen kring makrotillsynen genom att riva upp ett amorteringskrav om det kommer till stånd?

Anf. 70 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Ingela Nylund Watz inre känsloliv kan jag nog inte göra så mycket åt. Däremot kan jag råda viss bot på hennes okunskap. Det fanns en överenskommelse som byggde på att Finansinspektionen skulle få möjlighet att ha de verktyg som krävdes. Det ingicks en politisk överenskommelse om att det var regeringen som skulle godkänna dem.

Det är alltså, fru talman och Ingela Nylund Watz, regeringen som ska göra det. Det är en mycket märklig situation när man har gjort en överenskommelse som bygger på att myndigheten ska utforma åtgärder och regeringen ska godkänna dem. Då är det alltså inte till riksdagen man sedan kan vända sig. Så Ingela Nylund Watz fråga saknar helt relevans. Det är inte riksdagen som ska godkänna överenskommelserna; det är regeringen som ska göra det.

Anf. 71 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Fru talman! Niklas Wykman behöver inte vara orolig för mitt inre känsloliv. Däremot tycker jag nog att det finns anledning att fundera över de signaler som Moderaterna i hög grad har bidragit med. Det handlar om att öppet kritiskt säga: Vi stöder inte förslaget från Finansinspektionen; vi tycker att det är dåligt och att tajmningen är dålig. Jag vet inte alla ord som har använts.

Det är ju precis som Niklas Wykman själv säger: Vi har en överenskommelse om att ge Finansinspektionen detta verktyg. Vi har kommit överens om att regeringen ska ta ställning till detta och säga ja eller nej. Eftersom Moderaterna och åtminstone dess partiledning i hög grad är bärare av denna överenskommelse är det viktigt inte minst för denna kammarare att få klarhet i hur Moderaterna tänker agera framöver. Om det finns minsta tvivel om att det råder enighet om de verktyg vi ger till Finansinspektionen finns ju en risk att vi raserar förtroendet för stabiliteten genom vårt eget agerande.

Därför tycker jag faktiskt att det är relevant att ställa frågan: Hur tänker Moderaterna göra, givet att det blir ett regeringsskifte och man får möjlighet att påverka detta? Kommer Moderaterna i så fall att driva på politiken så att man avvecklar det förstärkta amorteringskravet?

Anf. 72 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Först och främst får man konstatera två saker. Den första är att det är socialdemokratien som alltid har misslyckats med den finansiella stabiliteten i Sverige. Det går bra att läsa sig till den kunskapen.

En annan sak som Ingela Nylund Watz kan notera apropå osäkerhet är att vi har en finansmarknadsminister, en bostadsminister och en finansminister som i medierna inför detta beslut har varit i öppen konflikt med varandra och hävdat olika saker. Så jag tror att Ingela Nylund Watz skulle göra klokt i att vara lite ödmjuk i sin beskrivning.

Men, fru talman, jag blir ändå oroad, för har man gjort en överenskommelse där det är tydligt att det är regeringen som ska bemyndiga myndighetens beslut kan Ingela Nylund Watz inte sedan komma till riksdagen och säga att det är där beslutet ska fattas. Det finns ju en anledning till att vi från början placerade beslutet hos regeringen.

Om Ingela Nylund Watz på allvar tycker att det ska vara förankrat i riksdagen måste hon snarast ta kontakt med sin regering och säga att detta ska omförhandlas och att beslutet ska flyttas till riksdagen. Det Ingela Nylund Watz nu gör är att bryta mot den överenskommelse vi har, nämligen att det är regeringen som ska fatta beslutet.

I en så här allvarlig fråga är det ytterligt oansvarigt att kringgå den överenskommelse vi har, där regeringen ska fatta beslut. Vill Ingela Nylund Watz att det beslutet ska fattas i Sveriges riksdag rivs alltså överenskommelsen upp. Det finns väl anledning för statsrådet som närvarar här att sedan kommentera den utflykt från överenskommelsen som Ingela Nylund Watz nyss gjorde.

Anf. 73 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag en fråga som låter väldigt svår; inte minst när man hör Niklas Wykman låter detta jättekomplicerat. Det låter också som att det inte har med människors ekonomi att göra, men egentligen är det precis tvärtom. Makroekonomi är, väldigt förenklat, alla svenskars ekonomi samlad på en nationell nivå. Sedan finanskrisen har debatten och diskussionen kring makrotillsyn ökat kraftigt, och det är i grunden mycket bra.

Marknaden har nämligen inget intresse av att ta ansvar – den har intresse av att tjäna pengar. Det är därför man ska dra öronen åt sig i dessa frågor när storbankerna, mäklarna eller Bankföreningen säger att nya regleringar är dåligt. Dåligt för vem? För bankerna, för staten eller för den enskilda?

Frågan är om det finns någon reglering som bankerna i grunden har varit för, eller om det bara handlar om olika grader av motstånd. Storbankerna har nu visat en väldigt god lönsamhet på historiskt höga nivåer, och man har också ökat sina marginaler just på bolån, vilket gör att den ökade skuldsättningen hos hushållen har varit en god affär för storbankerna.

Genom att Finansinspektionen får detta uppdrag ökar makrotillsynen. Samtidigt innebär modellen en rimlig balans mellan effektivitet och demokrati. Behöver man genomföra åtgärder snabbt, till exempel i samband med en kris, får nu Finansinspektionen mandat att snabbt komma med åtgärdsförslag.

Samtidigt har regeringen makten att besluta, vilket gör att demokratin säkerställs. Ansvaret kan fortfarande utkrävas av en regering, oavsett om

den är socialdemokratiskt eller borgerligt ledd. Regeringen måste därför hela tiden göra en helhetsbedömning när nya åtgärder införs.

Den makrorisk som nu är mest aktuell för Finansinspektionen att övervaka är den ökade skuldsättningen hos hushållen i Sverige. I Sverige har vi en låg statsksuld. I stället ligger en stor del av skulderna hos hushållen, främst i form av lån för att äga en bostad.

Utvecklingen har gått fort. För hela hushållssektorn är skuldsättningen i dag 180 procent av disponibel inkomst. Men hushållen med bolån hade en genomsnittlig skuldkvot på 338 procent i september 2017, vilket är en ökning med 47 procentenheter jämfört med 2010, enligt Riksbanken.

Samma data visar också att 640 000 hushåll har en skuldkvot som överstiger 400 procent, medan 260 000 hushåll har en skuldkvot som överstiger 600 procent. Det är hushållen med högst skuldsättning som utgör den största risken vid en kris eller störning i ekonomin eftersom de dels kan förlora stora belopp, dels kan komma att strama åt sin ekonomi så kraftigt och så snabbt att det får påverkan på deras konsumtion, vilket därigenom påverkar samhällsekonomin.

Det är därför man lugnt kan säga att ett samhälle utan kraftigt belånade hushåll är ett bättre fungerande samhälle.

I debatten har det funnits flera förslag på vad man ska göra. Det som skulle ha störst effekt vore att minska incitamentet för skuldsättning på hela stocken av låntagare, till exempel genom nedtrappning av ränteavdrag. Vänsterpartiet var tidigt ute och krävde en sådan nedtrappning, och i dag anser sex av åtta partier att det vore en bra åtgärd.

Beklagligt nog finns det en axel i svensk politik mellan socialdemokrater och moderater som vägrar att göra något åt problemet, särskilt när de tror att det kan skada deras opinionssiffror. Det kan visa sig bli en dyr läxa i framtiden.

I stället har man bollat upp olika förslag som gäller nya låntagare. Detta ger betydligt mindre effekt på hushållens skuldsättning, och eventuella åtgärder får större effekt på unga hushåll som är på väg in på bostadsmarknaden eller ofta byter boende i takt med att man bildar familj.

Tidigare har bolånetaket, alltså ett hushålls egeninsats, höjts från 10 procent till 15 procent. Ett amorteringskrav har införts i syfte att få alla hushåll att amortera på sin skuld och inte bara betala sina räntekostnader.

Det aktuella förslaget, som regeringen redan har tagit ställning till, är ytterligare ett amorteringskrav för de högst belånade hushållen – de som tar ett lån över fyra och en halv gånger sin inkomst. Förslaget siktar in sig på de 15 procent av hushållen som är mest belånade och tvingar dem till en högre amorteringstakt. Därigenom minskar deras incitament att låna mycket.

Vänsterpartiet har landat i slutsatsen att det är en bra åtgärd. Detta är hushåll som riskerar att skapa obalans i ekonomin, och därför är det rimligt att sätta in makroåtgärder mot deras höga belåningsgrad.

Samtidigt pekar Finansinspektionens analyser på att detta är välmående hushåll med relativt goda inkomster. Inte särskilt många är väldigt unga. Det gör att denna åtgärd snarare lär ha en avkylande effekt på den tidigare osunda bostadsmarknaden.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 74 MATS PERSSON (L):

Fru talman! De senaste tio åren har präglats av finanskrisen och konsekvenserna av den. Detta visar, tycker jag, på ett påtagligt sätt vikten av att bygga ett finansiellt system som är robust och innehåller regler som gör att man kan hantera att det börjar blåsa på de finansiella marknaderna.

Det förslag som nu ligger på riksdagens bord är ett förslag som regeringen har förhandlat fram tillsammans med oppositionen. Jag är glad att vi över blockgränserna har kunnat hitta en samsyn kring hur det här ska se ut. Det är ett arbete som inleddes under alliansregeringen, och det har tagit väldigt lång tid, men nu har den rödgröna regeringen till slut kommit med ett förslag till riksdagens bord.

Fru talman! I det som vi är överens om över partigränserna är det väldigt tydligt att vi ger Finansinspektionen ett brett och tydligt mandat, men till syvende och sist är det ändå det politiska systemet som tar ansvar för den finansiella stabiliteten. Tydligast blir detta i att regeringen ska godkänna flera av de förslag som Finansinspektionen eventuellt lägger fram för regeringen.

Varför? För det första därför att det är viktigt att svenska folket, de som påverkas av den här typen av beslut, kan göra ett politiskt ansvarsutkrävande av regeringen. Det är viktigt att man kan kräva politiker på ansvar för de beslut som faktiskt tas.

För det andra därför att det är viktigt att någon har ett helhetsperspektiv. Det finns ju alltid en risk när man i sin iver att hantera exempelvis hushållens skuldsättning går fram med åtgärder som får en rad andra konsekvenser och effekter i samhället. Den helhetsbedömningen behöver någon göra, och det är rimligen inte Finansinspektionen utan det politiska systemet och regeringen.

Fru talman! Vi ser nu, och har sett under alltför lång tid, hur hushållens skuldsättning blivit ett allt större problem i det svenska samhället och riskerar att bli ett större problem i framtiden för den svenska ekonomin. Den senaste mandatperioden har präglats av en påtaglig passivitet och en ovilja att ta itu med bostadsmarknaden liksom en väldig ovilja och oförmåga till politiskt mod att göra någonting åt hushållens skuldsättning.

Detta gör att vi de senaste åren har sett hur skulderna har ökat väldigt mycket, vilket står i skarp kontrast till det jag tycker borde präglade debatten, nämligen hur människor kan stimuleras att spara. Regeringen har nu på riksdagens bord lagt fram ett förslag om att höja skatten på sparande – i ett läge där hushållen har väldigt mycket skulder. Vem förstår logiken? Ingen!

I ett läge där denna passivitet har varit så tydlig väljer Finansinspektionen att gå fram med ett förslag om att förstärka amorteringskravet. Finansinspektionen säger väldigt tydligt att det här förslaget inte alls är det man egentligen vill göra, utan man lägger fram detta förslag eftersom regeringen har dragit benen efter sig och inte gjort någonting under väldigt många år. Man säger också att man lägger fram förslaget eftersom det finns en brist på andra åtgärder.

I det läget hade jag hoppats och förväntat mig att den rödgröna regeringen skulle göra det som står i det vi diskuterar i kammaren i dag, nämligen göra en helhetsbedömning av vad det innebär om man skruvar åt amorteringskravet ytterligare. Vad innebär det för unga människor? Vad innebär det för den 28-åriga civilingenjören från Linköping som får drömjobbet i Stockholm och vill flytta dit, till en bostadsmarknad som präglas av

köer och som innebär att 28-åringar i väldigt många fall måste betala dyra tusenlappar för att bo i andra hand? Till dessa människor säger nu regeringen: Vi vill göra det ännu svårare att ta drömjobbet och flytta till en större stad!

Det var inte meningen med den lagstiftning som ligger på vårt bord och det regelverk som vi har tagit i hand på att regeringen så flagrant skulle bortse från att ta detta helhetsansvar.

Det blir också väldigt tydligt, fru talman, när man ställer frågan till regeringen vilka egna bedömningar, analyser och utredningar regeringen har gjort för att anlägga ett helhetsperspektiv. Svaret är då noll – nada.

Detta är inte att ta politiskt ansvar. Det är inte att ta ansvar för svensk bostadsmarknad. Det är inte att ta ansvar för de unga människor som vill komma in på bostadsmarknaden. Det är att göra bostadsmarknaden krångligare. Det är att försvåra ännu mer för unga människor att komma in på bostadsmarknaden.

Fru talman! Detta sker i ett läge där vi ser prisnedgångar på den svenska bostadsmarknaden. I Stockholm och Göteborg finns en påtaglig risk för att det förstärkta amorteringskravet driver och fördjupar prisnedgången ytterligare. Den osäkerheten är det sista det svenska folket behöver. Den osäkerheten är det sista unga människor som har en bostad eller unga människor som vill flytta till en ny bostad behöver.

Det människor behöver nu är trygghet. Det människor behöver nu är stabilitet. Det människor behöver nu är en regering som tar ansvar för den förda politiken och inte duckar och lämnar det till en statlig myndighet.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till propositionen.

Anf. 75 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till propositionen.

Sveriges ekonomi är stark. Vi rider på en våg av hög global tillväxt, exceptionellt låga räntor, hög befolkningstillväxt och goda reformer historiskt som gynnar Sverige även nu.

Men det finns också en del problem. Tillväxten per capita är lägre. Arbetsmarknaden har stora strukturella problem som håller framför allt nyanlända och en del unga med låg utbildning ute. På bostadsmarknaden har vi tillgångspriser, hög skuldsättning i hushållssektorn och stora problem vad gäller rörlighet och sådant.

I kölvattnet av det senare har belåningen ökat kraftigt, vilket utgör en sårbarhet för ekonomin. Tidigare kriser har lärt oss behovet av att stärka det finansiella skelettet när ekonomin blir större. Därför är det bra att vi brett kan komma överens om en kost som har potential att motverka skörheterna.

Propositionen om makrotillsyn tydliggör ramverket för den finansiella stabiliteten och vem som bär ansvar för att möta obalanser i ekonomin.

För oss kristdemokrater har det varit viktigt i denna process och när vi har fört samtal med regeringen att det ska finnas en demokratisk förankring av den typ av förslag som myndigheterna har att lägga fram utifrån propositionen och att det är regeringen som slutgiltigt ska ta ansvar för förslagen. Det är inte en myndighet utan regeringen som kan göra en helhetsbedömning av hur dessa förslag ”lirar” med övrig utveckling och politik.

Den här propositionen är särskilt viktig eftersom den potentiellt påverkar miljontals hushåll. I samtalen med regeringen har vi varit angelägna om att lyfta fram att myndigheten inte bara ska titta på makronivån när de gör sina förslag utan också på hur det påverkar den enskildes ekonomi och förutsättningarna för bostadsköp och att behovet och resultatet av reformer ska utvärderas löpande. Det är bra att dessa perspektiv finns med i detta förslag.

Det är ytterligare ett skäl till att det är bra att regeringen bär ansvaret och får ta ställning till de förslag som kommer från Finansinspektionen.

Har man då gjort detta i det aktuella fallet med skärpt amorteringskrav, eller skuldkvotsbroms? Här finns det skäl att både demokratiskt utvärdera regeringens beslut och konstatera att man har fattat fel beslut i denna fråga.

Enligt mitt sätt att se det har regeringen även gjort en bristfällig egen analys. Efter att först ha tagit del av Finansinspektionens förslag och sedan regeringens ställningstagande och ja till förslaget är det uppenbart för mig att det handlar om en och samma analys. Den har inte breddats eller fördjupats av regeringen, utan man har valt att helt och hållet gå på inspektionens analys.

Det kan man givetvis göra, men det hade varit välgörande att få mer av en egen analys av regeringen av hur detta påverkar förutsättningarna, inte minst för rörligheten på bostadsmarknaden och för unga hushåll som redan i dag har svårt att komma in på bostadsmarknaden. Hur påverkar det bolånemarknaden och prisutvecklingen i bostadssektorn, som just nu befinner sig i ett skört läge?

Vi tycker att det inte heller har gjorts tillräckliga utvärderingar av hur det förra amorteringskravet har förändrat marknadens spelregler. Vi ser nu en mycket kraftig tillväxt av blacolån, det vill säga konsumtionslån utan säkerhet. Enligt Riksbanken har de ökat från 3 procent till 8 procent. Riksbanken säger uttryckligen att det är en konsekvens av amorteringskravet. Hushållen tar fler osäkra lån för att kringgå amorteringskravet.

Eftersom logiken givetvis är lik för det förstärkta amorteringskravet kommer vi sannolikt att se tillväxten av denna typ av lån tillta ytterligare.

Vi ser också stora risker för att detta kan komma att påverka rörligheten. Finansinspektionen tillstår att rörligheten kommer att påverkas av detta förslag om skärpt amorteringskrav. Vi menar att regeringen borde ha tagit större hänsyn till denna typ av problem. Det kan vi ju förvänta oss att regeringen gör när man gör den helhetsbedömning som man ska göra när man har att ta ställning till ett förslag.

För en äldre person med relativt låg pension kan det bli väsentligt dyrare att bo varje månad, och man kan drabbas av ett mycket högre amorteringskrav bara för att man flyttar. Detta kommer inte att gynna rörligheten på svensk bostadsmarknad. Det leder också, precis som Mats Persson pekade på, till att det blir svårare för unga hushåll med lite lägre men stabila inkomster att kunna ta sig in på ägd bostadsmarknad.

Vi ska vara varsamma så att vi inte skapar en situation där personer med något lägre men stabila inkomster inte kan komma in på ägd bostadsmarknad utan blir hänvisade till dyra hyresrätter. Risken är att vi skapar en fattigdomsfälla där man finns i ett boende som inte är anpassat för att man ska bo där under lång tid och själv kunna sköta om sitt boende. Man finns i ett helserviceboende trots att man egentligen skulle vilja äga sin egen bostad.

Vi behöver vidta en lång rad åtgärder vad gäller detta. Vi behöver få ett bosparande för unga personer på plats, och vi behöver se till att det finns startlån för att kunna överbrygga en del av dessa problem. Samtidigt behöver vi i detta läge inte den typ av skärpta amorteringskrav som regeringen förordar.

Jag konstaterar också att regeringen har haft lite svårt att samla sig kring detta beslut. I statsrådet Bolunds parti har det torgförts olika uppfattning i detta. Dessa olika uppfattningar fanns inte representerade i analysen, vilket hade varit intressant.

Regeringen lyckades samla sig kring en hållning i detta förslag. Det vore bra om regeringen också samlade sig kring en hållning vad gäller ränteavdragen. Statsrådet Bolund förespråkar att vi trappar ned ränteavdragen, men regeringspartnern Socialdemokraterna har inget sådant förslag. Jag tror att det är olyckligt att en sådan diskrepans finns mellan regeringspartier under så lång tid. Det skapar en osäkerhet.

Jag tror för egen del att om man läser mellan raderna vill Finansinspektionen inte ha ett skärpt amorteringskrav utan ett nedtrappat ränteavdrag. Men nu föreslår de det som de kan föreslå, nämligen detta amorteringskrav.

Låt oss sätta oss ned och försöka komma till en bred överenskommelse där vi växlar nedtrappat ränteavdrag mot sänkta inkomstskatter och samtidigt vidtar åtgärder för att unga hushåll utan stora kapitaltillgångar men med stabila inkomster ska kunna komma in på ägd bostadsmarknad.

Det vore en väsentligt bättre väg att gå än att gå fram med det skärpta amorteringskrav som nu kommer att blir verklighet – och som regeringen givetvis är i sin fulla rätt att besluta om eftersom det är i linje med den proposition som föreligger.

Anf. 76 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag vill tacka övriga debattörer. Det är bra att det finns en bred samsyn i Sveriges riksdag för detta förslag. Det borgar för en stabilitet framåt, och det borgar för att det kommer att finnas en kapacitet att hantera finansiella risker i det svenska systemet.

Det är ett viktigt beslut som riksdagen om en stund kommer att fatta. Vi åtgärdar nu brister som har funnits i systemet för att hantera finansiell stabilitet och ger ett tydligt lagutrymme för den ansvariga myndigheten, Finansinspektionen, att kunna ta fram förslag till åtgärder, utreda dem, remittera dem för att få in synpunkter och sedan lägga dem på regeringens bord.

Det är tydligt att en framgångsrik makrotillsyn handlar om att vidta åtgärder i goda tider som minskar risken för finansiell och makroekonomisk instabilitet i framtiden. Man kan se det som en form av försäkring, och som alla försäkringstagare vet måste man betala en försäkringspremie.

Erfarenheten visar dock att det ofta finns ett motstånd inom det politiska systemet mot att fatta ett beslut som innebär en liten kostnad i dag i utbyte mot en minskad risk för ett mycket dåligt utfall i framtiden.

En sådan ovilja att i dag ta ansvar för morgondagen är ett problem. Men det är ett problem som kan minskas genom att man har ett bra ramverk för beslutsfattande och ansvarsutkrävande. Det är därför mycket värdefullt att vi har en bred politisk samstämmighet som ger ett tydligt mandat

till Finansinspektionen att agera samtidigt som vi säkerställer att det finns ett demokratiskt ansvarsutkrävande.

Resan dit har tagit några år. I januari 2014 utsågs, som en del av en bred politisk överenskommelse och genom beslut som togs av den förra regeringen, Finansinspektionen till ansvarig myndighet för makrotillsyn. Man kan konstatera i efterhand att den lagstiftning som då lades fram inte riktigt höll måttet. Det lagutrymme som vi i oppositionen förutsatte skulle finnas där har under den efterföljande processen visat sig inte finnas, och det kan man beklaga.

Om det hade funnits ett tydligt lagutrymme genom det beslut som den förra regeringen lade fram hade den nuvarande regeringen kunnat ägna sin kraft åt många andra åtgärder. Nu har vi varit tvungna att se till att det finns ett tydligt lagutrymme för Finansinspektionen, och jag är glad att vi nu kan lägga fram ett sådant förslag.

Diskussionen om lagutrymmet för Finansinspektionen och det mandat som de har att arbeta efter uppstod framför allt våren 2015, då Finansinspektionen skulle meddela föreskrifter om amorteringskrav. Eftersom diskussionen kom upp och det fanns en tveksamhet togs det fram en lagstiftning som trädde i kraft den 1 maj 2016, för att göra det tydligt och klart att man skulle ha möjlighet att gå fram med förslaget. Även då var det en bred politisk överenskommelse som låg bakom, vilket jag värdesätter.

Därefter har Finansinspektionen gått vidare och meddelat föreskrifter om amorteringskrav, som trädde i kraft den 1 juni 2016. Vid sidan av amorteringskravet har Finansinspektionen inte haft mandat att använda vissa ytterligare makrotillsynsverktyg. Därför har många bedömare, bland andra Finansinspektionen, Internationella valutafonden och EU-kommissionen, betonat att mer behöver göras. Det behöver tydliggöras vilka verktyg som ska kunna användas.

I samband med den senaste utvärderingen av Riksbankens penningpolitik gjorde riksdagen bedömningen att befogenheter, verktyg och processer kring makrotillsynsbeslutet behöver förtydligas.

När det gäller propositionen är ytterligare verktyg för makrotillsyn, som regeringen tillsammans med de borgerliga partierna och med stöd av Vänsterpartiet har tagit fram, en lösning på detta och stärker ytterligare Finansinspektionens förmåga att agera preventivt.

Förslaget innebär att Finansinspektionens möjlighet att besluta om åtgärder som motverkar obalanser inom kreditgivningen nu förstärks. Åtgärderna bör ha fokus på nya krediter och inte påverka befintliga lån. Det är i samtliga fall fråga om förebyggande åtgärder, det vill säga åtgärder som över tid minskar riskerna för finansiella obalanser i det svenska ekonomiska systemet.

Att Finansinspektionen i det ramverk som vi nu diskuterar först behöver få regeringens medgivande är viktigt för att det ska finnas en möjlighet till demokratiskt ansvarsutkrävande. Makrotillsynsåtgärder kan nämligen vara ingripande i både hushållens och samhällets generella ekonomi. Ansvarsutkrävandet ger också möjlighet till ett effektivt samspel mellan makrotillsynen och finanspolitiken.

Under debattens gång har det kommit antydningar till kritik mot regeringens politik. Det är viktigt att i detta sammanhang påminna om den utveckling som har lett fram till en del av de problem som vi ser på bostadsmarknaden, till exempel kraftigt stigande bostadspriser.

Det går inte att glömma historiken. Den förra regeringen fattade många beslut som eldade på bostadsmarknaden aktivt och också ledde till ökad skuldsättning, enligt våra expertmyndigheters bedömningar. Därför är det bra att vi nu går till handling och ger ett tydligt mandat. Förslaget innebär att processen för att genomföra nya krav nu blir tydligare och kommer att gå snabbare. Ibland kan det finnas behov av att fatta snabba beslut i politiken för att hantera risker och finansiella obalanser som uppstår.

Detta betyder inte att ytterligare åtgärder kommer att vidtas i närtid, särskilt med tanke på att det skärpta amorteringskravet snart träder i kraft, men det är viktigt att det finns beredskap om behov skulle uppstå.

Det är också viktigt att notera att detta självfallet inte är den enda åtgärd som regeringen vidtar. Det är inte den enda politik som finns för att hantera risker i ekonomin, utan vi har en ganska bred repertoar.

Med tanke på den diskussion som har varit här i kammaren är det kanske viktigt att poängtera att det i år enligt prognoserna kommer att byggas 76 000 nya bostäder på den svenska bostadsmarknaden och att detta är nivåer som vi inte har sett på decennier och som verkligen inte syntes under den förra regeringens tid vid makten. Detta är något som jag är glad för, och det är också något som över tid kommer att leda till en bättre balans på bostadsmarknaden mellan tillgång och efterfrågan.

Eftersom det i debatten har kommit upp en diskussion kring de enskilda verktyg som Finansinspektionen har föreslagit och som regeringen har gett sitt medgivande till tycker jag att det kan vara värt att nämna några ord om dem också.

Vi kan konstatera att hushållens skuldsättning under det senaste årtiondet har ökat snabbt och att det är den allvarligaste risken för den svenska ekonomin. Detta säger en samstämmig kår av både svenska och internationella bedömare.

Ökningen hänger självfallet nära ihop med utvecklingen på bostadsmarknaden generellt. Där har bostadsrättspriserna i Sverige tredubblats sedan 2005, alltså under drygt en tioårsperiod. Villapriserna har under samma period mer än fördubblats. Priserna för bostadsrätter har därmed under det senaste decenniet stigit med ungefär 10 procent per år.

Vi vet väl genom internationell erfarenhet att högt skuldsatta hushåll är särskilt utsatta och känsliga för makroekonomiska störningar, till exempel bostadsprisfall eller ökad arbetslöshet. Hushållen kan då komma i en situation där de mycket snabbt behöver minska sin konsumtion kraftigt för att kunna betala tillbaka räntor och amorteringar på sina lån.

Det är också väl känt från internationella erfarenheter att detta både kan fördjupa och förlänga en konjunkturedgång och i värsta fall skapa en långsiktig lågkonjunktur.

Det är värt att notera att ungefär 70 procent av hushållen på den svenska marknaden har rörliga lån, vilket gör att hushållen är känsliga för ränteökningar framöver.

Erfarenheterna visar att ekonomiska kriser som är kopplade till en hög eller en snabbt ökande skuldsättning tenderar att bli både långa och djupa. Därför är det viktigt att komma med konkreta, handfasta åtgärder för att hantera dessa risker.

Finansinspektionen, Riksgälden och Riksbanken har alla lyft fram hushållens ökande skuldsättning som ett hot som behöver hanteras. Internationella organ som Internationella valutafonden och OECD har upprepade gånger kommit till samma slutsats.

Det skärpta amorteringskravet innebär att vissa nya bolånetagare som har höga bolån i förhållande till sin inkomst kommer att behöva amortera mer än vad de annars skulle ha gjort. De ökade amorteringarna minskar hushållens skulder och räntekostnader över tid och stärker därmed deras motståndskraft mot ekonomiska störningar.

Vi kan konstatera att som ett resultat av den höga prisökningstakten och ett ökat utbud på bostadsmarknaden har prisökningen i någon mån mattats av. Det är svårt att dra några långsiktiga slutsatser av den utveckling vi har sett, utan vi får följa marknadsutvecklingen framåt.

Ett skäl till att det blir en avmattning är att utbudet har ökat mycket under denna regering. Det var mycket höga nivåer 2017, vilket delvis var en effekt av regeringens aktiva politik där över 10 000 nya lägenheter med rimliga hyror har fått investeringsstöd.

Även om prisutvecklingen har dämpats något är det viktigt att poängtera att det skärpta amorteringskravet är en strukturell åtgärd som genomförs i en tid då svensk ekonomi är stark. Tillväxten i den svenska ekonomin är god. Den offentliga skuldsättningen är mycket låg, vilket vi har kunnat konstatera tidigare – den lägsta sedan 70-talet. Arbetsmarknaden går mycket bra: Drygt 200 000 fler människor går till jobbet i dag än när regeringen tillträdde. Det är klart att detta driver på efterfrågan, inte minst på bostadsmarknaden.

Det är också viktigt att komma ihåg att det förslag som vi nu diskuterar och som kritiserar är en väsentligt mindre åtgärd än det redan införda amorteringskravet. Detta krav, som det fanns en bred samsyn kring, omfattade en majoritet av de nya bolånen. Det skärpta amorteringskravet berör 15 procent av nya bolånetagare. Att i det läget blåsa upp detta till att vara en risk för svensk ekonomi tycker jag inte att de borgerliga partierna har något underlag för.

En mer hållbar prisutveckling på bostadsmarknaden är gynnsam för hushållen, särskilt för unga människor som ska köpa sin första bostad och därmed spara ihop till en kontantinsats.

Avslutningsvis vill jag ännu en gång betona att det förstärkta amorteringskravet och makrotillsynen måste ses som en försäkring som kommer att vara till nytta vid nästa finansiella instabilitet. En sådan försäkring är inte gratis.

Vi kan konstatera att även detta förslag har effekter kortsiktigt, men dessa är ytterst begränsade. Att åtgärda problemen nu och fatta långsiktiga beslut i god ekonomisk tid är väsentligt billigare än att blunda, hålla tummarna och avvakta och se vad en lång och utdragen ekonomisk kris skulle kunna kosta i framtiden.

Det är ansvarsfullt att vidta åtgärder som minskar riskerna i svensk ekonomi.

(Applåder)

Anf. 77 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! När förslaget om ett förstärkt amorteringskrav presenterades gick en lång rad bedömare ut i debatten och förde fram kritik av tre slag.

För det första är det ett krångligt förslag, som det är svårt för konsumenten att förstå sig på.

För det andra är det trögrörligt. Åtminstone bidrar det till att bostadsmarknaden blir trögrörlig eftersom det gäller nya lån och inte gamla. Detta gör att en person som köpte villa på 60-, 70- eller 80-talet har ännu mindre anledning att sälja den och flytta till en lite mindre lägenhet.

För det tredje är det ett orättvist förslag, eftersom det på ett tydligt sätt har en generationsaspekt i sig. Den problematik vi har på svensk bostadsmarknad med ökad skuldsättning vill regeringen nu skicka notan för till nästan enbart den unga generationen.

Så här lät kritiken, och jag tycker att det ligger väldigt mycket i den. Det tycker även bostadsminister Peter Eriksson. Han har varit väldigt tydlig med att detta försämrar bostadsmarknaden, ökar osäkerheter, gör att det blir inlåsnings effekter och gör att rörligheten blir mindre. Han har lyft ett varningens finger i debatten. Det här är för övrigt väldigt likt det som vi i oppositionen har tagit upp.

Jag förstår Peter Eriksson, för han är ansvarig för bostadsmarknaden och vill ju att den ska fungera så bra som möjligt. Det är klart att han lyssnar väldigt mycket på den kritik som har förts fram.

Vad är det du ser, Per Bolund, som inte Peter Eriksson ser? Varför viftar du bort hans varningsfinger på ett så tydligt sätt genom att rösta för förslaget? Varför tar du inte den kritik på allvar som han och många andra har fört fram?

Anf. 78 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Regeringen fattar kollektiva beslut. Vi har fattat ett beslut som regeringen som helhet står bakom. Det inkluderar även bostadsministern. Det finns alltså en bred samsyn i regeringen om att vi måste fatta beslut om åtgärder nu som långsiktigt minskar riskerna för svensk ekonomi.

Jag tycker inte att det är ansvarsfullt gentemot framtiden att försöka blunda och hoppas på att det ska komma något annat förslag någon gång senare som hanterar dessa risker. Om man särskilt månar om nytillträdande köpare på bostadsmarknaden är det värt att påminna sig vilka effekterna kan bli av en finansiell kris på inte minst bostadsmarknaden.

Det ger en dramatisk effekt på viljan att bygga nytt. Det får stora konsekvenser för hushållens ekonomi och därmed deras kapacitet att kunna köpa något. Att kunna vidta åtgärder som minskar riskerna och ger en stabilitet över tid är något som även är till nytta, inte minst för hushåll med mindre plånböcker.

Jag tycker att den kritik som har kommit ska tas på allvar. Det har också Finansinspektionen gjort i sin analys av den kritik som har kommit fram i remissomgångarna.

Om vi börjar med att det skulle vara krångligt kan man konstatera att bankerna redan i dag tar hänsyn till både bostadens värde och hushållets

inkomst. Bedömningen finns alltså redan på den svenska bostadsmarknaden. Att påstå att kravet skulle utgöra en krångelfaktor är lite svårt att förstå i detta sammanhang.

När det gäller trögrörligheten kan man nu dra erfarenheter från det förra amorteringskravet. Den här kritiken fördes fram även då. Vi kan nu konstatera att det finns ett väldigt starkt utbud på svensk bostadsmarknad. Vi har uppenbarligen inte fått sådana effekter.

Jag delar heller inte bedömningen att det här skulle vara orättvist. Jag tror att många andra åtgärder som har föreslagits skulle ha fått betydligt större effekter. Det här är ett väldigt mildt förslag i sammanhanget, och därför tycker jag att kritiken är något överdriven.

Jag vill själv fråga Mats Persson: Vilket ansvar har ni i oppositionen för ett ramverk som vi har tagit fram gemensamt? Ni säger ju nej till det första förslag som kommer fram inom detta ramverk. Vilken stabilitet ger det här?

Anf. 79 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Vi lever upp till ramverket och menar att politiken till syvende och sist ska ta ansvar. Det är ett sådant ansvar som ni inte tar när ni inte gör en egen analys av vad förslaget skulle innebära.

Ni får fatta det beslut som ni har gjort. Det är väljarnas dom som avgör på valdagen om de tycker att det här var rätt val att göra. Jag tror inte det.

I det läge vi befinner oss nu, då vi behöver vidta åtgärder när det gäller skuldsättning, är det viktigt att dessa åtgärder slår rätt och inte enbart slår mot unga människor eller framtida generationer, som detta förslag just nu gör. Det här är inget som bara jag har hittat på, utan alla är överens om detta. Finansinspektionen säger själv att det här egentligen inte är vad den vill göra utan lägger fram förslaget för att regeringen är passiv.

Jag tycker att man behöver stanna upp en stund och fundera på vad förslaget betyder. Det betyder ju att den som ska flytta till Stockholm eller som bor i Stockholm eller Göteborg och precis går ut skolan och ska skaffa sig en bostad i dag – om man inte har köat sedan barnsben – är tvingad att söka sig till andrahandsmarknaden, köpa ett svart kontrakt eller ändå har en möjlighet att köpa sig en bostad.

Vad ni nu gör är att väldigt tydligt stänga dörren, och det blir tydligare för den som vill flytta till Stockholm och ta sig in på bostadsmarknaden genom att skaffa sig en lägenhet som man vill äga själv. Jag tycker inte att det här är att ta ansvar för framtida generationer. Jag tycker inte att det här gör att arbetsmarknaden fungerar bättre. Och jag tycker inte att det gör att bostadsmarknaden fungerar bättre.

När handelskamrarna i både Stockholm och Göteborg tydligt går ut och säger ”snälla regeringen, gör inte detta, för det försvårar för våra företag” tycker jag att regeringen borde lyssna på och ta in kritiken. Regeringen borde fundera på om man kan göra något annat än att göra så att bostadsmarknaden fungerar sämre.

Anf. 80 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att man som opposition självklart ska ha möjlighet att rösta efter eget huvud. Däremot har man på sitt ansvar att vara en ansvarsfull opposition. Man bör inte måla upp skräckbilder och inte försöka överdriva effekter av politiska beslut som fattas. Och man har

också ett stort ansvar att faktiskt lyssna på dem som vi gemensamt har utsett till experter som ska hantera risker i svensk ekonomi.

Man tar på sig ett stort ansvar när man inte lyssnar på den expertmyndighet – Finansinspektionen – som vi har utsett. Den har byggt upp en kompetens med en analysförmåga som kan analysera risker i svensk ekonomi. Därefter används denna expertis för att utforma förslag som man tycker är väl avpassade och lämpade för att införa. Myndigheten konstaterar också att detta har mycket begränsade effekter på exempelvis rörligheten och rättvisaspekterna mellan olika hushåll.

Jag är ordförande för Finanspolitiska stabilitetsrådet, där alla tre ekonomiska myndigheter – Riksbanken, Riksgäldskontoret och Finansinspektionen – sitter. Våra tre expertmyndigheter ger ett totalt stöd för förslaget, som de menar behöver genomföras.

Att i detta läge abdikera från sitt ansvar och säga att vi ska göra något annat någon annan gång, någon annanstans och i någon annan form är inte att ta hänsyn till de risker som faktiskt samstämmiga debattörer och analytiker säger finns i svensk ekonomi.

Jag delar självklart inte Mats Perssons analys att det här stänger dörarna för bostadsmarknaden. Jag vill hävda att det som stänger dörrar för framför allt hushåll som inte har de största plånböckerna är att ha en fortsatt stigande bostadsprisutveckling med 10 procent per år, vilket gör att hushåll med små ekonomiska marginaler kommer att få enormt svårt i framtiden att komma in på bostadsmarknaden.

Dessutom vet vi att det som skapar de största problemen är om vi hamnar i finansiell instabilitet och finansiell oro. Jag tycker därför att det är ansvarsfullt att vidta åtgärder, inte att i detta läge avvakta.

Anf. 81 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Ministern säger att vi i oppositionen abdikerar och är ansvarslösa för att vi inte säger ja till förslaget. Det är rätt långtgående att påstå att man abdikerar från ansvar.

Vi kristdemokrater har föreslagit att man i stället borde rikta amorteringskraven mot bankernas hela bolånestock, vilket man har prövat i en del andra länder. Vi tycker att det är rimligt att se över systemet med ränteskillnadsersättning, så att vi kan få fler bundna bolån. Sverige sticker ut genom att ha väldigt bankförmånliga regler när det gäller bundna bolån.

Gör något åt detta! Det är en uppmaning som man skulle kunna rikta till regeringen. Se till att få bort mängdrabatten som banker fortfarande erbjuder till sina kunder! De säger: ”Låna mer! Belånar du högre får du lägre ränta.” Detta driver utlåningen mycket kraftigt.

Man skulle kunna säga att vi ska ha ett amorteringskrav. Men om bankernas prissättning hela tiden skriker ut ”låna mer” kommer det inte att slå på det sätt som vi önskar.

Jag skulle vilja ställa ett par frågor till statsrådet Bolund. Han talar om att samstämmiga analyser ger stöd för att säga ja till amorteringskravet. Var inte statsrådet på sin egen pressträff? Det fanns en lång rad frågor som också baserades på analyser av förslaget brister.

Är det klok politik att införa ett krav som enbart är riktat mot dem som flyttar eller köper bostad för första gången? Det är bara de, som alltså står för rörligheten på bostadsmarknaden, som träffas av förslaget. Är det inte

bättre att använda sig av generella verktyg som riktas mot hela bostadsmarknaden, så att man inte får de här problemen med rörligheten på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden? Vi är i behov av att förbättra, inte försämra, dem.

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Ytterligare verktyg
för makrotillsyn*

Anf. 82 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Det finns en viss vits med att luta sig mot den bästa expertis som finns i vårt land när det gäller riskerna på den finansiella marknaden och inom den ekonomiska politiken. Vi har en myndighet, som en bred majoritet i Sveriges riksdag har utpekat som ansvarig för att göra analyser och ta fram förslag. Det har man gjort i det här fallet, och man har utformat det på ett sätt som man tycker fungerar bra.

De väldigt höga tonlägena i debatten om riskerna med förslaget bör sättas i ett internationellt perspektiv. Vi kan titta på många andra länder i Europa. Där har man betydligt hårdare krav när det gäller hushållens skulder i förhållande till deras inkomster. I många länder har man olika former av skuldkvotstak, som sätter ett totalt stopp vid en viss gräns. Det är inte det vi föreslår här. Det här är snarare en skuldkvotsbroms som innebär att man får amortera lite mer om man kommer över en viss skuldsättning. Bostäder verkar fortsätta säljas och köpas även i de länderna. Jag tycker alltså inte att det finns fog för att utmåla det som att det ska få väldigt stor effekt på bostadsmarknaden i ett internationellt perspektiv.

Det har gjorts analyser av att rikta kraven mot bankerna, vilket Kristdemokraterna föreslår. Risken med det är att man missar i effektivitet. Det här amorteringskravet riktas mot just de hushåll som har de högsta skulderna och som tar de största riskerna. Men ett generellt krav mot bankerna riskerar att riktas mot helt andra hushåll eller att få en mycket mer oklar effekt, eftersom det går genom bankerna som gör sin egen bedömning och som kan påverka effekterna av det.

Förslaget om åtgärder för att binda bolånen är något som Finansinspektionen får möjlighet att gå fram med genom det mandat som vi kommer att fatta beslut om och som regeringen sedan kan ställa sig bakom eller inte.

Jag håller inte med om att det skulle få så stor effekt på dem som flyttar, som Jakob Forssmed utmålar. Därmed tycker jag inte att det är ett så stort problem som Jakob Forssmed försöker lyfta fram.

Anf. 83 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag försöker anstränga mig att diskutera förslaget i sak och tycker inte att jag har särskilt högt tonläge. Jag har inte pratat om att regeringen är ansvarslös eller abdikerar från sitt ansvar. Jag har bara sagt att man gör fel med här förslaget. Det är statsrådet Bolund som har använt uttalanden om ansvarslöshet och allt möjligt i pressen. Tonlägesbollen passar jag alltså gärna tillbaka till statsrådet.

Till skillnad från Per Bolund tror jag att det här kommer att få negativ effekt på rörligheten. Det tillstår Finansinspektionen själv. Men Finansinspektionen konstaterar också att man använder de förslag som man har i sin verktygslåda för att komma till rätta med hushållens ökade skuldsättning. Det skiner otroligt tydligt igenom, för alla men möjligen med undantag för statsrådet, att man egentligen hellre vill ha andra åtgärder, nämligen avtrappade ränteavdrag. Det har regeringen svårt att samlas kring.

Nu har man samlat sig kring det här förslaget och säger att det råder bred samsyn, eftersom man har fattat ett gemensamt beslut. Möjligen har Peter Eriksson en annan syn. Han kanske hade några invändningar. Men den stora frågan här handlar om ränteavdragen. Vi behöver samla oss kring en hållning. Regeringen skulle behöva göra det. Det vore välgörande för den här situationen. Det skulle visserligen vara ett mer generellt instrument, vilket statsrådet själv avvisar. Han vill ha riktade insatser mot just dem som flyttar. Men jag tror att det skulle vara lämpligt att pröva att under lång tid trappa ned och växla mot inkomstskatter, så att inte hushållen drabbas som kollektiv, och att se till att genomföra åtgärder så att fler unga kan ta sig in på bostadsmarknaden.

Vad säger statsrådet om en sådan lösning?

Anf. 84 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Det är viktigt att minnas historien, vad vi har genomfört och vilken process vi har haft för att komma fram till de här förslagen. Vi har gemensamt stått bakom att ge Finansinspektionen i uppdrag att vara makrotillsynsmyndighet. Det bereddes under den förra regeringen. Vi har också gett Finansinspektionen verktyg för att gå fram med ett amorteringskrav. Och nu diskuterar vi ytterligare verktyg för att man ska kunna genomföra den makrotillsyn som man har fått i uppdrag att genomföra.

Utöver det har regeringen också bjudit in till breda bostadspolitiska samtal för att diskutera till exempel just de frågor som Jakob Forssmed nu lyfter upp, det vill säga beskattningsfrågor, ränteavdrag och liknande. Det var de borgerliga partierna som lämnade de samtalen. De ville inte gå vidare. De var helt enkelt inte beredda att skaka hand med regeringen och komma fram till en gemensam syn på det här.

Det hade varit bra om vi hade kunnat fortsätta samtalen och komma fram till gemensamma åtgärder. Men det är väl snarare den som lämnar samtalen, som inte vill gå vidare med dem, som har ansvar för att förklara varför man inte var beredd att arbeta vidare mot den typen av gemensamma mål.

Kritik som har kommit upp och som den här debatten andas lite grann är kritiken om tajmning. Vi går fram med ett förslag när det finns en utbalsanering på bostadsmarknaden och när priserna inte stiger på samma sätt som under de tidigare åren. Skulle man göra en förändring av ränteavdragen, som skulle påverka alla bolånetagare, skulle det i en sådan situation få större effekter på bostadsmarknaden än om man vidtar den väldigt försiktiga åtgärd som Finansinspektionen nu föreslår och som regeringen har gett sitt medgivande till. Om man är orolig över tajmningen är ränteavdrag alltså kanske inte det rätta.

Två partier, framför allt det stora oppositionspartiet, är inte beredda att gå vidare med att diskutera förändringar i ränteavdragen. Därmed tycker jag inte att det finns tillräckligt underlag för att genomföra en så pass omfattande reform som det ändå handlar om. Här krävs det stabilitet för de svenska hushållen.

Anf. 85 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det statsrådet Bolund sa i sitt anförande och i en del av det han har sagt i sina replikskiften. Jag känner en ganska stor stolthet över det Vänsterpartiet har gjort tillsammans med

regeringen när det gäller bostadsmarknaden. Som statsrådet var inne på ser vi ökat byggande och ett ökat byggande av hyresrätter, mycket tack vare det investeringsstöd som vi har kommit överens om tillsammans.

Jag har lite svårt att förstå den borgerliga kritiken mot regeringens och till stor Vänsterpartiets bostadspolitik när man kan se de positiva effekterna av det. Jag hoppas att vi kommer att se ett byggande i hela landet. Jag blir lite orolig när jag hör Mats Perssons resonemang om Stockholm och storstäderna. Han gör bostadsmarknaden till en storstadsfråga, när det är en fråga för hela landet. Det ser vi tydligt med den bostadspolitik som förs, eftersom det på många håll byggs för första gången sedan 80- och 90-talen.

Jag vill dock ställa en lite kritisk och skarp fråga till ministern och plocka upp den fråga som Jakob var inne på. Om jag har förstått saken rätt är Miljöpartiet för en nedtrappning av ränteavdraget och för ett införande av ett tak i stället för en brytpunkt av ränteavdraget. Du får gärna tydliggöra vad ni tycker.

Jag undrar vad du som minister gör för att övertyga Socialdemokraterna om att se över ränteavdraget och trappa ned det. Det är tydligt att Jakob räcker ut en hand, tillsammans med sina kollegor i Liberalerna och Centerpartiet, och säger att man skulle kunna göra någonting tillsammans. Vänsterpartiet är absolut med på att trappa ned ränteavdraget.

En annan fråga gäller de unga. Om vi gör det svårare för unga att skaffa bostäder är det problematiskt, oavsett vilken del av landet det handlar om. Jag undrar om finansmarknadsministern avser att se över bolånetaket i syfte att få bättre möjligheter för unga att ta sig in på bostadsmarknaden. Politikern Birgit Friggelbo fick en hustyp uppkallad efter sig. Kanske kan du få ett tak uppkallat efter dig – Bolundtaket?

Anf. 86 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag som är ganska lång behöver ganska högt i tak. Det kanske i så fall skulle vara ett skäl för att göra något åt det.

Låt oss börja med den frågan. Bolånetaket är en åtgärd som har genomförts genom myndigheters försorg, genom de åtgärder som ligger under Finansinspektionens ansvarsområde. Det är Finansinspektionen som har ansvar för att följa utvecklingen. Om man kommer med förslag om förändringar där kommer regeringen såklart att lyssna noga på dem.

Vi har inte hört några sådana förslag på reformer än så länge, men det står myndigheten fritt att komma med den typen av förslag.

Annars tycker vi generellt att det som behövs är åtgärder för att minska hushållens skuldsättning långsiktigt. Där har bolånetaket varit en viktig åtgärd för att inte hushållen ska skuldsätta sig på en alltför hög nivå, vilket medför risker både för ekonomin och, inte minst, för de enskilda hushållen. Man har också svårare att klara av finansiella störningar om man är högt belånad.

När det gäller ränteavdragen stämmer det att Miljöpartiet, det parti som jag företräder, har fattat beslut om att vi över tid vill trappa ned ränteavdragen. Vi tycker att det finns möjligheter att använda de resurser som då frigörs för att genomföra andra reformer, som skulle kunna stärka hushållen.

Vi hade ambitionen att föra breda politiska samtal om dessa frågor. Vi bjöd in oppositionen och även Vänsterpartiet. Tyvärr kan vi konstatera att det inte fanns någon beredskap att komma fram till ett gemensamt beslut om dessa frågor.

Om man ska genomföra ett beslut som får stor effekt på många hushåll tycker jag att det finns fog för att svenska väljare ska kunna förvänta sig att det ska finnas en så pass bred uppslutning bakom förslaget att man kan lita på att det kommer att stå sig över tid. Vi ska alltså inte genomföra reformer nu som kommer att innebära ett förslag som kommer att verka över flera mandatperioder med risken att det, beroende på nästa valresultat, rivs upp och förändras. Det skapar inte de stabila förutsättningar som hushållen behöver.

Men jag återkommer gärna till den typen av samtal när det finns förutsättningar för det framöver.

Anf. 87 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Om jag uppfattar finansmarknadsministern rätt säger han att det är Finansinspektionens ansvar att kolla på eventuella förändringar. Men jag undrar om inte ministern har möjlighet att initiera denna typ av förändringar. Ministern nämnde själv att han är ordförande för Stabilitetsrådet. Jag tänker att han som finansmarknadsminister i den rollen kan lyfta frågan om hur det är med bolånetaket sedan vi införde höjningen av det med 15 procent. Har det försvårat för ungdomar? Vilka analyser har ni som myndigheter gjort för att kolla hur det har gått för unga på bostadsmarknaden? Är det någonting vi ändå borde titta på och kolla effekterna av? Jag tycker att det vore ett rimligt agerande för en finansmarknadsminister i det läge som vi befinner oss i.

Om vi går över till ränteavdraget uppfattade jag det som att ministern vill se en bred uppslutning och tycker att en sådan krävs. Frågan är då: Kräver det både socialdemokrater och moderater? Eller skulle det räcka med att du lyckas övertyga din egen regeringspartner Socialdemokraterna att det vore rätt att göra någonting åt ränteavdraget?

Ibland låter det som att det är helt oöverstigit att göra någonting, och jag menar att det inte är det. I dag finns en brytpunkt vid 100 000. Det gör att vi fortfarande har människor som har enorma lånekostnader med den lågräntenivå vi befinner oss på. Sveriges Radio har grävt fram att det är 15 personer som har avdrag från staten på över 1 miljon kronor. Vi måste sätta stopp för detta någonstans. Konjunkturinstitutet har i sin prognos sagt att kostnaden för ränteavdragen för staten lär dubbleras och alltså öka från 30 miljarder i dag, vilket i princip motsvarar utgifterna för försvaret, till åtminstone det dubbla.

Om vi ska göra någonting i goda tider, som vi var inne på, och ha en försäkring för framtiden är det väl *nu* vi ska göra någonting åt ränteavdragen? Läget är alldeles utmärkt. Jakobs hand är utsträckt, och det finns också andra partier på den borgerliga sidan som vill göra detta. Jag förstår inte varför regeringen inte tar handen och säger: Nu gör vi någonting. Vi kan börja med taket, och sedan kan vi ta nedtrappningen i nästa steg.

Anf. 88 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Vi har hamnat ganska långt bort ifrån själva grundfrågan som vi diskuterar här, det vill säga beslut om det ramverk som Finansinspektionen ska ha och de lagliga verktyg de ska ha för att kunna gå vidare med förslag.

Om vi försöker återvända något till detta perspektiv också i denna debatt är det detta system vi har kommit överens om väldigt brett i svensk politik: Det är Finansinspektionen som har ansvaret för att analysera utvecklingen i svensk ekonomi, att fokusera på risker, att hitta de risker som finns och att komma med relevanta åtgärder för att möta dessa risker. När man gör det ska man också göra en bedömning av effekterna på svensk politik och även på till exempel bostadsmarknaden. Detta tycker jag att Finansinspektionen har gjort i sitt arbete, och jag är full av tillförsikt när det gäller att man kommer att göra det även framöver. Det gäller också till exempel åtgärder som har införts, som bolånetaket.

Jag tycker därför att det är bättre i denna situation att avvakta och höra myndighetens analys än att springa före och göra kortsiktiga politiska bedömningar som kanske inte alltid är så väl förankrade som de skulle behöva vara. Vi har inte alla fakta på bordet.

När det gäller ränteavdragen kan vi konstatera att sedan Miljöpartiet började driva frågan och lyfte upp den på den politiska arenan har det varit flera partier som har anslutit sig efter hand och pö om pö. Det tycker jag är en positiv utveckling, för det gör att det nu finns en möjlighet att föra denna typ av diskussioner långsiktigt. Däremot kan vi konstatera att de två stora partierna inte är redo att komma fram med konkreta förslag i det här läget. Det säger mig att vi måste fortsätta att driva opinion i frågan och fortsätta att diskutera vikten av att vidta ytterligare åtgärder.

Jag tycker dock också att det är viktigt att ta ett steg i taget. Nu fattar vi ett viktigt beslut i och med att vi ger medgivande från regeringens sida till Finansinspektionen att gå fram med ett skärpt amorteringskrav. Låt oss nu avvakta och se vilka effekter det får när det gäller att hantera skuldsättningen i hushållen innan vi går vidare med ytterligare åtgärder. Det ger också det lugn och den ro som hushållen behöver för att kunna planera långsiktigt.

Anf. 89 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Det är givetvis mycket svårt att föra någon form av rationella skattesamtal med en regering som har drivit upp de högsta marginalskatterna på 62–63 procent, mot all expertis och alla internationella bedömare. Det finns ingen substans i ett samtal med en sådan regering, vilket också har visat sig. Det kan ju vara så, fru talman, att den som driver förhandlingarna också är den som driver människor ut ifrån dem.

Det finns en mycket omfattande oro i Sverige, bland svenska hushåll och bland svenska företag, för att vi har en regering som inte enligt någon expertmyndighet klarar av det offentliga finansiella sparandet i enlighet med det finanspolitiska ramverket. Det finns en oro för att vi har minusräntor i högkonjunktur och vad det långsiktigt ska få för konsekvenser. De ökade obalanser som under denna regering har byggts upp i ekonomin bär inte gott för framtiden. En kraftig rusning på till exempel bostadsmarknaden har vänt till något som verkar vara en mycket snar och kraftig nedgång.

Fru talman! När vi i dag fattar detta beslut är det relevant att göra begripligt vad det handlar om. Per Bolund var själv inne på det tidigare, men utan någon form av konkretion. Vilka åtgärder ser finansmarknadsministern framför sig att detta mandat skulle kunna leda till, och hur värderar finansmarknadsministern den typen av åtgärder?

Anf. 90 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Ibland är det svårt att föra samtal med Niklas Wykman eftersom han gärna använder sig av överord och utmålar motståndaren som icke ansvarstagande och liknande. Jag tycker inte att det finns fog för någon av de bedömningar som Niklas Wykman använder sig av.

Jag är också något förvånad över att Niklas Wykman säger att det inte finns någon möjlighet eller någon substans när det gäller att föra samtal till exempel om bostadspolitiken. Då kanske Niklas Wykman borde föra ett samtal med sin egen ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson, som tycks ha en annan uppfattning i frågan och verkar tycka att det finns en vits med att även fortsätta att samtala. Där kanske Moderaterna borde försöka att samordna sig lite grann internt innan man går ut med denna typ av omdömen.

Jag tycker att det är viktigt att vi ger ett brett mandat till Finansinspektionen, det vill säga att det är Finansinspektionen som har expertisen och som har sett till att man har en väl fungerande analysförmåga. Finansinspektionen har tentaklarna ute i det ekonomiska systemet och möjlighet att analysera om det finns obalanser och risker som man behöver hantera. Det är också tydligt i det ramverk som vi gemensamt har kommit överens om att det är inspektionen som ska ta fram förslag på åtgärder och sedan lägga dem på regeringens bord för regeringen att ge sitt medgivande till eller inte. Det är så systemet är utformat.

Jag väljer att inte i detta läge lyfta upp enskilda förslag som kan eller inte kan komma upp i framtiden. Jag tycker att det är bättre att det är vår expertmyndighet som får göra analysen och får komma med konkreta förslag – detta av respekt för det ramverk som vi gemensamt har kommit fram till.

Jag vill avsluta med att säga att jag tycker att det finns två partier i debatten som utmärker sig. Det är dels Sverigedemokraterna, som säger nej till hela förslaget, vilket jag tycker är oansvarigt, dels Moderaterna, som säger nej till det förstärkta amorteringskravet utan att komma med några alternativ. Man föreslår ingenting i den andra ändan. Det tycker jag är en politik som handlar om att bara blunda och hålla för öronen och inte vilja se riskerna i svensk ekonomi. Det skulle jag gärna vilja ha Niklas Wykmans kommentar till.

Anf. 91 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Finansmarknadsministern talar om överord, men går genast över till billiga angrepp om att blunda och hålla för öronen och annat som bara är kvalificerat trams.

Dålig faktakunskap kan ibland ersättas med skarp retorik, men inte alltid, särskilt inte när man är ett ansvarigt statsråd. Det här stämmer inte. Vi har den största respekt för det gemensamma beslut som har fattats, nämli-

gen att det är regeringen som ska fatta detta beslut. Vill finansmarknadsministern ha en annan ordning, där riksdagen fattar beslutet, får finansmarknadsministern återkomma med ett sådant förslag.

Finansmarknadsminister Per Bolund anklagade mig för att ta till överord. Men underkännandet av hur de offentliga finanserna sköts har inte gjorts av mig utan av Riksrevisionen, Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet. Att en ansvarig minister använder den typen av ord mot våra expertmyndigheter är häpnadsväckande.

Marginalskatterna har regeringen drivit upp över 60 procent i strid med all internationell och nationell expertisrådgivning. Det blir apart att diskutera övriga skattehöjningar när det inte finns något som helst utrymme för att vilja fatta rationella beslut på skatteområdet. Därmed är den diskussionen avklarad. Den gällde en förhandling som redan har ägt rum, inte förhandlingar som eventuellt kan komma att äga rum. När man väljer att höra fel medvetet gång på gång i debatt efter debatt är det inte man själv som vinner utan demokratin som förlorar.

Jag har en fråga – inte för att Per Bolund brukar svara på sådana, men ändå: Finns det inte någon oro hos regeringen för det långsiktiga perspektivet på vad som nu sker? Detta är ändå värt att reflektera kring. Det är mycket höga marginalskatter på arbetsinkomster. Det är också mycket låga räntor, men på lån som väldigt få kan ta. Hur ser regeringen på de eventuella långsiktiga fördelningsriskerna med detta?

Anf. 92 Statsrådet PER BOLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag kan väl börja med att svara tydligt på den sista frågan. Det är klart att det i en lågränteekonomi finns risker för att det byggs upp olika typer av tillgångsbubblor. Det är risker som vi behöver hantera, och det är därför det är så otroligt viktigt att vi ger myndigheterna de verktyg de behöver. Det är också det som det här beslutet handlar om.

Sedan har vi såklart också fördelningseffekter att ta hänsyn till. Där har den regering som nu sitter varit väldigt aktiv och sett till att vi kan minska de ekonomiska klyftorna i den svenska ekonomin, till skillnad från den förra regeringen, som snarare gjorde mer för att öka klyftorna.

Jag kan också konstatera att vi har den lägsta statsskulden på över 40 år. Vi har väldigt god kontroll över den offentliga ekonomin. Det har varit överskott i de offentliga finanserna varje år under den här mandatperioden, till skillnad från den förra mandatperioden, då man i stället hade underskott varje år.

När det sedan gäller vad som har lett fram till den situation vi är i nu, med en bostadsmarknad som närmast har skenat med väldigt höga prisökningar, är det många bedömare som pekar på beslut som fattades under den förra regeringen. Då genomförde man bland annat reformer med lägre beskattning på boende och samtidigt en mycket högre beskattning vid flyttning, vilket många tror har eldat på prisutvecklingen på bostadsmarknaden och därmed också skuldsättningen. Jag tycker att det kan finnas vissa skäl för Niklas Wykman att även i någon mån vara lite självkritisk när han tittar i backspeglarna.

Jag tycker att det är bra att vi nu tillsammans tar steg för att öka stabiliteten i svensk ekonomi. Jag är glad över att vi har en bred samsyn kring att det här ramverket nu ska komma på plats. Men jag tycker att man även bör ta ansvar och se att åtgärder kan behöva vidtas på kortare sikt. Man har

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Ytterligare verktyg
för makrotillsyn*

ett ansvar att motverka klyftor och ekonomiska risker som uppstår. Där tycker jag fortfarande att Moderaterna utmärker sig på den borgerliga sidan. Ni säger nej till det förslag som Finansinspektionens experter har tagit fram men har inte några andra förslag som skulle kunna minska riskerna i svensk ekonomi. Ni intar en särställning. Ni tycker inte att det egentligen bör genomföras någonting för att hantera riskerna. Det tycker jag inte är ansvarsfullt.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

§ 12 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2017/18:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 93 EMMA HENRIKSSON (KD):

Fru talman! På få ställen i världen kan man på riktigt mäta sig med de medicinska resultat som vi har möjlighet att få del av i ett välfärdssystem som dessutom är solidariskt finansierat och som var och en kan få del av utifrån vilka behov vi har. Men samtidigt som det är värt att vi alltid påminner oss själva om detta finns det många områden där vården, den sociala omsorgen och funktionshinders- och missbrukspolitiken tampas med stora utmaningar och brister, områden där vi faktiskt borde kunna så mycket bättre givet de förutsättningar vi har.

Eftersom det kristdemokratiska budgetalternativet redan har fallit deltar vi inte i beslutet när det gäller fördelningen av medlen på ansvarsområdet. Men hade Kristdemokraternas budget vunnit gehör hade vi haft 8,7 miljarder mer på utgiftsområde 9. Det hade inneburit mer resurser till välfärdens kärna, det som faktiskt spelar störst roll i det offentliga åtagandet. Det är en avsevärd skillnad, fru talman.

Men trots det menar vi att det inte bara är mer resurser som är den stora skillnaden mellan det regeringen har lagt fram i sin budget och det Kristdemokraterna föreslår. Knutet till våra budgetsatsningar finns inte mindre än 53 olika yrkanden. Det är ett stort antal förslag som vart och ett syftar till att återupprätta välfärdsloftet.

Vi måste bryta den utveckling som gör att vårköerna nu åter växer. Vi måste öka tryggheten för den som efter ett långt liv blir beroende av andras stöd. Vi måste finnas där för den som har svårt att finna glädjen i att leva. Och vi måste säkra möjligheten att leva ett liv som andra för alla, oavsett våra funktionsvariationer.

För den som längtar efter att få ta del av visioner och konkreta förslag på hur vård och omsorg ska reformeras för att möta både de behov som vi har i dag och inte minst de behov vi står inför i morgon rekommenderar jag varmt en läsning av hela den del av Kristdemokraternas budgetmotion som gäller utgiftsområde 9. Men jag vill i debatten lyfta fram några av våra prioriteringar.

För att fortsätta utvecklingen av de goda medicinska framstegen, som kan öka livskvaliteten och göra att vi botar fler sjukdomar och att vi lägger fler friska år till våra liv, och för att vi ska ta vara på medborgarnas resurser bättre behöver hela vårdens funktionssätt ställas om. Mer vård behöver finnas tillgänglig nära patienten genom mer stöd till egenvård och en primärvård som åtnjuter förtroende för att den kan möta stora delar av vårdbehovet. Det kan frigöra resurser för den avancerade och specialiserade vård som några behöver – den behövs ganska sällan, men då är den helt avgörande.

Men en sådan omställning handlar inte bara om att ge mer resurser till primärvården. En ekonomisk satsning på primärvården måste åtföljas av reformer som ökar tillgängligheten och ser till att mer aktivt förebyggande arbete genomförs. En nyckel till det här är en arbetsmiljö som gör att medarbetare orkar och vill stanna, så att vi når den kontinuitet som behövs för att upprätthålla förtroendet för primärvården. Att då som regeringen gör ta bort incitament som har fungerat och i stället utan krav på resultat göra satsningar som vi faktiskt vet inte fungerar leder till minskat förtroende för vården.

Vi kan dessutom se att det leder till minskade klyftor. Vem man är spelar roll. Det spelar allt större roll för vilken vård man får tillgång till. Det är till och med så att chansen att överleva beror på var man bor. Hur lång utbildning man har påverkar vilken möjlighet man har att få den bästa behandlingen.

Ska vi komma till rätta med det och se till att klyftorna minskar i stället för ökar duger det inte att göra satsningar som låter bra eller satsningar som har rätt motiv, utan vi måste göra satsningar som fungerar.

Fru talman! Låt mig ta ett exempel. Möjligheten att överleva bröstcancer är beroende på vilken utbildningsbakgrund du har, vilken socioekonomisk status du har och framför allt hur tidigt din bröstcancer upptäcks. Det är därför vi har screeningprogram och mammografi.

Vi vet att kvinnor med låg utbildning och låg socioekonomisk status i mindre utsträckning följer screeningprogrammet. I regeringens budget har vi nu ännu en gång sett satsningar i hundramiljonersklassen på att ta bort avgiften för screening med mammografi och nyheten här med cellprovtagning. Det är en satsning som låter bra. Det är självklart att ingen av ekonomiska skäl ska behöva avstå från screening för att upptäcka en cancer. Men vi vet att det inte fungerar.

Det senaste exemplet är från Sörmland. Där har man i två års tid haft avgiftsfri screening för mammografi och konstaterar att det inte ger någon skillnad. Det gör inte att fler i de grupper som har ökad risk att dö för att man inte upptäcker cancer i tid kommer till screeningen. De hundratals miljoner som satsas är rätt. Vi vill också satsa dem. Men det är inte rätt när man satsar dem fel. Då är det slöseri.

Fru talman! Vi har ett politiskt ansvar att värna de förutsättningar som krävs för att fler verksamheter ska kunna bli ännu bättre oavsett vilken typ av utförare som står för vården. Därför vill Kristdemokraterna satsa på att också ideella aktörer ska få bättre förutsättningar. Vi värnar alla aktörer i vården. Därför är det viktigt att det finns med ännu ett tillkännagivande som utskottets majoritet står bakom om att regeringen ska ställa samma krav på offentliga som privata utförare.

Fru talman! Vi vill också satsa 3 miljarder mer än regeringen på de äldre. Jag kan räkna upp några av våra satsningar: värdighetsgaranti, äldreboendegaranti, omvårdnadslyft, måltidslyft, nationell demensplan, hemtagningsteam, utbildningslyft för chefer i äldreomsorgen, demenscentrum och personalgaranti för att den som är beroende av hemtjänst inte ska behöva möta så många olika personer.

Ett av de viktigaste områdena för oss som ansvariga politiker handlar om de unga. Det skulle jag vilja påstå är ett område där samhällets svek kanske är som störst. Jag tror att vi alla i denna kammare skulle önska att vi kunde ge ett tydligt löfte att aldrig mer ska en ung person i samhällets vård behöva ta sitt liv.

Aldrig mer ska ett litet barn, ett barn som inte ens har blivit tonåring, placeras i en omsorgsform som inte ens har förutsättningar att ge det stöd som barnet behöver. Aldrig mer ska ett barn i samhällets vård placeras på ett ställe där det utsätts för samma typ av övergrepp som det var meningen att vi skulle skydda barnet ifrån.

Jag vågar inte ge det löftet här i dag. Jag önskar att jag kunde det. Men våra brister på området är i dag för stora för att jag ska våga ge det löftet i dag. Vi har många satsningar i vår budget för att avhjälpa de brister vi ser i dag.

Vi vill göra en rejäl satsning på barn- och ungdomspsykiatri, för övergången till vuxenpsykiatri, för att stärka barn- och ungdomshälsan och på en nationell krissocialjour för att stötta kommunerna där uppgiften blir för svår för en del kommuner.

Vi vill ge bättre förutsättningar för socialtjänsten att inte göra placeringar som leder till uppbrott och att säkra en tillräcklig kompetens på behandlingsassistenterna på SIS.

Inte minst vill vi göra satsningar för att stärka föräldrarna. Det är en tuff uppgift att vara förälder, och det är en otroligt viktig uppgift. Det vi kan lova är att vi kristdemokrater aldrig kommer att sluta kämpa för att varenda unge ska kunna växa upp i trygghet.

Fru talman! Jag har överskridit min talartid, inser jag. Jag kommer inte att kunna berätta om alla Kristdemokraternas förslag. Jag vill ändå avsluta med att påminna inte minst regeringspartierna om att det är här i riksdagen som vi har ansvaret och möjligheten att ändra lagar. Det behövs för att återupprätta LSS.

(Applåder)

Anf. 94 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Fru talman! För oss socialdemokrater är det viktigt att Sverige ska hålla ihop och att vi ska framtidssäkra det gemensamma samhällsbygget. Det är så vi ska skapa hopp, trygghet och framtidstro. I tre år har den socialdemokratiska regeringen lyckats vända ett underskott till överskott. Vi står på en stark ekonomisk grund. Vi amorterar på statsskulden, och vi investerar i vårt gemensamma samhällsbygge.

Vi vet att jämlikhet och ekonomisk utveckling hör ihop. Därför behöver Sverige ett samhällsbygge som är rättvist, med reformer som minskar klyftorna och skapar fler möjligheter för att alla ska kunna bidra. Det är så vi bygger samhället. Vi vill utveckla den svenska modellen, inte avveckla den.

Det märks inte minst i de satsningar som regeringen föreslår när det gäller vårt utgiftsområde 9, Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Det präglas av mycket stora ambitioner att starka välfärden. Enbart inom hälso- och sjukvården görs en rekordstor och unik satsning som aldrig tidigare har gjorts, på 5 ½ miljard kronor bara under 2018.

En stor och viktig del av detta satsas på att komma till rätta med köerna i vården. Vi vet att tillgänglighet till hälso- och sjukvården är väldigt viktig inte minst för dem som väntar på att få komma till sjukvården och få sin behandling men också för att vi ska upprätthålla tilltron till och förtroendet för hälso- och sjukvården.

I regeringens budget satsas 1 miljard på det vi kallar för en patientmiljard som ska bidra till att vi får en snabbare vård för patienterna. Det handlar om att korta köerna till primärvården och att kunna samordna de olika insatserna i vården.

Vi talar om en patientmiljard som ska skapa bättre tillgänglighet i primärvården. Man ska också kunna satsa på patientkontrakt mellan vården och patienterna så att patienternas ställning ska kunna stärkas, och man ska också ha en bättre samordning mellan olika vårdinsatser.

Regeringen satsar också 2 miljarder på sjukvårdens personal förutom det som redan är satsat. Dessa medel ska användas för att förbättra personalsituationen och utveckla vårdens verksamheter. Det handlar om att förbättra anställningsvillkor, kompetensutveckling, ökad bemanning och förändrade arbetssätt.

Inom förlossningsvården satsar regeringen 1 miljard med syfte att stärka personaltäteten samt att förbättra arbetsmiljön inom förlossningsvården och neonatalvården. Pengarna kan också användas till barnhälsovård för att förstärka den.

Cancersjukvården är ett viktigt område inom hälso- och sjukvården. Där fäster regeringen stor vikt vid att åstadkomma en jämlik och tillgänglig vård av hög kvalitet. Här satsas 2 miljarder under 2015–2018. Till detta kommer de överenskommelser som görs mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. Överenskommelserna tar sin utgångspunkt i den överenskomna cancerstrategin, som har tydlig inriktning på att korta väntetiderna och förbättra kvaliteten i cancervården.

Precis som föregående talare menar vi och regeringen att sjukvården också måste förändras långsiktigt i sina strukturer. Med dessa statliga satsningar och strukturella förändringar – det handlar bland annat om att införa en ny beslutsprocess för var den nationella högspecialiserade vården ska bedrivas – skapas det förutsättningar för den utveckling och den förändring som vården behöver för att kunna möta framtidens krav på en jämlik hälso- och sjukvård av hög kvalitet.

Samtidigt behöver en förflyttning ske från sjukhusen till den mer patientnära vården. Regeringen kommer därför att föreslå en ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen om att landstingen ska organisera hälso- och sjukvården så nära befolkningen som möjligt.

Vidare föreslår regeringen i samma proposition att vårdgarantin inom primärvården ska stärkas. Enligt det nya förslaget skärps tiden för en medicinsk bedömning från sju dagar till tre dagar. Den bedömningen kan också göra av andra professioner inom primärvården. På det viset frigör man naturligtvis resurser, och patienterna får snabbare en bedömning.

Psykiatrin behöver mer satsningar. Psykisk ohälsa är som bekant ett av vår tids stora gissel. Det sker en omfattande förstärkning i den psykiatriska vården för barn. Det är en del i den fleråriga satsningen. Barn- och ungdomspsykiatrin förstärks med 100 miljoner kronor.

Även den sociala barn- och ungdomsvården förstärks. Situationen inom socialtjänsten är fortfarande ansträngd – den har varit det under en lång tid. Regeringen föreslår att 250 miljoner kronor avsätts till detta område.

Statens institutionsstyrelse behöver också ett nytt anslag. De kommer att få ett anslag på 40 miljoner kronor, enligt förslaget.

Det görs satsningar på tandvården genom ett fördubblat tandvårdsbidrag. Det är ett viktigt grundstöd och incitament för regelbundna besök hos tandvården. Den avgiftsfria tandvården för unga vuxna byggs succesivt ut.

När det gäller funktionshinderspolitiken föreslår regeringen att schablonbeloppet för assistansersättning räknas upp med 1 ½ procent. Det är för att man ska kunna teckna bra kollektivavtal och skapa bra förutsättningar för de personliga assistenterna och därmed naturligtvis också en bättre kvalitet för brukarna. Regeringen har också aviserat ett åtgärds paket som bland annat ska garantera att assistans ska ges för väntetid och beredskap samt att bestämmelsen om tvåårsomprövning tillfälligt ska tas bort. Syftet med regeringens åtgärder är att de grundläggande syftena med assistansreformen ska värnas.

Regeringen kommer från 2018 att införa ett bidrag med 350 miljoner kronor för att stödja kommunerna i deras arbete med att stimulera den dagliga verksamheten. Det är den så kallade habiliteringsersättningen. Tilläggas kan att den pågående LSS-utredningen har fått ett tilläggsdirektiv att utreda om man kan skapa en större likformighet när det gäller utformningen av habiliteringsersättningen inom kommunerna.

När det gäller socialtjänsten föreslår man att 250 miljoner kronor årligen ska avsättas för att kommunerna ska kunna erbjuda avgiftsfria aktiviteter under skollov för barn och unga. Det är en viktig satsning för att barn även i utsatta områden ska kunna ha en meningsfull och bra fritid. Detta kommer till utöver den redan befintliga sommarlovssatsningen på 200 miljoner kronor per år. Regeringen avser också att ge stöd med 300 miljoner kronor för att årligen göra det möjligt för kommunerna att anordna avgiftsfri simskola.

När det gäller äldre vården fortsätter under 2018 den satsning som regeringen tidigare har påbörjat med 2 miljarder kronor per år för att öka bemanningen och därmed också tryggheten och kvaliteten inom äldreomsorgen. Viktigt är också att framhålla att regeringen kommer att lägga fram ett förslag om ett förenklat beslutsfattande inom hemtjänsten, ett så kallat förenklat biståndshandläggande. Det handlar helt enkelt om att göra det enklare för äldre människor att få hjälpinsatser hemma och att få det tidigare. Därmed kanske man kan skjuta upp tyngre insatser.

Mot vår politik för att framtidssäkra välfärden står oppositionens förslag som handlar om skattesänkningar, med stora nedskärningar i vår gemensamma välfärd som följd. Den politiken märks tydligt i de borgerliga partiernas prioriteringar inom vårt utgiftsområde. Man säger nej till angelägna satsningar på 5 ½ miljard för att återinföra en kömiljard. Vi vet att den fungerade till en början. Men mot slutet kunde vi se att den egentligen

hade spelat ut sin roll. Vi har sett detta. Vi vill gå till botten med de problem som vi ser inom hälso- och sjukvården, som handlar om brist på personal och om kompetensförsörjning. Därför satsar regeringen flera miljarder på att kompetensförsörja vården.

Faktum är att vi ser en splittrad borgerlig opposition. Kristdemokraterna vill skrota det mesta av de generella stöden och bara göra specialdestinerade insatser, medan till exempel Centerpartiet tvärtom motsätter sig de mest specialiserade statliga stöden för att till en del kompensera kommuner och landsting med generella bidrag. Man kan fråga sig: Hur ska detta gå ihop? Jag tror att det blir svårigheter med det.

Fru talman! I lördags frågade Anna Dahlberg i en ledarkrönika i Expressen om Alliansen tänker ta en springnota efter valet. Frågan är befogad. Man kan inte på allvar kritisera alla de brister som finns i välfärden, föreslå några fattiga nålpenningar som finansiering och därtill göra skattesänkningar i mångmiljardklassen och samtidigt påstå att man klarar att åtgärda alla de problem som finns inom sjukvården, LSS och äldreomsorgen.

Fru talman! Jag har överskridit min talartid med några minuter. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet avseende punkt 1 och bifall till vår reservation avseende punkt 2 om tillståndsplikt.
(Applåder)

Anf. 95 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är många välavvägda beskrivningar av världens behov i regeringens budget. Det är också en hel del satsningar i form av olika miljarder hit och dit. Men det räcker inte med att tala väl och ha goda ambitioner, för effekten av regeringens politik är faktiskt att förtroendet för vården sjunker och att köerna växer.

Vi kan se på köerna till ett första besök. Vi kan se på köerna till operationer och åtgärder. Jag kan ge ett väldigt konkret exempel. Vi hör om satsningarna på barn- och ungdomspsykiatri. Men detta är effekten av några år med den nuvarande regeringen: Förut var det 13, 14 eller 15 landsting – det beror på vilket år man tittar på – som klarade av att erbjuda ett första besök inom en månad till de barn och ungdomar som mådde så dåligt att de bedömts ha behov av att komma till barn- och ungdomspsykiatri. Nu har det sjunkit – det är bara ett enda landsting som klarar den nivån.

Min fråga till Anna-Lena Sörenson, som representerar regeringen eftersom vårdministern inte är här, är: På vilket sätt har ert sätt att fördela ut resurserna faktiskt haft de effekter som ni har önskat?

Anf. 96 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Jag instämmer med Emma Henriksson i att det är besvärande med långa väntetider i vården. Som jag sa i mitt anförande tär detta inte minst på förtroendet för hälso- och sjukvården.

Jag tror inte, som Alliansen verkar tro, att det räcker med en kömiljard och att de landsting som faktiskt har de bästa förutsättningarna får mer resurser. Detta är en pågående kris. Den har pågått i många årtionden, skulle jag vilja säga. Det handlar om strukturerna i vården.

Vi behöver i stället se till att vi har en ordentlig kompetensförsörjning, att vi förändrar strukturerna så att man kan möta detta tidigt och att vi arbetar med förebyggande åtgärder så att våra ungdomar och barn inte växer upp med dessa psykiska besvär. Det är i skolan och i primärvården vi ska möta detta. Där behöver vi satsa pengar, och det är det som regeringen gör.

Vi lägger fram långsiktiga förslag om att förändra strukturerna i vården. Vi tar de första stegen nu.

Vi satsar 2 miljarder på personalförsörjning, som man under tillit och förtroende från vår sida kan använda för att förändra arbetssätt och för att förändra strukturerna.

Vi satsar en patientmiljard. Den ska användas för att korta väntetiderna till primärvården, där man ska kunna möta en stor del av dessa problem och många av dessa ungdomar. Man ska också kunna skriva patientkontrakt med patienterna, så att patienterna själva får inflytande över detta.

Det är så vi ska förändra vården, och det är så vi ska möta bristerna i vården.

Anf. 97 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Precis som jag sa i mitt anförande, och precis som det står i Kristdemokraternas budget, är vi fullt medvetna om att det inte bara handlar om pengar. Det handlar framför allt om hur de resurser som vi satsar används.

Där har vi ett stort grundläggande problem i svensk hälso- och sjukvård – den är över huvud taget inte anpassad för att möta de behov vi har i dag och de behov vi står inför i morgon.

Vi behöver en vårdstruktur där vi sätter patienterna i fokus på ett helt annat sätt och där vi stärker patienterna och ger dem mer makt att vara delaktiga i sin vård.

Vi behöver också organisera om svensk hälso- och sjukvård på ett ändamålsenligt sätt. Var i landet man bor ska inte spela någon roll för vilken vård man har tillgång till eller vilken chans man har att över huvud taget överleva.

Men det var inte detta som var min fråga till Anna-Lena Sörenson. Min fråga var: På vilket sätt har det ni gör gett resultat? Nu har ni haft ett antal år på er. Ni har ansvaret för den utveckling som vi ser i svensk hälso- och sjukvård i dag.

Det som händer nu är att köerna växer – de har inte bara slutat att minska, utan de växer. Effekten är alltså motsatsen till det ni säger att ni vill uppnå. Ge ett enda exempel där era satsningar har gett resultat! Jag har gett exempel där de inte har gett resultat.

Satsningen på att ta bort avgiften för gynekologisk cellprovtagning uppgår till 140 miljoner, tror jag. Det är i samma storleksordning som vår satsning på att ta bort avgiften för mammografi. Satsningen gav inte resultat. Vi visste att den inte skulle ge resultat, för det hade redan prövats.

Det räcker inte att satsa pengar, för om man satsar dem fel är det resursslöseri. Ge ett exempel där er satsning faktiskt har lett till bättre resultat!

Anf. 98 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Det är stora ord för att komma från en person vars företrädare hade hand om detta område i den förra regeringen. Åtta år hade man på sig att försöka vända den här skutan. Detta är, som jag sa tidigare, ett långsiktigt strukturproblem i vården. Ska vi fixa det på tre och ett halvt år?

Vi har tagit de första stegen, och vi kommer att fortsätta. Vi tittar, som sagt, på grundproblemen i sjukvården. Det handlar inte om piska eller morot. Det är inte något som man kan fixa med en kömiljard, utan det handlar om mer djupgående strukturer.

Vi har tagit de första stegen. Det kommer nu propositioner – det ligger en på riksdagens bord, och det kommer att komma fler. Vi finansierar dessutom det hela.

Jag måste ställa en motfråga till Emma Henriksson. Hon pratar om hur man ska komma till rätta med bristerna, problemen och utmaningarna i vården. Jag skulle vilja veta vad hon själv föreslår, förutom en kömiljard, som hade spelat ut sin roll när den fanns.

Man talar om en statlig tillståndsgivning som i förlängningen handlar om att man vill ha fler privata alternativ i vården. Man förslår skattesänkningar på 33,6 miljarder. Vilken är förebilden för den alliansledda sjukvården – Stockholms läns landsting? Jag tror inte att jag behöver säga mer. (Applåder)

(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 december

MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Punkt 1 (Anslag inom utgiftsområde 20)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

140 för utskottet

41 för res.

122 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:49
13 december

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 20 MP, 20 V, 1 -
För res.: 39 SD, 1 MP, 1 -
Avstod: 73 M, 19 C, 14 L, 16 KD
Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -
Esabelle Dingizian (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU3 Riksrevisionens rapport om exportkontrollen av krigsmateriel

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

141 för utskottet

40 för res.

122 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 21 MP, 20 V, 1 -

För res.: 39 SD, 1 -

Avstod: 73 M, 19 C, 14 L, 16 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -

AU4 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Stärkta drivkrafter för arbete)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

180 för utskottet

122 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 38 SD, 21 MP, 20 V, 2 -

För res. 1: 73 M, 19 C, 14 L, 16 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 8 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -

Punkt 2 (Fler vägar till arbete)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

73 för res. 2

19 för res. 3

209 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

211 för utskottet

73 för res. 2

19 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 39 SD, 21 MP, 20 V, 14 L, 16 KD, 2 -

För res. 2: 73 M

Avstod: 19 C

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -

Punkt 7 (Övriga arbetsmarknadspolitiska program)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

3. res. 13 (KD)

Förberedande votering:

40 för res. 10

16 för res. 13

247 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

214 för utskottet

40 för res. 10

49 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 21 MP, 20 V, 1 -

För res. 10: 39 SD, 1 -

Avstod: 19 C, 14 L, 16 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -

Punkt 8 (Överutnyttjande av subventionerade anställningar)

1. utskottet

2. res. 14 (V)

Votering:

283 för utskottet

20 för res. 14

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 39 SD, 21 MP, 19 C, 14 L, 16 KD, 2 -

För res. 14: 20 V

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -

Punkt 10 (Arbetslöshetsförsäkringen)

1. utskottet

2. res. 17 (SD)

Votering:

243 för utskottet

40 för res. 17

20 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 21 MP, 19 C, 14 L, 16 KD, 1 -

För res. 17: 39 SD, 1 -

Avstod: 20 V

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 5 L, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU19 Ytterligare verktyg för makrotillsyn

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Amorteringskravets tillämpning och Finansinspektionens mandat)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

261 för utskottet

40 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 72 M, 21 MP, 19 C, 20 V, 13 L, 16 KD, 1 -

För res.: 39 SD, 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 M, 7 SD, 3 MP, 3 C, 1 V, 6 L, 3 -

Anf. 99 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att eftersom vårt budgetalternativ har fallit kommer vi inte att delta i det beslutet. Men jag vill med enfaset tillstyrka och yrka bifall till det tillkännagivande som innebär att vi vill ställa samma krav på tillståndsplikt för alla utförare inom socialtjänstens verksamheter och förväntar oss att regeringen skyndsamt återkommer med förslag om detta.

Fru talman! Det är kolossalt glädjande att vi befinner oss i ett land där vi har en av världens friskaste befolkningar och därtill en hälso- och sjukvård i internationell medicinsk toppklass. Det är någonting som vi ska vara glada för och fortsätta att utveckla.

Samtidigt finns det utmaningar, problem och möjligheter som är både stora och omfattande inom vården och omsorgen. Några av de utmaningarna vill jag nämna här i dag, och jag börjar med den som jag personligen är absolut mest orolig för, nämligen

- de växande vårdköerna, som har fördubblats de senaste tre åren
- personalflykt från vården, som innebär att kompetens- och personalförsörjningen är hotad inom såväl vård och äldreomsorg som socialtjänst
- brist på bland annat specialistsjuksköterskor, allmänläkare, psykiatriker och patologer
- bristande kontinuitet i bemanningen i vården
- att patientsäkerheten stundtals är hotad
- stora regionala skillnader avseende vårdens kvalitet och väntetider
- att den högspecialiserade vården inte är tillräckligt koncentrerad, vilket medför lägre kvalitet och sämre patientsäkerhet
- det faktum att våra barn och unga mår allt sämre samtidigt som psykiatrin går på knäna – inte minst just barn- och ungdomspsykiatrin, BUP
- digitaliseringens utmaningar men också stora möjligheter
- vårdföretag som lever under hot om vinsttak och vinstförbud.

Och detta var bara den korta listan på utmaningar. Det finns oändligt många fler.

Fru talman! Patienten och patientsäkerheten ska alltid sättas främst. Alltid. Detta ska styra våra prioriteringar och vilka reformer som ska genomföras.

Men ett problem sticker ut framför alla andra och måste lösas nu. Det växer vecka för vecka, månad för månad, år för år. Det är vårdköerna.

Vårdköerna har fördubblats på bara tre år. Även lågt räknat är det mer än 100 000 människor som just nu står i vårdköer.

Sverige har, tillsammans med Polen och Irland, Europas allra längsta väntetider i vården.

Därtill har vi stora regionala skillnader, och de växer. Enligt den senaste uppföljning jag sett av väntetiderna får 94 procent av patienterna i moderatledda Halland sin operation utförd inom utlovad tid. I röda Västerbotten och Västernorrland är det bara drygt hälften av patienterna som får sin operation genomförd enligt den vårdgarantin. Totalt är det nästan var tredje patient som inte får sin operation utförd inom rimlig tid. Det är helt oacceptabelt.

Vi moderater är dock hoppfulla om att det här går att vända. Vi i Alliansen har visat förut att vi kan göra det, och vi kommer att göra det igen.

Fru talman! Situationen och utvecklingen inom barn- och ungdomspsykiatri, BUP, är om möjligt ännu värre. Köerna och väntetiderna växer. Ett enda landsting, det i Kalmar, lever upp till den utlovade vårdgarantin om en första bedömning inom 30 dagar gällande BUP. I ett annat landsting, Uppsala, får endast 14 procent av barn och unga det stöd som utlovats, alltså ett barn av sju. Det är helt oacceptabelt. Gotland och Stockholm klarar av att se till att fler än nio av tio barn får det stöd de behöver inom utlovad tid. Men i Västerbotten och Dalarna är det, återigen lågt räknat, färre än vart tredje barn som får stöd av BUP i tid.

Det här duger inte. Det måste vändas, och det måste vändas nu. Patienterna ska inte sitta i väntrummet. De ska få vård i rätt tid, på rätt plats och av hög kvalitet oavsett om det handlar om operationer eller hjälp genom BUP.

Fru talman! Utmaningarna och möjligheterna är stora. Det är därför tråkigt att behöva konstatera att den här mandatperioden till stora delar är fyra förlorade år för svensk hälso- och sjukvård.

Vi hörde här före voteringen att kömiljarden har spelat ut sin roll. Det är ganska stora och svulstiga ord från en regering som på bara tre och ett halvt år har lyckats dubblera kötiderna, som 2006 var oerhört långa men som vi lyckades halvera under våra år. Kömiljarden var alltså effektiv på många sätt, och i det förslag vi nu lägger fram har vi analyserat den och förbättrat den ytterligare för att möta de behov som vi såg att den inte fullt ut mötte.

Regeringens saktfärdighet under den här mandatperioden är anmärkningsvärd.

Regeringen har inte lagt fram någon proposition om att korta patienternas väntetider. Den har i stället med sin förda politik på tre år fördubblat vårdköerna, bland annat genom det medvetna beslutet att avskaffa den fungerande kömiljarden.

Regeringen har heller inte lagt fram någon proposition om att öka tillgängligheten och kvaliteten i den nära vården.

Regeringen har helt enkelt inte klarat av att ta fram några viktiga, avgörande, långsiktiga strukturella reformer gällande vården.

Regeringen har i stället valt att försöka avskaffa lagen om fritt vårdval i primärvården och misslyckats.

Regeringen har försökt skapa storregioner och misslyckats.

Regeringen har försökt begränsa möjligheten till alternativa driftsformer av universitetssjukhus och misslyckats.

Regeringen har försökt försvåra användandet av privata sjukvårdsförsäkringar och misslyckats.

Nu tänker regeringen försöka införa vinsttak i vården och omsorgen. Även med detta ska vi se till att den misslyckas.

Fru talman! Moderaterna har en tydlig nationell hälso- och sjukvårdsagenda. Vårt främsta mål är att vårdköerna skyndsamt ska halveras och därefter tas ned till ett minimum. Alla patienter som så önskar ska ha en fast vårdkontakt, med början i den nära vården – en vård som behöver byggas ut och bli mer tillgänglig. Äldre multisjuka och alla andra med kroniska sjukdomar, till exempel de med kronisk cancer, ska ha tillgång till en mer samlad och nära vård. Framtidens politik för hälso- och sjukvården sätter fokus på kvalitet och resultat. Patienten och patientsäkerheten ska – jag upprepar det – alltid sättas allra främst.

Fru talman! Vi tänker göra följande. För det första tänker vi korta patienternas väntetider genom att återinföra en utvecklad kömiljard. Vi satsar 3 miljarder kronor per år på en mer heltäckande, prestationsbunden och förstärkt kömiljard. Den ska till skillnad från tidigare utformning exempelvis innehålla även röntgen, psykiatri och laboratorietester. Denna tredubblade kömiljard ska bidra till att skyndsamt halvera vårdköerna.

För det andra vill vi utveckla den nära vården med fast vårdkontakt – en primärvårdsreform. Vi satsar 1 miljard per år i syfte att bygga ut den nära vården, med primärvården som bas. Det innebär också på lite sikt att resurser behöver flyttas från sjukhusen till den nära vården. Syftet med att stärka den samlade nära vården och dess kvalitet är att den blir det naturliga förstahandsvalet för de allra flesta patienter.

För det tredje vill vi förstärka och trygga en säker förlossningsvård. Att bli förälder och bilda familj ska vara en lycklig och positiv del av livet. Ingen ska behöva känna sig otrygg inför mötet i mödravården eller förlossningsvården. Tyvärr är det inte så i dag. Förlossningsvården har blivit sämre – fler nyförlösta måste återinskrivas akut, och andelen förlossnings-skador ökar. Därför satsar vi 1 miljard kronor i syfte att förstärka den samlade vårdkedjan av mödravård, förlossningsvård och eftervård.

Därtill vill vi – jag upprepar bara några av våra förslag – stärka patientsäkerheten, koncentrera den högspecialiserade vården och öka valfriheten i slutenvården. Vi vill prioritera vårdkedjan för de mest sjuka äldre. Vi vill stimulera och samordna digitaliseringen inom vården och genomföra satsningar med fokus på kvalitet och resultat. Vi satsar därför 100 miljoner per år i syfte att stärka kvaliteten i vården genom införande av nationella krav och kvalitetskontrakt. Dessutom lägger vi 80 miljoner kronor per år för att stärka tillsyn och uppföljning hos Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

Vi behöver valfrihet inom vården och omsorgen, men det kräver att vi har en strukturerad uppföljning och höga kvalitetskrav – allt i syfte att just stärka patienten och patientsäkerheten. Därför är vi moderater extra glada för att vi i dagens betänkande har ett tillkännagivande som innebär att krav på tillstånd inom socialtjänstens alla verksamheter ska gälla alla utförare.

Fru talman! Slutligen: Sverige behöver en ny regering. Vi behöver en regering som tar vårdens utmaningar på allvar och har genomtänkta reformer som kan lösa bland annat de växande vårdköerna. Vi behöver en regering som ser de mest sjuka äldres behov av en mer samordnad vård med fast vårdkontakt. Vi behöver en regering som inte accepterar att mer än vart fjärde barn inte får det stöd de behöver i tid av barn- och ungdomspsykiatri. Det är dags att sätta patienterna främst i vården. De ska inte sitta i väntrummet.

Vi tar vårdköerna på allvar. Vi vill få möjligheten att göra någonting åt dem – helst nu direkt, men vi lovar att ta itu med dem allra senast efter valet nästa år.

(Applåder)

Anf. 100 ANNA-LENA SÖRENSEN (S) replik:

Fru talman! Camilla Waltersson Grönvall ägnar en stor del av sitt anförande åt vårdköerna och den bristande tillgängligheten. Vi är ju överens där – det är ett stort bekymmer och en stor utmaning som vi behöver möta på alla möjliga sätt.

Camilla Waltersson Grönvall räknar också upp en rad landsting där man har problem med växande vårdköer, men vi kunde allihop notera att Camilla Waltersson Grönvalls eget landsting inte kom med i den beskrivningen. Det är alltså den stora Västra Götalandsregionen, som inte intar någon särskilt hedrande plats när det gäller att komma till rätta med vårdköerna och förbättra tillgängligheten.

Det som dock var positivt i Camilla Waltersson Grönvalls inlägg var att hon kopplade ihop de växande vårdköerna med kompetensflykt och bristfälliga strukturer i hälso- och sjukvården. Det är precis den analys som även regeringen och vi gör. Jag tycker att det är intressant; man kanske skulle kunna komma framåt med konstruktiva, gemensamma ansträngningar för att möta vårdens utmaningar.

Min fundering handlar dock om hur detta ska gå till, för jag hörde inte riktigt hur Moderaterna tänker sig att detta ska vändas utan bara att det ska vändas omedelbart. Inte minst undrar jag med tanke på att det i budgetförslaget finns 1 ½ miljard mindre i anslag till utgiftsområdet. Dessutom föreslår man ju skattesänkningar på 32,5 miljarder. Ska man utöver det regera med andra allianspartier kommer förslaget om skattesänkningar att gälla betydligt mer än 32,5 miljarder. Hur ska man alltså klara den ekvationen?

Anf. 101 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna och Anna-Lena Sörensen studerar det moderata budgetalternativet. Det borde de faktiskt göra oftare. Men det blir ju så dumt när man inte läser riktigt rätt – eller har dunkla, kortsiktiga politiska syften, som att misskreditera sina politiska motståndare.

Sanningen är ju följande, vilket man ser om man läser innantill: Moderaterna satsar i sitt budgetalternativ mer resurser på vården än vad Socialdemokraterna gör. Vi lägger 595 miljoner mer än regeringen i satsningar på vården. Därtill lägger vi 75 miljoner mer till Socialstyrelsen för utbyggnad av högspecialiserad vård och 80 miljoner mer än regeringen till Inspektionen för vård och omsorg i syfte att förstärka tillsynen och uppföljningen av vården.

Det som bekymrar mig är att antalet människor som står i vårdköer har ökat så drastiskt under den rödgröna regeringen. Det fortsätter också att öka. Det är ju fyra förlorade år för svensk sjukvård när vi ser till hur många människor som i dag lider i vårdköerna. Då tycker jag att det är något anmärkningsvärt att Anna-Lena Sörensen inte i större utsträckning kan svara på vad man faktiskt har gjort för att möta detta. Man har varit handlingsförlamad inför en situation som bara har eskalerat.

Människor lider, och de blir allt sämre. Otryggheten är stor. Varför händer det ingenting, och varför blir situationen bara värre? Var det inte ett stort misstag att avskaffa alliansregeringens kömiljard? Jag vill ta vid efter min kollega Emma Henriksson och fråga: Kan vi få ett enda konkret exempel på hur regeringen har lyckats möta problematiken runt våra vårdköer?

Anf. 102 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Om Camilla Waltersson Grönvall studerade effekterna av kömiljarden lite närmare skulle hon se precis det vi har sett, nämligen att effekten av den klingade ut i slutet av den förra mandatperioden. Effekten av det stimulansbidrag som till att börja med fungerade klingade så småningom ut. Det var likadant på 90-talet när vi hade en vårdgaranti. Det beror, vilket vi allihop förstår om vi funderar ett ögonblick, på att det är strukturerna i vården vi måste åt. Det är ett grundproblem som gör att vi får växande vårdköer trots de stimulansåtgärder vi försöker vidta.

Den här regeringen gör därför det som den förra regeringen undvek att göra, nämligen tar ett nappatag gällande detta och tittar på vad grundproblemet är. Ett problem är naturligtvis kompetensförsörjningen – precis det Camilla Waltersson Grönvall inledde sitt anförande med att säga. Därför anslår regeringen en professionsmiljard. Man har omvandlat kömiljarden till en professionsmiljard som faktiskt kan användas till att förändra arbetssätt, effektivisera, anställa och hindra kompetensflykten.

I årets förslag, alltså i 2018 års budget, föreslår man dessutom ytterligare 2 miljarder just för att kunna börja förändra vårdens strukturer – anställa, utveckla arbetssätt och så vidare.

Det är att ta problemen på allvar. Det är att försöka vända skutan. Dessutom läggs propositioner fram; det måste väl ändå Camilla Waltersson Grönvall ha uppmärksammat. Nu ligger en proposition med första steget att förändra grundstrukturerna i vården – det som bygger på Anna Nergårdhs utredning om en god och nära vård.

Anf. 103 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Detta är fakta: När alliansregeringen tog över 2006 hade Sverige svåra, och jag betonar *svåra*, problem med växande vårdköer. Dessa vårdköer halverades under vår regeringstid med hjälp av kömiljarden. Den rödgröna regeringen avskaffade denna reform. Konsekvenserna av det ser vi nu: Köerna växer fortfarande, och det är sjuka människor som får betala priset för detta.

Våra patienter ska inte behöva sitta i väntrummet. De ska få vård, och de ska få det i tid. De ska inte slussas runt och få vänta på både bedömning och operation. Man har verkligen inte en jämlik vård i Socialdemokraternas Sverige, utan skillnaderna är stora mellan landstingen och regionerna i landet.

Det som däremot är tydligt är att det är i de moderatledda landstingen och regionerna som det jobbas betydligt mer med dessa frågor. Det jobbas mer framgångsrikt med att sätta patienterna i centrum och att korta deras väntan.

Statistiken i de röda, socialdemokratiskt styrda landstingen och regionerna är riktigt dystert. Den talar sitt tydliga språk. Jag har här i handen en redovisning av hur väntetiderna ser ut. Det är bara att konstatera att de

moderatledda regionerna är i topp, medan vi i botten hittar en mängd av de röda, socialdemokratiskt styrda, landstingen.

Därtill vet vi inte hur det ser ut – ska vi lyssna på Shekarabi eller på Strandhäll? Jag vill lyfta fram de privata vårdgivarna. Jag är mycket väl medveten om att Anna-Lena Sörenson inte har möjlighet att svara på denna fråga i dag, men vi kommer att ställa den igen. För oss är det viktigt att vårdköerna ska bort och att människor ska få vård i tid. Vi har gjort det förut, och vi kommer att göra det igen efter september nästa år.
(Applåder)

Anf. 104 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! I valrörelsen 2014 förklarade Stefan Löfven att någonting håller på att gå sönder i Sverige. Det har gått mer än tre år sedan dess, och den negativa utvecklingen inom flera välfärdsområden, bland annat sjukvården, fortsätter.

Sjukvården är ett område som svenska folket prioriterar högt. Man är villig att betala en tämligen hög skatt så länge man vet att man får en tillgänglig sjukvård av hög kvalitet. Traditionellt sett har svensk sjukvård varit ett föredöme för omvärlden. Men på grund av regeringens oförmåga att ta itu med de kroniskt långa vårdköerna är det tyvärr inte så längre.

Vi har Europas längsta vårdköer, som vi har hört här tidigare. Det är 50 000 patienter som har väntat längre än vad som är tillåtet enligt hälso- och sjukvårdslagen. Det är alltså var tredje patient i operationskön som har väntat längre än vad vårdgarantin tillåter.

Detta innebär naturligtvis ett stort mänskligt lidande för patienterna, men också för deras anhöriga. Det har till och med gått så långt att cancerpatienter dör i vårdköerna. Och det är inte bara jag som säger det, utan det är både professionen och patientorganisationerna. Jag har med mig här en debattartikel från Palema. Där står: Människor med cancer dör för att de tvingas vänta.

Tänk er själva in i situationen: Man sitter en försommardag hos sin doktor eftersom man har haft diffusa obehagssymtom under en längre tid. Man har genomgått en del undersökningar, och doktorn säger: Vi har kommit fram till att ni har drabbats av cancer i bukspottkörteln, och den enda chansen till bot är operation. Men tyvärr kan vi inte operera dig förrän i slutet på augusti.

Vad skulle just du tänka och känna då? Hur kommer du och dina närmaste att känna denna sommar? Detta är verkligheten för många patient runt om i vårt land.

Vi är i ett läge i svensk sjukvård i dag där vårdkrisen slår även mot de yngsta. På landets två största barncancercentrum larmar man om att det råder brist på tid, personal och vårdplatser. Detta innebär att operationer och behandlingar ställs in. I somras gick 28 barnläkare ut och varnade för en havererande barnsjukvård. De föreslog till och med då att man skulle tillsätta en haverikommission. De berättar att operationer och undersökningar ställs in på grund av brist på vårdplatser, om barn som vårdas i undersökningsrum, ibland under flera dygn, i väntan på en ledig plats på avdelningen.

Jag kan bara instämma i barnläkarnas slutsats: Detta är ett totalt sjukvårdshaveri. Det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt och direkt omänskligt av ett land som vi ska kalla ett välfärdsland.

Fru talman! För ett par veckor sedan hade vi Myndigheten för vård- och omsorgsanalys på besök hos oss i socialutskottet. Myndigheten har jämfört vården i Sverige med vården i tio jämförbara länder. Resultatet är nedslående. Bara en tredjedel av svenskarna anser att sjukvården fungerar bra i Sverige i dag. Det är en minskning med 13 procent jämfört med 2010. Därmed placerar sig Sverige näst sist bland jämförbara länder – näst sist!

I undersökningen konstateras också att patienterna i Sverige i många avseenden har sämre erfarenheter av vården än patienter i andra länder. Det här duger inte, fru talman. Det duger verkligen inte, men det skulle inte behöva vara så här. Det går att förändra.

Vi behöver bara titta på vårt grannland Danmark. Där har man lyckats. Men då måste man också ha en sjukvårdspolitik som på ett strategiskt och målmedvetet sätt fokuserar på att korta väntetiderna. Det är också viktigt att ta fram en nationell plan för de patienter som i dag har fastnat i de kroniskt långa vårdköerna. Människor dör i dag i vårdköerna i Sverige. Detta får inte fortgå.

Även om sjukvården, som vi alla vet, är en landstingsfråga har vi ett ansvar på nationell nivå; det varken kan eller ska vi blunda för.

Därför föreslår Sverigedemokraterna i vår budget en ny sjukvårdsreform, där vi till stora delar hämtar inspiration från våra nordiska grannländer. Vi har besökt dem under i princip hela mandatperioden och sett vilka lösningar man kan hitta där. Det gäller då främst Danmark.

Där hade man tidigare liknande problem som vi har i dag med långa vårdköer, men man lyckades vända utvecklingen. Det innebär att man i Danmark i dag klarar tidskravet på en så kallad månadsgaranti för så gott som samtliga patienter. Man diskuterar sällan långa väntetider i Danmark numera.

Den patienträttsgaranti som vi föreslår i vår budget är en riktig garanti med både livrem och hängslen. Den garanterar att patienterna får den vård som de har rätt till enligt hälso- och sjukvårdslagen. För detta avsätter vi 4,5 miljarder under en treårsperiod. Vi gör detta för att kunna vända den negativa spiral som svensk sjukvård befinner sig i.

Fru talman! Det här är viktigt, och här vill jag vara väldigt tydlig: Vi kan aldrig acceptera den situation som rådde i somras här i Stockholm, där 20 cancerpatienter opererades för sent för att köerna var för långa. Detta har inneburit ett stort mänskligt lidande för patienterna och för deras anhöriga. IVO utreder nu två dödsfall som har samband med de långa vårdköerna.

Fru talman! Vi sverigedemokrater ser tillgängligheten och bristen på vårdplatser i sjukvården som den absolut viktigaste frågan att komma till rätta med. Den bristande tillgängligheten har flera orsaker, men som en röd tråd kan man konstatera att problemet med stängda vårdplatser oftast beror på brist på utbildad vårdpersonal. Här behöver man sätta in kraftfulla insatser och riktade åtgärder dels för att behålla befintlig personal, dels för att locka tillbaka personal som av någon anledning har slutat.

Fru talman! Därför gör vi stora satsningar i vår budget som alla syftar till att förbättra arbetssituationen för personal inom vården, vilket i förlängningen kommer att innebära kortare vårdköer för patienterna. Bristen på specialistsjuksköterskor är ett stort problem, vilket starkt bidrar till de långa väntetiderna. Antalet specialistsjuksköterskor har minskat över tid

trots att vårdbehoven ökar. Flera landsting har visserligen erbjudit lön under heltidsstudier, men nivån var uppenbarligen inte tillräckligt hög. Därför öronmärker vi 250 miljoner årligen för att ge sjuksköterskor möjlighet att bli specialister med studielön.

En annan viktig grupp inom vården är undersköterskorna. Vi menar att det är dags att införa en gemensam nationell utbildning för undersköterskor. Det skulle kvalitetssäkra yrket och leda till legitimation. I merparten av länderna i Europa och samtliga nordiska grannländer är undersköterska ett legitimationsyrke. Det handlar om att förbättra patientsäkerheten och att öka kvaliteten inom sjukvården. Men det skulle också bli mer attraktivt att utbilda sig till undersköterska.

Fru talman! Sammanfattningsvis satsar Sverigedemokraterna 11 miljarder mer på hälso- och sjukvården än regeringen gör under en treårsperiod. Men det viktigaste av allt är att vi har en tydlig strategi och vision för svensk sjukvård. Vi ska ha en sjukvård i internationell toppklass och där patienterna ska kunna känna sig säkra på att få vård i rätt tid och av högsta kvalitet. Och inga patienter ska riskera att dö i väntan på vård.

Anf. 105 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik på Per Ramhorns inlägg. Men jag hörde alldeles för många skräckskildringar av den svenska sjukvården. Självklart ska vi ta den bristande tillgängligheten och köerna på allvar. Men jag tror inte att svenska folket, patienterna eller sjukvården är betjänta av sådana skräckskildringar och överdrivna skildringar som Per Ramhorn ägnar sig åt.

Alla andra brukar, om vi ska vara rättvisa, börja sina anföranden med att säga att svensk sjukvård håller väldigt hög kvalitet. Vi har väldigt fina medicinska resultat. Vi har också relativt god jämlikhet och tillgång till hälso- och sjukvården.

Sedan finns det brister. Ja, vi har köer till vården. Men det är inte de högst prioriterade patienterna som är där. Det ska vi veta. Man ska absolut inte vänta för länge på vård ändå. Men de högst prioriterade patienterna får sin vård.

Det har skett saker som inte bör ske. Och det skedde i det landsting där Per Ramhorns parti stöder det borgerliga styret, nämligen i Stockholm. Med annan styrning hade man kunnat hänvisa de patienterna till andra landsting som hade kunnat ta hand om dem. Vi vet dessutom att den gamla kömiljarden ledde till utträngningseffekter av de patienter och medborgare som har det kanske absolut största behovet av sjukvård, nämligen kronikerna och de multisjuka äldre.

Man kan inte annat än tro att skräckskildringarna ska leda till att människor ska rösta på ett parti som står för en högerpopulistisk, främlingsfientlig och löntagarfientlig politik. Den riskerar dessutom den svenska säkerhetspolitiken.

Anf. 106 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Lena Sörenson!

När det gäller att det jag läste upp skulle vara skräckpropaganda vill jag meddela att det är statistik från Vårdanalys och Socialstyrelsen. För två veckor sedan hade vi besök av Vårdanalys som tog med den här rapporten som jag visar för kammarens ledamöter. Den heter *Löftesfri garanti* och

handlar om vårdgarantin, som ni tycker är så bra. Det står bland annat att "allt fler väntar allt längre" och att antalet som har väntat i mer än 90 dagar på operation har ökat med drygt 100 procent. I år är det nästan 4 000 patienter som har väntat på operation i mer än ett år.

Detta är ingen skräckpropaganda. Är det bättre att tysta ned det och tro att man ska glömma det? Det handlar om patienter, och patienter dör i vårdköer i dag. Vi ligger sämst till i Europa, och regeringen har inget svar.

Jag måste fråga: Vilka konkreta åtgärder vidtar regeringen för att dessa patienter, som står i kö i dag, ska få snabbare vård? Just nu, när vi står här i kammaren, står mellan 40 000 och 50 000 patienter i kö. Då hjälper det inte att säga att man håller på att öka resurserna till primärvården och att man lägger fram förslag om en patientmiljard för att öka tillgängligheten. Det är bra. Men det hjälper inte dem som står i kö till specialistvården. Där har ni inga förslag över huvud taget.

Ni har bra förslag i fråga om att öka antalet platser på sjuksköterskeutbildningarna och för att stimulera att folk ska börja jobba inom vården. Det är bra. Men det hjälper inte dem som står i kö i dag. Och det är inga utmaningar. Det är ingen utmaning att stå i kö; det är en ren kris, helst när det gäller cancersjukvården.

Anf. 107 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Regeringen föreslår ett antal åtgärder för att komma till rätta med den bristande tillgängligheten. Det ligger förslag på strukturförändringar på regeringens bord. 5 ½ miljard tillförs vården. Det är en unik satsning. Det har aldrig satsats så mycket tidigare.

Vi försöker dock angripa även roten till det onda, det vill säga kompetensflykt och strukturförändringar. Dessutom finansierar vi det hela.

Om man tittar närmare på Sverigedemokraternas budget kan man se att det uppstår ett underskott till kommuner och landsting på mer än 20 miljarder. Man tar med den ena handen och ger med den andra. Det är helt och hållet ofinansierat.

Återigen – vem gagnar det att inte balansera beskrivningen av den i grunden goda hälso- och sjukvård som finns i Sverige i dag? Den ger oss den sjukvård som de allra flesta behöver. Den ges på ett jämlikt sätt och med hög kvalitet. Vi har problem med köer – ja. Men det är roten till det onda vi ska angripa. Och regeringen har ett antal väl beskrivna och väl finansierade förslag för det.

Sverigedemokraterna har inte finansierat de satsningar de gör i sin budget utan snarare precis tvärtom. De har ett underskott på 20 000 986 000 kronor.

Anf. 108 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! När det gäller angreppet på vår budget kommer jag inte att lägga tid på att förklara hur man ska läsa en budget. Det får jag nämligen göra varje gång.

Återigen – ni har inget förslag för de patienter som står i vårdkö i dag, Anna-Lena Sörenson. Tänk dig själv att du eller dina anhöriga hade stått i kö! Att ni nu försöker bygga upp något helt nytt från grunden är bra. Men man måste hålla två saker i huvudet samtidigt. Bara för att ni bygger upp det från grunden och gör en omstrukturering kan ni inte lämna de 50 000 som står i kö i dag åt vargarna. Ni måste ha en plan för dem.

Vad säger du till dem som står i kö? Och det är inte bara i Stockholm. Det ser likadant ut i hela landet. Jag vet att Anna-Lena Sörenson inte har mer talartid och därför inte kan svara.

Det gör mig frustrerad och orolig att man inte har någon plan för de patienterna utan bara släpper dem till vargarna. Det innebär att människor i stället måste ta privata sjukförsäkringar för att få vård. Är det ett sådant samhälle vi vill ha? Nej, det är det inte.

Regeringen borde visa ledarskap och att man kan hålla två bollar igång samtidigt: förändra primärvården – och det behövs – men också ta ansvar för våra medborgare, de 50 000 som står i kö i dag. Tyvärr gör man inte det.

I detta anförande instämde Heidi Karlsson (SD).

Anf. 109 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Åhörare, tittare och lyssnare! Den rödgröna feministiska regeringen arbetar, som ni numera alla vet, långsiktigt och målmedvetet med att utveckla och förstärka välfärdspolitiken. Den ambitionen sätter tydliga spår på utgiftsområde 9. Innan jag går vidare måste jag tyvärr meddela att jag inte kommer att klara av att hålla mig inom den anmälda tiden. Som flera andra tidigare talare kommer jag att dra över tiden en hel del.

Hälsovård, sjukvård och social omsorg är tillsammans med föräldraförsäkringen, sjukvårds- och arbetslöshetsförsäkringarna kärnan i den svenska välfärdspolitiken. Det märks också mycket tydligt i regeringens budget på samtliga dessa politikområden. Men tydligast märks det nog på utgiftsområde 9.

Den enskilt största satsningen på det budgetområde som vi nu diskuterar gör regeringen på hälso- och sjukvårdsområdet. Anslaget ökas från 37,7 miljarder förra året till 44,1 miljarder i den budget som nu ska antas. Det är alltså en ökning med 6,4 miljarder. Det innebär en ökad statlig satsning med 19 procent. Så huvuddelen av årets satsning på utgiftsområde 9 går till hälso- och sjukvården.

Vi har upprepade gånger hört företrädare för allianspartierna från den här talarstolen påpeka att de under sina år vid makten ökade satsningarna på hälso- och sjukvården med historiskt höga siffror. Det är ju inte den bild som medborgarna har haft av Alliansens åtta år vid makten. Det är inte heller den bild som alla som har fått det mycket tuffare på jobbet inom vården har fått. Där ser man på det hela på ett annat sätt.

Hur var det då med allianspartiernas satsningar på utgiftsområde 9 under deras åtta år? Tittar man på de budgetar som antogs är det lätt att räkna ut att den genomsnittliga ökningen av resurser till utgiftsområde 9 per år uppgick till 1 906 909 880 kronor.

Jämför man det med vad den nuvarande regeringen genomför har ökningen inom utgiftsområde 9 i budgeten i stället varit drygt det dubbla, eller 3 883 810 750 kronor per år i genomsnitt.

Om alliansregeringen under sina år vid makten gjorde historiskt stora satsningar mer än dubblar alltså den rödgröna regeringen den satsningen under våra år så här långt.

Det finns de som försöker att slå hål på den här bilden av verkligheten genom att påstå att befolkningen under de senaste åren har ökat så kraftigt att det är därför som en så stor utgiftsökning är nödvändig.

Visst är det sant att befolkningen ökar snabbare under ett rödgrönt styre än under ett mörkblått konservativt styre. Människor väljer ju själva om de vill flytta till ett land på väg framåt mot hållbar utveckling eller om de vill flytta från ett land på väg ner i koloset.

Men skillnaderna i befolkningsökning är inte så stora som många tror. Under Alliansens åtta år vid makten ökade landets befolkning med i genomsnitt 83 536 personer årligen.

Under de hittillsvarande tre år som vi rödgröna har styrt landet mot en hållbarhet har ökningen varit i genomsnitt 86 650 personer per år. Visst är det en ökning, men bara med 3 114 personer mer per år än genomsnittet under de två föregående mandatperioderna.

Man kan knappast hävda att det är på grund av den tämligen marginella takten på befolkningsökningen i landet som den rödgröna regeringen väljer att årligen dubblera de så kallat historiskt stora satsningarna under alliansåren. Nej, fru talman, vi gör det helt enkelt därför att vi har ambitioner med välfärden.

Många journalister brukar hävda att väljarna vill ha klara besked: Vilka är alternativen i svensk politik?

När det gäller hälso- och sjukvårdsområdet, socialvård och social omsorg är det rödgröna alternativet tydligt. Här handlar det om satsningar, att bygga ut och förstärka, att förbättra såväl för patienter som för brukare och personal. Vi har ambitionen att höja kvaliteten och göra yrken inom vård och omsorg mer attraktiva.

Tittar man på de så kallade allianspartierna utgör de knappast ett regeringsdugligt alternativ när det gäller frågor som har med vård och omsorg att göra.

Vi har nu hört två företrädare från allianspartierna prata mycket om sina satsningar, men budgetarna spretar. Jag tänkte använda mitt anförande till att resonera kring frågan: Finns alternativet Alliansen över huvud taget på det här området?

Moderaterna lägger sig väldigt nära den rödgröna budgeten. De största avvikelserna är att man tar bort 45 procent av statsbidragen på funktionshindersområdet. Man tar bort 350 av 767 miljoner, det blir 45 procent. Man minskar bidraget till psykiatrin med 37 procent eller 650 miljoner, vilket inom parentes sagt är väldigt märkligt med tanke på att det är den typen av problem som i dag växer snabbast. Likaså minskar man bidraget till socialt arbete med 38 procent när man skär bort 575 miljoner av regeringens satsning på ungefär 1 ½ miljard.

Med undantag av de avvikelser som jag redovisade följer alltså Moderaterna den rödgröna regeringen tämligen väl. Däremot spretar det väldigt mycket mellan allianspartiernas förslag.

Hur ska väljarna tolka ett eventuellt alternativ till den rödgröna regeringen när Moderaterna lägger ytterligare 595 miljoner till regeringens satsning på folkhälsa och sjukvård när de tänkta samarbetsparterna Centerpartiet och Kristdemokraterna vardera vill skära bort över 3 miljarder på samma post?

Skillnaderna blir i slutändan mer än 50 procent mellan dessa partier som ska samarbeta. Moderaterna lägger dubbelt så mycket som Centerpartiet och Kristdemokraterna på folkhälsa och sjukvård. Liberalerna är lite försiktigare och lägger bara 876 miljoner mindre än Moderaterna. Men det är väldigt spretigt. Hur får man ihop det?

Det finns många fler exempel i allianspartiernas budgetar som man kan fundera över. Man kan exempelvis undra hur allianspartierna ska kunna enas om ett åtgärds paket för äldreomsorgen när Centerpartiet vill ta bort 2 miljarder medan Kristdemokraterna vill lägga till 2,8 miljarder. Moderaterna gör bara en liten justering i förhållande till den rödgröna regeringen. De lägger sig på nästan samma belopp, men lägger till 152 miljoner. Man kan undra: Vilket regeringsalternativ kan man som väljare gissa att det leder till? Kanske den rödgröna regeringen ihop med Moderaterna? De övriga allianspartierna ligger ju miltals bort.

Men, fru talman, vi kanske inte ska gräva ned oss för mycket i detaljerna utan gå ned till den sista raden i vårt betänkande.

När det spretar väldigt mycket mellan partier som påstår sig kunna samarbeta brukar de försvara sig med att man bara lagt pengarna i olika poster inom totalen. Det skulle kunna stämma om man tittar på Moderaternas möjligheter att samarbeta med den rödgröna regeringen.

Även om det procentuellt finns några poster som avviker kraftigt i Moderaternas budgetförslag jämfört med den rödgröna regeringens är den totala avvikelserna ändå inte så stor. Posterna därutöver är så pass små att det borde gå att jämka, tycker jag. Där finns det en förutsättning för ett samarbete.

Om man i stället tittar på skillnaderna totalt mellan allianspartierna är det svårt att förstå hur de över huvud taget ska kunna hitta varandra. Centern lägger sig på drygt 6 ½ miljard under Moderaternas bud och Kristdemokraterna lägger sig på drygt 10 miljarder högre än Moderaterna. Skillnaden mellan det högsta och det lägsta budet mellan allianspartierna är alltså hela 16 ½ miljard.

Då kanske några av er som lyssnar tänker att det kanske ändå inte är så mycket pengar i förhållande till de totala beloppen, att det är felräkningspengar. Men det är faktiskt en skillnad på över 20 procent av det totala beloppet för utgiftsområde 9. Det är sällan som man hör eller ser någonting sådant i den politiska debatten, utom förstås Sverigedemokraterna som brukar ha stora avvikelser, men på andra politikområden.

Man kan fråga sig: Hur ska väljarna kunna veta vad det är för politik som man får om man lägger sin röst på allianspartierna när det spretar så kraftigt?

Fru talman! Jag har inte nämnt Liberalerna så mycket, eftersom det är det parti som på totalen ligger närmast regeringen. Men tittar man på delposterna ser man att även de spretar på flera punkter. Det gäller främst Moderaterna men även de andra två tänkta samarbetsparterna. Några av Liberalernas delbelopp avviker kraftigt från regeringens.

Man kan exempelvis nämna att Liberalerna tar bort 281 miljoner från folkhälsa och sjukvård. Där lägger Moderaterna i stället till 595 miljoner. Det blir en skillnad på 876 miljoner mellan vad de vill där. Liberalerna lägger å andra sidan till 700 miljoner när Moderaterna skär bort 152 miljoner på åtgärder inom äldreomsorgen. Det är en skillnad på 852 miljoner.

Ni hör att det spretar väldigt mycket mellan dessa båda partier.

Liberalerna skär ned på psykiatrin, där Centern ökar på. Och när Kristdemokraterna ökar på tandvårdsförmånen skär Liberalerna ned. Skillnaderna är i och för sig bara drygt 200 miljoner på respektive område, men det är ändå ett exempel på att det spretar.

Att det skiljer så mycket mellan de borgerliga partiernas budgetförslag kan ju ha en helt andra förklaringar än att det bara är en slump.

Jag har tidigare sagt att journalister brukar påstå att väljarna vill ha klara besked om vilka alternativen är i svensk politik. Men det kanske inte är så självklart att väljarna vill ha klara besked. Alliansens spinndoktorer har kanske valt en annan taktik: Många olika budskap lockar olika väljar-grupper, och det är kanske inte så viktigt om de förslag som man presenterar över huvud taget går att förena till ett regeringsalternativ.

Här bjuder man antingen drygt 11 procent upp eller drygt 10 procent ned på regeringens förslag på de totala utgifterna. Det utgör en skillnad på 16,5 miljarder. Vid några av delposterna skiljer det mer än 50 procent mellan vad de borgerliga partierna erbjuder väljarna att rösta på.

Något av alternativen borde kunna passa nästan alla väljare. Kanske är det så man har tänkt. Men hur ska väljarna veta vad det resulterar i för slags regeringsalternativ?

Vad blir budskapet till väljarna med en spretig röra som detta? Det blir helt enkelt att ingen vet vad ett sådant regeringsalternativ innebär. Men så är det med lotterier – de flesta drar en nitlott.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. När det gäller frågan om generell tillståndsplikt yrkar jag bifall till den reservationen.

Jag tycker att förslaget om att underställa kommunernas lagstadgade skyldighet att tillhandahålla välfärdstjänster en tillståndsplikt, som det handlar om, är bakvänt. Jag tror att förslaget nog bara tillstyrks av arbetslösa advokater som ser ständiga processer som ett sätt att skapa fler jobb för sin kår.

Det är dock inte det slags jobb vi behöver, utan vi behöver fler välutbildade inom vård, skola och omsorg. Det är detta som regeringen satsar på.

Dåliga lagar och regler skapar onödigt arbete. Bra lagstiftning gör att resurserna styrs dit där medborgarnas behov finns.

Fru talman! Jag vill avsluta med att önska fru talmannen och mina kollegor i riksdagen en god jul och förhoppningsvis ett väldigt innehållsrikt valår 2018.

(Applåder)

Anf. 110 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kan lugna ledamoten från Miljöpartiet och alla medborgare, vilket kanske är ännu viktigare, om att vi i de fyra allianspartierna vet att vi är fyra olika partier. Vi vet att vi har olika prioriteringar och lite olika syn och inriktning på en del saker. Vi vet dock också att vi har förmågan till ett grundmurat ordentligt samarbete som gör att vi alla är väldigt trygga med att vi trots olikheterna i våra budgetförslag kommer att kunna regera Sverige.

Det som fanns med i de anföranden från allianspartierna som hittills har hållits – från Kristdemokraterna och Moderaterna – och det jag är säker på kommer att finnas med hos företrädarna från Centern och Liberalerna är våra visioner om hur vi ska få ut ännu mer ur skattebetalarnas pengar. Vi ska få en ännu bättre vård, ännu större trygghet i äldreomsorgen och ännu bättre omsorg i alla de skeden i livet då vi behöver det.

Detta saknades i Miljöpartiets anförande. Det fanns väldigt lite om Miljöpartiets visioner.

Jag skulle vilja höra vilka prioriteringar Miljöpartiet har gjort. När man har varit med och stöttat en budget som säger ”vi har 40 miljarder att satsa, men vi väljer att inte prioritera de mest utsatta i samhället, de som är i behov av stöd och service vid en funktionsnedsättning”.

I stället är ni beredda att acceptera nedskärning efter nedskärning, vilket de facto nu förekommer på grund av att regeringen inte tar sitt ansvar. Varför har Miljöpartiet gjort en sådan prioritering?

Anf. 111 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Jag ville med mitt anförande visa att när ni berättar vad ni vill erbjuda väljarna och tar samma pengar räcker de inte till. För det ena partiet vill göra en sak, det andra partiet vill göra en annan sak, det tredje partiet vill göra en tredje sak och det fjärde partiet vill göra en fjärde sak.

När man beskriver den tänkta visionen på detta sätt, med fyra olika varianter att disponera medlen, räcker pengarna inte till. Man kanske inte måste ha fyra gånger så mycket pengar, men man måste kanske ha dubbelt så mycket pengar för att kunna genomföra samtliga förslag från er.

Jag är säker på att ni kommer att kunna förhandla ihop er och kan komma överens om precis vad som helst. Men vad blir det för något? Det är ju det väljarna är intresserade av. Väljarna får dock inga besked från er, eftersom de får se tre olika visioner.

Ingen vet vad resultatet av detta blir. Det kanske inte blir någonting av det som Moderaterna vill eller det som Kristdemokraterna vill. Om man väger samman dessa poster hamnar ni nästan på varje post ungefär där regeringen ligger. Men några vill ha jättemycket mer, och några vill ha jättemycket mindre.

Det kanske blir en rödgrön politik av er kompromiss efter valet. Det är möjligt.

Det var detta jag ville förmedla, för jag tycker att debatten blir så skev när man berättar om saker som inte alls hänger ihop, och det gör inte era budgetförslag. De hänger inte ihop på något sätt. Det skiljer 16 ½ miljard mellan det nedersta och det översta budet. Att rösta på er är som ett lotteri, tycker jag.

Det här var ambitionen med mitt anförande.

Det handlar för övrigt inte om 40 miljoner utan om 44,1 miljoner som vi disponerar till hälso- och sjukvården. Jag ville bara rätta till siffran.

Vi tycker att vi har bidragit kraftfullt till att öka resurserna till hälso- och sjukvården under mandatperioden. Vi tror att det har betydelse hur mycket resurser man lägger på hälso- och sjukvården. Vi har för övrigt inte varit med och gjort några neddragningar, som Kristdemokraterna påstår.

Anf. 112 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag efterfrågade Miljöpartiets ambitioner. Vad är Miljöpartiets ambitioner för att skapa förbättringar inom svensk hälso- och sjukvård, svensk omsorg och svensk välfärd i de delar som gäller vid de tillfällena i livet då var och en av oss kan hamna i en situation då vi är i behov av samhällets stöd?

Specifikt frågade jag varför Miljöpartiet i sina satsningar har valt att inte göra någonting för de personer som är i behov av LSS. Vi ser att det nu kostar miljarder mindre på detta område, och regeringen accepterar det.

Vi har fått utredning efter utredning från ansvariga myndigheter som visar att det här är några av de grupper i samhället som är i störst behov av samhällets stöd. Många av dem får över huvud taget inte detta stöd. Det är något som Miljöpartiet accepterar.

Man kan säga att regeringen inte har tagit ett aktivt beslut att ändra lagen. Nej, och det är ett av de stora problemen. Det behövs nämligen en lagändring när rättstillämpningen har förflyttats. Ni accepterar dock denna förändring, och ni accepterar att det blir miljardbesparingar på de mest utsatta.

Senast i går kom ytterligare en rapport från Socialstyrelsen. Den visar att många av de som har fått indraget stöd från den statliga assistansen blir helt utan samhällets stöd. Det pekas på riskerna för att möjligheten till delaktighet i samhället och att få leva ett liv som andra nu begränsas. Det gäller både barn och vuxna.

Varför har Miljöpartiet gjort denna prioritering? Varför får vi inte höra vad Miljöpartiet vill göra? Eller har Miljöpartiet precis som Socialdemokraterna inte några större ambitioner på området?

Anf. 113 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Det är svårt att bemöta sådan här argumentation, som jag tycker saknar verklighetsförankring. Det har inte skett några neddragningar. De kostnadsminskningar som har skett har skett på grund av tillämpningen.

Emma Henriksson tillhör ett parti som satt i regeringen före förra valet och inte gjorde någonting åt det här, fastän vi redan då visste att den här lagstiftningen var ihålig. Vi visste att den var ihålig redan när den antogs 1993. Vi visste att den inte skulle funka när den väl skulle bli prövad i domstolar. Sedan har just det skett.

Vi har satt igång den process som krävs. Vi är inte intresserade av att man hastar fram lösningar som inte håller för prövning i domstolar. Vi vill ha en lagstiftning för den här gruppen när det gäller LSS. Vi vill ha en lagstiftning som håller för prövning i domstol, så att man vet att den faktiskt fungerar, och vi har satt igång ett arbete för detta. Men det tar tid. Under tiden försöker vi reparera de skador som uppstår så gott det går. Vi har börjat med det arbetet.

Jag tycker att det är lite orättvist att skylla detta på den här regeringen, för det är ingenting som är nytt sedan den tillträdde, utan det är problem som vi har känt till ända sedan LSS kom till. Processen att ta fram en ny lagstiftning som fungerar och håller hade man behövt starta för tio år sedan.

Sedan frågar Emma Henriksson vad Miljöpartiet vill på det här området. Jag inledde med att berätta vad vi vill på området. Vi har väldigt höga ambitioner. Vi tror att en av orsakerna till att vi har problem i dag är att vi har haft åtta år med alliansregering då man inte har satsat på professionen och inte har satsat på den utbildning som vi nu lägger pengar på. Orsaken till att vi saknar personal är ju att det inte har utbildats personal, och det tar en mandatperiod. Det tar fyra fem år att utbilda personal. Vi kommer att ha bättre lösningar efter nästa val.

Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar nu det centrala i svensk välfärd, nämligen sjukvård, äldreomsorg, socialtjänst och hur människor med funktionsnedsättning ska kunna leva ett liv som andra. Det vi i Sveriges riksdag har att besluta om är dock en liten del av detta, nämligen hur statens budget påverkar området. De stora delarna handlar om kostnaden för receptförskrivna läkemedel och den statliga assistansersättningen. Merparten av kostnaderna för detta i Sverige finansieras genom att kommuner, landsting och regioner beskattar medborgarnas inkomster. Där ligger den stora satsningen från vårt land på det här området.

Det viktigaste staten kan göra för att se till att det finns pengar till cancersjukvård, hemtjänst och LSS-boenden är att föra en ekonomisk politik som leder till ökad tillväxt och att fler människor kommer i arbete. Här finns den centrala konflikten mellan å ena sidan Centerpartiet och övriga allianspartier och å andra sidan de tre vänsterpartierna.

Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg med våra nio budgetar ökade med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, och antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade.

För vänsterpartierna är inriktningen den motsatta. Höjda skatter är den bästa metoden att få pengar till vård, skola och omsorg. Hade det varit rätt hade Sverige legat i absolut topp, eftersom vi har ett av världens högsta skattetryck. Som om det inte vore nog har vänsterregeringen dessutom höjt skatter med 30 miljarder kronor.

Att Sverige trots detta ännu går som tåget beror främst på Alliansens reformer genom nio statsbudgetar fram till och med 2015. I allt väsentligt ligger dessa reformer fast, till exempel jobbskatteavdragen. Det pratas om att de är dåliga och så, men den rödgröna regeringen har låtit alla ligga fast. De finns kvar, och de pengarna går ut till medborgarna och sätter fart på Sverige på olika sätt.

Den andra stora konflikten på välfärdsområdet handlar om synen på att låta privata företag erbjuda hemtjänst, skola, assistans och sjukvård. För Centerpartiet är de privata företagen en mycket viktig del i att få den svenska välfärden att fungera bättre.

Idén om att all välfärd ska drivas i stora offentliga inrättningar kom till korta redan under 1980-talet och 1990-talet. Varken patienter, omsorgstagare eller välfärdens medarbetare upplevde att de stora systemen kunde möta deras förväntningar på kvalitet, tillgänglighet och eget inflytande. De reformer som har genomförts sedan dess har öppnat för valfrihet och bättre dynamik. Den svenska välfärdsmodellen, som bygger på gemensam finansiering och en tydlig möjlighet att själv välja utförare, har ett starkt folkligt stöd. Det vill vi i Centerpartiet försvara. Därför är det trist och tråkigt att se hur vänsterpartierna under den här mandatperioden har bedrivit någon-ting som man skulle kunna kalla häxjakt på privata entreprenörer.

Centerpartiet och Alliansen har under hela mandatperioden stått med utsträckt hand för att få till en blocköverskridande överenskommelse om skarpa kvalitetskrav och skärpt tillsyn i välfärden, oavsett huvudman. Det erbjudandet kvarstår. Men tyvärr är det uppenbart att regeringen tillsammans med Vänsterpartiet arbetar i en annan riktning.

Revisionsbyrån PWC gjorde förra hösten en granskning av vad Reepaluutredningens förslag skulle innebära i praktiken och var mycket tydlig i sina slutsatser: Välfärdsbolagens möjligheter att bedriva sin verksamhet blir påtagligt begränsade om utredningens förslag blir verklighet. Det faktum att bolagen kommer att ha mycket små möjligheter att bygga upp ekonomiska buffertar innebär att verksamheterna blir mycket sårbara för ekonomiska störningar. De stryps.

Jag är besviken och upprörd över att de tre vänsterpartierna nu är beredda att stänga fullt fungerande assistansföretag, äldreboenden och hemtjänstutförare i stället för att ta tag i välfärdens riktiga problem.

I Sverige finns ett stort antal människor med stora funktionsnedsättningar som nu får sin assistans indragen. Det finns äldre som inte får plats på äldreboenden. Köerna till sjukvården ökar. Att ta tag i detta borde vara mycket viktigare än att nu vilja gå fram med vad som i praktiken är ett överskottsförbud för de privata utförarna i svensk sjukvårdssektor.

Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Men i takt med att vi lever längre och kan behandla fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna kortades, antalet vårdcentraler ökade och öppettiderna blev generösare. Kvaliteten i sjukvården stärktes, och patienterna blev mer nöjda med vården.

Tyvärr har utvecklingen nu vänt, vilket framgår av dagens debatt. Det är växande köer och försämrad tillgänglighet. De växande köerna i sjukvården gör att vården blir mer ojämlig. Skillnaderna i tillgänglighet är i dag stora mellan landstingen. Om köerna tillåts växa mer kommer vi att hamna i ett läge där bostadsort och ekonomi spelar en avgörande roll för vilken vård man kan få och när. För att kunna korta köerna och öka tillgängligheten för patienten behöver fler aktörer få möjlighet att hjälpa till att utföra vården.

Som sagt: Under Alliansens år vid makten minskade köerna, och tillgängligheten i vården ökade. Detta uppnåddes genom att en mångfald av alternativ släpptes in, samtidigt som kortare köer premierades.

Sjukvård ska vara tillgänglig för alla människor i hela landet. I dag är skillnaderna i tillgång till sjukvården alltför stora, bland annat avseende avståndet till sjukvård. Ett exempel är hur allt färre har en fast läkarkontakt i primärvården. Störst är problemet i vänsterstyrda landsting och regioner.

Trots hög läkartäthet fattas det i Sverige läkare på vårdcentralerna. I vissa landsting är det färre än 30 procent av patienterna som har en fast läkarkontakt. Samtidigt arbetar omkring 1 000 stafettläkare i den svenska vården, något som kostar landstingen 1 miljard kronor per år.

Fru talman! Problemen i primärvården går att lösa. Det visar inte minst utvecklingen i Norge, som gått från att bara halva befolkningen haft en fast läkarkontakt i primärvården till att nästan alla har det i dag. Det är ett gott exempel. En av de viktigaste förändringarna som gav Norge en stark primärvård handlar om att läkare fått möjlighet att driva egna verksamheter i liten skala och bli entreprenörer. Det är dags att regeringen tar den akuta krisen i primärvården på allvar.

Det här är fjärde och förhoppningsvis sista gången på länge som vi debatterar vänsterregeringens budgetförslag och brist på reformer. Den svenska välfärden står inför stora utmaningar. Lösningen heter inte vinstförbud. Det krävs riktiga förändringar som minskar de klyftor som vi ser i

svensk välfärd. Det är detta som debatten fram till valet kommer att handla om.

Riksdagens rambeslut är fattat. Centerpartiets budget föll. Därför deltar vi inte i riksdagens beslut. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 115 ANNA-LENA SÖRENSEN (S) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att inte ens Staffan Danielsson klarade att hålla sin talartid. Vi skulle behöva två omgångar till våra debatter. Vi har mycket att debattera.

Många har talat om skillnader mellan Alliansens förslag. Staffan Danielsson var själv inne på generella satsningar för att kunna ge landsting och kommuner större möjlighet att själva kunna fatta sina beslut och lokalt kunna göra demokratiska överväganden. Man kan jämföra det med till exempel Kristdemokraternas väldigt hårda centralstyrning och väldigt riktade förslag till satsningar. Det är intressant.

Centerns ställningstagande handlar om att man känner en tillit och ett förtroende för att de lokala politikerna ska kunna fatta de beslut som de enligt grundlagen ska kunna göra. Det handlar också om att vi i Sverige har organiserat oss i kommuner och landsting för att vi tror att det är där som kunskapen finns om de lokala förhållandena och de lokala behoven.

Därför känns det obegripligt att man sätter så stor tillit till kravet på en nationell tillståndsgivning. Det innebär enligt vårt sätt att se att man flyttar besluten från de lokala politikerna till tjänstemän i Stockholm. För mig känns det konstigt att Centerpartiet driver en så stark linje för det. Det skulle vara intressant att höra en kommentar från Staffan Danielsson om just det ställningstagandet.

Anf. 116 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för Anna-Lena Sörensons varma ord om vikten av decentralisering och beslutsfattande i landsting och kommuner av politiker som är rotade i verkligheten. Det brinner verkligen vi i Centerpartiet för. Men vi är också för att det behövs ramlagar och principer som lägger grunden för verksamheten.

Det enkla svaret på Anna-Lena Sörensons fråga är att den nationella tillståndsgivningen lägger en grund som måste vara utgångspunkten när kommunerna jobbar. Utifrån den grunden äger de själva att sedan lägga sig högre eller på lite olika sätt, men grunden ska ligga fast.

Allianspartierna är fyra partier som bevisat sig kunna samarbeta i mer än nio budgetar fram till för knappt två år sedan, när den sista slutade att gälla. Det är som har sagts här. Vi är olika partier, och vi har just nu lite olika tonvikt i våra förslag. Det är demokrati.

Jag har redovisat Centerpartiets prioriteringar. Mina goda allianskollegor har visat sina. Den som undrar var vi landar kan se hur vi landade de nio år som har varit. Vi kommer att landa väl även de fyra, åtta eller tolv år som väntar.

Vänsterpartierna är oslagbara på att höja skatter och sedan fördela ut dem i bidrag och försöka få debatten att handla om det. Vi vill hela tiden bredda debatten och visa att grunden i Sveriges välstånd är vår marknads-ekonomi, vårt näringsliv och skatteintäkterna.

Är man bättre på att frigöra krafterna hos småföretagen ger det bättre resurser till den offentliga sektorn. Det menar vi totalt sett är mycket bättre än att bara höja skatter och fördela intäkter.

Anf. 117 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Fru talman! Det förra regeringsinnehavet för Alliansen slutade med ganska stora underskott i statsbudgeten och stora hål i välfärden. Så mycket var det för de skattesänkningar och privatiseringar man gjorde under den perioden.

Fru talman! Det är egentligen vad det handlar om för Centerns del. Det är viktigare att privatisera offentlig verksamhet än att skydda den lokala och kommunala självständigheten. Därför kan man också tänka sig att lyfta beslutsfattandet. Det är vad det handlar om. Det handlar i det här fallet inte om centrala krav på kvalitet utan om tillståndsgivning. Man lyfter beslut från den lokala nivån upp till tjänstemän i Stockholm. Det ska inte ens vara demokratiskt påverkligt. Det blir det inte i ett sådant system.

Sedan talar Staffan Danielsson mycket om att de har olika prioriteringar och ska lösa det på olika sätt. Det kan man hålla med om. Man kan titta på Centerpartiets förslag att finansiera välfärden och täppa till de hål och möta de utmaningar Staffan Danielsson beskrev i sitt inlägg. Vi ser att det slutar på ett minus för Centerpartiets del med lite drygt 315 miljoner kronor. Det tar med den ena handen och ger med den andra och föreslår skattesänkningar på sammanlagt 35,6 miljarder kronor.

Fru talman! Vad gäller kravet på att begränsa vinster i välfärden tycker svenska folket precis som vi i de rödgröna partierna. Ohemula vinster och att lägga svenska skattepengar i utländska skatteparadis är inte okej. Jag har inte sett några som helst förslag från Centerpartiet på hur man ska kunna begränsa det och få skattepengar att verka i Sverige i den offentliga välfärden.

Anf. 118 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet är med på väldigt mycket för att bekämpa skatteflykt, förhindra skatteparadis och så vidare. I den frågan uppfattar jag att vi ligger väldigt nära varandra.

Vi landar gärna i debatterna i att inte bara diskutera exakt hur vi höjer skatter och sedan fördelar ut bidrag i olika riktade stöd, och det tycker jag är bra. Det är ändå inte det avgörande. Det avgörande är att Sverige går som tåget, att vi får in skattepengar och har resurser för en bra sjukvård, äldreomsorg och så vidare som i allt väsentligt betalas med kommunala pengar, regionpengar och landstingspengar.

Där är min bild annorlunda än den som Anna-Lena Sörenson visar med att allianstiden med nio budgetar inte var något vidare. Det gick med underskott. Vi hade en väldig finanskris att brottas med. Vi reformerade den ekonomiska politiken väldigt starkt och fick fart på Sverige, och sysselsättningen ökade. Vi kom igenom den stora krisen och lade en grund som regeringen har en stor nytta av även i dag.

Ni har inte ändrat på så mycket. Ni är en svag minoritetsregering som inte lägger fram många propositioner. Vi går inte på högfart här i riksdagen under den här hösten och våren. Det sprutar inte ut förslag och propositioner från regeringen, vilket jag i och för sig är glad för.

Prot. 2017/18:49

13 december

-----

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Visst gör man skada. Visst kommer en del av era förslag att vara negativa. Men det mesta som vi genomförde ligger fast. Det handlar om att få fart på företag och näringsliv och få resurser till omsorg. Det hoppas jag att vi kan sätta fart med igen från Alliansen när vi förhoppningsvis kommer till makten 2018.

Vi förenas av att vi alla vill ha en bra hälso- och sjukvård. Jag är övertygad om att Alliansens och Centerpartiets koncept att få fart på Sverige är nummer ett.

Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Före detta Alliansen, högern, vill gärna tala om att hälso- och sjukvården omedelbart blev sämre när Löfven tillträdde som statsminister och när Vänsterpartiet blev förhandlingspart till regeringen. Men det är faktiskt landstingen som har ansvaret för hälso- och sjukvården lokalt och inte regeringen.

Akutavdelningarna på Södersjukhuset och Nya Karolinska underkändes av Inspektionen för vård och omsorg förra veckan. Jag tycker att ni ska slå en pling till era högerpolitiker i Stockholms läns landsting. De har visat vad Centern, KD, Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna vill med sjukvården i Sverige.

En delad fjärdeplats blev resultatet för svensk sjukvård när tillgänglighet och effektivitet jämfördes mellan 195 länder. Svensk sjukvård håller världsklass när det gäller att rädda livet på patienter med en lång rad diagnoser. Det ska vi inte glömma när hela hälso- och sjukvården svartmålas.

Detta är en rekordbudget för hälso- och sjukvården. Tillskottet i år från regeringen, med Vänsterpartiet som förhandlingspart, för hela området är 7 miljarder. Och vårdpaketet, som jag kommer att prata om, är 4,7 miljarder per år. Då ska vi inte glömma den lilla nätta summan 10 miljarder årligen till kommuner och landsting för hela mandatperioden.

På ledarsidorna till höger är de inte jättegglada. De suckar. Men vi i Vänstern är stolta över att vi har förhandlat fram medel för jämlik vård. Ni till höger premierar vinster i välfärden. Vi till vänster premierar jämlikhet.

Kvinnors hälsa har på många sätt varit eftersatt och inte prioriterats lika högt som mäns. Därför är det fantastiskt bra att regeringen ihop med oss har presenterat en rad satsningar på kvinnor och kvinnors hälsa. Mest stolt är jag faktiskt över att Vänsterpartiet tillsammans med regeringen genomfört satsningar på en förstärkt förlossningsvård. Det är 1 miljard ytterligare som Vänstern har förhandlat fram för att man ska anställa fler inom förlossningsvården. Jag säger ”anställa”. Det är en förutsättning att landstingen gör det. Här snackar vi verkligen jämställdhet. Det gläder mig att samtliga partier nu är med på detta. Ni gör tummen upp för en vänsterpartireform. Det trodde vi inte.

En annan reform som vi i Vänstern har förhandlat fram i budgeten, som gynnar jämlikhet och jämställdhet, är fri screening när det gäller så kallad cellprovtagning. Cellprovtagning gör att tidiga cellförändringar kan upptäckas och behandlas redan innan de utvecklats till cancer i livmoderhalsen. Det är också dokumenterat att de kvinnor som regelbundet deltar i cellprovtagning sänker sin risk för livmoderhalscancer med ca 90 procent. I nuläget är det 6 av Sveriges 21 landsting som erbjuder kvinnor fri cell-

provtagning. Det ska nu bli fritt i hela Sverige. Jag har själv haft cellförändringar. De upptäcktes i tid. Jag är väldigt glad för att det inte gick längre.

Jag tror att ni till höger säger nej till denna reform, precis som med reformen om fri mammografi. Då vill jag faktiskt rekommendera att ni läser den rapport som vi tog fram tillsammans om cancervård och cancer. Diverse cancerläkare, professorer och så vidare – jag kan ge er exempel på ytterligare läkare – har tydligt skrivit att de tycker att fri screening är jät-tebra, tillsammans med andra delar man kan jobba med. Detta är alltså ingenting som vi själva har suttit och rört ihop vid skrivbordet, så att säga.

Den psykiska ohälsan ökar. Den har ökat i flera år. De psykiska diagnoserna står för ca 45 procent av alla pågående sjukskrivningar. Fler kvinnor än män är sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa. Det tycker jag att man ska titta lite extra på. Den psykiska ohälsan ökar bland personer med kort utbildning och bland unga. Därför har vi i Vänsterpartiet varit med och drivit igenom satsningar på just psykisk hälsa. Det handlar om självinläggningsprojekt, den psykiska barn- och ungdomsvården, satsningen på ungdomsmottagningar och så vidare.

Den nya satsningen handlar om 1 miljard. Det behövs mycket mer på området psykisk hälsa och ohälsa. Detta är ett stort folkhälsoproblem. Med anledning av metoo är det också uppenbart att psykiatrin måste kunna här-bärgera alla de flickor och kvinnor som på olika sätt blivit utsatta för övergrepp som har varit traumatiserande och skadat dem för livet. Det gäller i dag och i morgon. Det är en självklarhet.

Barnens hälsa speglas av föräldrarnas. Detta är en klassfråga. Vissa barn omhuldas på solsidan, andra på skuggsidan. Att vården är ojämlig är allvarligt i allmänhet, men det är i synnerhet allvarligt när barn drabbas. Då blir det väldigt ojämligt. De får starta från en väldigt ogynnsam position. Vi vill lyfta in barnperspektivet. Vi har förhandlat fram 142 riktade miljoner till socioekonomiskt utsatta områden.

Jag har åkt runt väldigt mycket i Sverige – jag har alltså inte bara varit i Stockholm, som en del tror – och talat med de hjältar som bär upp hälso- och sjukvården. Hela hälsovården bärs upp av hjältar, menar jag. I debatten från höger verkar det som om krisen kom plötsligt, från ingestans, som en ande ur flaskan.

Antalet inställda operationer på akutsjukhusen i Stockholms län ökade dramatiskt under 2016, visar nya siffror. Det var 4 633 operationer som ställdes in. Vad berodde det på? Berodde det på att folk försvann, gjorde någonting annat, gick till stranden? Nej, i hög utsträckning berodde detta på bristen på personal och vårdplatser. I era budgetar framhåller ni kömiljarden, men det är inte så mycket diskussion om just personalsatsningar. Det är personalen som bär upp hela hälso- och sjukvården. Det är bara personalen som kan minska köerna och som kan se till att vårdplatserna kan fyllas och att barncanceroperationerna kan verkställas. Det är bara personalen.

Det behövs reella satsningar på personalen. En av de införhandlade reformerna från oss är 2 miljarder till förbättrade arbetsvillkor för vårdanställda. Det skulle behövas mycket mer, vill jag påstå. Det handlar om att förbättra arbetsvillkor, om att ha makt över sitt eget arbete, om bättre schema, om förkortad arbetstid och om bättre löner. Personalen är motorn.

Prot. 2017/18:49
13 december

-----
*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Jag saknar engagemanget från er sida, men det kanske man ser om man dyker långt ned i era budgetar.

Tillgänglighet är oerhört viktigt – det är alltid bra. Men det måste ställas mot behoven enligt svensk hälso- och sjukvårdslag. Vi pratar sällan om den övergripande lag som vi har här i Sverige.

I Stockholm har vi en fantastisk tillgänglighet. Den är nästan extrem ibland, måste jag säga. Jag kan skriva mina egna remisser till hudläkare och ögonläkare. Ingen frågar efter mina behov. Så fungerar det. Ingen kollar om jag behöver detta eller inte. Men vad som är påfallande inom vården i hela Sverige är att de med störst behov står längst ifrån vården. Det gäller dem med beroendeproblematik, dem som har psykisk ohälsa, dem som är multisjuka och de äldre. Vården är, som Vårdanalys säger i en av sina rapporter, bäst på att fånga in dem med avgränsade behov.

Tydligast är det här i Stockholm, där vi har den obegränsade tillgängligheten. Detta är ert skyltfönster. Därför pratar jag om Stockholm. Det är verkligen ert skyltfönster. Här har ni borgerliga partier – jag kan kalla er högern – tillsammans med Sverigedemokraterna styrt i tolv år. Då kan vi titta på hur det blev på ett ställe där ni har fått rådda hela hälso- och sjukvårdspolitiken i tolv år. Det är alltid intressant. Det är ett tydligt exempel på vad som kommer att hända i hela Sverige om ni skulle sitta där i tolv år, tror jag.

Vi har väldigt många vårdval. Det tycker jag är bra. Det är bra med vårdval. Vi har 17 stycken. Det är väldigt snedfördelat. Det kan vara intressant att veta var läkarna har etablerat sig i Stockholm. Norrmalm har en underbar tillgänglighet. 18 procent av privata utförare finns där. 3 procent av befolkningen bor där. Botkyrka har 1,94 procent av privata utförare. Det är tydligen inte så poppis att vara i Botkyrka. Men 4,11 procent av befolkningen bor där. Då säger ni förstås: Åh, det är så bra att vården ligger där folk jobbar. Men då undrar jag: Jobbar alla på Norrmalm eller i innerstaden? Så är det förstås inte. Finns det evidens för att det behövs 13 vårdcentraler på Östermalm? Jobbar alla där?

Speglar detta behoven? Jag tycker att det är intressant. Tillgängligheten är som sagt enorm. Trots det ringer vi i Stockholms innerstad mer till de digitala läkartjänsterna än andra. Det är ändå lite spännande. Vi i innerstaden ringer doktor Kry – det finns en undersökning om det också – mer än de som bor i Västernorrlands inland. Vi är också supersjuka här i Stockholm, verkar det som. Konsumtionen av läkarvård i Stockholms län ligger 40 procent högre än i övriga landet, räknat per capita.

Det handlar om tillgång och efterfrågan. Har detta påverkat folkhälsan positivt? Har de som står längst ifrån vården omfamnats av vårdvalen? Detta är verkligen er modell. Därför pratar jag om den. Det är högerns modell. Det är detta ni framhåller. Det var länge ett skyltfönster. Jag vet inte riktigt hur ni förhåller er till det nu. Detta är verkligen er darling. Det är era kompisar som har drivit politiken i tolv år. Det har varit så många val, och det har blivit en så kaosartad sjukvård. Nya Karolinska är som ett avsnitt i *Pang i bygget*. Varje dag kommer det något nytt. Det är felbyggda badrum och konstiga konsultupphandlingar som har kostat massor och inte lett till någonting.

Det finns väldigt många arga läkare, sjuksköterskor och vårdanställda som har fått nog. Det kan man också läsa om i tidningarna.

På det sättet tycker jag att Stockholms läns landsting har blivit ojämlikhetens vagga. Målet för hälso- och sjukvården är god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen – inte att de privata utförarna ska göra storvinster.

Ibland handlar det ju knappast om några små företag. Det låter ibland som att alla består av sex läkare som driver en vårdcentral, men här pratar vi om stora superföretag.

I Stockholms läns landsting finns denna modell, som är Moderaternas, Centerns, KD:s Liberalernas och Sverigedemokraternas. Så här kommer Sverige att utvecklas om ni får makten igen. Det är därför jag lyfter upp frågan om Stockholms läns landsting. Det är intressant att titta på vad som händer här.

Det är inte många som har talat om äldreomsorg i dagens debatt, men Barbro Westerholm kommer att göra det i sitt anförande. Att bli äldre är ingen sjukdom eller något undantagstillstånd, utan det är en del av livet. Klass och ålder avspeglar sig i ekonomi och i åldrandet som sådant.

Personalen är, precis som i hälso- och sjukvården, motorn i äldreomsorgen, fru talman. Om man tittar på hur personalen inom äldreomsorgen upplever sitt arbete ser man att det skedde en kraftig förskjutning från 2005 till 2015.

Om man tittar på vad de senaste decenniernas privatiseringar har lett till kan man se att de anställda i privat driven omsorg genomgående har sämre villkor och lägre löner än dem som arbetar i kommunalt drivna verksamheter. Detta står i en stor rapport som heter *Så mycket bättre*, som kom 2016 och som är gjord av Kommunal.

Det är på personalen som de privata aktörerna drar in vinsterna – vi har pratat lite om vinstfrågor här, så jag gör också det.

I dag saknar 20 procent av dem som arbetar på äldreboenden rätt gymnasieutbildning, vilken egentligen är helt gålet. I hemtjänsten är motsvarande siffra 25 procent. Det drabbar förstås de äldre om personalen inte har rätt utbildning.

Det är därför bra att det nu finns förslag om att man ska ha nationella utbildningar för exempelvis undersköterskor. Det är väl på tiden.

Vi gick in med en reform på 2 miljarder som handlade just om att lyfta upp äldreomsorgens personal. Det är också en reform som gynnar de äldre på lång sikt.

Socialt arbete har varit eftersatt länge. Hela området måste stärkas med kompetensutveckling och mer administrativ hjälp. Socialarbetare måste få arbeta som socialarbetare igen.

Med 250 miljoner per år kan vi stärka det sociala arbetet och få en stabilitet. De som söker upp socialtjänsten och de barn vars orosanmälningar ska läsas ska ha tillgång till socialarbetare som inte går på knäna. De ska ha tillgång till socialarbetare som lyssnar och finns där och som gör det jobb som en socialarbetare ska göra. Hela området behöver lyftas.

Vi har sett en katastrofal utveckling inom den personliga assistansen. Det måste vara ett av regeringens största misslyckanden, vilket jag tycker är tråkigt.

Jag tycker att regeringen genom att stilla ha stått och sett på när dom efter dom har urholkat en av vår tids största frihetsreformer har bidragit till att tusentals människor inte fått sina rättigheter tillgodosedda.

På det har regeringen genom regleringsbrev och utredningar med ensidigt kostnadsfokus ifrågasatt den stora frihetsreform som detta handlar om. Det här handlar inte bara om att man ska överleva – man ska också kunna leva sitt liv.

Däremot har regeringen inte gjort några nedskärningar i budgeten. Det var bra att vi kunde driva på där och att vi lyckades höja schablonen och se till att kommunerna kan införa habiliteringsersättning.

Jämlikhet är Vänsterns signum. Jag yrkar bifall till den reservation som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har lämnat. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Jag är ledsen att även jag drog över talartiden, fru talman!
(Applåder)

Anf. 120 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag skulle ibland önska att vi i debatten kunde hamna i ett sådant läge att vi faktiskt har lite ödmjukhet i tonen. För oss kristdemokrater är det otroligt viktigt att vi jobbar förebyggande. Vi har höga ambitioner när det gäller att minska klyftorna i vården – klyftor som vi ser ökar.

Vi har lika mycket pengar som regeringen, och den budget som Vänsterpartiet stöder, för att satsa på att få fler att följa screeningprogrammen. Vår kritik handlar om sättet som pengarna används på – och det rör sig om mycket pengar. Många säger att man borde göra detta, att det borde vara bra och att det borde funka. Vi delar denna vilja, och det vore jätteskönt om det var så att det faktiskt gav effekt att ta bort avgiften.

Sörmlands läns landsting började ett halvår innan regeringens beslut fick effekt och har nu alltså gjort detta i två år. Det är två år som behövs för att kunna fullfölja det hela, eftersom kallelserna sker med tvåårsintervall. Efter två år utan avgifter konstaterar chefen för verksamheten att man inte ser någon märkbar ökning.

Detta hade vi kunnat förutse utifrån tidigare erfarenheter. Av regeringens satsning kan vi se att det inte blir vad vi skulle kunna önska att det var. Dessa pengar behöver användas så att de riktas till de grupper som inte besöker mammografin. Trots att Sörmland ligger ganska bra till i detta avseende är det var femte kvinna som inte följer screeningprogrammet. Det blir ett stort antal.

Jag vill höra från Vänsterpartiet: Om det visar sig att detta inte funkar, är ni beredda att ompröva det? Kan vi gemensamt hitta sätt att använda pengarna så att de faktiskt når det och dem som är målet, eller håller ni fast vid att pengarna ska satsas just i anslutning till avgiften?

Anf. 121 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Tänk om vi kunde följa varje reform som ni presenterade under era åtta år, Emma Henriksson! Vi skulle tillsammans kunna fråga oss om det blev så bra med vinsterna eller med kömiljarden, men det gör vi inte.

Vi följer dessa reformer. Vi har dessutom, för ett eller två år sedan, presenterat ytterligare en reform, som jag tror omfattade 130 miljoner per år. Den skulle riktas till vårdcentraler, som skulle arbeta uppsökande för

att nå kvinnor med en sämre hälsoprofil. Det finns en extrem ojämlikhet inom hälso- och sjukvården som är både personell och geografisk.

Det måste förenas med annat. Vi följer detta, men man måste också lita på de regionala cancercentrumen och vad de säger om till exempel avgiftsfri mammografi, avgiftsfri cellprovtagning och mobila mammografienheter. Man kan bygga på väldigt mycket – det är jag helt övertygad om.

När det gäller screening för cellprovtagning sa Joakim Dillner, professor på Karolinska Institutet, att det i Europa bara var fyra länder som hade avgift ens i delar av landet, varav Sverige var ett.

Väldigt många specialister säger att detta är en förutsättning för att fler ska gå till screening. Jag tror dock att det måste förenas med uppsökande verksamhet.

Självklart är det så, Emma Henriksson, att om detta får pågå och vi får in rapporter och ser att det här inte var något bra får vi fundera på något annat. Jag skulle önska att samtliga partier tittade på sina reformer på samma sätt – det vore intressant.

Anf. 122 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Vänsterpartiet faktiskt vågar se resultaten av det man har fått igenom i budget och av de prioriteringar man har gjort.

Man hade kunnat välja att prioritera annat, till exempel LSS. Man hade kunnat prioritera att lägga verklighet bakom orden. Det jag hör från Vänsterpartiets företrädare är ett lika starkt engagemang som det finns hos kristdemokrater för att värna de personer som har behov av stöd.

Men samtidigt stöder Vänsterpartiet en budget som konstaterar att det under de senaste två åren – för det handlar om de senaste två åren, vilket vi nu har rapporter från statliga myndigheter som bekräftar – har hänt något radikalt på detta område, vilket leder till miljardbesparingar.

Rättsutvecklingen som man inte hindrade, eftersom man inte ändrade lagen, leder till det. Vänsterpartiet accepterar detta genom att man stöder den budget som regeringen har lagt fram. Man stöder inte vår budget, som faktiskt har mer resurser för att förbättra situationen.

Slutligen vill jag säga något när det gäller situationen i Stockholm. Det nämndes operationsköer i Stockholm, men Stockholm tillhör ändå topp fem. De flesta av de vänsterstyrda landstingen tillhör däremot botten av listan. Det finns flera röda landsting som ligger i, runt eller till och med under och där bara hälften av patienterna får vård i den tid som vårdgarantin har utlovat.

Anf. 123 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Emma Henriksson vet att när det gäller LSS har vi verkligen kämpat. Det handlar bland annat om Försäkringskassans tolkande av domar. Vi jobbar framåt. Det vet Emma Henriksson.

I den här budgeten har vi ändå fått upp schablonbeloppen. Vi har ändå kommit överens om andra avgifter som rör kommunerna, till exempel pengar till dem som arbetar i sina verksamheter. Det är mycket bra, tycker jag. Vi har gjort vad vi har kunnat.

Vänsterpartiet sitter inte i regeringen, utan vi är förhandlingspart. Då måste vi se på helheten.

Jag håller med om att det hade varit bättre om regeringen tillsammans med oss hade satt ned foten. Nu gör vi inte det utan avvaktar utredningen.

Vi avvaktar vad som händer med domarna, och vi avvaktar vad som händer med Försäkringskassan. Vi avvaktar alltså utvecklingen.

Ni har inom Alliansen olika budgetar. Det känns också vansinnigt skakigt.

När det gäller situationen i Stockholm handlar det inte bara om tillgänglighet. Stockholm är som att leva i en serievärld. Man tror inte att det är sant. Det handlar inte bara om tillgänglighet, utan här handlar det om katastrofen med Nya Karolinska sjukhuset. Där finns ett avtal som går på löpande räkning. Personalen i Stockholm är så missnöjd. Jag får hela tiden rapporter via mina vänsterkollegor i Stockholms läns landsting. Jag får rapporter nu om att Nya Karolinska sjukhuset inte kommer att kunna ta emot den mängd förlossningar sjukhuset har räknat på. Det blir alltså en ännu värre förlossningskris.

Julen kommer att bli fruktansvärd i Stockholm, därför att era kompisar i Stockholms läns landsting inte jobbar tillräckligt med personalen. Det är symptomatiskt. Tillgänglighet betyder mycket, men det kan också bli extremt. Ska man skriva sina egna remisser?

Anf. 124 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Med ett undantag har samtliga överskridit anmäld talartid med 50 procent. Därför instämmer jag i Anna-Lena Sörensons förslag att i fortsättningen dela upp debatten i åtminstone två block. Så gjorde vi på 90-talet. Då hade vi till och med tre block för att få ordentlig tid för den viktiga debatten. Socialutskottet är det utskott som har flest ärenden på sitt bord.

Nu diskuterar vi utgiftsområde 9. Eftersom Liberalernas budget har fallit kommer vi att avstå i voteringen om utgiftsområdet.

Det har sagts att 2006, 2010 och 2014 startade alla partier i Alliansen med olika förslag, som vi sedan bakade ihop till ett som vi kunde gå till val på. Vi är vana vid detta, och det är inget konstigt att det ser olika ut.

I fråga om hur mycket vi har satsat i pengar på det ena och det andra hänvisar jag alla deltagare till att läsa vårt särskilda yttrande. Där finns allt redovisat. Det är svårt att i ett auditorium som detta se vad 200 miljoner här och 1 miljard där betyder.

Liberalernas grundsyn är att människor är olika och har olika behov. Vi ska försöka tillgodose de behoven på bästa möjliga sätt, och det ska finnas en valfrihet för människor att välja det alternativ de känner är bäst för dem och känner sig mest trygga med.

En annan grundinställning för oss är att inte använda kronologiska åldersgränser för att bedöma behov. Det är därför som vi inte har ställt upp på fria läkemedel för barn. Vi är också kritiska mot åldersgränser för fri tandvård och så vidare. Det är behoven som ska styra, och vi ska inte riskera att lägga pengar på personer som faktiskt kan betala för sig själva.

Ungefär 140 000 människor i Sverige kan betecknas som sköra. Det är de som nämndes tidigare behöver en god äldreomsorg. Området är mycket lite behandlat i betänkandet. Jag vill lyfta fram dem. De ligger bakom den primärvårdssatsning som vi i Liberalerna gör i vår alternativbudget. Vi vill verkligen förverkliga Göran Stiernstedts utredning *Effektiv vård* genom att satsa på stöd till landsting som vill följa hans plan för förändring. En konsekvens av den utredningen är Anna Nergårdhs utredning *God och nära vård*. Vi vill satsa på utbildning av specialister inom allmänmedicin. Vi

vill också satsa på en karriärreform för distriktssjuksköterskor, och vi vill återinföra vårdbiträden för att avlasta sjuksköterskor, läkare och andra från uppgifter som de faktiskt inte är utbildade för. Vårdbiträdena kan utgöra en mycket viktig resurs, också för den arbetsmiljö som i dag inte når upp till en viss standard på alla håll och kanter.

Liberalerna satsar på psykisk hälsa. Det är stora och små grupper, och vi satsar på en del glömda grupper. Se till exempel på tandvården. Där uppmärksammar vi barn som har utsatts för våld och skadat tänderna. Det måste anmälas och åtgärdas.

En annan grupp är de barn och ungdomar som har lämnat institutioner. Här måste satsas på en samordning mellan skolan, elevvården och så vidare.

Liberalerna satsar också stort på assistans. Den frågan har diskuterats ingående vid många tillfällen här i kammaren, så den tar jag inte upp här.

Livskvalitet inom äldreomsorgen är en viktig fråga. Där har Liberalerna lyft fram en laga-mat-garanti. Det är viktigt för livskvalitet och näringstillstånd. Det för vidare till att ha tänder att tugga med. Tandvården är kostnadskrävande för många. Många tycker att det är konstigt att det kostar ett par tusenlappar att byta knä- och höftled och ännu mindre att byta en ögonlins. Men sedan flyger det iväg till 10 000–12 000 om man ska byta en tand. Där sänker vi liberaler gränsen för vad man måste betala helt själv till 2 500, och maxgränsen för att betala 50 procent till 14 500.

Fru talman! Med detta avslutar jag mitt anförande för att tjäna in lite tid av den tid som andra utskott är ängsliga för. De vill ju gärna hinna debattera färdigt i dag.

(Applåder)

Anf. 125 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten, men vi har faktiskt alla överskridit vår tid. Jag har kollat – andra har gjort det hela dagen, så all skuld ska inte falla på socialutskottet.

Jag har en fråga till dig, Barbro, om det här med att utbilda biträden.

Som du vet har regeringen och Vänsterpartiet satsat på att utbilda sjuksköterskor till specialistsjuksköterskor med bibehållen lön. Det var ett problem tidigare att man som sjuksköterska fick ta studielån för att utbilda sig. Det kanske inte var så hippt.

Men vilken typ av utbildning tror du att biträdena behöver, och tror du inte att man behöver göra större satsningar inom hälso- och sjukvården? Vad behövs mer? Även om det rusar in 100 000 biträden – nu drar jag på lite – kommer inte det att öppna upp vårdplatser, exempelvis de 704 vårdplatser som inte finns i Stockholm för att de är stängda.

Jag undrar alltså vilken typ av utbildning du tror att biträdena behöver och vad man behöver göra mer, för jag tror inte att det räcker. Det kanske är jättebra med biträden, men man måste göra så mycket mer inom hälso- och sjukvården när det gäller personal och satsningar. Det är min ena fråga.

Min andra fråga till dig är om det här med tillgänglighet. Jag tycker att det ska finnas tillgänglighet specifikt för äldre och, som du sa, sköra.

Men tycker du verkligen att det är rimligt att jag som enskild person kan skriva min egen remiss till privata vårdgivare här i Stockholm och bli kallad två dagar senare? Det går väldigt snabbt, hej och hå, för det finns

ingen behovsbedömning av om jag behöver det här eller inte. Går man via en vårdcentral finns det någon sorts pejl. Det har också kostat eftersom vårdvalen i Stockholm har runnit iväg så otroligt.

Det är mina frågor till dig.

Anf. 126 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Vi satsar på specialistsjuksköterskorna. Det är alldeles nödvändigt för att kunna öppna upp vårdplatser.

När det gäller vårdbiträdena är det klart att de inte kan komma in direkt från skolan, där de kanske inte fått något hum om hur det är att arbeta i vården. Det behövs utbildning om hur det är att möta patienter – ett empatiskt möte är viktigt – men också om de uppgifter de ska ta sig an. Det kan vara att servera mat eller annat som man på det lokala sjukhuset eller på vårdcentralen bedömer att de ska utföra. Jag kan tänka mig att den utbildningen görs lokalt utifrån de uppgifter som man ser att just de här mänskorna – de är som regel unga eller kommer från andra länder – ska utföra.

När det gäller tillgängligheten är vi i Liberalerna för en ÄVC, äldre-
vårdscentral, på vårdcentralerna. Det är den vägen in som vi ser att årsrika, sköra personer ska gå. Om man först får en timme med en sjuksköterska och sedan en timme med en allmänmedicinare med lite specialistkunskaper i geriatrisk har man lärt känna varandra, och då går det också lätt att bedöma akuta vårdbehov. Det är den vägen vi ser är den bästa vägen att gå. Det har visat sig i Skåne, där det har varit mycket framgångsrikt.

Anf. 127 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Nu blir jag lite orolig igen. Om man tänker sig att alla de 21 landstingen ska bestämma lokalt vilken utbildning biträdena ska ha kan det ju bli 21 olika utbildningar. Jag tror inte att det är en framgångssaga. Jag tror att man ska ha ett gemensamt golv att stå på. Jag tycker att det är viktigt.

Det är jättebra att ni nu är för att utbilda sjuksköterskor till specialist-
sjuksköterskor med bibehållen lön. Riktigt så var det ju inte under era åtta år. Det ser helt olika ut i landstingen i dag när det gäller vem som kan och inte kan få det.

När det gäller tillgänglighet håller jag absolut med om att man som äldre ska ha det. Det finns med i Göran Stiernstedts utredning att man ska ta bort vårdvalen för äldre och bygga upp specifika äldrevårdscentraler. Jag tycker att det låter alldeles utmärkt.

Men i Stockholm blir det också undanträngningseffekter. Det är personer som absolut inte är sjuka som får tillgång till hälso- och sjukvård; det kan man lätt se.

Att skriva sina egna remisser, är det verkligen något som du som liberal sjukvårdsansvarig står för – att det blir en sådan tillgänglighet att jag som är ganska frisk skriver remissen till låt oss säga en ögonläkare någonstans och får komma dit dagen därpå? Det finns ingen som helst behovsprövning av det. Då blir det lätt så att det är personer i Stockholms innerstad som har den absolut största tillgängligheten, som ringer doktor Kry i stället för att gå till vårdcentralen och som orkar med att vänta 24 timmar även om de inte är jättesjuka.

Anf. 128 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Nu är det ju så att vi har kommunalt självbestämmande. Det här är någonting som man bestämmer själv i Stockholms läns landsting.

I vårt sjukvårdsprogram har vi detta med äldrevårdscentraler. Vi ser också av systemet i Norrtälje, där man har sammanhållen vård och omsorg med geriatrisk kompetens både på sjukhuset och på vårdcentralen, att man inte ska stycka upp insatserna för just de sköra årsrika personerna. De behöver hållas samman. Det är det vi för fram, och det är här som äldrevårdscentral vid sidan om MVC och BVC har visat sig vara så framgångsrikt.

Jag ser nu till min glädje att fler och fler landsting eller regioner anammar det här arbetssättet. Västra Götaland har sammanhållen vård och omsorg, och i Norrtälje har man permanentat verksamheten – och det kostar inte mer. Det kostar mindre. Det är bättre kvalitet på insatserna, och man sänker kostnaderna för kommunerna och även för landstingen genom arbetssättet med sammanhållen vård och omsorg.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 16 Studiestöd

Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2017/18:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 129 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Jag ska börja med att säga att vi från Moderaternas sida har ett särskilt yttrande rörande detta beslut, då vårt budgetförslag har fallit och vi därför avstår från att delta i omröstningen om förslaget.

Den budgetdebatt vi ska ha nu handlar om studiestöd. Jag tänkte börja med att gå in på vad som står i vårt särskilda yttrande och vad vi från Moderaternas sida tycker är viktigt att prioritera.

Vi lägger fram förslag på det här området först och främst för att göra det lättare för människor att studera också mitt i livet. Det är där vi ser att vi i dag och kanske ännu mer framöver kommer att ha stora utmaningar.

Vår arbetsmarknad förändras. Ny teknik och innovationer underlättar. Det förlänger våra liv, men det ställer också nya krav. De kraven behöver vi i politiken anpassa oss efter och möta, och vi behöver möta de problem som kan uppstå i och med de stora samhällsförändringar som nu sker.

Det ska också poängteras att många både vill och behöver kunna byta yrke någon i livet. Gamla jobb försvinner, och många nya kommer till. Möter vi inte det från politiskt håll kommer människor att falla mellan stolarna. Då kommer människor som i dag har jobb, som i dag bidrar enormt och har varit med och byggt vårt samhälle, inte att ha kvar sina jobb framöver.

Där är utbildning en avgörande nyckel. Det gäller utbildning på högskolenivå, på universitetsnivå, i yrkeshögskola, i vuxenutbildning – många olika utbildningsinstanser runt om i Sverige. Ibland handlar det kanske delvis om platser, men jag tycker också att det är extremt viktigt att inse

att det för de allra flesta mitt i livet spelar mindre roll om det finns en plats att studera på ifall man inte har råd att ta den. Det behöver vi ta till oss. Här kommer frågan om studiestöd in.

När vi lever längre behöver många också ha ett längre yrkesliv. En förändrad arbetsmarknad och ett längre yrkesliv gör att man inte bara behöver studera när man är ung, utan man kommer att behöva studera mitt i livet – när man har barn, lån och många fler än bara sig själv att ta hand om.

Regeringen ökar som sagt gärna antalet platser på utbildningar, vilket vi i Alliansen också har gjort tidigare och såklart även fortfarande gör på vissa utbildningar. Men det hjälper som sagt inte att ha rätt till utbildning om man inte har råd att läsa den. Vi vill därför anpassa studiestödssystemet till detta. Det är inte bara viktigt för samhället i stort, för vår fortsatta tillväxt och för vår fortsatta konkurrenskraft i världen, utan det är väldigt viktigt även för enskilda personer. Det tycker jag är viktigt att vi kommer ihåg, tänker på och lyfter fram i en sådan här debatt.

Det vi gör i det moderata budgetalternativet för att möta detta är att höja fribeloppet. Vi ger vuxna människor större möjlighet att ha kvar en fot på arbetsmarknaden samtidigt som de studerar. Vi utökar också antalet studieveckor, det vill säga veckor då man får uppbära studiemedel även om man är äldre än 40 år. Vi tar även bort hinder som i dag finns för äldre studenter att över huvud taget ta studielån. Vi höjer dessutom de tilläggs-lån du som student får ta om du har barn. Alla dessa förslag sänker trösklarna och gör att fler kan studera mitt i livet. Det gör det möjligt för människor att hålla sig anställbara och vara beredda på att behöva byta yrke.

Med anledning av att vi för två veckor sedan fick en rapport från Riksrevisionen om just antalet utbyggda platser hoppas jag verkligen att jag i dag kan få svar från representanter för regeringen gällande hur man framöver kommer att använda de medel som finns bättre, så att de går till någonting som ger effekt. Vi kan säkerligen ha olika åsikter om vad som ger effekt och vad som är bra i sig – det har jag respekt för – men sedan två veckor tillbaka vet alla vi här inne att 40 procent av de medel som har gått till högskola och universitet inte kommer någon till del. Det är alltså över 12 miljarder som ligger och inte ger någon utbildning.

Det påverkar även denna budget. För varje utbildningsplats vi tillför avsätter vi nämligen såklart även studiemedel. Om ingen kan ta den platsen används inte heller pengarna till studiemedel. Även i den här budgeten blåser vi alltså upp det hela till en mycket större storlek än vi egentligen behöver, och vi får ingen effekt för de pengarna. Det tycker jag är värt att komma ihåg, och jag hoppas verkligen att jag ska få svar på frågan hur man ser framåt när det gäller detta.

(Applåder)

Anf. 130 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Vi står bakom vårt särskilda yttrande men deltar i övrigt inte i beslutet.

Innan jag börjar tala om det jag hade tänkt vill jag säga att jag i eftermiddags noterade att ett knivdåd hade utförts på en gymnasieskola i södra Stockholm. Det var med bedrövelse jag läste artikeln, och jag hoppas att vi kan vända denna mycket trista utveckling.

Sverige har ett av världens mest generösa studiemedelssystem, och vår uppfattning är att vi ska ha kvar ett mycket generöst system. Studiemedlen gör det möjligt för alla samhällsklasser att studera på högskolan, där även människor från arbetarklassen kan skaffa sig vilken utbildning de vill. Det är bara det egna engagemanget och den egna förmågan som sätter gränser. Så ska det också vara, tycker vi. Så vill vi ha det, och vi tänker aldrig förespråka något annat system.

Studiemedelssystemet tjänar inte bara den enskilda individen, utan det tjänar även samhället i stort. Vårt samhällsbygge kräver utbildad och kompetent arbetskraft för att företag och institutioner i samhällets tjänst ska få tillgång till rätt kompetens. Utan utbildade människor som erbjuds möjlighet till forskarutbildning och forskning skulle både uppfinningar och innovationer lysa med sin frånvaro. Utan tillräckligt många utbildade lärare skulle vi inte kunna besätta lediga tjänster på grundskolorna, och utan utbildade läkare – som i dag kommer från alla samhällsklasser – skulle vården kollapsa.

I själva verket är det till stor del ett väl utbyggt utbildningssystem, naturligtvis med tillhörande finansieringssystem för studenterna, som skiljer ett avancerat industriland från ett utvecklingsland. Här vill jag dock betona vikten av att vi behåller – eller helst ökar – kvaliteten på våra utbildningar. Det räcker inte att studenterna visar upp ett examensbevis för att vi ska få en trevlig siffra att jämföra med i statistiken, utan examensbeviset måste också vara ett bevis på faktiska kunskaper om den enskilde och samhället ska utvecklas i enlighet med det jag anförde tidigare.

Om vi har störst andel högskoleutbildade per capita i EU men kvaliteten på utbildningarna ligger under snittet är vi i vilket fall som helst förlorare. Alla medborgare blir på lång sikt förlorare. Alla behöver inte och ska inte gå en teoretisk högskoleutbildning. Det råder stor brist på yrkesutbildat folk inom vissa områden, och det är lika viktigt att vi förser arbetsmarknaden med kompetens när det gäller mer praktiska yrkesutbildningar.

Sverigedemokraterna vill avskaffa studiestartsstödet. Orsakerna till det är väl delvis principiella, kan vi säga – vi vill inte låta en grupp ha andra förutsättningar än vad övriga studerande har. Det är orättvist och bäddar för problem på sikt, tror vi. Dessutom är vi ytterst tveksamma till om den här reformen kommer att öka studiemotivationen hos avsedd grupp. För att klara av en krävande högskoleutbildning krävs en helt annan motivation än den som skulle väckas för att man under ett par år får bidrag i stället för lån. Däremot vill vi att högsta antalet år med lån utökas just för den avsedda gruppen, som då skulle få samma förutsättningar som övriga grupper.

Slutligen, fru talman, vill vi införa ett extra bidrag för dem som väljer att studera på utbildningar där det råder explicit brist på arbetskraft. Bidraget är inte till för att gynna enskilda som går utbildningarna utan för att tillgodose samhällets behov av utbildad arbetskraft inom vissa bristyrken. Tillgodoser vi inte behovet av arbetskraft inom de områden där det råder brist kommer samhället att lida skada. Därför vill vi införa detta bidrag, som kanske även det kan uppfattas som orättvist av någon.

I detta anförande instämde Crister Spets (SD).

Anf. 131 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Vi i Centerpartiet deltar inte i beslutet utan har i stället ett särskilt yttrande som vi hänvisar till.

Vi ska diskutera studiestöd. Oavsett vem man är, var man kommer ifrån eller vilka föräldrar man har ska man ha goda möjligheter i Sverige. Jobb är den allra viktigaste förutsättningen för att man ska kunna bryta det utanförskap som vi ser växa fram runt om i hela landet och i stället göra människor starkare i samhället. Därför är möjligheten att oavsett bakgrund kunna studera och utbilda sig en viktig fråga för Centerpartiet.

Utbildningspremien behöver stärkas, och jobb och utbildning måste löna sig bättre. Ett generöst studiemedelssystem, som vi kommer att diskutera i dag, är *en* del. Tyvärr verkar det vara den enda lösning regeringen pekar på.

I dag lönar sig inte fyra av tio utbildningar inom den högre utbildningen. Regeringen har dessutom försämrat utbildningspremien genom att höja skatten på arbete och marginalskatterna. Från Centerpartiets sida vill vi att det ska vara precis tvärtom. Vi vill att det ska löna sig mer att utbilda sig, att arbeta och att vidareutbilda sig. Därför har vi presenterat förslag på att sänka skatten på låga inkomster och medelinkomster. Men vi vill också sänka marginalskatter så att utbildningspremien stärks och det lönar sig bättre att utbilda sig.

Fru talman! Därutöver tycker vi att det är viktigt att vi får en ökad genomströmning inom den högre utbildningen och att vi får ett mer flexibelt studiemedelssystem som är anpassat efter de utmaningar som ställs framöver. Man kommer att behöva vidareutbilda sig senare i livet, och man måste möta behoven och se till vilka utbildningar som behövs mest.

Vissa människor har av olika skäl behov av att kunna studera i en lägre studietakt, exempelvis om man har gått på en gymnasiesärskola eller är deltidssjukskriven. Det är viktiga faktorer att ha med sig; det måste bli mer flexibelt när det gäller att möta dessa och att skapa ett längre arbetsliv, som är så viktigt.

Jag vill lyfta fram det förslag vi har i betänkandet som gäller unga med funktionsnedsättning. Unga som på grund av en funktionsnedsättning inte har gått ut gymnasiet sommaren de fyller 19 år ges i dag automatiskt aktivitetsersättning. Det fungerar i praktiken som en förtidspensionering. Vi kan se att arbetskraftsdeltagandet är mycket lågt för personer med funktionsnedsättning och att den automatiska infasningen i ett bidragssystem bidrar till de höga trösklarna in på arbetsmarknaden för denna grupp.

Vi i Centerpartiet anser att unga som får en förlängd skolgång ska erbjudas studiestöd med förhöjt belopp i stället för att direkt placeras i bidragsberoende. Tillsammans med tillgång till relevant studiehjälp och möjlighet till eftergymnasiala utbildningar ökar incitamenten att gå vidare till arbete, vilket skapar mer likvärdiga förutsättningar med andra studenter.

Därför är det välkommet med det direktiv som i dag presenteras av regeringen när det gäller möjligheten till eftergymnasiala studier för personer som har gått på gymnasiesärskola, bland annat. Det är en björntjänst att placera unga personer i bidragsberoende och med aktivitetsersättning.

Fru talman! Incitament är en viktig del i studiemedelssystemet. Från Centerpartiet pekar vi på två incitament som vi vill lyfta fram och som vi har med i vårt budgetförslag. Det ena handlar om vårt förslag att deltagare

i Teach for Sweden ska få möjlighet att skriva av studielån för att fler ska söka sig den vägen och få denna möjlighet till läraryrket.

Det andra som jag vill lyfta fram när det gäller incitament för studier är vårt förslag som också finns med i Landsbygdskommitténs betänkande om att möjliggöra studieskuldavskrivning för människor som läser på en högskoleutbildning och som sedan flyttar till ett glesbygdsområde. I grunden handlar det om att det är få system som är så urbaniserade som studiemedelssystemet. Det driver människor till högskoleorter som är tätt bebyggda, och så här kan vi skapa möjligheter att klara kompetensförsörjningen även i glesbygden.

Fru talman! Avslutningsvis: Flexibiliteten i studiemedelssystemet behöver verkligen ses över, framför allt i tider av en diskussion om att människor behöver arbeta längre och i tider av att vi möter nya utmaningar med digitalisering och automatisering. Detta ställer nya krav på utbildningssystem men även på studiemedelssystem.

Därför har Centerpartiet presenterat ett förslag om att möjliggöra för studielån högre upp i åldrarna. Det är en viktig princip att möjliggöra för människor att både kunna vidareutbilda sig och kunna omskola sig högre upp i åldrarna för att möta den efterfrågan som finns på arbetsmarknaden när det gäller de utbildningar som man behöver.

Tyvärr är det som vi kan se från regeringen hittills och i det som vi i dag debatterar en fokusering på att höja studiebidraget. Det är regeringens enda lösning. Vi ser ett behov av flera reformer på området. Det handlar om att studiemedelssystemet förändras och att vi skapar flexibilitet i det. Men det handlar också, och framför allt, om att utbildningspremien måste stärkas. Det måste löna sig bättre att arbeta och utbilda sig i Sverige. Men då måste man också vara beredd att sänka skatterna, vilket regeringen tyvärr inte gör.

Jag vill med detta tacka för ordet och önska talmannen och utskottet en god jul.

(Applåder)

Anf. 132 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Hjalmar Oskar Ahlberg, han hette så – han som var den allra första i Sverige som fick statliga studiemedel. Året var 1919. Han bodde i Stenbrohult i Småland. Han pluggade till folkskollärare och blev senare folkskoleinspektör. För att underlätta och möjliggöra detta fick han studiemedel från staten på sammanlagt 2 200 kronor.

Det där säger rätt mycket om den svenska historien och om vikten av att ha ett fungerande studiemedelssystem för att stärka landet men också för att se till att vi kan använda de resurser som finns i landet och de resurser som finns hos alla människor att utvecklas, växa och ta ansvar.

Hjalmar Oskar Ahlberg hade kanske inte haft möjlighet att bli folkskollärare och inspektör om han inte hade fått den här chansen. Det är så studiemedel ska fungera; de ska ge fler chansen att utbilda sig i högre utbildning, och de ska ge fler chansen att se möjligheterna till social rörlighet och att inte stanna där man är född. Studiemedel ska ge fler chansen att överraska sig själva och andra och bli någonting annat än det som förväntas av en i ens närmaste omgivning.

Fru talman! Studiemedlen är en av de största investeringar man gör i livet, i alla fall i tidig ålder. Då är detta den första stora investering man gör i form av ett lån. Man gör också en investering i att under några år lägga rätt mycket av sin tid på att studera.

Då är det centralt att man känner att man får avsättning för de insatser man gör. Det kan ske på olika sätt, men det är helt centralt att man får känslan av att det man gör är nyttigt för en själv och för andra. Det är en stor investering i både tid och resurser.

Det är viktigt med breddad rekrytering, och man kan göra det på så många olika sätt. Men det finns i grunden tre centrala ingredienser. Det ena är att man måste känna att kunskap är viktigt. Det måste finnas en kultur i samhället som säger att kunskap är viktigt och att det är centralt att man studerar och tar vara på sina möjligheter. Det måste också finnas en känsla hos den enskilde individen som säger: Jag kan klara detta. Jag kan verkligen lyckas att utbilda mig till folkskollärare, som Hjalmar Oskar Ahlberg gjorde.

Förutom att kunskap anses viktigt och att man själv känner att man klarar av det måste man också tänka sig att man får något viktigt till sig själv när man gör denna stora investering. Det är det som är det tredje. Det kan vara rent pekuniärt – att vi har ett skattesystem som gör att man får behålla lite mer av det man tjänar. Men det kan också vara på något annat sätt, som en del i samhällets värdering av att man gör denna investering. Annars kommer färre att göra den, och färre kommer att göra den sociala resa som det innebär att plugga på högskola och universitet.

Vi kommer naturligtvis, som Ida Drougge var inne på tidigare, att se en utveckling där fler och fler kommer att behöva ställa om mitt i livet. Då måste också hela studiemedelssystemet anpassas till de behov som kommer att finnas. Det roliga är att vi egentligen inte har en aning om vilka behov som kommer att finnas, och därför krävs en viss flexibilitet i systemet så att den enskilde själv ska kunna få göra bedömningen men också för att samhället ska kunna värdera vad som kommer att behövas de kommande åren.

Liberalerna har lagt fram ett budgetförslag på område som delvis skiljer sig från regeringens. En stor skillnad är att vi inte bygger ut så kraftigt i alla dessa system som regeringen gör – av två skäl, kan man säga. Det beror delvis på att vi just nu är på toppen av en högkonjunktur, och det är när vi har lågkonjunktur som man ska bygga ut systemen.

När det är högkonjunktur ska man snarare försöka se till att så många som möjligt befinner sig nära arbetsmarknaden för att ta sig in på den. De ska inte gömma sig på utbildningar.

Ännu värre är det om utbildningarna har låg kvalitet. Om en individ som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden när arbetsmarknaden är som hetast stängs in i en utbildning som dessutom har låg kvalitet missar den individen chansen att ta sig in. Sedan kommer man ut från utbildningen när arbetsmarknaden är svalare. Och då har etableringen förskjutits ytterligare. Därför är det viktigt att anpassa omställningsmöjligheterna till konjunkturen.

Det viktigaste är att se till att utbildningen har hög kvalitet. Ett land har begränsade resurser. Om man ska bygga ut systemen ytterligare när resurserna redan är ansträngda blir det såklart svårt att upprätthålla kvaliteten. Vi ser också att utbildningar byggs också ut på ett sådant sätt att de inte

klaras att möta kvalitetskraven. De byggs ut, och ändå besätts inte platserna. Man bygger ut lärarutbildningen, och då sjunker förkunskapskraven och därmed kvaliteten på utbildningen. Det är centralt för en regering att göra den avvägningen på det här politikområdet.

På ett område gör vi ett undantag och föreslår mer yrkeshögskola. Det är nämligen en utbildningsform som ligger nära arbetsmarknaden, och vi vet att de som går där får jobb ganska snart efter att de har gått utbildningen. Vi föreslår att man inför ny yrkesskola. Vi föreslår premier för speciallärare och specialpedagoger och en del ämneslärare där det finns särskild brist.

En viktig skillnad mellan oss och regeringen är att vi, liksom Fredrik Christensson sa tidigare, funderar på hur unga människor med funktionsnedsättning ska kunna komma vidare in på arbetsmarknaden och försörja sig själva men också komma vidare i utbildningssystemet. Då är det ganska viktigt att man går från aktivitetsersättning till studiestöd.

Fru talman! Vi deltar ej i beslutet. Vårt budgetförslag har fallit. Men jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 133 ANNIKA ECLUND (KD):

Fru talman! Också Kristdemokraterna har ett särskilt yttrande i betänkandet, och vi deltar inte i beslutet.

Utbildning och bildning har avgörande betydelse för ett gott samhälle och för människors personliga utveckling. Utbildning ska också möta arbetsmarknadens behov av välutbildad arbetskraft.

I Sverige ska alla kunna förverkliga sina drömmar så långt det bara är möjligt. Vi vill att alla ska ha tillgång till en utbildning, och i Sverige har vi ett unikt system genom att det är avgiftsfritt att studera. Men studietiden är förenad med levnadsomkostnader. Sverige har även här ett unikt system att värna om och vara stolt över. Genom att minska ekonomiska hinder ska alla medborgare ha möjlighet till utbildning oavsett vilka familjeförhållanden man kommer ifrån.

Både bidragsdelen och lånedelen i studiestödet är viktiga delar för att vi ska kunna bedriva en ändamålsenlig utbildningspolitik. Alla delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag under gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidragsdel och lånedel, ska bidra till att utjämna ekonomiska förutsättningar hos enskilda och mellan grupper i samhället.

Fru talman! I dag erhålls studiemedel under max sex år, 240 veckor, och det finns en gräns för hur gammal man får vara för att få studiemedel. Bidragsdelen kan man få fram till man fyller 56 år, men rätten att låna begränsas redan från det år man fyller 47. Många har varit inne på att behovet av fortbildning högre upp i åldrarna ökar i en tid när vi blir allt äldre och förväntas arbeta högre upp i åldrarna. Det borde därför vara rimligt att också höja åldern för att kunna ta studielån. Kristdemokraterna föreslår därför att möjligheten att ta studielån höjs uppåt, med ytterligare tre år, till det år man fyller 50. Till detta har vi avsatt medel i vår budget.

Att begränsa studierna till en tid av sex år kan i vissa enskilda fall motverka syftet, om det leder till att studenter får avbryta viktiga utbildningar på avancerad nivå för att finansieringen är omöjlig. Kristdemokraterna menar att tidsgränserna för studiemedel på eftergymnasial nivå bör anpassas

till utbildningarnas längd på ett bättre sätt. Vi menar att vissa bör kunna få studiemedel under längre tid än i dag för att öka drivkraften för välplanerade och effektiva studier.

Vi vill också göra förändringar i andra änden. Det antal månader med studiemedel som det ska finnas generell rätt till bör bli färre än i dag. Konkret innebär det att universitets- och högskolestudenter ska ha en generell rätt till studiemedel i fyra år. Därefter måste den som önskar mer studiemedel kunna uppvisa antingen en examen från en minst treårig utbildning, eller minst tre års fullgjorda studier på en utbildning som syftar till en examen som omfattar minst tre och ett halvt års heltidsstudier.

Med detta förslag kommer det inte i lika hög utsträckning som i dag att vara möjligt att läsa enbart fristående kurser på lägre nivå, som ibland lite negativt kallas hobbykurser, eller att byta mellan olika utbildningar. Men det lämnar ändå utrymme för felval och andra förseningar upp till ett år.

Fru talman! För att värna ett generöst system måste målet vara att så många som möjligt ska återbetala sina studielån. Det är viktigt för vår ekonomi, och det är viktigt att staten är normgivande på området. Man kan titta på vilka de synnerliga skälen för undantag ska vara, men principen måste vara att man ska betala tillbaka sina lån. Allt fler äldre har goda förutsättningar för ett längre arbetsliv. För att välfärden ska finansieras på sikt krävs det också att fler arbetar längre. Då är det rimligt att de som börjar studera framöver får betala av sina studielån högre upp i åldrarna.

Fru talman! I dag krävs det ofta att man innehar körkort för att kunna ta de arbeten som erbjuds. Genom att erbjuda unga CSN-lån för körkort minskar risken att unga avstår från att ta körkort på grund av sin ekonomi. Kristdemokraterna vill därför, liksom regeringen, möjliggöra för CSN-lån för körkortsstudier på en behörig trafikskola.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om fribeloppet, det vill säga det belopp man kan tjäna samtidigt som man får studiemedel. Fribeloppet begränsar studenter att få den arbetslivserfarenhet som framtida arbetsgivare söker. Det är väldigt olyckligt. Ett slopat fribelopp skulle också möjliggöra för studenter att låna mindre, och på så vis få lägre skulder efter examen.

Det största problemet för många ungdomar när det gäller att ta sig in på arbetsmarknaden i dag är att de inte har någon arbetslivserfarenhet. En kombination av arbete och studier innebär att kopplingen till arbetsmarknaden stärks. Dessutom begränsar fribeloppet studentens egna beslut om hur mycket tid och kapacitet denne har att arbeta vid sidan av studierna. Fribeloppet bör därför slopas helt.

Fru talman! En del förbättringar har gjorts vad gäller studenters studiesociala situation, till exempel barntillägget. Men det finns mycket mer att göra på det området. Förutsättningen för att kunna söka extra tillägg är att familjens beskattningsbara inkomst inte överstiger 125 000 på ett helår. Denna nivå har legat still under lång tid. Därför vill vi kristdemokrater se över på vilket sätt det extra tillägget kan ges och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och familjer.

(Applåder)

Anf. 134 LENA EMILSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi studiestöd. Studiestöd i form av bidrag och lån är en stor del av utbildningspolitiken. Stödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildningen. Det ska jämna ut skillnader mellan individer samt grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa.

Genom jämlika möjligheter bidrar studiestödssystemet till att stärka vårt samhällsbygge med mer kunskap, mer kompetens och mer bildning. Utbildning är avgörande för att skapa aktiva samhällsmedborgare, för enskildas utveckling och arbetsmarknadsutsikter och för att arbetsmarknaden ska fungera väl och bidra till samhällets kompetensförsörjning och den svenska välfärden. Stödet ska naturligtvis ha en god effekt på samhällsekonomin.

Och här finns nu flera positiva förslag. Studenternas situation står i centrum i flera av förslagen som behandlas i detta betänkande.

Studiestödets bidragsdel höjs med ca 300 kronor från den 1 juli 2018 till glädje för landets studenter. Men Centerpartiet säger nej till höjningen, och Liberalerna och Kristdemokraterna vill lägga höjningen på lånedelen och på så vis göra att studenterna blir ännu mer skuldsatta.

Trygghet i ekonomin är viktigt för studenter och nu vidtar regeringen åtgärder för att öka den tryggheten.

Regeringen inför en möjlighet för studenter att vara deltidssjukskrivna. Den möjligheten finns inte i dag. Man får en heltidsersättning även om man är sjukskriven på deltid. Då har man en viss trygghet. Man har tryggheten att man trots sjukdom ska kunna studera på halvtid. Det främjar dessutom effektivare studier och en ökad genomströmning.

Den här tryggheten för studenter vill Centern inte ge. Man säger nej till förslaget.

Nästa år blir det möjligt att ta studielån för att finansiera B-körkort. Lånet är avsett att finansiera körkortsutbildning vid godkända trafikskolor och riktas i ett första steg till människor mellan 18 och 47 år.

Under 2019 avser regeringen att utvidga möjligheten även till unga i åldern 19–20 år som har avslutat en gymnasieutbildning. Detta säger Centerpartiet och Liberalerna nej till.

Fru talman! Kunskapslyftet som nu genomförs innehåller platser på vuxenutbildning, regionalt yrkesvux, yrkeshögskolan, folkhögskolan och högskolan. Fram till 2021 föreslås Kunskapslyftet byggas ut och beräknas då omfatta ungefär 93 000 platser. Studieplatser och studiestöd speglar synen på vad som är viktigt för att lyfta ett samhälle. För att kunna lyfta ett samhälle måste näringslivet ha tillgång till välutbildade människor med specialkompetenser och kunskaper.

Politiken måste tillgodose näringslivets behov av rätt utbildad arbetskraft. Men det är inte bara näringslivets behov som tillgodoses med många utbildningsplatser av skilda slag, utan även samhällets behov av välutbildade människor som genom väl lönade arbeten genererar högre skatteintäkter, som i sin tur bidrar till upprustning och utveckling av den svenska välfärden.

Allt hänger ihop: utbildningsplatserna, näringslivets behov, individens skatteintäkter och samhällets behov och utveckling. Det är alltså inte enkla jobb vi behöver.

Det blir väldigt tydligt i politiken hur man väljer att prioritera. Anslaget till studiestöd visar mycket tydligt vilka ambitioner, eller brist på ambitioner, partierna har för samhällsutveckling.

I föredragningspromemorian kan vi läsa att Liberalerna i sitt förslag satsar 3,9 miljarder kronor mindre till studiestöd. Kristdemokraterna har minskat anslaget med 3,8 miljarder. Centerpartiet har minskat anslaget med 1 ½ miljard. Moderaterna har minskat anslaget med 1,4 miljarder.

Allianspartierna vill alltså inte satsa på utbildning och studieplatser på det sätt som Socialdemokraterna gör.

Med en arbetsmarknad som i dag inte kan tillsätta tjänster därför att företagen inte hittar någon med rätt utbildning och kompetens blir det väldigt tydligt för Socialdemokraterna vad som måste göras. Man måste satsa på studier.

Socialdemokraterna står för ett samhällssystem där fler personer ges möjlighet att studera för att kunna matcha de jobb som finns på arbetsmarknaden. På så sätt blir alla vinnare – individen, näringslivet och samhället.

Jag yrkar härmed bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Anf. 135 IDA DROUGGE (M) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att när det gäller moderata budgeten är vi helt överens med regeringen om antalet platser. Vi matchar dem exakt. Yrkesvux och yrkeshögskola utökas med platser som behövs och blir av. Pengarna går till det som är avsett och där de ger effekt. Mäniskor kommer ut i arbete. Det bidrar till att öka vår konkurrenskraft och tillväxt. Det är bra på alla sätt och vis. Där är vi överens.

Vi matchar inte ert förslag om utbyggnad av platser på högskola och universitet. Men jag tycker faktiskt att vi i den här kammaren som tillsammans dagligen har jobbat med de här frågorna i tre års tid kan hålla oss på en seriös nivå. Vi vet alla de fakta som vi har framför oss. Då borde vi vara ärliga med att säga att 40 procent av de platser som regeringen vill utöka med inte blir av.

För två veckor hade vi en dragning i utbildningsutskottet av Riksrevisionen då man presenterade detta. Då undrar jag hur Lena Emilsson kan stå i talarstolen och säga att den utbyggnaden visar på regeringens ambition på högskole- och universitetsområdet. Jag skulle vilja ha svar på frågan: Hur visar det på er ambition?

Anf. 136 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Ni inrättade utbildningsplatser som inte var permanenta utan som var tidsbegränsade. Det är klart att vi måste fylla upp det tomrum som ni lämnade efter er. Det är också det som har gjort att det har tagit tid. Men vi har en plan för hur vi framöver ska bygga ut utbildningssystemet. Det handlar inte bara om universitet och högskola, utan det handlar också om många andra utbildningar.

Det är intressant att Ida Drougge säger att man vill underlätta för dem som befinner sig mitt i livet. Om man inte har råd att studera ska man kunna göra det. Men Moderaterna säger ju nej till studiestartsstödet som riktar sig just till den gruppen. Man ska över 25 år, och det finns ingen

lånedel i det stödet utan det är bara bidrag som man kan få i upp till 50 veckor.

Prot. 2017/18:49
13 december

Studiestöd

Anf. 137 IDA DROUGGE (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är tråkigt att jag över huvud taget inte fick svar på min fråga.

40 procent av pengarna, totalt 12,3 miljarder kronor, går alltså ingenstans. De ligger på hög, och Riksrevisionen har pekat på att det beror på bristfällig styrning från regeringen. De pengar som är avsedda för platser kan alltså inte användas till platser. Om det är någonting som är tomt är det just det, och ingenting annat.

Det är tvärtom normalt att man utökar antalet studieplatser under en lågkonjunktur. Förhoppningsvis är också lågkonjunkturer tillfälliga.

När det gäller studiestartsstödet var vi moderater för att ni genomförde den reformen. Vi ser att den tyvärr behövs med tanke på hur dåligt Arbetsförmedlingen fungerar i dag.

När vi nu lägger fram vår budget har vi andra förslag till var de arbetsmarknadsutbildningar som ligger under Arbetsförmedlingen ska finnas, hur medlen ska fungera och var de ska ligga någonstans. Vi ser hellre att man lägger dem på yrkesvux och att de kommunaliseras samtidigt som man ändrar hela Arbetsförmedlingens arbete. Då behövs inte studiestartsstödet i vår budget. Men med den arbetsförmedling som ni vill ha behövs det. Det hör alltså inte riktigt till denna debatt.

Anf. 138 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Är de 12 miljarder som avses de pengar som universiteten lägger på hög och inte utnyttjar?

(IDA DROUGGE (M): Ja.)

Universitet och högskolor är nämligen autonoma. Det kan vara lite svårt för regeringen att peka med hela handen och säga att pengarna ska användas till det ena eller det andra.

När det gäller studiestartsstödet tycker jag att det är väldigt märkligt att ni först säger ja när betänkandet behandlas i kammaren och att ni ett år senare är emot det hela. Någon gång måste man bestämma sig för vad man vill.

Jag tycker att förslaget är väldigt bra, för det behövs verkligen. Det har visat sig att det finns många människor som har behov av lite hjälp med att komma in i studier. Med en liten push och lite hjälp med finansieringen under det första året får de den möjligheten.

Att satsa i lågkonjunktur och inte i högkonjunktur ter sig också lite märkligt. Man bör bygga ut ett utbildningssystem så att det har ett jämnt flöde över tiden. Det ska inte vara ett ryckigt system i vilket man inte vet om man får några platser i nästa budget eller under nästa mandatperiod. Det måste vara säkert och jämnt.

Det är dessutom viktigt att utbilda människor till de jobb som finns att söka men som människor inte har kompetens för.

Anf. 139 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Herr talman! Det är bra att tydliga skillnader lyfts fram, även inom detta område.

När man ibland debatterar studiestöd, utbildningspolitik eller politik i allmänhet kan man när man lyssnar på Socialdemokraterna lätt tro att dyr politik är detsamma som bra politik. Denna uppfattning delar inte jag.

Vi måste möta de samhällsutmaningar som vi ser. I mitt anförande pekade jag på några av dessa delar. En stor utmaning i dag för den högre utbildningen är att fyra av tio utbildningar inte lönar sig. Om man börjar studera på en sådan utbildning riskerar man att förlora i livsinkomst. Det här är en stor utmaning som jag tycker att man bör peka på och hitta möjligheter för.

Den andra utmaningen som lyftes fram i mitt anförande, men som jag inte har hört regeringen tala om, handlar om möjligheter att studera högre upp i åldrarna. Man kanske senare i livet vill kunna vidareutbilda sig för att antingen behålla en kompetens och vara anställbar på arbetsmarknaden eller omskola sig för att därmed få möjlighet att hitta ett nytt arbete.

Centerpartiet har i det betänkande som vi i dag diskuterar presenterat förslag på att möjliggöra just det här. Människor ska kunna studera högre upp i åldrarna. Därför vill vi ändra åldersgränserna för när man kan ta studielån.

Min första fråga till Lena Emilsson är: Varför ser vi inte regeringen presentera några sådana förslag?

Min andra fråga är kopplad till utmaningen att fyra av tio utbildningar inte lönar sig. Vi presenterar stora förslag för att utbildningar ska löna sig som innebär att skatterna sänks för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill också sänka marginalskatterna. Då lönar det sig bättre att utbilda sig. Varför ser vi inga sådana förslag från Socialdemokraterna?

Anf. 140 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Att fyra av tio utbildningar inte lönar sig är mer en fråga för parterna på arbetsmarknaden. Vissa jobb – ofta väldigt kvinnodominerade – har en för dålig löneutveckling. Det är inte utbildningens fel i sig, utan det handlar om att vissa yrken inte värderas högre. Detta är en väldigt viktig fråga.

Fredrik Christensson frågade också om den övre åldersgränsen för att ta studielån. Vi tycker att det är viktigt att man betalar tillbaka sina studielån. Då ska man inte studera så högt upp i ålder att man inte har möjlighet att betala tillbaka detta.

Det finns partier som förespråkar att en åldersavskrivning tas bort, men det ställer jag eller mitt parti inte upp på. Det skulle missgynna dem som redan har det dåligt ställt. Framför allt kvinnor drabbas av detta.

Vilken möjlighet tror Fredrik Christensson att det finns att betala tillbaka studielånet på en mager pension om man inte har lyckats betala tillbaka det fram till 67 års ålder?

Anf. 141 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Herr talman! Lena Emilsson säger att det är parterna som sätter lönerna i Sverige, och den uppfattningen delar jag. Men här i kammaren kan vi faktiskt välja hur vi beskattar människor. Vi har ett väldigt högt skattetryck

i Sverige som givetvis bidrar till att det är mindre lönsamt att utbilda sig här jämfört med i andra länder.

I bästa fall lyfter regeringen inte upp denna fråga. Men i värsta fall bidrar regeringen till denna utveckling genom att höja skatterna på arbete, vilket vi har sett under mandatperioden. Därmed blir utbildningspremien sämre.

För att det ska vara mer lönsamt att utbilda sig är det också viktigt att fokusera på att stärka kvaliteten inom den högre utbildningen så att den blir mer attraktiv för dem som ska anställa. Detta kommer vi att debattera under morgondagen, då det handlar om just den högre utbildningen. Det här är dock en viktig del tillsammans med det som Ida Drougge tog upp om att vi lägger pengar på lärosäten vilka sedan inte används. Det här ser jag som ytterst problematiskt.

När vi nu ska ha ett längre arbetsliv måste studiemedelssystemet följa med. Man ska ha förutsättningar att vidareutbilda sig. Det här är en viktig fråga eftersom människor framför allt ska orka arbeta längre. De ska kunna byta karriär genom att läsa lite ytterligare eller ombilda sig. Det här ser jag som en oerhört viktig förutsättning.

Vi har i grunden ett individuellt ansvar för detta. Jag skulle personligen gärna ha möjlighet att senare i livet omskola mig för att få arbeta under en längre tid. Det här gäller människor på ett personligt plan, men också ur ett samhällsperspektiv behöver människor ha möjlighet att arbeta längre. Tyvärr ser vi inga förslag från Socialdemokraterna på detta område.

Anf. 142 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Att arbeta högre upp i åldrarna är en framtid vi kommer att möta. Det är dock också viktigt att skaffa sig en utbildning när man är relativt ung. Man har möjlighet att byta karriär under livet flera gånger med det studiestödssystem som finns. Det här är helt riktigt, och det är också en mycket viktig fråga eftersom näringslivet förändras under årens lopp.

Dagens system tillåter att man tar studielån ända upp till 56 års ålder. Men vi måste också se till att den som har tagit studielån ska ha en rimlig möjlighet att betala tillbaka det. Socialdemokraterna tycker därför inte att det behöver justeras upp i detta läge.

Anf. 143 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Jag har två ganska enkla frågor till Socialdemokraterna och regeringen.

Varken i år eller förra året bedömer regeringen studiemedelssystemets effekt på jämställdheten. Jag vill veta varför det är så.

Min andra fråga gäller ett stort och avgörande samhällsproblem i Sverige. Vi har för få lärare och för få som söker sig till läraryrket. Söktrycket till läraryrket sjunker. Bedömer regeringen och Socialdemokraterna att om man ökar antalet platser kommer fler att söka? Eller riskerar förkunskaperna snarare att sjunka och avhoppa öka?

Anf. 144 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Utbildningsutskottet har ställt krav i den utvärdering som sker av varje budget. Precis som Christer Nylander säger har jämlikhetsaspekten inte vägts in tillräckligt mycket. Däremot tittar man i budgeten på

hur studiestödssystemet har slagit ut vad gäller jämställdhet, breddad rekrytering, åldersspann – man tittar på väldigt många olika parametrar. Denna aspekt finns med, men jag kan hålla med om att den kan förbättras ytterligare.

Lärarkretsens attraktivitet är den viktigaste faktorn för att få unga människor att söka till utbildningen. Här pågår ett massivt arbete. Det började med Lärarlönelyftet och har fortsatt med olika kompetensutvecklingsplaner. Det handlar också om hur man ska kunna utbilda människor som nästan är färdiga och kanske bara saknar något ämne. Det finns många olika former av kompletterande pedagogisk utbildning, till exempel Teach for Sweden, för att ta in människor till läraryrket.

Christer Nylander säger att antalet sökande inte har ökat. På vissa utbildningar har det gjort det, på andra inte. Det är inget generellt problem.

Sedan är det faktiskt ganska många som återvänder till läraryrket efter att en gång ha lämnat det. Där har naturligtvis lönebildningen en viktig funktion.

Anf. 145 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Jag lyfte fram detta med läraryrkets status därför att en av skillnaderna mellan regeringens budget och vår budget består i att vi inte bygger ut lärarutbildningen så kraftigt. Därför återkommer jag till frågan. Om man har lågt söktryck på lärarutbildningarna och ökar antalet platser, är det då så att det är fler som söker lärarutbildningarna bara för att det finns fler platser, eller riskerar man snarare att det blir precis tvärtom – att attraktiviteten minskar på grund av de tomma platserna, att avhoppet ökar och att vi får större problem med att öka läraryrkets attraktivitet på lång sikt? Jag skulle vilja höra Socialdemokraternas bedöma och reda ut den frågan ytterligare.

Anf. 146 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Läraryrkets attraktivitet är en väldigt viktig faktor för att över huvud taget få sökande. Något som också är oerhört viktigt är att vi ser vilken brist vi har på lärare. Det är inte på något vis rätt att dra ned på antalet utbildningsplatser när det saknas ungefär 50 000 lärare. Det vore helt förskräckligt.

Att man satsar på fler platser betyder inte att kvaliteten per automatik blir sämre. Man måste satsa på kvalitet samtidigt som man bygger ut antalet platser. På något sätt måste vi tillgodose det behov som alla skolor har ute i landet.

Anf. 147 ELISABET KNUTSSON (MP):

Herr talman! Efter en dag med många möten sjunker jag ned i soffan hemma och slår på tv:n. Ur tv:n kommer det någonting som heter *Undercover Boss*. Det är ett program där en chef åker omkring i sin egen verksamhet förklädd för att kolla hur det står till och vad som verkligen händer där. Programmet mal på. Mot slutet av programmet träffar han några av sina anställda som på något sätt har utmärkt sig – varit extra duktiga eller gjort något knasigt. Då sätter han sig ned med dem och delar ut gratifikationer för deras insatser. Nästan alltid får de antingen sina egna studieskulder betalda eller grundplåtar som möjliggör att deras barn ska kunna studera när de blir stora. Då tänker jag stolt och tacksamt på det faktum att vi

här i Sverige inte är beroende av föräldrar med goda inkomster, gåvor på grund av att vi har uppmärksammats i en tv-show eller något annat lotteri som ger möjlighet att ha råd att studera.

Herr talman! Nästan alla unga människor har en dröm om hur livet ska utveckla sig. En av de ingredienser som ingår i att forma sitt liv är utbildning, förhoppningsvis följt av jobb. För de allra flesta av våra ungdomar är det självklart att fortsätta steget in på gymnasiet efter grundskolan. Här kommer det första riktigt skarpa valet. Alla väljer inte rätt här, utan när gymnasiet är över har kanske nya insikter dykt upp. Den nya inriktningen i livet behöver kanske kompletteras med kurser på komvux, eller så har en helt ny tanke vuxit fram. Det kanske blir en utbildning på yrkesvux i stället.

Oavsett vilken väg en person väljer behöver den ekonomiska tryggheten vara säkrad. I vårt svenska system ska inte föräldrarnas bakgrund vara det som påverkar om man kan studera vidare. Det ska vara möjligt att byta karriär som ensamstående förälder eller mitt i livet ta steget för att göra något nytt. Det ska finnas ekonomiskt stöd om man vill åka utomlands för att förkovra sig och få kunskap om andra kulturers vardag och en god insikt om sig själv. Att inte få möjlighet till en stabil ekonomi skulle göra detta omöjligt för många. För många som inte har någon ekonomisk back-up hemifrån är det svårt.

Regeringen har i årets budget justerat upp både bidragsdelen och lånedelen samt taket för hur mycket man får tjäna innan det påverkar dessa. Detta kommer att göra skillnad för många. Syftet med vårt studiestöd är ju att utjämna skillnader mellan individer och grupper, så att människor från vissa grupper som annars inte skulle våga ta klivet vågar börja studera. Detta är grundbulten i allas möjligheter till studier.

Studiestöd finns i många olika former och har olika målgrupper. Ett av de studiestöd som har tillkommit under året är studiestartsstödet. Tanken med studiestartsstödet är att kommunerna ska få bättre möjlighet att pusha dem som står långt från arbetsmarknaden att återuppta studierna och göra klart sin grundskole- och gymnasieutbildning. Att våga ta steget tillbaka till skolbänken kan vara som att bestiga Mount Everest. Då kan det verkligen vara en hjälp på vägen att få en trygg och förutsägbar ekonomisk situation.

Herr talman! Jag känner mig så stolt över att vi i det här landet har en gemensam syn på att i princip alla våra invånare ska ha möjlighet att utvecklas och skaffa sig utbildning på många olika nivåer genom hela livet. Vi har ekonomiska strukturer för studier på alla plan oavsett skolform. Det gäller gymnasium, yrkesutbildning, folkhögskola, universitet och högskola.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 148 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! En av de viktigaste förutsättningarna för att göra kunskap och utbildning tillgängligt för fler människor är ett bra studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet för studerande. Studiemedel och studiestöd som går att leva på är också en nödvändig förutsättning för att kunna studera på heltid. Det är därmed en förutsättning för att kunna skapa utbildningar av hög kvalitet.

År 2006 medverkade Vänsterpartiet till att ett tilläggsbidrag för studerande med barn infördes. Vår principiella inställning – då som nu – är att studiemedlet är ett utbildningspolitiskt motiverat stöd för de studerandes personliga försörjning. Familjepolitiskt stöd till studerande med barn bör fördelas via de ordinarie trygghetssystemen genom bättre tillgång till och förbättringar av bland annat barnbidrag, föräldraförsäkring och bostadsbidrag.

Efter många år av orättvisornas politik, där resursfördelningsprincipen gjordes utifrån ett omvänt Robin Hood-perspektiv, med skattesänkningar som gynnade en liten elit i samhället, är det dags att omfördela resurserna utifrån behoven hos alla, inte bara några få. Jag är därför stolt över att tillhöra ett parti som genom förhandlingar med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, det vill säga regeringen, bland annat fått igenom en satsning som ger gymnasieelever och studenter på högskola och universitet höjda bidragsnivåer inom studiestödet.

För gymnasieelever höjs studiebidraget med 200 kronor till sammanlagt 1 250 kronor per studiemånad. För studenter vid högskola och universitet höjs bidragsdelen i studiemedlet med 296 kronor per månad vid heltidsstudier. Studiemedlens totalbelopp, inklusive bidrag och studielån, blir efter höjningen ca 11 300 kronor per studiemånad.

Jag är också stolt över att tillhöra ett parti som tillsammans med regeringen tagit fram förslaget om CSN-lån för körkort. Som har sagts tidigare från talarstolen är körkort en viktig del när det handlar om att få ett arbete. Nu möjliggör vi äntligen för personer som ofta befinner sig i en svår ekonomisk situation, det vill säga studerande, att skaffa sig körkort för att ha enklare väg in på arbetsmarknaden.

Sammanlagt innebär detta att 24,4 miljarder ur statens budget för 2018 går till utgiftsområdet. Mest pengar, drygt 16 miljarder, kommer att gå till studiemedel för dem som studerar vid högskolor och universitet. Drygt 4 miljarder kronor går till studiehjälp, som bland annat handlar om gymnasieeleverna.

Jag vill med det passa på att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Herr talman! För att studiestödssystemet ska bli mer rättvist och därigenom kunna motverka social snedrekrytering på ett bättre sätt behöver det göras om i grunden. Vänsterpartiets vision är att införa en studielön så att studier jämföras med arbete.

En investering i studielön åt dem som studerar måste på sikt anses vara det enda som är ekonomiskt och socialt gynnsamt och hållbart både för den studerande och för samhället. Det skulle betyda en större möjlighet för studenten att få en bra utbildning och öka dennes förmåga till aktivt deltagande i samhällslivet.

Det är i samhällets och demokratins intresse att människor är välutbildade och att den totala kunskapsmassan ökar. Med studielön skulle även studerande få tillgång till trygghetssystemen, och många av de sociala och ekonomiska problemen som studenterna har i dag skulle lösas.

Det finns exempel på företag som gör det redan i dag. Jag besökte nyligen ett företag i Dalarna som heter Erasteel Kloster. Det är ett av Sveriges större företag. Vad det har gjort är att det erbjuder sina anställda just detta. Anställda som inte har en ingenjörsutbildning får 80 procent av sin lön för att studera på vilket lärosäte de vill för att därefter kunna komma in och arbeta som ingenjörer men även inom andra yrken. Det är någonting som

har gett resultat för Erasteel Kloster och någonting som kan ge resultat för hela landet.

Jag vill passa på att kommentera några av de förslag och texter som de övriga partierna har lyft fram. Moderaterna säger: ”Vi vill höja fribeloppet till över 200 000 kronor per kalenderår, utöka antalet extra studieveckor för den som fyllt 40 år till 60 veckor, höja åldersgränsen för studiemedel till 60 år och höja tilläggslånet för studerande med barn till 5 000 kronor per studiemånad.” Ingenstans nämns förslag om att man vill höja bidragsdelen i studiemedlen.

Sverigedemokraterna säger: ”I vissa avseenden vill Sverigedemokraterna göra systemet ännu mer generöst” – sedan kommer faktumet att det är precis tvärtom – ”men i andra avseenden anser vi att det har blivit väl generöst och orättvist. Vi önskar en minskning av studiebidragen eftersom vi gör en neddragning av antalet platser på folkhögskolan (utg.omr. 17). Vi avslår också förslaget om satsningar på stöd till studerande på gymnasieskolans introduktionsprogram eftersom vi anser att det ska vara lika villkor att studera för alla. Vi vill inte ha orättvisa gräddfiler för specifika grupper i samhället.” Om elever på introduktionsprogrammet i dag är de elever som har gräddfiler i samhället tror jag att Sverigedemokraterna lever i ett annat samhälle.

Liberalerna säger: ”Liberalerna avvisar regeringens anslagshöjningar för 2018 inom anslaget 1:2 *Studiemedel* – – – Förslaget om en höjning av studiemedlens bidragsdel avvisas till förmån för en motsvarande höjning av studiemedlens lånedel.” Det betyder fler skuldsatta studenter. ”Det innebär en minskning med 546 000 000 kronor för 2018 av anslaget – – – Liberalerna föreslår att studielån som tas fr.o.m. den 1 januari 2018 inte ska kunna skrivas av vid 68 års ålder.”

Det som alla dessa partier har gemensamt är att om debatten hade handlat om höginkomsttagare, de som befinner sig högst upp i samhället ur ett ekonomiskt och socialt perspektiv, hade dessa texter aldrig förekommit. Där hade det stått att man vill satsa på att utöka det man kallar för avdragsrätten för de personerna.

När det gäller personer som är studerande och har en tuff ekonomisk situation, personer som kanske är fattigpensionärer eller övriga i samhället som verkligen är i behov av dessa bidrag och att de höjs, är helt plötsligt inställningen annorlunda. Där går Sverigedemokraterna ihop med den övriga Alliansen. Det är också därför Sverigedemokraterna inte bara är ett extremt parti utan ett högerextremt parti.

(Applåder)

Anf. 149 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Daniel Riazat har en hög svansföring och en högtravande retorik inte minst när det gäller rättvisa och orättvisa. Nu fick vi reda på att gränsen mellan orättvis råkapitalism och ett rättvist socialistiskt samhälle är 296 kronor i månaden. Det gamla systemet var orättvist, men nu återställs rättvisan.

Jag skulle ändå vilja ställa frågor om studielån och studielön. Vänsterpartiet vill att rättviseskäl införa studielön i stället för studielån. Var ligger rättvisan i att den som utbildar sig till läkare och får väldigt hög lön får studielön för att genomföra detta och inte tar några lån medan den som

väljer att gå direkt till arbetet och bli vårdbiträde inte får vare sig studielån eller studielön?

Anf. 150 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Christer Nylander har missat att Vänsterpartiet är ett oppositionsparti i Sveriges riksdag. Det är det enda oppositionspartiet som har valt att inte stå vid sidan och gnälla över det som man i ert fall själv har försämrat utan snarare vara med och på ett konstruktivt plan få igenom satsningar som förbättrar för människor.

Betyder det att Vänsterpartiet är nöjt och att det är något slags införande av socialism? Ja, kanske om man frågar vissa av Christer Nylanders partikamrater. I det här fallet handlar det om det är ett steg i rätt riktning. Det handlar om att vi ser till att ungdomar, studerande, som under en lång tid inte har fått en höjning av bidragsdelen också får ta del av våra gemensamma skattepengar, till skillnad från vid er tid vid makten när det gäller till exempel dem som är höginkomsttagare.

När det handlar om studielön är det inte något färdigt förslag som Vänsterpartiet har presenterat. Precis som du själv sa, Christer Nylander, handlar det om ett rättvisetänk och om att ha en tanke om utbildning som inte utgår ifrån att människor ska behöva arbeta så mycket som möjligt för att kunna klara sig för att det på något sätt skulle vara ett incitament för människor att vilja studera mer. Det handlar om att behöva arbeta under samma tid som de studerar, som många studenter behöver göra i dag.

Det gäller att likställa studierna med arbete. Detaljerna kommer vi såklart att diskutera när Liberalerna om tio år säger att Vänsterpartiet hade rätt.

Anf. 151 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Rättvisa är väldigt svårt. Det förslag som regeringen nu lägger fram tillsammans med Vänsterpartiet innebär att man ger ökat bidrag till den som pluggar till läkare och får en ganska hög lön efter att ha gjort den insatsen. Det är väldigt bra att människor vill göra det. Däremot blir det inget ökat bidrag till den som väljer att inte plugga vidare utan i stället blir vårdbiträde direkt.

Man måste ändå fundera på det. Den som väljer att plugga vidare på högskolan och gör den insatsen ska få lön för mödan. Men man måste också se att det är en viss egen investering. Det blir inte mycket rättvisare om den som utbildar sig till lärare, läkare eller advokat får sina studier helt betalda genom en studielön i stället för att ta lån medan den som inte gör det inte får del av det bidrag som Vänsterpartiet vill ge till dem som pluggar till höglöneyrken. Vari ligger rättvisan i detta?

Anf. 152 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag är inte så säker på att Christer Nylander har läst själva betänkandet eller att han har koll på Vänsterpartiets politik. Vi har nämligen inte kommit överens med regeringen när det gäller studielön. Det som vi har kommit överens om är bland annat en höjning av studiemedlens bidragsdel på ca 300 kronor. Det handlar också om 200 kronor i studiestödet för gymnasieungdomar och om CSN-lån för körkort. Det är huvuddragen i det som vi har kommit överens om.

När det handlar om studielönen förstår jag att Christer Nylander väljer att på ett retoriskt sätt försöka föra bort fokus från det faktum att Liberalerna vill skära ned. De vill helt enkelt skuldsätta ungdomar och studerande i stället för att de ska få sin bidragsdel höjd – för en gångs skull efter tiotal år. Det är det som Liberalerna vill.

Jag förstår att Christer Nylander, som är en väldigt skicklig retoriker, väljer att föra detta slags debatt för att föra bort fokus från faktum. Men det finns i text, och det står i ert särskilda yttrande. Jag uppmanar väljarna att läsa där på vilket sätt och på vilka nivåer Alliansen vill skära ned i deras plånböcker.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 17 Associationsrätt

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU7
Associationsrätt
föredrogs.

Anf. 153 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Vi debatterar i dag civilutskottets betänkande nr 7. Det är ett betänkande som tar upp motioner från den allmänna motionstiden som berör associationsrätt. Det är lagstiftning om olika företagsformer och andra regler som berör området, till exempel revision och redovisningsregler.

Det är viktigt att vi har en lagstiftning som ger tydliga ramar för företagande, hur det går till att starta, vilka skyldigheter och rättigheter du har när du driver företag och slutligen hur du lägger ned. Klara spelregler skapar förtroende för våra svenska företag. När alla håller sig till de regler som vi har satt upp konkurrerar företagen på lika villkor.

Eftersom det finns de som använder företag i brottsligt syfte är det också viktigt att de lagar och regler som rör företagande motverkar till exempel ekonomisk brottslighet och skapar möjlighet till insyn och kontroll.

Revision och redovisning är ett område som vi har stärkt under mandatperioden genom införandet av redovisningsdirektivet. De genomförda lagändringarna syftar till att stärka revisorernas oberoende, förbättra kvaliteten och tillföra mer information i revisionsberättelsen, som är till nytta för olika intressenter.

Samtidigt har de 98 procent av alla svenska företag som innefattas i kategorin mindre företag fått förenklingar i kraven på sina redovisningar – detta för att minska den administrativa bördan.

Dessa lagändringar är resultat av EU-beslut. Våra företag agerar på EU:s inre marknad. Därför är det viktigt med liknande spelregler för att företag ska kunna konkurrera på lika villkor.

Vi har under mandatperioden moderniserat lagen om ekonomiska föreningar, och snart kommer en helt ny lag som ska bli mer överskådlig och lättillgänglig. Ekonomiska föreningar konkurrerar på samma marknad som aktiebolag. Därför är det naturligt att vi förenklar regelverket även för ekonomiska föreningar – det har tidigare gjorts för aktiebolag.

Prot. 2017/18:49

13 december

Studiestöd

Associationsrätt

Herr talman! Även om lagstiftningen som rör olika associationsformer är viktig och skapar ramar inom vilka företagande kan bedrivas är det inte olika redovisningsregler eller valet av associationsform som skapar framgångssagor bland svenska företag. De skapas givetvis av människor med idéer och engagemang och genom hårt arbete. Men goda förutsättningar för företagande skapas av andra politiska beslut. Det handlar om ett väl utbyggt utbildningssystem, om en aktiv arbetsmarknadspolitik och om att politiken tar ansvar för och tar initiativ för att motverka bostadsbristen. Goda förutsättningar skapas genom ett bra klimat för forskning och utveckling, tillgängligt riskkapital och stöd vid uppstart och när företag växer. En väl utbyggd infrastruktur och stöd vid exportsatsningar är också politik som stöder företagande i Sverige. Trygga människor vågar. Då är det också viktigt att trygghetssystemen hänger med när man tar steget och startar eget.

På alla dessa områden har den socialdemokratiskt ledda regeringen tagit initiativ, och vi vill fortsätta att skapa en bra grund för företagande och fler jobb i Sverige.

Herr talman! I detta betänkande finns det ett tillkännagivande som vi från Socialdemokraterna inte står bakom. Vi har därför tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet en reservation. Det handlar om en lagstiftning som trädde i kraft under 2016. Först under nästa år kommer vi att kunna se hur den faktiskt har slagit ut. Det gäller hållbarhetsrapportering. Stora företag ska från och med räkenskapsåret 2017 upprätta en hållbarhetsrapport. Rapporten ska innehålla information om hur företaget arbetar med miljöfrågor, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption.

De borgerliga partierna och Sverigedemokraterna i utskottet anser – nu citerar jag ur betänkandet – ”att hållbarhetsrapportering fyller en funktion för att öka tillgängligheten till information om företagens hållbarhetsarbete. Hållbarhetsfrågorna får därigenom en mer framträdande roll och konsumenterna och investerarna får mer information om företagen och deras utveckling.”

När jag läser det läser jag också att man tycker att hållbarhetsrapportering egentligen är någonting bra. Men samtidigt tycker man inte att det är någonting som fler företag i Sverige ska pyssla med.

Det är uppskattningsvis 1 600 företag som berörs av de nya reglerna. Borgarna och Sverigedemokraterna vill begränsa antalet avsevärt, så att det uppskattningsvis enbart är 100 bolag som ska göra detta – de har många gånger redan i dag dessa rapporter i sina årsredovisningar.

I detta avseende tycker jag att de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna är bakåtsträvande. Vi vet att hållbarhet blir allt viktigare för medborgarna och konsumenterna och för investerarna i företag men också för vårt samhälle. Genom att se till att fler är skyldiga att hållbarhetsrapportera än vad EU-direktivet kräver hoppas vi att dessa frågor i större utsträckning ska komma upp på företagens agendor. Vi gick längre än vad direktivet krävde för att vi ville driva på utvecklingen och öppna ögonen hos de företag som tidigare inte prioriterat dessa frågor.

Jag är övertygad om att rapporteringen skapar nya synsätt och arbetsätt hos flera av våra stora företag när hållbarhet är någonting som man förväntas arbeta med. Om vi med hjälp av detta ytterligare kan stärka va-

rumärket Sverige och när det som är made in Sweden faktiskt är mer hållbart tror jag att vi ökar vår konkurrenskraft, med resultatet att fler arbetstillfällen kan skapas.

Men för de borgerliga partierna i Sveriges riksdag är det alltså inte aktuellt att gå före. De vill inte ens invänta den utvärdering som regeringen utlovade vid införandet av kraven. Inte ens det första årets effekter kommer vi att kunna få titta på om vi ska följa borgarnas förslag. Vi vet inte vilka reaktioner det skapar hos företag, investerare och kunder eller hur stora kostnaderna faktiskt är – det var något som efterfrågades under debatten inför införandet av kraven. Jag ser däremot med intresse fram emot den uppföljning av lagen som regeringen utlovade.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 1.
(Applåder)

Anf. 154 HAMZA DEMIR (V):

Herr talman! ”En stor del av Sveriges välfärdssystem och infrastruktur finansieras av skatter och avgifter. Ekonomisk brottslighet drabbar normalt sett inte en brottsutsatt person så som till exempel ett inbrott eller en misshandel.

Genom åren har många kallat ekobrotten för offerlösa brott, men Ekobrottsmyndigheten menar tvärtom att ekobrottens brottsoffer är många. Hela samhället och alla medborgare drabbas när personer och företag undanhåller skatter och avgifter eller förser sig med pengar från exempelvis välfärdssystemet som de inte har rätt till.

Ekonomisk brottslighet drabbar även alla seriösa företagare genom att de utsätts för illojal konkurrens. – – –

När kontrollsystemen inte är tillfredsställande riskerar allmänhetens förtroende och tilltro till myndigheterna att urholkas. Oavsett om det handlar om upplevd eller faktiskt bristande kontroll hos myndigheter påverkar det förtroendet för staten och riskerar att på sikt minska viljan att betala skatt. Om det uppfattas som enkelt att missbruka system kan det även resultera i att fler lämnar oriktiga uppgifter till myndigheterna för att få ut ersättningar de inte har rätt till. Otillfredsställande kontrollsystem resulterar även i sen upptäckt av brott samt att brottsvinsterna redan har investerats i annan brottslighet eller konsumerats.”

Det som jag läste nu är ett citat ur *Ekobrottsmyndighetens lägesbild om ekonomisk brottslighet i Sverige 2016*.

Även Riksrevisionen har pågående arbete för granskning om avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag. Enligt planering publiceras granskningen under december månad, men redan nu finns en mening på Riksrevisionens hemsida under rubriken ”Pågående granskningar” som säger mycket: ”Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten har betonat att reformen leder till minskade skatteintäkter och ökad ekonomisk brottslighet.”

Herr talman! Avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag, som genomfördes 2010, har bidragit till att den ekonomiska brottsligheten har ökat. I Ekobrottsmyndighetens rapport, som myndigheten publicerade i juni 2016, framgår att nästan hälften av de granskade bolagen bedöms ha använts som brottsverktyg. De aktiebolag som valt att inte ha någon revi-

sor är också överrepresenterade när det gäller planerad ekonomisk brottslighet. Det är främst avsaknaden av insyn som gör att dessa bolag används som brottsverktyg.

Det är i princip samma frågeformulering, samma oro för välfärden, samma analys, samma slutsatser och liknande åtgärder som vi föreslår i vår motion som Ekobrottsmyndigheten beskriver i sin rapport från 2016.

Det är lite olyckligt att vår motion behandlades innan Riksrevisionens granskningsrapport om avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag. Men allting visar redan att det finns all anledning att återinföra en revisionsplikt som en brottsförebyggande åtgärd och även överväga hur den lämpligen bör utformas.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 155 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag, som nämnts, ett associationsrättsbetänkande som innehåller en rad olika motioner. Jag tänkte framför allt för Alliansens räkning uppehålla mig vid frågan om hållbarhetsrapportering och hur den bör vara utformad.

När man lyssnar på Socialdemokraterna i denna debatt kan man lätt få intrycket att det här är en reform som är efterfrågad av alla företag och som dessutom kommer att leda till att det skapas nya arbetstillfällen och att det genom införandet av krav på hållbarhetsrapportering per definition kommer att gå bättre för dessa företag.

Det där är någonstans en ganska falsk logik. Det som är grunden för hela marknadsekonomin är ju att företag per automatik väljer att använda sig av det som skapar mervärden för dem. Det är väldigt sällan så att vi politiker kan påföra företag lösningar som per definition gör att företagen lyckas bättre i marknadsekonomin.

Jag tycker alltså att det är ett lite ohederligt argument i debatten att stå och säga att vi kommer att få se fler företag med blomstrande ekonomi bara vi politiker visar vägen och inför den här typen av hållbarhetsrapporteringskrav.

Faktum är ju att det vi ägnar oss åt här i Sveriges riksdag när vi ställer krav på hållbarhetsrapportering är att påföra dessa företag kostnader. Det är klart att det finns ett antal konsulter som jublar över att vi påför företagen dessa kostnader, men man måste också fråga sig vilka konsekvenser det får på sista raden.

Ett antal branschorganisationer bland företagen som nu tvingas att hållbarhetsrapportera gör bedömningen att en sådan här hållbarhetsrapportering kan kosta upp till 1 miljon kronor för ett stort företag. Det är ju pengar som måste tas någonstans ifrån, för de kommer ju inte upp ur tomma intet. Om det nu var så att hållbarhetsrapporteringen per definition skapade ett mervärde för företagen skulle ju alla företag redan ägna sig åt det här.

Därmed inte sagt att hållbarhetsrapportering inte i något sammanhang kan vara bra eller nödvändigt. Man måste dock ur ett konkurrenskraftsperspektiv också ställa sig frågan: Varför är vi i Sverige så fruktansvärt duktiga – eller snarare dåliga – på att implementera EU-lagstiftning i det att vi ständigt vill krångla till allting ett varv extra när vi ska implementera EU-lagstiftning?

Detta gör att svenska företag ständigt och jämt får en större regelmassa att förhålla sig till. Vi skapar därmed en större kostnads massa – en administrativ kostnads massa – för företagen.

Regelförenkling – och att säga att vi ska ägna oss åt detta – är ett modeord över hela det politiska spektrumet, skulle jag säga.

Samtidigt ser vi hur regeringspartierna i Sveriges riksdag står och argumenterar för regelförsvåring, eller för att införa mer långtgående regler för företag än vad EU faktiskt tvingar oss att göra. Det skapar en konkurrensnackdel för dessa företag, som då tvingas att ägna sig åt detta. Det är otvetydigt en konkurrensnackdel – om det inte vore det skulle det, i en marknadsekonomi, redan vara infört.

Därför är vår uppfattning att det visst kan finnas en poäng i hållbarhetsrapportering och det man kräver i anslutning till detta, men vi bör absolut inte gå längre än vad det här EU-direktivet kräver. Om vi gör det binder vi ris åt egen rygg och krånglar till det för svenska företag mer än nödvändigt.

Med anledning av detta hoppas vi naturligtvis att regeringen snarast återkommer med en lagstiftning som faktiskt speglar det som EU-direktivet kräver i stället för att stå här och slå sig för bröstet och säga att man förenklar och skapar fler arbetstillfällen med sin politik. Detta gör man samtidigt som man krånglar till det för en lång rad svenska företag där detta knappast kan sägas vara ett ändamålsenligt krav i förhållande till företagens storlek.

Anf. 156 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Hållbarhetsrapporteringen ville vi sverigedemokrater avslå i dess helhet när den infördes. Anledningen är enkel; den skapar påtvingad onödig byråkrati. Det är byråkrati med högst tveksam nytta för företaget och kunderna.

Om ett företag ser rapporteringen som ett utmärkt verktyg kan den användas utan tvång. Det finns inget hinder för ett företag att följa upp sin verksamhet på vilket sätt det självt vill. Rapporteringen är däremot en politiskt påtvingad pålaga med en politisk agenda i grunden. Företag som till exempel inte strävar efter jämn könsfördelning eller efter att öka andelen utrikes födda i företaget ska skämmas.

Hållbarhetsrapporteringen missar dock sitt syfte. Jämn könsfördelning används här som ett mått på jämställdhet, trots att jämställdhet handlar om uppförande och respekt mellan könen och inte främst om representation.

Herr talman! Min hemkommun Örskelljunga har, liksom de flesta kommuner, en större andel kvinnor än män anställda. Vissa avdelningar i kommunen har mer än 80 procent kvinnor. Betyder det att männen som är anställda på de avdelningarna är förtryckta eller inte jämställda med de anställda kvinnorna? Det kan givetvis vara så att män anställda i min hemkommun inte är jämställda med kvinnorna, men det är inget man kan veta utifrån hur stor andel kvinnor eller män som är anställda.

Ett företag är inte jämställt för att det finns lika många kvinnor som män anställda. Det säger egentligen ingenting om hur det står till med jämställdheten. Jämställdhet handlar nämligen om något annat. Om man vill skapa jämställdhet behöver man bygga en företagskultur som respekterar varje individ och som ser styrkorna i att ha olika ursprung och olika erfarenheter.

En lyckad företagskultur lyfter varje individ och tar till vara individens kunskaper på ett högre plan. En lyckad företagskultur får människor att växa och utvecklas på arbetsplatsen. En lyckad företagskultur finner styrkor i människors olika erfarenheter och drar nytta av dem på ett konstruktivt sätt till förmån för både företaget och individen.

Herr talman! En registrering av kön och födelseland i ett dokument är inte detsamma som en lyckad företagskultur. I stället är det onödig byråkrati skapad av okunniga politiker som tror att dokument och papper är lösningen på alla problem. Det är politiker som tror att företagskultur byggs med hjälp av byråkratiska pålagor och uppdelning av individer i olika fack.

Jag tror inte på uppdelning av människor i fack där alla fack ska vara lagom fyllda. Ge företagen frihet att bygga sin egen verksamhet och sin egen företagskultur utan krav på ökad byråkrati och onödiga rapporter. Vi behöver inte att företagen ska skapa fler dokument.

Herr talman! Sverigedemokraterna stöder därför det utskottsförslag som nu ligger på bordet, som innebär att så få företag som möjligt ska drabbas – även om vi helst sett att inte något företag drabbats alls.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Heidi Karlsson och Crister Spets (båda SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 18 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2017/18:48 Ökat konsulärt skydd för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till och med *fredagen den 19 januari*.

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 12 december

2017/18:272 En god arbetsmiljö

av *Jessica Polfjärd* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:273 Ungdomsarbetslösheten

av *Jessica Polfjärd* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:274 Effektivare integration
av *Jessica Polfjärd* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)
2017/18:275 Åldersdiskriminering
av *Jessica Polfjärd* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)
2017/18:276 Nya Ostkustbanan
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 december

2017/18:447 Toaletter i skolan
av *John Widegren* (M)
till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)
2017/18:448 Den ökande sälpopulationen
av *John Widegren* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)
2017/18:449 Ojämlig vård för äldre och kvinnor
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Annika Strandhäll (S)
2017/18:450 Kompetensförsörjning till Sis-hem
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)
2017/18:451 Övergivna fordon
av *Boriana Åberg* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)
2017/18:452 Månggifte
av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till statsrådet Heléne Fritzon (S)
2017/18:453 Sjukpenning för svårt sjuka
av *Hans Hoff* (S)
till socialminister Annika Strandhäll (S)
2017/18:454 Sandsugningen i Östersjön
av *Magnus Manhammar* (S)
till miljöminister Karolina Skog (MP)
2017/18:455 Omfattning av BK4-regelverk
av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)
2017/18:456 Oklarheter kring flygskattens implementering
av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)
2017/18:457 Säkerhetsläckan vid Transportstyrelsen
av *Jan Ericson* (M)
till statsminister Stefan Löfven (S)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 december

2017/18:357 Förstärkt in- och utresekontroll

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:365 Åtgärder mot kusingifte

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2017/18:367 Trafikverkets problem med uppkörningstider

av *Magnus Persson* (SD)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:380 Kvinnligt företagande

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:406 Långa handläggningstider hos Trafikverket

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 19.43.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 21 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 51 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 93 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 103 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 134 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om åiterrapportering från Europeiska rådets möte den 14–15 december	1
§ 3 Meddelande om partiledardebatt	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 6 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 8 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 9 Arbetsmarknad och arbetsliv och Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017:18:AU2.....	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU4.....	3
Anf. 1 JAN ERICSON (M)	3
Anf. 2 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	6
Anf. 3 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	9
Anf. 4 ALI ESBATI (V).....	11
Anf. 5 FREDRIK MALM (L)	15
Anf. 6 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	17
Anf. 7 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	20
Anf. 8 JAN ERICSON (M) replik.....	23
Anf. 9 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	24
Anf. 10 JAN ERICSON (M) replik	24
Anf. 11 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	25
Anf. 12 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	25
Anf. 13 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	26
Anf. 14 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	27
Anf. 15 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	27
Anf. 16 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	28
Anf. 17 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	28
Anf. 18 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	29
Anf. 19 RAIMO PÄRSSINEN (S) replik.....	29
Anf. 20 MARCO VENEGAS (MP)	30
Anf. 21 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	32
Anf. 22 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	35
Anf. 23 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik.....	36
Anf. 24 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	36
Anf. 25 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik.....	37
Anf. 26 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	38
Anf. 27 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik.....	38
Anf. 28 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	39
Anf. 29 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik.....	40

Anf. 30	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	40
Anf. 31	Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	41
Anf. 32	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	42
Anf. 33	Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	42
Anf. 34	JAN ERICSON (M) replik	43
Anf. 35	Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	43
Anf. 36	JAN ERICSON (M) replik	44
Anf. 37	Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	45
Anf. 38	PATRIK BJÖRCK (S)	45
Anf. 39	JAN ERICSON (M) replik	48
Anf. 40	PATRIK BJÖRCK (S) replik	49
Anf. 41	JAN ERICSON (M) replik	49
Anf. 42	PATRIK BJÖRCK (S) replik	50
Anf. 43	MAGNUS MANHAMMAR (S)	50
Anf. 44	SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	54
Anf. 45	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik	54
Anf. 46	SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	55
Anf. 47	MAGNUS MANHAMMAR (S) replik (Beslut fattades under § 14.)	56
§ 10	Allmänna bidrag till kommuner	57
	Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU3	57
Anf. 48	ANETTE ÅKESSON (M)	57
Anf. 49	PETER HELANDER (C)	59
Anf. 50	MATS PERSSON (L)	61
Anf. 51	JAKOB FORSSMED (KD)	63
Anf. 52	NIKLAS KARLSSON (S)	65
Anf. 53	ANETTE ÅKESSON (M) replik	67
Anf. 54	NIKLAS KARLSSON (S) replik	68
Anf. 55	ANETTE ÅKESSON (M) replik	68
Anf. 56	NIKLAS KARLSSON (S) replik	69
Anf. 57	PETER HELANDER (C) replik	69
Anf. 58	NIKLAS KARLSSON (S) replik	70
Anf. 59	PETER HELANDER (C) replik	70
Anf. 60	NIKLAS KARLSSON (S) replik	71
Anf. 61	HÅKAN SVENNELING (V)	72
Anf. 62	ANETTE ÅKESSON (M) replik	74
Anf. 63	HÅKAN SVENNELING (V) replik	75
Anf. 64	ANETTE ÅKESSON (M) replik	75
Anf. 65	HÅKAN SVENNELING (V) replik (Beslut fattades under § 14.)	76
§ 11	Ytterligare verktyg för makrotillsyn	77
	Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU19	77
Anf. 66	OLLE FELTEN (SD)	77
Anf. 67	INGELA NYLUND WATZ (S)	79
Anf. 68	NIKLAS WYKMAN (M)	81
Anf. 69	INGELA NYLUND WATZ (S) replik	84
Anf. 70	NIKLAS WYKMAN (M) replik	84

Anf. 71	INGELA NYLUND WATZ (S) replik.....	84
Anf. 72	NIKLAS WYKMAN (M) replik.....	85
Anf. 73	HÅKAN SVENNELING (V).....	85
Anf. 74	MATS PERSSON (L).....	87
Anf. 75	JAKOB FORSSMED (KD).....	88
Anf. 76	Statsrådet PER BOLUND (MP).....	90
Anf. 77	MATS PERSSON (L) replik.....	94
Anf. 78	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	94
Anf. 79	MATS PERSSON (L) replik.....	95
Anf. 80	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	95
Anf. 81	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	96
Anf. 82	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	97
Anf. 83	JAKOB FORSSMED (KD) replik.....	97
Anf. 84	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	98
Anf. 85	HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	98
Anf. 86	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	99
Anf. 87	HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	100
Anf. 88	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	101
Anf. 89	NIKLAS WYKMAN (M) replik.....	101
Anf. 90	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	102
Anf. 91	NIKLAS WYKMAN (M) replik.....	102
Anf. 92	Statsrådet PER BOLUND (MP) replik.....	103
	(Beslut fattades under § 14.).....	104
§ 12	Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	104
	Socialutskottets betänkande 2017/18:SoU1.....	104
Anf. 93	EMMA HENRIKSSON (KD).....	104
Anf. 94	ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	106
Anf. 95	EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	109
Anf. 96	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik.....	109
Anf. 97	EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	110
Anf. 98	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik.....	111
	(forts. § 15).....	111
Ajournering.....	111	
Återupptaget sammanträde.....	111	
§ 13	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 december.....	111
	MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	111
	UU3 Riksrevisionens rapport om exportkontrollen av krigsmateriel.....	112
§ 14	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	112
	AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	112
	AU4 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen.....	112
	FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	114
	FiU19 Ytterligare verktyg för makrotillsyn.....	114
§ 15	(forts. från § 12) Hälsovård, sjukvård och social omsorg (forts. SoU1).....	115
Anf. 99	CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	115
Anf. 100	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik.....	118
Anf. 101	CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	118

Anf. 102 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	119
Anf. 103 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	119
Anf. 104 PER RAMHORN (SD)	120
Anf. 105 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	122
Anf. 106 PER RAMHORN (SD) replik	122
Anf. 107 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	123
Anf. 108 PER RAMHORN (SD) replik	123
Anf. 109 JAN LINDHOLM (MP).....	124
Anf. 110 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	127
Anf. 111 JAN LINDHOLM (MP) replik	128
Anf. 112 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	128
Anf. 113 JAN LINDHOLM (MP) replik	129
Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (C).....	130
Anf. 115 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	132
Anf. 116 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	132
Anf. 117 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	133
Anf. 118 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	133
Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V)	134
Anf. 120 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	138
Anf. 121 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	138
Anf. 122 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	139
Anf. 123 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	139
Anf. 124 BARBRO WESTERHOLM (L).....	140
Anf. 125 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	141
Anf. 126 BARBRO WESTERHOLM (L) replik	142
Anf. 127 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	142
Anf. 128 BARBRO WESTERHOLM (L) replik	143
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	143
§ 16 Studiestöd	143
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU2.....	143
Anf. 129 IDA DROUGGE (M).....	143
Anf. 130 ROBERT STENKVIST (SD)	144
Anf. 131 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	146
Anf. 132 CHRISTER NYLANDER (L)	147
Anf. 133 ANNIKA ECLUND (KD)	149
Anf. 134 LENA EMILSSON (S)	151
Anf. 135 IDA DROUGGE (M) replik.....	152
Anf. 136 LENA EMILSSON (S) replik.....	152
Anf. 137 IDA DROUGGE (M) replik.....	153
Anf. 138 LENA EMILSSON (S) replik.....	153
Anf. 139 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	154
Anf. 140 LENA EMILSSON (S) replik.....	154
Anf. 141 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	154
Anf. 142 LENA EMILSSON (S) replik.....	155
Anf. 143 CHRISTER NYLANDER (L) replik	155
Anf. 144 LENA EMILSSON (S) replik.....	155
Anf. 145 CHRISTER NYLANDER (L) replik	156
Anf. 146 LENA EMILSSON (S) replik.....	156
Anf. 147 ELISABET KNUTSSON (MP)	156
Anf. 148 DANIEL RIAZAT (V).....	157

Anf. 149	CHRISTER NYLANDER (L) replik	159	Prot. 2017/18:49
Anf. 150	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	160	13 december
Anf. 151	CHRISTER NYLANDER (L) replik	160	-----
Anf. 152	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	160	
	(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	161	
§ 17	Associationsrätt.....	161	
	Civilutskottets betänkande 2017/18:CU7	161	
Anf. 153	JOHANNA HARALDSSON (S)	161	
Anf. 154	HAMZA DEMIR (V).....	163	
Anf. 155	CARL-OSKAR BOHLIN (M)	164	
Anf. 156	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	165	
	(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	166	
§ 18	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	166	
§ 19	Anmälan om interpellationer.....	166	
§ 20	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	167	
§ 21	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	168	
§ 22	Kammaren åtskildes kl. 19.43.....	168	